

सिंघी जैन ग्रन्थ माला

*****[ग्रन्थांक ४२]*****

श्री जिनपालोपाध्याय-सङ्कलित

खरतरगच्छ बृहद्गुर्वावलि

SINGHI JAIN SERIES

*****[NUMBER 42]*****

KHARATARA GACCHA BRIHAD GURVAVALI

(A COLLECTION OF WORKS OF JINAPALA UPADHYAYA AND OTHERS
RELATING TO THE SPIRITUAL LINEAGE OF THE EMINENT
ACARYAS OF THE KHARATARA GACCHA)

SINGHI JAIN SERIES

A COLLECTION OF CRITICAL EDITIONS OF IMPORTANT JAIN CANONICAL,
PHILOSOPHICAL, HISTORICAL, LITERARY, NARRATIVE AND OTHER WORKS
IN PRAKRIT, SANSKRIT, APABHRAMSA AND OLD RAJASTHANI
GUJARATI LANGUAGES, AND OF NEW STUDIES BY COMPETENT
RESEARCH SCHOLARS

ESTABLISHED

IN THE SACRED MEMORY OF THE SAINT LIKE LATE SETH

SRĪ DĀLCHANDJĪ SINGHĪ

OF CALCUTTA

BY

HIS LATE DEVOTED SON

DANASILA-SAHITYARASIKA-SANSKRITIPRIYA

SRI BAHADUR SINGH SINGHI

DIRECTOR AND GENERAL EDITOR

ACHĀRYA JINA VIJAYA MUNI

PUBLISHED

UNDER THE EXCLUSIVE PATRONAGE OF

SRI RAJENDRA SINGH SINGHI

AND

SRI NARENDRA SINGH SINGHI

BY THE DIRECTOR OF

SINGHI JAIN SHASTRA SHIKSHAPITH

BHARATIYA VIDYA BHAVAN

BOMBAY

KHARATARA GACCHA BRIHAD GURVĀVALI

(A COLLECTION OF WORKS OF JINAPALA UPADHYAYA AND OTHERS
RELATING TO THE SPIRITUAL LINEAGE OF THE EMINENT
ACARYAS OF THE KHARATARA GACCHA)

COLLECTED AND EDITED FROM VARIOUS OLD MANUSCRIPTS

BY

ACHARYA, JINA VIJAYA MUNI

(Honorary Member of the German Oriental Society, Germany, Bhāndārkar
Oriental Research Institute, Poona, Vishveshvaranand Vaidic Research
Institute, Hoshiarpur, and Gujarat Sāṁtīya Sabhā, Ahmedabad)
Honorary Director, Rajasthan Oriental Research Institute, Jaipur
General Editor, Rajasthan Puratan Granthamala, etc

PUBLISHED BY THE ADHIṢṬHĀTĀ
Singhi Jain Shastra Shikshapith
BHARATIYA VIDYA BHAVAN
BOMBAY

V E. 2012]

(First Edition)

[1956 A. D

Vol 42.]

* * *

[Price Rs. 7-0-0

क ल क त्ता नि वा सी
साधुचरित-श्रेष्ठिर्वर्य श्रीमद् डालचन्दजी सिंघी पुण्यस्मृतिनिमित्त
प्रतिष्ठापित एवं प्रकाशित

सिंघी जैन ग्रन्थ माला

[जैन आगमिक, दार्शनिक, साहित्यिक, ऐतिहासिक, वैज्ञानिक, कथात्मक—इत्यादि विविधविषयगुम्फित
प्राकृत, संस्कृत, अपभ्रंश, प्राचीनगूर्जर-राजस्थानी आदि नानाभाषानियद् सार्वजनीन पुरातन
वाङ्मय तथा नूतन सशोधनात्मक साहित्य प्रकाशिनी सर्वश्रेष्ठ जैन ग्रन्थावलि]

प्रतिष्ठाता

श्रीमद्-डालचन्दजी-सिंघीसत्पुत्र

स्व० दानशील-साहित्यरसिक-संस्कृतिप्रिय

श्रीमद् बहादुर सिंहजी सिंघी

प्रधान सम्पादक तथा संचालक

आचार्य, जिनविजय मुनि

अधिष्ठाता—सिंघी जैन शास्त्र शिक्षापीठ

*

संरक्षक

श्री राजेन्द्र सिंह सिंघी तथा श्री नरेन्द्र सिंह सिंघी

प्रकाशनकर्ता—अधिष्ठाता

सिंघी जैन शास्त्र शिक्षा पीठ

भारतीय विद्या भवन, बम्बई

प्रकाशक—जयन्तकृष्ण, ह दवे, ऑनररी डायरेक्टर भारतीय विद्या भवन, चौपाटी रोड, बम्बई, न ७
मुद्रक—लक्ष्मीबाई नारायण चौधरी, निर्णयनागर प्रेस, २६-२८ कोलमाट स्ट्रीट, बम्बई, नं, २

श्री जिनपालोपाध्यायादि-विद्वत्कर्तृक
खरतरगच्छबृहद्गुर्वावल्लि

सङ्ग्रहक एवं संपादक
आचार्य, जिनविजय मुनि

ऑनररी मेंबर

जर्मन ओरिएण्टल सोसाइटी, जर्मनी, भाण्डारकर ओरिएण्टल रिसर्च इन्स्टीट्यूट पूना, (दक्षिण),
गुजरात साहित्यसभा, अहमदाबाद (गुजरात), विश्वेश्वरानन्द वैदिक
शोध प्रतिष्ठान, होंसियारपुर (पञ्जाब)

ऑनररी डायरेक्टर

राजस्थान ओरिएण्टल रिसर्च इन्स्टीट्यूट, जयपुर (राजस्थान)

निवृत्त सम्मान्य नियामक भारतीय विद्या भवन, बम्बई

प्रकाशनकर्ता-अधिष्ठाता
सिंघी जैन शास्त्र शिक्षापीठ
भारतीय विद्या भवन, बम्बई

विक्रमाब्द २०१२]

प्रथमावृत्ति

[ख्रिस्ताब्द १९५६]

ग्रन्थांक ४२]

सर्वाधिकार सुरक्षित

[मूल्य रु. ७-०-०]

॥ सिंघीजैनग्रन्थमालासंस्थापकप्रशस्तिः ॥

वसति चङ्गाभिधे देवे सुप्रसिद्धा मनोरमा । सुशिवावाट इत्याख्या पुरी वैभवशालिनी ॥	१
वहवो निवमन्त्यत्र जैना उक्तेशवशजा । धनाढ्या नृपसम्मान्या धर्मकर्मपरायणा ॥	२
श्रीढालचन्द्र इत्यासीत् तेष्वेको बहुभाग्यवान् । साधुवत् सचरित्रो यः सिंघीकुलप्रभाकर ॥	३
यान्य एव गतो यश्च कर्तुं व्यापारविस्मृतिम् । कलिकातामहापुर्यां घृतधर्मार्थनिश्चय ॥	४
कुशाग्रीयया सद्वुद्ध्या सद्वृत्त्या च सन्निष्टया । उपाज्य विपुला लक्ष्मीं कोट्यधिपोऽजनिष्ट स ॥	५
तस्य मञ्जुकुमारीति मञ्जारीकुलमण्डना । जाता पतिव्रता पत्नी श्रीलसौभाग्यभूषणा ॥	६
श्रीवहादुरसिंहाख्यो गुणवोस्त्रनयनयो । मञ्जात सुकृती दानी धर्मप्रियश्च धीनिधि ॥	७
प्राप्ता पुण्यवता तेन पत्नी तिलकसुन्दरी । यस्याः सौभाग्यचन्द्रेण भासितं तत्कुलाम्बरम् ॥	८
श्रीमान् राजेन्द्रसिंहोऽस्य ज्येष्ठपुत्रः सुदक्षितः । यः सर्वकार्यदक्षत्वात् दक्षिणवाहुवत् पितुः ॥	९
नरेन्द्रसिंह इत्याख्यजेजस्वी मेध्यमः सुतः । सुनुर्वरिन्द्रसिंहश्च कनिष्ठः सौम्यदर्शनः ॥	१०
मन्त्रि त्रयोऽपि मत्पुत्रा आत्मभक्तिपरायणाः । विनीता सरला मध्याः पितुर्मार्गानुगामिनः ॥	११
अन्येऽपि बहवस्तस्याभयन् स्वस्त्रादियान्धवाः । धनैर्जनैः समृद्धः सन् राजेव व्यराजत ॥	१२

अन्यच्च -

सरस्वत्या मदासक्तो भूत्वा लक्ष्मीप्रियोऽप्ययम् । तत्राप्यासीत् सदाचारी तच्चित्र विदुषा खलु ॥	१३
नाहकारो न दुर्भावो न विलामो न दुर्चयः । दृष्ट कदापि यद्गोहे सतां तद् विस्मयास्पदम् ॥	१४
भक्तो गुरुजनानां न विनीतः सज्जनान् प्रति । बन्धुजनेऽनुरक्तोऽभूत् प्रीतः पोष्यगणेऽपि ॥	१५
देश-कालस्थितिज्ञोऽप्यौ विद्या विज्ञानपूजकः । इतिहासादि-साहित्य-संस्कृति-सत्कलाप्रियः ॥	१६
समुन्नतैः समाजस्य धर्मस्योत्पहेतवैः । प्रचाराय च शिक्षायां दत्तं तेन धनं धनम् ॥	१७
गत्वा समान्मनित्वाद्यैः भूत्वाऽप्यक्षपदान्वितः । दत्त्वा दानं यथायोग्यं प्रोत्साहिताश्च कर्मठा ॥	१८
एवं घनेन देहेन ज्ञानेन शुभनिष्ठया । अकरोत् स यथाशक्ति सत्कर्मणि सदाशयः ॥	१९
अयान्यदा प्रसङ्गेन स्वपितुः स्मृतिहेतवे । कर्तुं किञ्चिद् विशिष्टं सः कार्यं मनस्यचिन्तयत् ॥	२०
पूज्यः पिता मर्दवासीत् सम्यग् ज्ञानरुचिः स्वयम् । तस्मात् तज्ज्ञानवृद्ध्यर्थं यतनीयं मयाऽप्ययम् ॥	२१
विचार्यैव स्वयं चित्ते पुनः प्राप्य सुसम्मतिम् । श्रद्धेयानां स्वमित्राणां विदुषा चापि तादृशम् ॥	२२
जैनज्ञानप्रमारायं स्थाने शान्तिं निरुद्धे । सिंघीपदाङ्कितः जैनज्ञानपीठं मनीषिपत् ॥	२३
श्रीजिनविजयः प्राज्ञो मुनिनाम्ना च विद्युतः । स्वीकर्तुं प्रार्थितत्वेन तस्याधिष्ठापकः पदम् ॥	२४
तस्य सौजन्य-सौहार्द-स्वैर्योदायादिसद्गुणैः । वशीभूय मुदा येन स्वीकृतं तत्पदं वरम् ॥	२५
कवीन्द्रेण रवीन्द्रेण म्नीयपावनपाणिना । रम्य-नागाङ्ग-चन्द्राब्दे तत्प्रतिष्ठा व्यधीयत ॥	२६
प्रारब्धं मुनिना चापि कार्यं तदुपयोगिकम् । पाठनं ज्ञानलिप्सूनां ग्रन्थानां ग्रथनं तथा ॥	२७
तस्यैव प्रेरणां प्राप्य श्रीसिंघीकुलकेतुना । स्वपितृश्रेयसे चैवा प्रारब्धा ग्रन्थमालिका ॥	२८
ददारचेतसा तेन धर्मशीलेन दानिना । व्ययितं पुष्कलं द्रव्यं तत्तत्कार्यसुसिद्धये ॥	२९
छात्राणां वृत्तिदानेन नैवेद्यां विदुषा तथा । ज्ञानाम्नामाय निष्कामसाहाय्यं सः प्रदत्तवान् ॥	३०
जलवाय्वाटिकानां तु प्रातिहृत्यादयः मुनिः । कार्यं त्रिवार्षिकं तत्र समाप्यान्यत्रावामित ॥	३१
तत्रापि सततं सर्वं साहाय्यं तेन यन्त्रता । ग्रन्थमालाप्रकाशाय महोत्साहः प्रदर्शितः ॥	३२
नन्द-निर्धर्द्ध-चन्द्राब्दे कृता पुनः सुयोजना । ग्रन्थावल्ल्या स्थिरत्वाय विस्तराय च नूतना ॥	३३
ततो मुने परामर्शात् सिंघीवेशनमभ्यता । भाविष्या भवना येयं ग्रन्थमाला समर्पिता ॥	३४
आर्मीक्ष्य मनोवाञ्छाऽर्पूर्वग्रन्थप्रकाशने । तदर्थं व्ययितं तेन लक्षावधि हि रूप्यकम् ॥	३५
दुर्धिरासाद् विवेहन्तः । दौर्भाग्यान्नात्मवन्दनम् । स्वल्पेनैवाय कालेन स्वर्गं सः सुकृती ययौ ॥	३६
इन्दु-नै-शून्य-नै-प्राब्दे मासे आपादसन्नाके । कलिकाताख्यपुर्यां सः प्राप्तवान् परमां गतिम् ॥	३७
पितृभक्तश्च तत्पुत्रः श्रेयसे पितुरात्मनः । तथैव प्रपितुः स्मृत्यैः प्रकाश्यतेऽधुना तथा ॥	३८
इयं ग्रन्थावलि श्रेष्ठा प्रेष्ठा प्रज्ञावतां प्रयाः । भूयाद् भूयैः सतां सिंघीकुलकीर्तिप्रकाशिका ॥	३९
विद्वज्जनकृताह्लादा मन्त्रिदानन्ददा मदा । चिरं नन्दन्वियं लोके श्रीसिंघी ग्रन्थपद्धतिः ॥	४०

॥ सिंधीजैनग्रन्थमालासम्पादकप्रशस्तिः ॥

स्वस्ति श्रीमेदपाट्यायो देशो भारतविश्रुत । रूपाहेलीति सन्नानी पुरिका तत्र सुस्थिता ॥	१
सदाचार-विचाराम्या प्राचीननृपते मम । श्रीमद्यतुरसिंहोऽत्र राठोडान्वयभूमिप ॥	२
तत्र श्रीवृद्धिसिंहोऽभूद् राजपुत्र प्रसिद्धिमाक । क्षात्रधर्मधनो यश्च परमारकुलाग्रणी ॥	३
मुक्त-भोजमुखा भूषा जाता यमिन् महाकुले । किं वर्ण्यते कुलीनस्य तत्कुलजातजन्मन ॥	४
पत्नी राजकुमारीति तस्याभूद् गुणमहिता । चातुर्य रूप-लावण्य-सुवाक् सौजन्यभूषिता ॥	५
क्षत्रियाणीं प्रभापूर्णा शौर्योद्दीप्तमुवाकृतिम् । या दृष्ट्वैव जनो मेने राजन्यकुलजा त्वियम् ॥	६
पुत्र किमनसिहायो जातस्तपोरतिप्रिय । रणमह्य इति चान्यद् यन्नाम जननीकृतम् ॥	७
श्रीदेवीहसनानामाऽत्र राजपूज्यो यतीश्वर । ज्योतिर्भैरवज्यविद्याना पारगासी जनप्रिय ॥	८
आगतो मरुदेशाद् यो भ्रमन् जनपदान् वहन् । जात श्रीवृद्धिसिंहस्य प्रीति-श्रद्धास्पद परम् ॥	९
तेनायाप्रतिमप्रेम्णा म तत्पुत्रु स्वसन्निधौ । रक्षित शिक्षित सम्यक्, कृतो जैनमतानुग ॥	१०
दैर्भाग्यात् तच्छिरोधार्ये गुरु-तातौ दिवगतौ । विनूढ स्वगृहात् गोऽथ यदृच्छया विनिर्गत ॥	११

तथा च-

भ्रान्त्वा नैकेषु देशेषु ममेव्य च बहून् नरान् । दीक्षितो मुण्डितो भूय जातो जैनमुनिस्तत ॥	१२
ज्ञात्वा न्यनेकशास्त्राणि नानाधर्ममतानि च । मध्यस्यवृत्तिना तेन तत्त्वतत्त्वगवेषिणा ॥	१३
अधीता विविधा भाषा भारतीया युरोपजा । अनेका लिपयोऽप्येव प्रतनूतनकालिका ॥	१४
येन प्रकाशिता नैके ग्रन्था विद्वत्प्रशसिता । लिखिता बहवो लेखा ऐतिह्यतथ्यगुम्फिता ॥	१५
बहुभि सुविद्वद्भिस्तन्मण्डलैश्च स सङ्कृत । जिनपिजयनाम्नाऽय विख्यात सर्वग्रामवद् ॥	१६
तस्य तां विश्रुतिं ज्ञात्वा श्रीमद्गान्धीमहात्मना । आहूत सादर पुण्यपत्तनात् स्वयमन्यदा ॥	१७
पुरे चाहम्मदाबादे राष्ट्रीय शिक्षणालय । विद्यापीठ इति ख्यात्या प्रतिष्ठितो यदाऽभवत् ॥	१८
आचार्यस्वेन तत्रोद्धारिण्युक्त स महात्मना । रत्न-मुनि-निर्धीन्द्वेन्द्रे पुरा तत्त्वाद्यप्यमन्दिरे ॥	१९
वर्षाणामष्टकं यावद् सम्भूष्य तत् पदं तत । गत्वा जर्मनराष्ट्रे स तत्संस्कृतिमधीतवान् ॥	२०
तत आगत्य सैलम्नो राष्ट्रकार्यं च सक्रियम् । कारावासोऽपि मम्राप्तो येन स्वातन्त्र्यमङ्गरे ॥	२१
क्रमात् ततो विनिर्मुक्त स्थित शान्तिनिकेतने । विश्ववन्द्यकरीन्द्रश्रीरथीन्द्रनाथभूषिते ॥	२२
सिंधीपदयुत जैनजानपीठं तदाश्रितम् । स्थापितं तत्र सिंधीश्रीढालचन्द्रस्य सुनुता ॥	२३
श्रीयहादुरसिंहेन दानरिरेण धीमता । स्मृत्यर्थं निजतातस्य जैनजानप्रसारकम् ॥	२४
प्रतिष्ठितश्च तस्यासौ पदोऽधिष्ठानमञ्जक । अध्यापयन् वरान् शिष्यान् ग्रन्थयन् जैनवाक्ययम् ॥	२५
तस्यैव प्रेरणा प्राप्य श्रीसिंधीकुलकेतुना । स्वपितृश्रेयसे क्षेपा प्रारब्धा ग्रन्थमालिका ॥	२६
अथैव विगतं तस्य वर्षाणामष्टकं पुन । ग्रन्थमालाविकासार्थिप्रवृत्तिषु प्रयसत ॥	२७
वाण-रत्न-नैवेन्द्वेन्द्रे सुवाङ्मनसिस्थित । सुशीति विरुद्धयात वन्द्यैरालालधीमग्न ॥	२८
प्रवृत्तो भारतीयानां विद्यानां पीठनिर्मितौ । कर्मनिष्ठस्य तस्याभूत् प्रयत्न सफलोऽचिरात् ॥	२९
विदुषां श्रीमता योगात् पीठो जात प्रतिष्ठित । भारतीय पदोपेत विद्यामवन सञ्जया ॥	३०
आहूत सहकार्यार्थं स मुनिस्तेन सुहृदा । ततःप्रभृति तत्रापि तत्कार्यं सुप्रवृत्तवान् ॥	३१
तद्भवनेऽन्यदा तस्य सेवाधिका रूपेक्षिता । स्वीकृता च सद्भावेन साऽप्याचार्यपदाश्रिता ॥	३२
नन्द-निर्धेन्द्रे-चन्द्रेन्द्रे वैक्रमे विहिता पुन । एतद्ग्रन्थावलीस्थैर्यकृतं तेन नन्ययोजना ॥	३३
परामर्शात् तत्तस्य श्रीसिंधीकुलमास्त्रता । भाविष्यामवनायेय ग्रन्थमाला समर्पिता ॥	३४
प्रदत्ता दशसाहस्री पुनस्तस्योपदेशत । स्वपितृस्मृतिमन्दिरकरणाय सुकीर्तिना ॥	३५
दैवादरूपे गते काले सिंधीवर्यो दिवगत । यस्तस्य ज्ञानसेवायां साहाय्यमकरोत् महत् ॥	३६
पितृकार्यप्रगत्यर्थं यत्तशीलसदात्मज । राजेन्द्रसिंहमुण्यैश्च सङ्कृतं तद्वचस्तत ॥	३७
पुण्यश्लोकपितुर्नाम्ना ग्रन्थागारकृते पुन । बन्धुज्येष्ठो गुणश्रेष्ठो हार्दलक्ष धन ददौ ॥	३८
ग्रन्थमालाप्रसिद्धयै पितृवत् तस्य कांक्षितम् । श्रीसिंधीसत्पुत्रं सर्वं तद्गिराऽनुविधीयते ॥	३९
विद्वज्जनकृताह्लादा सधिदानन्ददा सदा । चिर नन्दत्विय लोके जिनविजयभारती ॥	४०

खरतरगच्छ-वृहद्गुर्वावलि-विषयानुक्रम

प्रास्ताविकवक्तव्य	१- ३
खरतरगच्छपट्टावलिसंग्रह - किञ्चिद्वक्तव्य	३- ५
खरतरगच्छगुर्वावलिका ऐतिहासिक महत्त्व	६-१२
१ वर्द्धमानाचार्यवर्णन	- १
२ जिनेश्वरसूरिवर्णन	१- ६
३ जिनचन्द्रसूरि - अभयदेवसूरिवर्णन	६- ८
४ जिनवल्लभसूरिवर्णन	८-१४
५ जिनदत्तसूरिवर्णन	१४-२०
६ जिनचन्द्रसूरिवर्णन	२०-२३
७ जिनपतिसूरिवर्णन	२३-४८
८ जिनेश्वरसूरिवर्णन	४८-५४
जिनपालोपाध्यायग्रथितग्रन्थभागपूर्ण	(५०)
९ जिनप्रबोधसूरिवर्णन	५४-५८
१० जिनचन्द्रसूरिवर्णन	५९-६९
११ जिनकुशलसूरिवर्णन	६९-८५
१२ जिनपद्मसूरिवर्णन	८५-८८

वृद्धाचार्यप्रबन्धावलि

१ वर्द्धमानसूरिप्रबन्ध	८९
२ जिनेश्वरसूरिप्रबन्ध	९०
३ अभयदेवसूरिप्रबन्ध	९०
४ जिनवल्लभसूरिप्रबन्ध	९०
५ जिनदत्तसूरिप्रबन्ध	९१
६ जिनचन्द्रसूरिप्रबन्ध	९२
७ जिनपतिसूरिप्रबन्ध	९३
८ जिनेश्वरसूरिप्रबन्ध	९३
९ जिनसिंघसूरिप्रबन्ध	९३
१० जिनप्रभसूरिप्रबन्ध	९३- ९६
खरतरगच्छ-गुर्वावलिभातविशेषनाम्नां सूचि :	९७-११२

प्रास्ताविक वक्तव्य ।

सिंधी जैन ग्रन्थमालाके ४२ वें गुच्छकके रूपमें, प्रस्तुत होने वाली इस 'खरतर गच्छीय युगप्रधानाचार्य गुर्वावली' (सक्षेपमें — खरतर बृहद् गुर्वावली) की प्राचीन हस्तलिखित प्रति, मूलतः त्रीकानेर निवासी श्रीयुत अगरचन्दजी नाहटाको, वहाके सुप्रसिद्ध क्षमाकल्याणजीके ग्रन्थभंडारमें उपलब्ध हुई थी। कोई १९-२० वर्ष पहले, इनने उस प्रतिको हमें देखनेके लिए भेजा। ग्रन्थको देखनेसे, हमें ऐतिहासिक दृष्टिसे यह बहुत महत्त्वका मालूम दिया, अतः प्रस्तुत ग्रन्थमालामें इसे प्रकाशित करनेका हमने निश्चय किया। तदनुसार प्रेसमें देने योग्य ग्रन्थकी प्रतिलिपि (प्रेसकॉपी) करवाई गई। प्रतिलिपिके पढ़ने पर ज्ञात हुआ कि मूल प्रति बहुत ही अशुद्ध रूपमें लिखी गई है। प्रत्येक पंक्ति अशुद्धप्राय ज्ञात हुई। अतः इसका कोई प्रत्यन्तर कहींसे उपलब्ध हो तो उसे प्राप्त करनेका प्रयत्न किया गया पर उसमें हमें सफलता नहीं मिली। तब उसी प्रतिको बारबार आद्योपान्त पढ़ पढ़ कर, उसकी अशुद्धियोंका तारण किया गया, तो ज्ञात हुआ कि, जिस लहिया (लिपिकारक) ने यह प्रति लिखी है, उसने अपने सन्मुखवाली मूलाधार प्रतिके कुछ अक्षरोंको, भ्रमसे कुछ अन्य ही अक्षर समझ समझ कर, उनके स्थान पर, अपने अक्षर ज्ञानके मुताविक, अन्य अक्षर लिख डाले हैं, और इससे, ग्रन्थ बहुत ही अशुद्ध हो गया है। ग्रन्थगत विषय हमारे लिये सुपरिचित था और इस प्रकारकी अन्यान्य अनेक छोटी-बड़ी गुर्वावलियां — पट्टावलियां भी हमारे सग्रहमें उपलब्ध थीं, अतः तदनुसार हमने सारे ग्रन्थके पाठको शुद्ध करनेका यथाशक्य प्रयत्न किया। कई महिनोंके परिश्रमके बाद हम इस ग्रन्थकी शुद्ध प्रतिलिपि करनेमें सफल हुए। बादमें हमें इस गुर्वावलिकी एक अन्य त्रुटित और अपूर्ण प्रति प्राप्त हुई, जिसके साथ मिलान करने पर हमें ज्ञात हुआ कि हमने जो पाठकी शुद्धि की है वह ठीक उस प्रतिमें उसी तरह मिल रहा है। उस अपूर्ण प्रतिमें, कुछ पाठभेद भी दृष्टिगोचर हुए, जिनको हमने इस सुदृढ पाठके नीचे, पाद-टिप्पणीमें दे दिये हैं। वह अपूर्ण प्रति केवल ५ पन्नेकी थी, जो प्रस्तुत ग्रन्थके २३ वें पृष्ठ पर छपी हुई १२ वीं पंक्तिके 'श्री जिनपतिसूरिरिति नाम कृतम्।' इस वाक्यके साथ खण्डित हो जाती है।

इस गुर्वावलिकी उक्त मूल प्रतिके दो पृष्ठोंका ब्लाक बनवा कर, उनका प्रतिचित्र साथ दिया जा रहा है, जिससे मूल प्रतिके आकार-प्रकारका एवं लिपिके स्वरूपका तादृश ज्ञान हो सकेगा।

इस ग्रन्थका मुद्रण कार्य बहुत समयसे समाप्त हुआ पड़ा है पर विधिके किसी अज्ञात सकेतानुसार हम अभी तक इसको प्रसिद्धिमें रख नहीं सके। हमारी इच्छा रही कि इस विशिष्ट प्रकारकी ऐतिहासिक गुर्वावलिसे सबद्ध, तत्कालीन जैन श्वेताम्बर संप्रदायों और गच्छोंके बारेमें भी, विस्तृत ऊहापोहात्मक निबन्ध लिखा जाय और यथाज्ञात सब प्रकारकी ऐतिहासिक सामग्रीका सकलन कर दिया जाय। इस विषयकी बहुत सी सामग्री हमने संचित कर रखी है, और इसी लिये कई वर्षों तक इसकी प्रसिद्धि रुकी रही। पर हमारे लिये वैसा करना अब समझ नहीं रहा, अतः इसको इसी मूल रूपमें ही प्रसिद्धिमें रख देना उचित समझा है।

प्रस्तुत 'गुर्वावलिका ऐतिहासिक महत्त्व' बतलाने वाला श्री अगरचन्दजी नाहटाका एक लेख, हमारी संपादित 'भारतीय विद्या' नामक त्रैमासिकी शोधपत्रिकाके, प्रथम वर्षके ४ थे अंकमें प्रकाशित हुआ है। इस लेखके प्रारम्भमें, गुर्वावलिकी परिचयक एक छोटी-सी नोंध (नोट) हमने लिखी थी जिसको यहां उद्धृत करते हैं। साथमें आगेके पृष्ठोंमें नाहटाजीका वह लेख भी सुदृढ किया जाता है, जिससे पाठकोंको प्रस्तुत ग्रन्थके ऐतिहासिक तथ्योंके बारेमें योग्य जानकारी प्राप्त हो सकेगी।

*

["सिंधी जैन ग्रन्थमालामें खरतरगच्छ-युगप्रधानाचार्य-गुर्वावली नामक एक संस्कृत गद्य ग्रन्थ छप रहा है जो शीघ्र ही प्रकाशित होगा। इस ग्रन्थमें विक्रमकी ११ वीं शताब्दीके प्रारम्भमें होने वाले आचार्य वर्द्धमान सूरिसे ले कर १४ वीं शताब्दीके अन्तमें होने वाले जिनपद्म सूरि तकके खरतर गच्छके मुख्य आचार्योंका विस्तृत चरितवर्णन है। गुर्वावली

अर्थात् गुरुपरम्पराका इतना विस्तृत और विश्वस्त चरित्रवर्णन करने वाला ऐसा कोई और ग्रन्थ अभी तक ज्ञात नहीं हुआ। प्रायः ४००० श्लोक परिमाण यह ग्रन्थ है और इसमें प्रत्येक आचार्यका जीवनचरित्र इतने विस्तारके साथ दिया गया है, कि जैसा-अन्यत्र किसी ग्रन्थमें, किसी भी आचार्यका नहीं मिलता। पिछले कई आचार्योंका चरित्र तो प्रायः वर्षवारके क्रमसे दिया गया है और उनके विहार-क्रमका तथा वर्णन-निवासका क्रमबद्ध वर्णन किया गया है। किन्तु आचार्यने कत्र दीक्षा ली, कत्र आचार्य पदवी प्राप्त की, किस किस प्रदेशमें विहार किया, कहा कहा चातुर्मास किये, किस जगह कैसा धर्मप्रचार किया, कितने शिष्य-शिष्याएँ आदि दीक्षित किये, कहा पर किस विद्वानके साथ शार्ङ्गार्थ या वादविवाद किया, किन्तु राजाकी समामें कैसा सम्मान आदि प्राप्त किया—इत्यादि बहुत ही ज्ञातव्य और तथ्य-पूर्ण बातोंका इस ग्रन्थमें बड़ी विग्रह रीतिसे वर्णन किया गया है। गुजरात, मेवाड, मारवाड, सिन्ध, वागड, पंजाब, और विहार आदि अनेक देशोंके, अनेक गांवोंमें रहने वाले मंडकों ही धर्मिष्ठ और धनिक श्रावक-श्राविकाओंके कुटुंबोंका और व्यक्तियोंका नामोल्लेख इसमें मिलता है और उन्होंने कहा पर, कैसे पूजा-प्रतिष्ठा एवं संशोधन आदि धर्मकार्य किये, इसका निश्चिन विधान मिलता है। ऐतिहासिक दृष्टिसे यह ग्रन्थ, अपने ढंगकी एक अनोखी कृति जैसा है। हम इसका हिन्दी अनुवादके साथ संपादन कर रहे हैं। इस ग्रन्थके आविष्कारक श्रीकानेर निवासी साहित्योपासक श्रीयुत अगरचन्दजी नाहटा हैं और इन्होंने ही हमें इस ग्रन्थके संपादनकी सादर प्रेरणा की है। साथमें दिये गये लेखमें नाहटाजीने इस ग्रन्थका ऐतिहासिक महत्त्व क्या है और सार्वजनिक दृष्टिसे भी किन्तु किन्तु ऐतिहासिक बातोंका ज्ञातव्य इसमें प्राप्त होता है, यह संक्षेपमें बतानेका प्रयत्न किया है।” — भारतीय विद्या, पुस्तक १, अंक ४, पृष्ठ २९९]

इस ‘गुर्वावल्लि’ के पीछे हमने एक और ऐसी ही गुर्वावल्लिरूप ‘वद्वाचार्य प्रबन्धानल्लि’ नामक कृति मुद्रित की है। यह कृति प्राच्य भाषामें प्रयित है। इसमें वर्द्धमान मूरिसे ले कर जिनप्रभ सूरि तकके १० आचार्योंका वर्णन दिया गया है। ज्ञात होता है कि ‘विविध तीर्थकल्प’ आदि अनेक ग्रन्थोंके प्रणेता जिनप्रभ सूरिकी शिष्यपरंपराके किसी शिष्यने इस प्रबन्धावल्लिका प्रणयन किया है। पाठनके मण्डारमें उपलब्ध प्राचीन प्रति परसे इसका संपादन किया गया है। जिनप्रभ सूरिने दिल्लीके बाहशाह महम्मूदाहकी समामें विशेष सम्मान प्राप्त किया था जिसका उल्लेख, इनसे सबद्ध कई पद्यावल्लियों एवं प्रबन्धत्मक कृतियोंमें उपलब्ध होता है। हमारी संपादित ‘विधिप्रपा’ तथा ‘विविधतीर्थ कल्प’ नामक कृतिकी प्रस्तावना आदिमें इन जिनप्रभ मूरिके बारेमें यथायोग्य वर्णन लिखा गया है। जिनप्रभ सूरि अपने समयमें एक बहुत प्रभावशाली और प्रतिभासंपन्न आचार्य हुए। पर उनके बारे में, प्रस्तुत बृहद् गुर्वावल्लिमें नामोल्लेख तक भी नहीं किया गया है। यद्यपि वे खरतर गच्छान्तर्गत एक गाखाके ही प्रसिद्ध आचार्य थे। इससे सूचित होता है कि बृहद्गुर्वावल्लिके सकलनकर्ताका मुख्य लक्ष्य अपनी गुरुपरंपराका महत्त्व मात्र आलेखित करना रहा है और इसमें उसने अन्य गच्छीय एवं अन्य शाखीय आचार्योंके बारेमें विशेष रूपसे उपेक्षात्मक और कहीं कहीं तो आक्षेपात्मक वाक्यों एवं विचारोंका उल्लेख करनेमें अपना अधिक गौरव समझा है। उपेक्षितगच्छीय आचार्य पद्मप्रभ तथा बृहद्गच्छीय आचार्य प्रद्युम्नमूरिके साथ जिनपति सूरिके वाद-विवादके प्रसंग अतिरंजित और अतिवालिश शैलीमें लिखे गये हैं। तथापि उम समयके जैन समाजके प्रभाव और सघटनके बारेमें इस ग्रन्थमें ऐसी बहुत सी महत्त्वकी बातें लिखीं मिलती हैं, जो इतिहास और सस्कृतिके ज्ञानमें वृद्धिकारक हो कर मनोरंजक एवं प्रेरणादायक भी हैं।

इस सिंधी जैन ग्रन्थमाला द्वारा, जैन इतिहास एवं सस्कृतिके आलेखनमें आधारभूत समझी जाने वाली विविध प्रकारकी साहित्यिक सामग्रीका प्रकाशन करनेका हमरा मुख्य लक्ष्य रहा है, और तदनुसार हमने अब तक अनेकानेक ऐतिहासिक प्रबन्धात्मक ग्रन्थ, एवं प्रशस्तिग्रन्हात्मक सकलन प्रकाशित करनेका प्रयत्न किया है। प्रबन्धचिन्तामणि, पुगतन प्रबन्धसंग्रह, प्रबन्धकोश, प्रभावकचरित्र, मानुचन्द्रगणी चरित्र, देवानन्द महाकाव्य, दिग्विजय महाकाव्य, जैनपुस्तक प्रशस्तिग्रन्थ, विविधतीर्थकल्प आदि नाना ग्रन्थ इत पूर्व प्रकाशित किये गये हैं, तथा कुमारपालचरित्र-

संग्रह, वस्तुपालप्रशस्त्यादिकृतिसंग्रह, हमीरमहाकाव्य, विज्ञप्तिलेखसंग्रह - आदि कई ग्रन्थ प्रायः छप कर तैयार पड़े हैं जो यथाशक्य शीघ्र ही प्रसिद्ध होने वाले हैं ।

इसी प्रकारके ऐतिहासिक ग्रन्थोंमें प्रस्तुत गुर्वावलिके समानविषय वाली विविध गच्छीय पद्यावलियों - गुर्वावलि-योंके २-३ संग्रह भी प्रकट करनेका आयोजन किया गया है, जिनमेंसे यह एक प्रस्तुत गुर्वावलि, इस प्रकार विद्वानोंके सम्मुख उपस्थित हो रही है ।

बृहद्गच्छ, उपकेग गच्छ, पूर्णिमा गच्छ, आचलिक गच्छ, कटुकमति गच्छ आदि अन्य कई गच्छोंका इतिहास बताने वाली अनेक पद्यावलियोंका एक ऐसा ही अन्य संग्रह प्रेसमें छप रहा है । तथागच्छसे सवन्न पद्यावलियोंका एक विशाल संग्रह भी तैयार हुआ पड़ा है ।

खरतर गच्छीय पद्यावलियोंका एक छोटा सा संग्रह, सबसे पहले हमने, सन् १९२०-२१ में पूनामें रहते हुए जब 'जैनसाहित्य संशोधक' नामक त्रैमासिक पत्रका प्रकाशन शुरू किया तब, सकलिन करनेका प्रयास किया था । बादमें हमारा कार्यकेन्द्र पूनासे हट कर, अहमदाबादका गुजरात - पुरातत्त्व - मन्दिर बना, तब वह संग्रह उपेक्षित दशामें पड़ा रहा । बादमें कलकत्तेके प्रसिद्ध जैन धनिक और विद्वान् श्रावक स्व० बाबू पूरण चन्दजी नाहारके सौहार्दपूर्ण प्रयत्नके फलरूप सन् १९३२ में, कलकत्तेसे वह संग्रह प्रकाशित हो पाया । हम उस समय शान्तिनिकेतनमें 'सिंधी जैन ज्ञानपीठ' के अधिष्ठाता हो कर पहुँचे थे और 'सिंधी जैन ग्रन्थमाला' के प्रकाशनका कार्य बड़े उत्साह पूर्वक प्रारम्भ करना चाहते थे । उस समय बाबू पूरणचन्दजी नाहारको उक्त 'खरतरगच्छ पद्यावलि संग्रह' के बारेमें ज्ञात हुआ तो उनने उस संग्रहको, अपनी श्रद्धालु धर्मपत्नी श्रीमती इन्द्रकुमारीके ज्ञानपंचमी तप उद्यापन निमित्त प्रकाशित करनेका अपना मनोभाव प्रकट किया । हमने उनकी इच्छानुसार वह संग्रह उन्हें प्रकाशित करनेको दे दिया और उस पर एक प्रास्ताविक 'किञ्चिद् वक्तव्य' भी लिख दिया । पद्यावलियोंके संग्रह आदिके बारेमें ३०-३५ वर्ष पूर्व, हमने कैसे प्रयत्न आरंभ किया और ऐसे संग्रहोंका इतिहास की दृष्टिसे क्या उपयोग है, इस बारेमें जो हमारा अभिमत रहा उसका कुछ उल्लेख उक्त वक्तव्यमें किया गया है । प्रस्तुत ग्रन्थके संपादन के साथ उसका कुछ ऐतिहासिक सन्ध सा जुड़ा हुआ है, अतः उस वक्तव्यको आगेके पृष्ठों में उद्धृत कर देना उचित समझा है ।

आज जुलाई मासकी ७ तारीख है । हमारे लिये एक प्रकारसे यह शोकसूचक दिन है । ग्रन्थमालाके संस्थापक और हमारी साहित्योपासनाके प्रमुख सहायक बाबू श्री बहादुर सिंहजी सिंधीकी आज १२ वीं स्वर्गमन - वर्षग्रन्थि है । प्रतिवर्ष हम आजके दिन, स्वर्गस्थ सिंधीजीकी कल्याण-कामना चाहते हुए अपनी हार्दिक श्राद्धक्रिया करते रहते हैं । तदनुसार, आज हम उनके दिवंगत भव्य आत्माकी पुण्यस्मृतिको, इस ग्रन्थरूपमें संपादित हमारी यह कृति समर्पण करते हैं ।

अनेकान्त विहार
अहमदाबाद
७, जुलाई, मन १९५६

मु नि जि न वि ज य

खरतरगच्छ-पट्टावलि संग्रह

संग्राहक एवं संपादक मुनि जिनविजय, अधिष्ठाता-सिंघी जैन ज्ञानपीठ, शान्तिनिकेतन ।
(प्रकाशक-वाधूपूरण चन्दजी नाहार, इण्डियन मिरर स्ट्रीट, कलकत्ता ।)

*

संपादकीय किञ्चित् वक्तव्य ।

लगभग ६।७ वर्षों से खरतरगच्छीय पट्टावलियोंका यह छोटा सा संग्रह छप कर तैयार हुआ था, लेकिन विधिके किसी अज्ञेय सकेतानुसार आज तक यह यों ही पड़ा रहा और यदि विद्वद्गण वाधूपूरणचंदजी नाहारकी उपालभ भरी हुई मीठी चुटकियोंकी लगातार भरमार न होती तो शायद कुछ समय बाद यह संग्रह साराका सारा ही धीमकके पेटमें जा कर विलीन हो जाता ।

पूनामें रह कर जब हम 'जैनसाहित्य-संशोधक' का प्रकाशन करते थे उस समय अहमदाबाद-निवासी साहित्य-रसिक विद्वान् भ्रावक श्री के.लाल प्रे० मोदी B A LL B ने खरतरगच्छ की एक पुरानी पट्टावलीकी लिखित प्रति हमें ला कर दी—जिसमें इस संग्रहमें की प्रथम ही छपी 'खरतरगच्छ-सुरिपरंपरा-प्रशस्ति' लिखी हुई थी । उस समय तक खरतरगच्छ की जितनी पट्टावलियाँ हमारे देखने अथवा संग्रह करनेमें आईं उन सबमें यह प्रशस्ति हमें प्राचीन दिखाई पड़ी इसलिये हमने इसकी सुरंत नकल कर, 'जैन सा० सं०' के परिशिष्ट रूपमें छपा देनेके विचारसे प्रेरित हो गई । कुछ समय बाद मोदीजीने एक और पट्टावली भेजी जो गद्यमें थी और साथमें उन्होंने यह भी इच्छा प्रदर्शित की कि इसे भी यदि उसी प्रशस्तिके साथ छपा दिया जाय तो अच्छा होगा । हमने उसकी भी नकल कर प्रेसमें छपनेके दे दी । जब ये प्रेससे कपोज हो कर आईं तो पूरे फार्म होनेमें कुछ पृष्ठ खाली रहते दिखाई दिये, तब हमने सोचा कि यदि इसके साथ ही साथ उपाध्याय श्री क्षमाकल्याणजी की बनाई हुई वृहत्पट्टावलि भी दे दी जाय तो खरतरगच्छके आचार्योंकी परंपराका १९ वीं शताब्दि पर्यंतका वृत्तान्त, प्रकट हो जायगा और इतिहास प्रेमियोंको उससे अधिक लाभ होगा । इस पट्टावलीकी प्रेस कापी की हुई हमारे संग्रहमें बहुत प.ले ही से पड़ी हुई थी, अतः हमने उसे भी प्रेसमें दे दिया । इसी तरह की, लेकिन इससे प्राचीन एक और पट्टावली हमारे पास थी उसे भी, प्रत्यक्ष होनेसे विशेष उपयोगी समझ कर, इसी संग्रहमें प्रकट करनेका हमें लोभ हो आया और उसे भी छपने दे दिया । इस प्रकार चार पट्टावलियोंका यह छोटा सा संग्रह जन तैयार हो गया, तब हमने इसे 'जैन सा० सं०' के परिशिष्ट रूपमें न दे कर स्वतंत्र पुस्तकाकार प्रकट करनेका विचार किया और यह स्वतंत्र पुस्तकाकार विचार मनमें घुमते ही हमारे दिलमें एक नया भूत आ घूसा । हम सोचने लगे कि जब पुस्तक ही बनाना है तब फिर क्यों नहीं विशेष रूपसे एक सकलित ऐतिहासिक ग्रंथके आकारमें इसे तैयार कर दिया जाय और खरतर गच्छके इतिहासके जितने मुख्य मुख्य और महत्वके साधन हों उन्हें एकत्र रूपमें संगृहीत कर दिया जाय । क्यों कि हमारे संग्रहमें इस विषयकी कितनी ही सामग्री—इन पट्टावलियोंके अतिरिक्त कई अन्य भाषाकी पट्टावलियाँ, ग्रंथप्रशस्तियाँ तथा रच्यत आदि विविध प्रकारकी ऐतिहासिक सामग्री—इकट्ठी हुई पड़ी थी । उस सब सामग्रीको सकलित कर ऐतिहासिक ऊहापोह करनेवाली विस्तृत भूमिका और टीका टिप्पणी आदि साथमें लगा कर इस संग्रहको परिपूर्ण बना दिया जाय तो श्रेताम्वर जैन सभके एक बड़े भारी शाखा-समुदायका अच्छा और प्रामाणिक इतिहास तैयार हो जाय । इस भूतके आवेशानुसार हमने उस सब सामग्रीका सकलन करना शुरू किया । ऐसा करनेमें हमें कुछ अधिक समय लग गया और अहमदाबादके पुरातत्त्व मंदिरके आचार्यपदके भारने हमारी पूनाकी विशेष स्थितिके अस्थिर बना दिया । इसलिये इस संग्रहके विस्तृत-संकलनका जो विचार हुआ था वह शिथिल होने लगा और चिरकाल तक कुछ कार्य न हो सका । इधर जिन प्रेसमें यह संग्रह छपा उसके मालिकने छपाईके खर्च आदिका तकाजा करना शुरू किया । जिस विस्तृत रूपमें इसे प्रकाशित करनेका सोचा था उसमें बहुत कुछ समय और अर्थव्ययकी आवश्यकता अनुभूत हुई और श्रीधर जी इस कार्यको परिपूर्ण करने जैसे संयोग दिखाई न दिये, अतः हमने उस विचारको स्थगित किया और यह संग्रह जो इस रूपमें छप गया था, इसे ही प्रकाशित कर देना उचित समझा ।

इसी बीचमें वाधूपूर्य श्री पूरणचंदजी नाहारके अवलोकनमें यह छपा हुआ संग्रह आया और आपने इसे अपने खर्चसे प्रकाशित कर अपनी धर्मपत्नी श्रीमती इन्द्रकुमारीजीके ज्ञान पंचमी तपके उद्यापन निमित्त वित्तीय कर देनेका अभिप्राय प्रकट किया । तदनुसार पूनासे यह छपा हुआ ग्रंथ-भाग कलकत्ते भेजा गया और प्रेसका बिल इत्यादि चुक्ता किया गया । इस संग्रहके साथमें हम कुछ दो शब्द लिख दें तो इसे प्रकाशित कर दिया जाय ऐसी वाधूपूर्यकी इच्छाके हमने मादर खीकार कर, हम इस विषयमें कुछ सोचते ही थे कि कुछ ऐसे प्रसंग, एकके बाद एक, उपस्थित होते गये जिससे वर्षों तक हम उनकी उस आज्ञाका पालन नहीं कर सके और २।४ घंटेके कामको २।४ वर्ष तक टेलते रहना पड़ा ।

*

सन् १९२८ के प्रारम्भमें महात्माजीने गुजरात-विद्यापीठकी पुनर्घटना की, और विद्यापीठका ध्येय 'विद्या' नहीं 'सेवा' निश्चित किया और साथमें कई प्रतिज्ञाओंका बन्धन भी लगाया । हमारा उसमें कुछ विशेष मतभेद रहा और हमने अपने विचारोंको स्थिर करनेके लिए कुछ समय तक, विद्यापीठके वातावरणसे दूर रहना चाहा । इसीके बाद सुरंत हमारा इरादा युरोप जानेका हुआ । युरोपमें सामाजिक और औद्योगिक तंत्रोंका विशेषावलोकन करनेका हमें अधिक मौका मिला और उसमें हमें अत्यधिक रुचि उत्पन्न हुई । हमारा जो आजीवन अभ्यस्त-विषय संशोधनका है, उसमें तो हमें वहाँ कोई नवीन सीखनेकी बात नहीं दिखाई दी, क्यों कि जिस पद्धति और दृष्टिसे युरोपियन पण्डितगण संशोधन कार्य करते हैं, वह हमें सघेष्ट ज्ञात थी और उसी पद्धति तथा दृष्टिसे हम बहुत समयसे अपना संशोधन-कार्य करते भी आते थे ।

केवल वहाके विद्वानोंका उत्साह और एकाग्रभाव विशेष अनुकरणीय मालूम हुआ। हमें जो खास अध्ययन करनेके विशेष विचार मालूम दिये, वे वहाके समाजवाद-विषयक थे। इन विचारोंका अध्ययन करते हुए हमारी जीवनाभ्यन्त जो सशोधन-रुचि है, वह शिथिल हो चली। समाज-जीवनके साथ सम्बन्ध रखने वाली बातोंने मस्तिष्कमें अद्भुत जमाना शुरू किया। इन बातोंका विशिष्ट अध्ययन करनेके लिये हमारी इच्छा वहाँ पर कुछ अधिक काल तक ठहरनेकी थी, लेकिन सयोगवश हमको जल्दी ही भारत लौट आना पड़ा। इधर आने पर नाहारजीने इस सप्रहकी सर्वप्रथम ही याद दिलाई, लेकिन सत्याग्रहके नूतन युद्धमें जुड़ जानेके कारण और फिर जेलखाने जैसे एकान्तवासके विलक्षण अनुभवानन्दमें निमग्न हो जानेके कारण इन, पुरानी बातोंका स्मरण करना भी कब अच्छा लगता था। एक तो यों ही मस्तिष्कमें समाज-जीवनके विचारोंका आन्दोलन घुड़दौड़ कर रहा था, और उसमें फिर भारतकी इस नूतन राष्ट्रक्रान्तिके आदोलनने सहचार किया। ऐसी स्थितिमें हमारे जैसे नित्य परिवर्तनशील प्रकृति वाले और क्रान्तिमें ही जीवनका विकास अनुभव करने वाले मनुष्यके मनमें, वर्षों तक पुराने विचारोंका सग्रह कर रखना, और फिर जब चाहें तब उन्हें अपने सम्मुख एकदम उपस्थित हो जानेकी आदत बनाये रखना दुःसाध्य सा है।

जेलमुक्ति होने पर विधाता हमें शान्तिनिकेतन खींच लाया। विध्वभारतीके ज्ञानमय वातावरणने हमारे मनको फिर ज्ञानोपासनाकी तरफ खींचना शुरू किया और हमारी जो स्वाभाविक सशोधन-रुचि थी, उसको फिर सतेज बनाया। वर्षोंसे हमने २।४ ऐतिहासिक ग्रन्थोंके सम्पादन और सशोधनका सक्ल्य कर रखा था और उनका कुछ काम हो भी चुका था, इसलिये गृह-रह कर यह तो मनमें आया ही करता था कि यदि इस संकल्पके पूरा करनेका कोई मन पूत साधन सम्पन्न हो जाय, तो एक बार इनको पूरा कर लेना अच्छा है। वावू श्री बहादुरसिंहजी सिंघीके उत्साह, औदार्य, सौजन्य और सौहार्दने हमारे इस सक्ल्यको एकदम मूर्तिमन्त बना दिया और हम जो सोचते थे, उससे भी कहीं अधिक मन पूत साधनकी संप्राप्ति देख कर, परिणाममें हमने सिंघी जैन ज्ञानपीठ और सिंघी जैन ग्रन्थमाला का कार्यभार उठाना स्वीकार कर लिया।

जबसे हम यहाँ आये, तभीसे इस सग्रहके लिये श्री नाहारजीका बराबर स्मरण दिलाना चालू रहा। हम भी आज लिखते हैं, कल लिखते हैं, ऐसा जवाब दे कर उन्हें आशा दिलाते रहते थे। बहुत समय बीत जानेके कारण इस विषयमें जो कुछ हमारे पुराने विचार थे और जो कुछ हमने लिखना सोचा था, वह स्मृति-पट परसे अस्पष्ट सा हो गया। जिन प्रतियों परसे यह सग्रह मुद्रित हुआ था, वे भी पासमें नहीं रहनेसे, इस विषयमें क्या लिखें, कुछ स्पष्ट नहीं पड़ती थी। 'विभ्रति त्रिवेणि', 'टुपारस क्षेत्र', 'शत्रुंजय तीर्थोद्धार प्रबन्ध' इत्यादि पुस्तकोंके संपादनके बाद हमारा हिन्दी-लेखन प्रायः बन्द-सा ही है। पिछले कई वर्षोंसे निरन्तर गुजराती भाषा ही में चिन्तन, मनन, लेखन, और वाग्व्यवहार चलते रहनेसे हिन्दी-भाषाका एक तरहसे परिचय ही छूट गया। इस कारणसे कुछ हिन्दी लिखनेका ठीक ठीक चित्तैकाग्र्य न हो पाता था। लेकिन पिछले कुछ दिनोंमें हमारा साहित्य-सग्रह हमारे पास पहुँच गया और वर्षोंसे सद्ग्रहोंमें बंद पड़े हुए पुराने कागजों और टिप्पणोंको उथल पुथल करते समय, इस विषयके कुछ साधन भी हाथमें आ गये, जिससे ये पंक्तियाँ लिखनेका मनमें कुछ विचार हो आया। वस यही इस सग्रहके बारेमें हमारा किञ्चित् वक्तव्य है।

वैताम्बर जैन सघ जिस स्वरूपमें आज विद्यमान है, उस स्वरूपके निर्माणमें, खरतर गच्छके आचार्य, यति और श्रावक-समूहका बहुत बड़ा हिस्सा है। एक तपागच्छको छोड़ कर दूसरा और कोई गच्छ इसके गौरवकी बराबरी नहीं कर सकता। कई बातोंमें तपागच्छसे भी इस गच्छका प्रभाव विशेष गौरवान्वित है। भारतके प्राचीन गौरवकी अक्षुण्ण रखने वाली राजपूतानेकी वीर भूमिका, पिछले एक हजार वर्षका इतिहास, ओसवाल जातिके शौर्य, औदार्य, बुद्धि-चातुर्य और वाणिज्य-व्यवसाय-कौशल आदि महद् गुणोंसे प्रवीण है और उन गुणोंका जो विकास इस जातिमें, इस प्रकार हुआ है, वह मुख्यतया खरतरगच्छके प्रभावान्वित मूल पुरुषोंके सदुपदेश तथा शुभाशीर्वादका फल है। इसलिये खरतरगच्छका उज्ज्वल इतिहास यह केवल जैन सघके इतिहासका ही एक महत्त्वपूर्ण प्रकरण नहीं है, बल्कि समग्र राजपूतानेके इतिहासका एक विशिष्ट प्रकरण है। इस इतिहासके सकलनमें सहायभूत होने वाली विपुल साधन-सामग्री इधर-उधर नष्ट हो रही है। जिन तरहकी पट्टावलि या इस सग्रहमें सङ्गृहीत हुई हैं, वैसी कई पट्टावलियाँ और प्रशस्तियाँ सङ्गृहीत की जा सकती हैं और उनसे विस्तृत और शृङ्खलाबद्ध इतिहास तैयार किया जा सकता है। यदि समय अनुकूल रहा, तो 'सिंघी जैन ग्रन्थमाला' में एक-आध ऐसा बड़ा सग्रह जिज्ञासुओंको भविष्यमें देखनेको मिलेगा।

वावू श्री पूरणचंदजी नाहारने बड़ा परिश्रम और बहुत द्रव्य व्यय करके जैसलमेरके जैन शिलालेखोंका एक अपूर्व सग्रह प्रकाशित कर इस विषयमें विद्वानों और जिज्ञासुओंके सम्मुख एक सुन्दर आदर्श उपस्थित कर दिया है। उसके अवलोकनसे, राजपूतानेके जले पुराने स्थानोंमें जैनोके गौरवके किन्तने स्मारक-स्वामि बने हुए हैं तथा उनसे हमारे देशके ज्वलन्त इतिहासकी कितनी विशाल-समृद्धि प्राप्त हो सकती है उसकी कुछ कल्पना आ सकती है। इस ग्रन्थमें प्रायः खरतरगच्छके ही इतिहासकी बहुत सामग्री सङ्गृहीत है जो इस पट्टावलिवाले सग्रहकी बातोंको पुष्टि करती है तथा कई बातोंकी पूर्ति करती है। इन सब बातोंके दिग्दर्शनकी यह जगह नहीं है। ऐसे सग्रहोंके संकलन करनेमें कितना परिश्रम आवश्यक है वह इस विषयका विद्वान ही जान सकता है 'विद्वानेव जानाति विद्वज्जनपरिश्रम'।

जैसलमेरके लेखोंका ऐसा सुन्दर सग्रह प्रकाशित कर तथा इस पट्टावली सग्रहकी भी प्रकट करवा कर श्रीमान् नाहारजीने खरतरगच्छकी अनमोल सेवा की है। एतदर्थ आप अनेक धन्यवादके पात्र हैं। आपका इस प्रकार जो श्रेष्ठपूर्ण अनुरोध हमसे न होता तो यह सग्रह यों ही नष्ट हो जाता और इसके तैयार करनेमें जो कुछ हमने परिश्रम किया था वह अकारण ही निष्फल जाता। अतः हम भी विशेष रूपसे आपके कृतज्ञ हैं।

सिंघी जैन ज्ञान पीठ
शान्तिनिकेतन
पूर्युषणा प्रथम दिन, स १९८७

मु नि जि न वि ज य

खरतरगच्छ - गुर्वावलिका ऐतिहासिक महत्त्व

[लेखक.-श्रीयुत अगरचन्दजी नाहटा - सपादक राजस्थानी]

ऐतिहासिक साहित्यकी दृष्टिसे खरतरगच्छ गुर्वावली एक अत्यन्त महत्त्वका और अपने ढंगका अद्वितीय ग्रन्थ है। कुछ वर्ष पूर्व, बीकानेरके प्राचीन जैन ज्ञान भंडारोंका अन्वेषण करते हुए हमें यह निधि उपलब्ध हुई थी। इसमें विक्रमकी ग्याहर्वा शताब्दीके उत्तरार्द्धसे ले कर वि० स० १३९३ तकके खरतरगच्छीय जैनाचार्योंका विस्तृत और विश्वसनीय दतिवृत्त लिखा हुआ है। इस वृत्तान्तसे तत्कालीन भारतीय इतिहासकी ओर और बातों पर भी अच्छा प्रकाश पड़ता है। जो लोग कहते हैं कि भारतमें सत्रतानुक्रमसे शृंखलावद्ध इतिहास लिखनेकी प्रणाली सर्वथा नहीं थी, उन्हें निरुत्तर करनेके लिये यह ग्रन्थ एक पर्याप्त उदाहरणरूप है।

[—प्रस्तुत गुर्वावलीमें स० १३०५ आषाढ सु० १० तकका वृत्तान्त तो श्रीजिनपति सूरिजीके विद्वान् शिष्य श्रीजिनपालोपाध्यायने दिखी निवासी सेठ साहुजीके पुत्र हेमचन्द्रकी अभ्यर्थनासे संकलित किया है। इसके पश्चात्का वर्णन भी पट्टर आचार्योंके माथमें रहने वाले व दफ्तर रखनेवाले विद्वान् मुनियों द्वारा लिखा गया प्रतीत होता है। यह प्रति पत्र ८६ की है और प्रायः पन्द्रहवीं या सोलहवीं शताब्दीमें लिखी होकर बीकानेरस्थ श्रीममाकल्याण ज्ञानभंडारमें विद्यमान है। इसमें स० १३९३ तकका इतिवृत्त है। इसके पीछेका इतिहास जाननेके लिये हमें कोड़े की इस कोटिकी गुर्वावली उपलब्ध नहीं है, परन्तु शृंखलावद्ध इतिहास लिखनेकी प्रणाली तो पीछे भी बगबर रही है। स० १८६० की एक सूचीके अनुसार, जेसलमेरके सुप्रसिद्ध ज्ञानभंडारमें, उस समय ३१२ पत्र जिनकी विस्तृत एक गुर्वावली वहा विद्यमान थी। यदि यह गुर्वावली प्राप्त हो जाय तो अनेकों नवीन ज्ञातव्य मिले। वेद हैं कि अभीतक तो वर्तमान श्रीपूज्योंके पास प्राचीन दफ्तर भी नहीं मिलते। पाठकोंको यह ज्ञान कर प्रसन्नता होगी कि इसका सम्पादन पुरातत्त्वचार्य श्री जिनविजयजी जैसे विद्वान् द्वारा हो रहा है।]

यह ग्रन्थ दो तरहकी शैलीमें संकलित किया हुआ है। श्री जिनेश्वर सूरिजीसे श्री जिनदत्त सूरिजीके स्वर्गवास स० १२११ तकका वृत्तान्त तो, स० १२०५ में सुमतिगणि द्वारा रचित 'गणधरसार्द्धगतक-वृहद्भुत्ति' के अनुसार ही प्राचीन शैलीका है। पर इसके पश्चात्की प्रत्येक घटना सत्रतानुक्रम और शृंखलावद्ध रूपसे लिखी गई है, जो घटनाओंके साथ साथ लिखी हुई डायरी-सी प्रतीत होती है। जैनाचार्योंका विहारानुक्रम, मार्गवर्ती ग्राम-नगर, दीक्षाए, प्रतिष्ठाए तत्तत् ग्रामवासी श्रावकोंके नाम, राजसभाओंमें किये गये शास्त्रार्थ, तीर्थयात्रा वर्णन—इत्यादि सभी बातें इतनी विशदताके साथ लिखी गई हैं कि तत्कालीन परिस्थिति आंखोंके सामने आ जाती है। भ्रमणशील जैनाचार्योंके प्रवास मार्गका वर्णन तो भारतीय साहित्यमें एक नवीन वस्तु है। क्यों कि भारतके साहित्यमें प्रायः इसका अभाव ही है। हमारे पास, जो कुछ विदेशी विद्वानोंने भ्रमणवृत्तान्त लिखे, वे ही उपलब्ध हैं; पर उनमें स्थानोंके नामादिमें कई भूलें हुई हैं; किन्तु इसमें विशुद्ध भौगोलिक वर्णन मिश्रता है।

प्रस्तुत निबन्धमें हम, इस गुर्वावलीमें उपलब्ध राजकीय इतिहास सामग्री और भौगोलिक बातोंका संक्षिप्त परिचय देना चाहते हैं। आशा है, विद्वानोंको इससे कुछ नवीन ज्ञातव्य मिलेगा।

राजकीय इतिहास-सामग्री

पाटणके दुर्लभराज चालुक्यका उल्लेख।

श्री वर्द्धमान सूरिके शिष्य श्री जिनेश्वर सूरिने अणहिल पत्तनमें गूर्जरेश्वर दुर्लभराजकी समामें चैत्यवासियोंके साथ आश्वार्थ कर उनको पराजित किया जिसका विस्तृत वर्णन इस पट्टावलिमें दिया गया है।

धारानरेश नरवर्मका निर्देश।

श्रीजिनवल्लभ सूरि [स्वर्ग-स० ११६७] जब चित्तौड़में थे तब, धाराधीश नरवर्मकी समामें दो दक्षिणी पण्डितोंने "कण्ठे कुठार कमठे ठकार" यह समस्यापद रखा। स्थानीय विद्वानों व राजपण्डितोंने अपनी अपनी

। गुर्वावलीके आधार पर, प० दशरथजी शर्मा एम् ए ने, इंडियन हिस्टोरिकल क्वार्टर्ली, वॉ० ११, न० ४, और पूना ऑरिएन्टलिस्ट, वॉ० २, पृ० ५५ में, संक्षिप्त नोट लिखे थे जिनमें इसके ऐतिहासिक महत्त्वका अतिसूक्ष्मसे विश्लेषण कराया था। यहाँ पर हम थोड़ा-थोड़ा पूर्ण ज्ञातव्य प्रकाशित करते हैं।

बुद्धिके अनुसार समस्यापूर्ति की, पर उससे उन दक्षिणी विद्वानोंको सन्तोष नहीं हुआ। तब किसीसे श्रीजिनवल्लभ सूरिजीकी प्रतिभाका परिचय पा कर राजाने यह समस्यापद उनके पास भेजा। सूरिजीने तत्काल ही सुन्दरताके साथ उसकी पूर्ति कर दी, जिससे समग्र विद्वान सन्तुष्ट हुए। फिर जब सूरिजी चित्तौड़से विहार कर धारा पधारे, तब नृपतिने उन्हें अपने प्रासादोंमें बुला कर उनसे धर्मोपदेश श्रवण किया। राजा सूरिजीका भक्त हो गया और उसने ३ लाख रुपये और ३ ग्राम उन्हें भेंट किये। परन्तु सूरिजी निरीह थे। उन्होंने उस दानका ग्रहण करना अस्वीकार किया, तब उनके उपदेशानुसार उसने चित्तौड़के दो जैन मन्दिरोंमें २ लाख रूपयोंसे पूजाके लिये मण्डपिकाएँ बनवा दीं।

अजमेरके अणोरामका उल्लेख।

श्री जिनदत्त सूरिजी जब अजमेरमें पधारे तो वहाका राजा अणोराम स्वयं दर्शनार्थ आया और उनके उपदेशसे अतीव प्रसन्न हो कर उन्हें सर्वदा अजमेरमें ही रहनेकी विज्ञप्ति की। परन्तु सूरिजीने साध्वाचारका स्वरूप बतलाया और समय समय पर वहा आते रहनेका कह कर राजाको सन्तुष्ट किया। इस नृपतिने अजमेरके दक्षिणी भागमें पहाड़ोंके नीचे श्रावकोंको मन्दिर व निवासगृह बनानेके लिये यथेच्छ भूमि दी।

त्रिभुवनगिरिका राजा कुमारपाल।

श्री जिनदत्त सूरिजीने त्रिभुवनगिरि पधार कर वहाके महाराजा कुमारपालको प्रतिबोध दिया। श्रीशान्तिनाथ मन्दिरकी प्रतिष्ठा की और उधरके प्रदेशमें प्रचुरताके साथ अपने शिष्योंको विहार कराया।

दिल्लीके महाराजा मदनपाल।

स० १२२३ में श्री जिनदत्त सूरिजीके शिष्य श्री जिनचन्द्र सूरिजी दिल्लीके निकटवर्ती ग्राममें पधारे। उनको वन्दनार्थ जाते हुए श्रावक-समुदायको राजप्रासादस्थित महाराजा मदनपालने देखा और मन्त्रियोंसे सूरिजीके पधारनेकी खबर पा कर महाराजाने समस्त मुसाहिबों और सेनाको एकत्र किया और बड़े समारोह पूर्वक सूरिजीके पास गया। उनसे धर्मोपदेश श्रवण कर महाराजा अत्यन्त प्रसुद्धित हुआ और उनको अपने नगरमें पधारनेकी अत्यन्त आप्रहृष्टपूर्वक विनंति की। सूरिजी अनिच्छाके होते हुए भी राजाके आप्रहृष्टसे दिल्ली पधारे। बड़े भारी समारोहसे उनका प्रवेशोत्सव हुआ। महाराजा मदनपाल स्वयं सूरिजीका हाथ पकड़े हुए उनकी पेशवाईमें चल रहा था। राजाकी प्रार्थनासे उन्होंने वहीं चातुर्मास किया पर दुर्भाग्यवश उनका वहीं स्वर्गवास हो गया।

आशिका नरेश भीमसिंह।

श्री जिनपति सूरिजी स० १२२८ में बच्चौर नगरको पधारे। सवाद पा कर आशिकाके श्रावक लोग राजा भीमसिंहके साथ सूरिजीके दर्शनार्थ आए। सूरिजीके उपदेशसे प्रसन्न हो कर उन्हें आशिका पधारनेकी वीनति की। राजाके विशेष अनुरोधसे श्री पूज्य आशिका आए। भूपति भीमसिंहके साथ पूर्वोक्त दिल्लीके प्रवेशकी भांति आशिकामें प्रवेशोत्सव हुआ। सूरिजीने स्थानीय दिगम्बराचार्यके साथ शास्त्रार्थ किया और उसमें सूरिजीका विजय हुआ। इससे आशिका (हासी) नरेश बहुत प्रसन्न हो कर सूरिजीके प्रति श्रद्धालु बना।

स० १२३२ में मन्दिरकी प्रतिष्ठा करनेके हेतु सूरिजी फिर आशिका पधारे। उस समय आशिकाका वैभव दर्शनीय था। नगरके बाहर राजा भीमसिंहके आज्ञावर्ती राजाओंके तबू-डेरें लगे हुए थे, राजकीय फौज-पलटनका जमघट लगा हुआ था। राजप्रासादों और वाग-वगीचोंके मनोहर दृश्यसे आशिका नगरी चक्रवर्तीकी राजधानी सी प्रतीत होती थी।

अजमेरका महाराजा पृथ्वीराज चौहान।

श्री जिनपति सूरिजी स० १२३९ में अजमेर पधारे। राजसभामें चैत्यवासी उपकेअगच्छीय, प० पद्मप्रभके साथ उनका शास्त्रार्थ हुआ, जिसमें सूरिजीकी विजय हुई। महाराजा पृथ्वीराजने स्वयं नरानयनके राजप्रासादोंसे अजमेर आ

कर सूरजीको “जय पत्र” समर्पण किया। इस वर्णनमें यह भी बताया गया है कि उसी वर्षमें महाराजाने भादानक देशको जीता था। इस शास्त्रार्थका वृत्तान्त बड़े विस्तारके साथ इस गुर्वावलीमें दिया गया है जिसमें बहुत सी अन्य ऐतिहासिक बातें भी हैं। विशेष जाननेके लिये ‘हिन्दुस्तानी’ नामक प्रेमासिक पत्रिकामें प्रकाशित “पृथ्वीराजकी सभामें जैनाचार्योका शास्त्रार्थ” नामक हमारा विस्तृत निबन्ध पढ़ना चाहिये।

अणहिल्लपुर (पाटण) का राजा भीमदेव।

सं० १२४४ में, अणहिल्लपुरका कोट्याधिपति श्रावक अभयकुमार तीर्थयात्राके हेतु मंघ निकालनेकी इच्छासे महाराजाधिराज भीमदेव और प्रधान मंत्री जगदेव पड़िहारके पास गया और उनसे अरज करके स्वयं राजाके हाथसे अजमेर निवासी खरतर सघके नामका आज्ञापत्र लिखा लाया। फिर एक विनतिपत्र अपनी ओरसे श्री जिनपति सूरजीको लिख कर अजमेर भेजा। सूरजीने निमन्त्रण पा कर अजमेरी सघके साथ विहार कर दिया। तीर्थयात्राके अनन्तर वापस लौटते हुए सूरजी आगापल्ली पधारे। वहा चैत्यवासी प्रद्युम्नाचार्यसे उनका शास्त्रार्थ हुआ जिसमें विजयलक्ष्मी सूरजीको मिली। इससे प्रतिपक्षीके भक्त अभयङ्ग दण्डनायकने कुटिलतासे सघको यह कह कर अटका लिया कि—‘महाराजाधिराज भीमदेवकी आज्ञा है कि आप लोग हमारी आज्ञा बिना यहाँसे नहीं जा सकेंगे।’ इतना ही नहीं उसने सघकी चौकीके लिये १०० सैनिकोंकी गारद डाल दी। इस प्रकार १४ दिन सघ अटके रहा।

इधर अपने वचावके लिये अभयङ्ग दण्डनायकने प्रतिहार जगदेवके पास, (जो उस समय गूर्जर कटकके साथ मालव देशमें गया हुआ था) पत्रके साथ, अपना सेवक भेज कर कहलाया—‘यहा सपादलक्ष—अजमेरका एक विशाल और वैभवशाली सघ आया हुआ है, यदि आपकी आज्ञा हो तो सरकारी घोड़ोंके लिये दाल-दानेका प्रबन्ध करदें—अर्थात् छट कर या तंग कर द्रव्य एकत्र करू।’ जगदेव अपने कर्मचारीसे पत्र सुन कर आगवबूला हो गया, और उसी क्षण अपने आज्ञाकारी व्यक्तिके हाथसे एक आज्ञापत्र लिखा भेजा कि—‘मैंने बड़े कष्टसे अजमेर नरेश पृथ्वीराजके साथ सन्धि की है, यह सघ भी वहीं का है, अतः इस सघकी तनिक भी छेड़छाड़ मत करना। यदि करोगे तो तुम्हें गधेकी खालमें सिला दिया जायगा।’ जब अभयङ्गको यह आज्ञा मिली तो उसने फौरन सघसे क्षमा माग कर उसे खाने किया। लवणखेडाका राणा कैल्हण।

सं० १२४९ में श्रीजिनपति सूरजी लवणखेडासे विहार करके पुष्करिणी, विक्रमपुर आदिमें विचरते हुए सं० १२५१ में अजमेर गये। दो माम वहा पर मुसलमानोंके उपद्रवके कारण बड़े कष्टसे बीते। फिर णटण, भीमपल्ली, कुहिनप हो कर पुनः राणा कैल्हणके आग्रहसे लवणखेडक पधारे। वहा ‘दक्षिणावर्त्तआरात्रिकावतारणोत्सव’ बड़ी धूमधामसे मनाया।

नगरकोटका राजा पृथ्वीचन्द्र।

सं० १२७३ में (बृहद्धार) में गगादगहरे पर गगान्नामके लिये बहूनसे राणाओके साथ महाराजाधिराज श्रीपृथ्वीचन्द्र नगरकोटसे आया। उसके साथ ५० मनोनानन्द नामक एक काश्मीरी पण्डित भी था। उसने श्री जिनपति सूरिके उपाश्रय पर शास्त्रार्थके चैलैङ्गका नोटिश लगा दिया। तब सूरजीके शिष्य जिनपालोपाध्याय आदि शास्त्रार्थके लिये महाराजा पृथ्वीचन्द्रकी सभामें आये, और वाद-विवादमें उक्त पण्डितको परास्त कर दिया। महाराजाने पण्डितके चैलैङ्गको फाड़ कर उपाध्यायजीको जयपत्र दिया।

पालनपुरका राजकुमार जगसिंह।

सं० १२८८ में पालनपुरके सेठ सुवनपालने, राजकुमार जगसिंहकी उपस्थितिमें ध्वजारोपणका उत्सव बड़े समारोहसे मनाया।

जावालिपुरका राजा उदयसिंह ।

स० १३१० वैशाख सुदि १३ शनिवार खाति नक्षत्रके दिन, श्रीमहावीर विधिचैत्यमें, राजा व प्रधान पुरुषोंकी उपस्थितिमें राजमान्य महामंत्री जैत्रसिंहके तत्त्वावधानमें, पालनपुर, बागडदेश आदिके श्रावकोंके एकत्र होने पर श्रीचौवीस जिनालय आदिकी प्रतिष्ठा, दीक्षादि महामहोत्सवपूर्वक हुई ।

स० १३१४ में माघ शु० १३ को राजा उदयसिंहके प्रमोदपूर्ण सान्निध्यसे कनकगिरिके मुख्य मन्दिर पर ध्वजारोप हुआ ।

खर्णगिरिका चाचिगदेव ।

म० १३१६ के माघ सुदि ६ को, राजा चाचिगदेवके राजत्वकालमें खर्णगिरिके शान्तिनाथ मन्दिर पर खर्णमय ध्वजदंड व कलश स्थापित किये गये ।

मीमपल्लीका राजा माण्डलिक ।

स० १३१७ वैशाख सुदि १० सोमवारको, मीमपल्लीमें राजा माण्डलिकके राजत्वकालमें दण्डनायक श्रीमीलगण (?) के सान्निध्यसे महावीर जिनालय पर खर्णदण्ड-कलशादि चढाये गये ।

चित्तौडका महाराजा समरसिंह ।

स० १३३५ फा० कृ० ५ को, महाराजा समरसिंहके रामराज्यमें, चित्तौडके चौरासी मुहल्लेमें जलयात्रापूर्वक स्थानीय ११ मन्दिरोंके ११ छत्र व मुनिसुव्रत, आदिनाथ, अजितनाथ, वासुपूज्य प्रभुकी प्रतिमाएँ स्थापित की गई ।

चित्तौडके युवराज अरिसिंह ।

स० १३३५ फाल्गुन शुक्ल ५ को, सकल राज्यधुराको धारण करने वाले राजकुमार अरिसिंहके सान्निध्यसे आदिनाथ मन्दिर पर ध्वजारोप हुआ ।

बीजापुर नरेश सारंगदेव ।

स० १३३७ ज्येष्ठ कृष्ण ४ शुक्रवारको, महाराजाधिराज सारंगदेवके रामराज्यमें, महामात्य मल्लदेव व उपमंत्री विन्ध्यादित्यके कार्यकालमें, बीजापुरमें श्रीजिनप्रबोध सूरिजीका नगरप्रवेश बड़े समारोहसे हुआ । म० विन्ध्यादित्य सूरिजीकी स्तुति करता था ।

शम्यानयन (सिवाना) का राजा श्रीसोम ।

श्रीजिनप्रबोध सूरिजीने (स० १३४० में) सन्मुख आये हुए श्रीसोम महाराजाकी वीनति स्वीकार कर शम्यानयनमें चातुर्मास किया ।

जैसलमेर नरेश कर्णदेव ।

स० १३४० के फाल्गुनमें श्रीजिनप्रबोध सूरिजी जैसलमेर पधारे । नगर प्रवेश बड़े समारोहसे हुआ । राजा कर्ण सैन्य दर्शनार्थ सामने आया । महाराजाके आग्रहसे चातुर्मास भी उन्होंने वहीं किया ।

जावालिपुरका राजा सामन्तसिंह ।

स० १३४२ ज्येष्ठ कृष्ण ९ को, जालौरमें सुप्रसन्न महाराजा सामन्तसिंहके सान्निध्यसे अनेक जिन प्रतिमाओंकी प्रतिष्ठा और इन्द्रमहोत्सव सम्पन्न हुआ ।

शम्यानयनका महाराजा सोमेश्वर चौहान ।

स० १३४६ फाल्गुन शुक्ल ८ को, महाराजा सोमेश्वरकारित विस्तृत प्रवेशोत्सवसे श्रीजिनचन्द्र सूरिजी शम्यानयन पधारे । सा० बाहड, भा० मीमा, जगसिंह, खेतसिंह सुश्रावकोंके वनवाए हुए प्रासादमें उन्होंने शान्तिनाथ प्रभुकी स्थापना की ।

जैसलमेर नरेश जैत्रसिंह ।

स० १३५६ में राजाधिराज जैत्रसिंहकी प्रार्थनाको मान दे कर, श्रीजिनचन्द्र सूरिजी, मार्गशीर्ष शुक्ल ४ को जैसलमेर पधारे । पूज्यश्रीके स्वागतार्थ महाराजा ८ कोश सम्मुख गया था । स० १३५७ मार्गशीर्ष कृष्ण ९ को, महाराजा जैत्रसिंहके भेजे हुए वाजिन्नोंकी ध्वनिके साथ मालारोपण व दीक्षा महोत्सव संपन्न हुआ ।

शम्यानयन नरेश शीतलदेव ।

संवत् १३६० में महाराजा शीतलदेवकी वीनति और मन्त्री नाणचन्द्र आदिकी अभ्यर्थनासे श्रीजिनचन्द्र सूरिजी शम्यानयन पधारे और शान्तिनाथ भगवानके दर्शन किये ।

सुलतान कुतुबुद्दीन ।

स० १३७४ में, मन्त्रिदलीय ठकूर अचलसिंहने बादशाह कुतुबुद्दीनसे सर्वत्र निर्विघ्नतया यात्रा करनेके लिये फरमान प्राप्त कर, नागौरसे सघ निकाला । जब मारवाड और वागड़ देशके नाना नगरोंको पार कर, संघ दिल्लीके समीपवर्ती तिलपथ नामक स्थानमें पहुँचा तो इर्ष्यालु द्रमकपुरीय आचार्य (चैलवासी) ने यह कह कर उकसाया कि—‘जिनचन्द्र सूरि नामक साधु स्वर्णका छत्र सिंहासन धारण करता है।’ बादशाहने सघको रोक लिया और ठकूर अचलसिंहआदिके साथ सूरिजीको अपने पास बुलाया । सूरिजीकी शान्त मुद्रा देख कर सम्राट् अत्यन्त प्रभावित हुआ और वातचीत होने पर उसे पूर्ण विश्वास हो गया कि द्रमकपुरी आचार्य मिथ्याभाषी है । अलाउद्दीनके पुत्र सुलतान कुतुबुद्दीन ने कहा—‘इन श्वेताम्बर मुनियोंमें उसके कथनानुसार एक भी बात नहीं पाई जाती’—अतः दिवानको हुक्म दिया कि इनके आचार व्यवहारकी अच्छी तरह परीक्षा कर अन्यायीको दण्ड दिया जाय । राज्याधिकारियोंने सूरिजीको निर्दोष पा कर द्रमकपुरीय आचार्यको गिरफ्तार कर लिया । दयालु सूरिजीने श्रावकोंसे कह कर उसे छुड़वा दिया । सूरिजीने दिल्लीकी खण्डासरायमें चातुर्मास किया । पश्चात् सुलतान व सघके कथनसे प्राचीन तीर्थस्थान मथुराकी यात्रा करने पधारे ।

मेडताका राणा मालदेव चौहान ।

स० १३७६ में राणा मालदेवकी प्रार्थनासे श्रीजिनचन्द्र सूरिजी मेडता पधारे और वहाँ राणा व सघकी प्रार्थनासे २४ दिन ठहरे ।

दिल्लीपति गयासुद्दीन बादशाह ।

स० १३८० में दिल्लीनिवासी सेठ रघुपतिके पुत्र-सा० धर्मसिंहने प्रधान मन्त्री नेत्र साहबकी सहायतासे सम्राट् गयासुद्दीन द्वारा तीर्थयात्राका फरमान निकलवाया, और श्रीजिनकुशल सूरिजीके नेतृत्वमें शत्रुजयादि तीर्थोंका सघ निकाला ।

स० १३८१ में भीमपल्लीके सेठ वीरदेवने भी सम्राटसे तीर्थयात्राका फरमान प्राप्त कर श्रीजिनकुशल सूरिजीके उपदेशसे शत्रुजयादि तीर्थोंके लिये सघ निकाला । विशेष जाननेके लिए हमारी ‘दादा जिनकुशलसूरि’ नामका पुस्तक देखना चाहिये ।

सौराष्ट्रनरेश महीपालदेव ।

स० १३८० में शत्रुजय यात्राके प्रसंगमें, सेठ मोखदेवको, सौराष्ट्रमहीमंडनभूपाल महीपाल देवकी दूसरी देह मट्ठा अर्थात् अत्यंत प्रभावशाली लिखा है ।

बाहडमेरनरेश राणा शिखरसिंह ।

स० १३९१ में श्रीजिनपद्म सूरिजी वाग्मटमेर पधारे । उस समय चौहानकुलप्रदीप राणा शिखरसिंह, राजपुरुष व नागरिक जनोंके साथ, सूरिजीके सम्मुख गया और महोत्सवपूर्वक उनका नगरप्रवेश करायो ।

साचोर (सत्यपुर) का राणा हरिपालदेव ।

स० १३९१ में श्रीजिनपद्म सूरिजी बाहदमेरसे सत्यपुर पधारे उस समय राणा हरिपालदेव आदि उनके स्वागतार्थ सन्मुख गये ।

आशोटाका राजा रुद्रनन्दन ।

स० १३९३ में पाटणसे नारउद्र होते हुए श्रीजिनपद्म सूरिजी आशोटा पधारे । उस समय वहाका राजा रुद्रनन्दन, राज० गोधा सामन्तसिंहादिके साथ स्वागतार्थ पूज्यश्रीके सन्मुख आया ।

बूजद्रीका राजा उदयसिंह ।

स० १३९३ में श्रीजिनपद्म सूरिजी बूजद्री पधारे । वहा सुश्रावक मोखदेवने राजा उदयसिंह एव समस्त नागरिकोंके साथ-सूरिजीका बड़े समारोहसे नगर प्रवेश कराया । इसके बाद अन्यत्र विहार करके सूरिजी फिर वहा पधारे तब भी राजा उदयसिंह प्रवेशोत्सवमें सम्मिलित हुआ था ।

त्रिशृङ्गम नरेश रामदेव ।

संवत् १३९३ में, श्रीजिनपद्म सूरिजी त्रिशृङ्गम पधारे । मन्नीश्वर सागणके पुत्र मण्डलिकादिकने, महाराजा महीपालके अंगज महाराजा रामदेवकी आज्ञासे राजकीय वाजिबोंके साथ बड़े समारोहपूर्वक प्रवेशोत्सव किया । सूरिजीको सधके साथ चैत्यपरिपाटी करते समय उनकी प्रशंसा सुन कर महाराजाके चित्तमें उनके दर्शनकी उत्कण्ठा जागृत हुई । महाराजाने सेठ मोखदेव और मन्नी मण्डलिक आदिको कहा—‘छोटी उम्रवाले होते हुए भी आपके गुरु बड़े चमत्कारी सुने जाते हैं, मुझे उनके दर्शनकी अभिलाषा है । आप कहें तो मैं उनके पास चढ़े या वे कृपा कर मेरी सभामें पधारे !’

श्रावकोंकी प्रार्थनासे सूरिजी राजसभामें पधारे । नृपतिने उन्हें आते देख कर, राजसिंहानसे नीचे उतर कर, उनकी चरणवन्दना की । पूज्यश्री आशीर्वाद दे कर चौकी पर विराजे । महाराजा सारगदेवके व्यासने अपनी रचना पढ़ कर सुनाई, जिममें श्री लब्धिनिधान उपाध्यायजीने कई त्रुटियां बतलाई । महाराजा रामदेव कहने लगे—‘उपाध्यायजीका वचनचातुर्य और शास्त्रीय ज्ञान असाधारण है । इन्होंने तो हमारे व्यासजीकी भी त्रुटियां बतलाई !’ इसी प्रकार अन्य सभासदोंने उपाध्यायजीकी सूरि भूरि प्रशंसा की ।

सूरिजीने तात्कालिक कवितामें राजा रामदेवका वर्णनात्मक श्लोक कहा । जिसे सुन कर राजसभामें उपस्थित सम्यगण आश्चर्य निमग्न हो गये । राजा रामदेवने सिद्धसेन आदि पण्डितोंसे उस श्लोकको विकटाक्षरोंमें लिखवाया । सूरिजीने नानार्थक नाममाला कोषके बलसे उसके अनेक अर्थ कह सुनाये, जिससे सब लोग एक नजर हो कर पूज्य श्रीके मुखकमलकी ओर निहारने लगे । इसके बाद सूरिजीने लहियोंसे प्रत्येक श्लोकके एक एक अक्षरको भिन्न भिन्न लिखवा कर और उन्हें मिट्टा कर तीसरी बार तीन श्लोकोंको सम्पूर्ण करवा दिया । फिर उन तीनों श्लोकोंको एक पट्टी पर लिखवा कर नृपतिके मनोरञ्जनार्थ राजहसमय चित्रकाव्यकी रचना की । सूरिजीकी इस प्रतिभा और बुद्धिवैभवको देख कर राजा और सभाके सारे लोगोंके चित्तमें चमत्कृति उत्पन्न हुई ।

महामन्त्री वस्तुपालका उल्लेख ।

स० १२८९ में श्रीजिनेश्वर सूरिजीके खंभात पधारने पर महामाल्य वस्तुपालने बड़े समारोहसे उनका नगर प्रवेशोत्सव किया था । गुर्वाचलीमें, श्रीजिनकुगल सूरिजीके खंभात पधारने पर भी इस उत्सवकी याद दिलाई गई है ।

राजकीय हलचलें और उपद्रव ।

म्लेच्छोपद्रव होनेका उल्लेख ।

स० १२२२ में श्रीजिनचन्द्र सूरिजीने रुद्रपल्लीसे विहार कर बोरसिदा ग्रामके पास सधके साथ पड़ाव डाला । सूरिजीने साथ वालोंको आकुल व्याकुल देख कर पूछा—‘आप लोग भयभीत क्यों हो रहे हैं ?’ उन लोगोंने कहा—

‘भगवन् ! देखिये न इस ओर आकाश धूलिसे आच्छादित हो गया है—मालूम होता है समीप ही में कोई म्लेच्छ कटक है ।’ पूज्यश्रीने कहा—‘महानुभावो ! धैर्य रखो, अपने बैल आदि चतुष्पदोंको एकत्र कर लो, प्रभु श्रीजिनदत्त सूरिजी सबका भला करेंगे ।’ पूज्यश्रीने मग्न-ध्यान पूर्वक अपने दण्डसे संघके पड़ावके चारों तरफ कोटके आकार वाली रेखा खींच दी । सब लोग उसमें छिप गये । संघके लोगोंने आस-पाससे जाते हुए हजारों म्लेच्छोंको देखा पर सूरिजीके प्रभावसे वे लोग सबको न देख सके, केवल कोटको देखते दूर चले गये, जिससे सब लोग निर्भय हुए ।

स० १२५१ में माण्डव्यपुरसे अजमेरके लिये श्रीजिनपति सूरिजीने विहार किया । वहां म्लेच्छोंका उपद्रव होनेसे २ मास बड़े कष्टसे बीते ।

स० १२५३ में मुसलमानोंने पाटणका भंग कर दिया । गुर्वावलीमें “पत्तनभगानन्तर धाटीग्रामे चतुर्भासी कृता” लिखा है ।

स० १३७१ ज्येष्ठ वदि १० को, जावालिपुरमें कलिकाल-केवली श्रीजिनचन्द्र सूरिजीकी विद्यमानतामें दीक्षा, मालारोपणादि उत्सव हुए । फिर म्लेच्छोंने उस नगरका भंग कर दिया—“ततो म्लेच्छकृतो भंगः श्रीजावालपुरे जात ।”

स० १३७७ में, पाटणको ‘म्लेच्छबहुलेऽपि समप्रजनपदे’ लिखा है और स० १३८० के वर्णनमें “प्रभूतम्लेच्छव्यवहारीसमूहसकुले श्रीपत्तने श्रीमहाराजाधिराजसैन्यलीलायमान आवासित” लिखा है ।

स० १३८४ में श्रीजिनकुशलसूरिजीने सिन्ध प्रातमें विहार किया । उस समय सिन्ध देशको “महाम्लेच्छकुलाकुलगुरुतरश्रीसिन्धुमण्डलोपरि” लिखा है । उच्च नगरके प्रवेशोत्सवके समयमें “हिन्दुराज्यकालमें श्रीजिनपति सूरिजी पधारे थे” लिखा है, इससे निश्चित है कि उस समय वहां मुसलमानोंका शासन हो चुका था ।

पाटणमें मीषण दुष्काल ।

स० १३७७ में श्रीजिनकुशल सूरिजीके महोत्सवके समय पाटणमें महादुर्भिक्ष था । लिखा है कि—“श्रीपत्तने समागता, तत्र च विपमकाले महादुर्भिक्षप्रवर्त्तमानेऽपि” ।

इस प्रकार इस पट्टावलिमें ऐतिहासिक दृष्टिसे अनेक महत्त्वकी बातोंका उल्लेख मिलता है जो अन्यत्र अज्ञात हैं । पट्टावलि-साहित्यमें यह एक बहुत ही विशिष्ट प्रकारकी रचना है ।

खरतरगच्छालंकार युगप्रधानाचार्यगुर्वावली ।

नमो युगप्रधानमुनीन्द्रेभ्यः ।

वर्धमानं जिनं नत्वा, वर्धमानजिनेश्वराः । मुनीन्द्रजिनचन्द्राख्याऽभयदेवमुनीश्वराः ॥१॥
श्रीजिनवल्लभसूरिः, श्रीजिनदत्तसूरयः । यतीन्द्रजिनचन्द्राख्यः, श्रीजिनपतिसूरयः ॥२॥
एतेषां चरितं किञ्चिन्मन्दमत्या यदुच्यते । वृद्धेभ्यः श्रुत[वेत्तृभ्य]स्तन्मे कथयतः शृणु ॥३॥

१. अ भो ह र दे जे' जिनचन्द्राचार्या देवगृहनिवासिनश्चतुरशीतिस्थावलकनायका आसन् । तेषां वर्धमाननामा गिष्यः । तस्य च सिद्धान्तवाचनां गृह्यतश्चतुरशीतिरागातनाः समायाताः । ताश्च परिभावयत इयं भावना मनसि समजनि-‘यद्येता रक्ष्यन्ते तदा भद्रं भवति’ । अतः गुरोश्च निवेदितम् । गुरुणा चिन्तितम्-‘अस्य मनो न मनोहरम्’ इति ज्ञात्वा सूरिपदे स्थापितः । तथापि तस्य मनो न रमते चैत्यगृहवासे स्थातुम् । ततो गुरोः सम्मत्या निर्गत्य कतिचिन्मुनिसमेतो दि ह्नी वा ढ ली प्रभृतिदेशेषु समायातः । तस्मिन् प्रस्तावे, तत्रैवोद्धोतनाचार्यसूरिवर आसीत् । तस्य पार्श्वे सम्यगागमतत्त्वं बुद्ध्वा, उपसम्पदं गृहीतवान् । तदनन्तरं श्रीवर्धमानसूरेरियं चिन्ता जाता-‘अस्य सूरिमन्त्रस्य कोऽधिष्ठाता’ । तस्य ज्ञानायोपवासत्रयमकारि । तृतीयोपवासे धरणेन्द्रः समागतः^३ । तेनोक्तं सूरिमन्त्रस्याहमधिष्ठाता । ततश्च सर्वेषां सूरिमन्त्रपदानां प्रत्येकं फलं निवेदितम् । ततश्च संस्फुरं आचार्यमन्त्रो जातः । तेन च संस्फुराः सपरिवारा वर्धमानसूरयो जज्ञिरे ।

२. अस्मिन् प्रस्तावे विज्ञप्तं पण्डितजिनेश्वरगणिना-‘भगवन् ! ज्ञातस्य जिनमतस्य किं फलम्, यदि कुत्रापि गत्वा न प्रकाश्यते । गूर्जरत्रादेशः प्रभूतो देवगृहवासाचार्यव्याप्तः श्रूयते । अतस्तत्र गम्यते’ । ‘युक्तमुक्तं परं शकुनिमित्रादि परिभाव्यते, ततः सर्वं शुभम्’ । ततो भामहवृहत्संघातसहिता आत्माष्टादशाश्रयलिताः । *क्रमेण प ह्नीं प्राप्ताः । बहिर्भूमिगतस्य पण्डितजिनेश्वरगणिमहितवर्धमानसूरेः मोमध्वजो नाम जटाधरो मिलितः । तेन सहेष्टगोष्ठी जज्ञे । तन्मध्ये गुणं दृष्ट्वा प्रश्नोत्तरः कृतः-

का दौर्गत्यविनाशिनी हरिविरञ्चयुग्रप्रवाची च को,
वर्णः को व्यपनीयते च पथिकैरत्यादरेण श्रमः ।
चन्द्रः शुच्छति मन्दिरेषु मरुतां शोभाविधायी च को,
दाक्षिण्येन नयेन विश्वविदितः को वा भुवि आजते ॥

[१]

१ प्रत्यन्तरे-आमोहर० । २ व्रत । ३ आयात । ४ सम्फुर । ५ वर्द्धमानाचार्या । * एतद्वितारकान्तर्गत पाठो नोपलभ्यते प्रत्यन्तरे ।

“सो म ध्व जः” । स जटाधरस्तुष्टः । भक्तिर्वह्नी कृता । ततस्तेनैव संघातेन चलिताः* क्रमेणा न हि ल प च ने प्राप्ताः । उत्तरिता मण्डपिकायाम् । तस्मिन् प्रस्तावे तत्र प्राकारो नास्ति, सुसाधुभक्तः श्रावकोऽपि नाऽस्ति यः स्थानादि याच्यते । तत्रोपविष्टानां धर्मो निकटीभूतः । ततः पण्डितजिनेश्वरेणोक्तम्—‘भगवन्नुपविष्टानां किमपि कार्यं न भविष्यति’ । ‘तर्हि सुगिष्य, किं क्रियते ?’ । ‘यदि यूयं वदथ तदोच्चैर्गृहं दृश्यते तत्र ब्रजामि’ । ब्रज । ततो वन्दित्वा सुगुरुपादपद्मान् गतस्तत्र । तच्च गृहं श्रीदुर्लभराजैः पुरोहितस्य । तस्मिन् प्रस्तावे स उपरोहितः शरीराभ्यङ्गं कारयंस्तिष्ठति, तस्याऽग्रे स्थित्वा

अग्रे कृतनतानन्दा विशेषवृत्तसङ्गताः । भवन्तु तव विप्रेन्द्र ! ब्रह्म-श्रीधर-शङ्कराः ॥ [२]

इत्याशिर्वादं पठितवान् । ततस्तेन तुष्टो वर्त्ति । विचक्षणो व्रती कश्चित् । तस्यैव गृहमध्यप्रदेशे छात्रान् वेदपाठपरिचिन्तनं कुर्वतः श्रुत्वा ‘इत्थं मा भणत वेदपाठान्’ । ‘किं तर्हि ?’ ‘इत्थम्’ । ततः पुरोहितेनोक्तम्—‘अहो ! शूद्राणां वेदेऽधिकारो नास्ति’ । ततः पण्डितेनोक्तम्—‘वयं चतुर्वेदिनो ब्राह्मणाः, सूत्रतोऽर्थतश्च’ । ततस्तुष्टः ‘पुरोहितः । ‘कस्माद् देशादागताः ?’ ‘दि ह्यी दे शा त्’ । ‘कुत्र स्थिताः स्य ?’ —शुङ्गशालायाम् । अन्यत्र स्थानं न लभ्यते, विरोधिरुद्धत्वात् । मदीया गुरुवः सन्ति सर्वे] अष्टादश यतिनः’ । ‘चतुःशालमद्गृहे परिच्छदां बद्ध्वा, एकस्मिन् द्वारे प्रविश्यैकस्यां शालायां तिष्ठतः(थ) सर्वे सुखेन । भिक्षावेलायां मदीये मानुषेऽग्रे कृते ब्राह्मणगृहेषु सुखेन भिक्षा भविष्यति’ । ततः प च ने” लोके उच्छलिता वार्ता ‘वसतिपाला यतयः ममायाताः’ । ततो देवगृहनिवासिव्रतिभिः श्रुतम् । तैर्विदितं नैपामागमनं श्रेयस्करम्’ । कोमलो व्याधियदि च्छिद्यते तदा कुशलम् । ते चाधिकारिपुत्रान् पाठयन्ति । तैश्च वर्षोपलादिदानेन ते चट्टाः सुखिनः कृत्वा भणिताः—‘युष्माभिलोकमध्ये भणनीयम्—“एते केचन परदेशान्मुनिरूपेण श्रीदुर्लभराजराज्यहेरिका आगताः सन्ति” । सा च वार्ता सर्वजने प्रवृत्ता । सा च प्रसरन्ती राजसभायामपि प्रवृत्ता । राजाऽभाणि—‘यद्यत्रैवंविधाः क्षुद्रा आयाताः, तर्हि तेपामाश्रयः केन दत्तः ?’ केनाऽप्युक्तम्—‘देव ! तवैव गुरुणा खगृहे धारिताः । ततो राज्ञोक्तमाकारय तम् । आकारित उपरोहितः, भणितश्च—‘यद्येवंविधा एते किमिति स्थानं दत्तम् ?’ । तेन भणितम्—‘किनेदं दूषणमुद्भावितम् ?, यद्येषां दूषणमस्ति तदा लक्षपारुष्यैः कर्पटिकाः प्रक्षिप्ताः । यद्येषां मध्ये दूषणमस्ति तदा छुपन्तु तां भणितारः’ । परं न सन्ति केचन । ततो भणितं राज्ञः पुर उपरोहितेन—‘देव ! ये मद्गृहे सन्ति ते दृष्टा मूर्तिमन्त एव धर्मपुञ्जा लक्ष्यन्ते न तेषां दूषणमस्ति’ । तत इमां वार्तामाकर्ण्य सर्वैरपि सूर्याचार्यप्रभृतिभिः परिभाषितम्—‘वादे निजित्य निस्सारयिष्यामः परदेशागतान् मुनीन्’ । ततस्तैरुपरोहित उक्तः—‘खगृहवृत्तयतिभिः सह विचारं कर्तुकामा आसहे । तेषां पुरस्तेनोक्तम्—‘तान् पृष्ट्वा यत्स्वरूपं तद्गुणिष्यामि’ । तेनापि स्वसदने गत्वा भणितास्ते—‘भगवन्तो ! विपक्षाः श्रीपूज्यैः सह विचारं कर्तुं समीहन्ते’ । तैरुक्तम्—‘युक्तमेव, पर त्वया न भेतव्यम्’ । इदं भणितव्यास्ते—‘यदि यूयं तैः सह विवादितुकामास्तदा ते श्रीदुर्लभराजप्रत्यक्षं यत्र भणिष्यथ तत्र विचारं करिष्यन्ति’ । तैश्चिन्तितं सर्वेऽधिकारिणोऽस्माकं वंशगता न तेभ्यो भयम्, भवतु राजसमक्षं विचारः । ततोऽस्मिन् दिने पञ्चाशरीयवृहद्देवगृहे विचारो भविष्यतीति निवेदितं सर्वेषां पुरः । उपरोहितेनाप्येकान्ते नृपो भणितः—‘देव !

१ ‘अनघिल’ इति आदर्शे । २ श्राद्धोऽपि । ३ ‘पण्डित’ शब्दो नास्ति प्र० । ४ नास्ति पदमेतत् प्र० । ५ प्र० ‘राजपुरोहितस्य । ६ मूलादर्शे ‘उपरोहित’ इति सर्वत्र । ७ वो भवन्तु च । ८ तुष्टश्चित्ते । ९ पादपरावर्तन । १० पदान् । ११ किं नहीत्यम् । १२ पदमिदं नास्ति प्र० । १३ प्र० ‘स तुष्ट’ इत्येव पदम् । — कोष्ठकान्तर्गता पङ्क्तिः पतिता मूलादर्शे, प्रत्यन्तरादत्रानुसन्धिता । १४ ‘पत्तेने’ नास्ति प्र० । १५ सुखकरम् । १६ मूलादर्शे ‘वर्षोलकादि’ । १७ ‘राजकुले प्रसूता’ इत्येव प्र० । १८ तत उक्तं राज्ञोऽग्रे । १९ ‘मुनीन्’ नास्ति प्र० ।

आगन्तुकमुनिभिः सह स्थानस्थिता मुनयो विचारं विधातुकामास्तिष्ठन्ति । स च विचारो न्यायवादिराजप्रत्यक्षं क्रियमाणः शोभते । ततः पूज्यैः प्रत्यक्षैर्भवितव्यं विचारप्रस्तावे प्रसादं कृत्वा । ततो राज्ञाऽभाणि—‘युक्तमेव कर्तव्यमस्माभिः’ ।

ततश्चिन्तिते दिने तस्मिन्नेव देवगृहे श्रीसूराचार्यं प्रभृतिचतुरशीतिराचार्याः स्वविभूत्यनुसारेणोपविष्टाः । राजाऽपि प्रधानपुरुषैराकारितः । सोऽप्युपविष्टः । राज्ञोक्तम्—‘उपरोहित ! आत्मसम्मतानाकारय’ । ततः स तत्र गत्वा ‘विज्ञापयति श्रीवर्धमानसूरीन्—‘सर्वे मुनीन्द्रा उपविष्टाः सपरिवाराः । श्रीदुर्लभराजश्च पञ्चाशरीयदेवगृहेन युष्माकमागमनमालोक्यते । तेऽप्याचार्याः पूजितास्ताम्बूलदानेन राज्ञा’ । तच्छ्रुत्वोपरोहितमुखात् पैश्वाच्छ्रीवर्द्धमानसूरयः श्रीसुधर्मस्वामिजम्बूस्वामिप्रभृतिचतुः... न युगप्रधानान् सूरीन्+ हृदये धृत्वा पण्डितश्रीजिनेश्वरं प्रभृतिकतिचिद्दीतार्थमुसाधुभिः सह चलिताः सुशकुनेन । तत्र प्राप्ताः, नृपतिना दर्शिते स्थान उपविष्टाः, पण्डितजिनेश्वरं दत्तनिपद्यायाम् । आत्मना च गुरुभणितोचितासने गुरुपादान्त उपविष्टः । राजा च ताम्बूलदानं दातुं प्रवृत्तः । ततः सर्वलोकसमक्षं भणितवन्तो गुरवः—‘साधूनां ताम्बूलग्रहणं न युज्यते राजन् !’ । यत उक्तम्—

ब्रह्मचारियतीनां च विधवानां च योषिताम् । ताम्बूलभक्षणं विप्रा ! गोमांसान्न विशिष्यते ॥[३]
ततो विवेकिलोकस्य समाधिर्जाता गुरुषु विषये । गुरुभिर्भणितम्—‘एष पण्डितजिनेश्वर उत्तरप्रत्युत्तर यद्गणिष्यति तदस्माकं सम्मतमेव ।’ सर्वैरपि भणितं ‘भवतु’ । ततो मुख्यसूराचार्येणोक्तम्—‘ये वसतौ वसन्ति मुनयस्ते पद्दर्शनवाद्याः प्रायेण । पद्दर्शनानीह क्षणकजटिप्रभृतीनि—इत्यर्थनिर्णयाय नूतनवादस्यलपुस्तिकां वाचनार्थं गृहीता करे । तस्मिन् प्रस्तावे “भाविनि भूतवदुपचारः” इति न्यायाच्छ्रीजिनेश्वरसूरिणा भणितम्—‘श्रीदुर्लभमहाराज ! युष्माकं लोके किं पूर्वपुरुषविहिता नीतिः प्रवर्तते, अथवा आधुनिकपुरुषदर्शिता नूतना नीतिः ?’ । ततो राज्ञा भणितम्—‘अस्माकं देशे पूर्वजवर्णिता राजनीतिः प्रवर्तते नाऽन्या’ । ततो जिनेश्वरसूरिभिरुक्तम्—‘महाराज ! अस्माकं मतेऽपि यद् गणधरैश्चतुर्दशपूर्वधरैश्च यो दर्शितो मार्गः स एव प्रमाणीकर्तुं युज्यते, नाऽन्यः’ । ततो राज्ञोक्तं युक्तमेव । ततो जिनेश्वरसूरिभिरुक्तम्—‘महाराज ! वयं दूरदेशादागताः, पूर्वपुरुषविरचितस्वसिद्धान्तपुस्तकवृन्दं नानीतम् । एतेषां मठेभ्यो महाराज ! यूयमानयत पूर्वपुरुषविरचितसिद्धान्तपुस्तकगण्डलकं येन मार्गामार्गनिश्चयं कुर्मः’ । ततो राज्ञोक्तास्ते—‘युक्तं वदन्त्येते, स्वपुरुषान् प्रेषयामि, यूयं पुस्तकसमर्पणे निगोपं ददध्वम्’ । ते च जानन्त्येषामेव पक्षो भविष्यतीति, तूर्णानि विधाय स्थितास्ते । ततो राज्ञा स्वपुरुषाः प्रेषिताः—शीघ्रं सिद्धान्तपुस्तकगण्डलकमानयत । शीघ्रमानीतम् । आनीतमात्रमेव छोटितम् । तत्र देवगुरुप्रसादाद् दशवैकालिकं चतुर्दशपूर्वधरविरचितं निर्गतम् । तस्मिन् प्रथममेवेयं गाथा निर्गता—

अन्नदं पगडं लेणं, भडज्ज सयणासणं । उच्चारभूमिसंपन्नं, इत्थीपसुविचज्जियं ॥

[४]

एवंविधाया वसतौ वसन्ति साधवो न देवगृहे । राज्ञा भावितं युक्तमुक्तम् । +सर्वेऽधिकारिणो विदन्ति निरुत्तरी-

१ ‘विचार करिष्यन्ति’ इत्येव प्र० । २ ‘पूज्या प्रत्यक्षा भवितव्य’ इति मूला० । † दण्डान्तर्गतपाठस्थाने प्र० ‘विज्ञप्ता वर्द्धमानाचार्या सर्वे उपविष्टा सन्ति’ इत्येव वाक्यविन्यासः । ३ ‘पश्चात्’ नास्ति प्र० । + प्र० ‘सुधर्मस्वाम्यादियुगप्रधानान्’ इत्येव । ४ जिनेश्वरगणि प्रभृति । ५ जिनेश्वरगणिदत्त । ६ ‘पुस्तिका करे धृता’ इत्येव प्र० । ७ ‘प्रस्तावे जिनेश्वरसूरिणा भणितो राजन्’ इत्येव प्र० । ८ ‘पूर्वराजनीति’ प्र० । ९ ‘जिनेश्वरेणोक्त राजन्’ । १० ‘विरचितानि पुस्तकादीनि नानीतानि । ११ ‘सिद्धान्तपुस्तक येन मार्गनिश्चयं कुर्मः । १२ ‘ततो’ नास्ति । १३ तूर्णानि स्थिता । १४ ‘राज्ञा स्वपुरुषा प्रेषिता । शीघ्रं पुस्तकान्यानीतानि । छोटितानि’ इत्येष पाठः प्रत्यन्तरे । १५ तत्रेय गाथा । + एतच्चिह्नाङ्कितपाठस्थाने प्र०—‘सर्वैरधिकारिपुरुषैर्विदित निरुत्तरीभूता अस्मद्गुरव । ततः सर्वे राजप्रत्यक्ष गुरुत्वेन वर्द्धमानसूरयोऽङ्गीकृता । येनास्मान् बहुमन्यते राजा’ । इत्येषा पक्तिः ।

भृता अस्माकं गुरवः । ततः सर्वेऽधिकारिणः । श्रीकरणप्रभृतयः पटवपर्यन्ता वदन्ति प्रत्येकमस्माकमेते गुरव-इति गुरु-निवेदनं राजप्रत्यक्षं कुर्वन्ति । येन राजाऽस्मान् बहु मन्यते, अस्माकं कारणेन गुरुनपि । राजा च न्यायवादी । तस्मिन् प्रस्तावे श्रीजिनेश्वरगुरुरिभिरुक्तम्—‘महाराज ! कश्चिद्गुरुः श्रीकरणाधिकारिणः, कश्चिन्मन्त्रिणः, *किं बहुना कश्चित्पटवानाम् । या नाटिः (?) सा कस्य सम्बन्धिनी भवति ?’ राज्ञोक्तं मदीया । ‘तर्हि महाराज ! कः कस्याऽपि सम्बन्धी जातो* वयं न कस्याऽपि’ । ततो राजाऽऽत्मसम्बन्धिनो गुरवः कृताः । ततो राजा भणति—‘सर्वेषां गुरुणां सप्त सप्त गण्डिका रत्नपटीनिर्मिताः, किमित्यस्मद्गुरुणां नीचैरासने उपवेशनं, किमस्माकं गण्डिका न सन्ति ?’ । ततो जिनेश्वरगुरुरिणा भणितम्—‘महाराज ! साधूनां गण्डिकोपवेशनं न युज्यते । यत् उक्तम्—

भवति नियतमेवासंयमः स्याद्विभूषा, नृपतिककुद ! एतल्लोकहासश्च भिक्षोः ।

स्फुटतर इह सद्गः सातशीलत्वमुच्चैरिति न खलु मुमुक्षोः सद्गतं गण्डिकादि ॥

[५]

इति वृत्तार्थः कथितः । राज्ञोक्तम्—‘कुत्र यूयं निवसत ?’ तैरुक्तम्—‘महाराज ! कथं स्थानं विपक्षेषु सत्सु । अहो ऽपुत्रगृहं क र डि ह डी मध्ये बृहत्तरमस्ति, तत्र वसितव्यम् ।’ तत्क्षणादेव लब्धम् । ‘युष्माकं भोजनं कथम् ?’ तदपि पूर्वबहुलं भम् । ‘यूयं कति साधवः सन्ति ?’—‘महाराज ! अष्टादश’ । ‘एकहस्तिपिण्डेन सर्वे वृत्ता भविष्यन्ति’ । ततो भणितं जिनेश्वरगुरुरिणा—‘महाराज ! राजपिण्डो न कल्पते, साधूनां निषेधः कृतो राजपिण्डस्य’ । ‘तर्हि मम मानुषेऽग्रे भूते भिक्षाऽपि सुलभा भविष्यति’ । ततो वार्दं कृत्वा विपक्षान् निजित्य राजा राजलोकैश्च सह वसतौ प्रविष्टाः । वस-तिस्थापना कृता प्रथमं गूर्जरत्रादेशे ।

३. द्वितीयदिनेऽचिन्ति विपक्षैरुपायद्वयं निरर्थकं जातम्, अन्योऽपि निस्सारणोपायो मन्यते* । पट्टरात्रीभक्तो राजा विद्यते, सा च यद्गणति तत् करोति । सर्वेऽप्यधिकारिणः स्वगुरु-स्वगुरुवचनेनाम्रकढलीफलद्राक्षादिफलभृतभाज-नान्याभरणयुक्तप्रधानवसनादीनि च दौकनानि गृहीत्वा गता राज्ञीममीपे । तस्या अग्रे वीतरागस्वेव बलिविरचनं च-क्रिरे । रात्री च तुष्टा प्रयोजनविधानेऽभिमुखीभूता । तस्मिन्नेव प्रस्तावे राज्ञः प्रयोजनमुपस्थितम् । राज्ञीसमीपे ततो डि ह्ली डे ग सम्बन्धी पुरुष आदेशकारी राज्ञा तत्र प्रेषितः—‘इदं प्रयोजनं राज्ञ्या निवेदय । देव ! निवेदयामीति भणित्वा शीघ्रं गतः । राजप्रयोजनं निवेदितं राज्ञ्याः । अनेकेऽधिकारिणो नानादौकनिकाश्च विलोक्य तेन चिन्तितम्—‘ये मम देशादागता आचार्यास्तेषां निस्सारणोपायः संभाव्यते, पर मयाऽपि किञ्चित्तेषां पक्षपोषकं राज्ञः पुरो भणनीयम्’ । ‘गतस्तत्र । देव ! प्रयोजनं निवेदितं भवताम्, परं देव ! बृहत् कौतुकं तत्र गतेन दृष्टम्’ । ‘कीदृशं भद्र ?’ । ‘राज्ञी अर्हदृष्टा जाता, यथाऽर्हतामग्रे बलिविरचनं क्रियत एवं राज्ञ्या अप्यग्रे’ । राजा चिन्तितम्—‘ये मया न्यायवादिनो गुरुवचनाऽङ्गीकृताः, अद्यापि तेषां पृष्टि न मुञ्चन्ति’ । राजा भणितः सोऽपि पुरुषः—‘शीघ्रं गच्छ राज्ञीपार्श्वे’, गत्वा भणनीयम्—राजा भाणयति राज्ञीं ‘यद्दत्तं भवत्या अग्रे तन्मध्यादेकमपि पूर्णफलं यदि लास्यसि तदा न त्वं मम नाऽहं तव’ इति श्रुत्वा भीता राज्ञी, भणितं च ‘भो ! यद् येनाऽऽनीतं तत्तेन स्वगृहे नेतव्यम् ; मम नास्ति प्रयोजनम्’ । सोऽप्युपायो निरर्थको जज्ञे ।

४. चतुर्थ उपायश्चिन्तितः—यदि राजा देशान्तरीयमुनीन्द्रान् बहु मंस्यते तदा सर्वाणि देवसदनानि शून्यानि मुत्तवा देशान्तरेषु गमिष्यामो वयम् । केनापि* राज्ञो निवेदितम् । राज्ञाऽभाणि ‘यदि तेभ्यो न रोचते तदा गच्छन्तु’ । देव-

* एतच्चिह्नान्तर्गतो वाक्यविन्यासो नास्ति प्र० । १ प्र० पर वयं न कस्यापि सम्बन्धिनः । २ ‘आचार्याणां’ । ३ ‘तद्देयम्’ ।

४ जिनेश्वरेणोक्त राजपिण्डो न कल्पते । ५ ‘चिन्तित’ । ६ ‘लत्वा’ । ७ तारकान्तर्गत पाठो नास्ति प्र० । ७-७ ‘बलि-दौकनेनेति’ इत्येव पदम् । ८ ‘समीपे’ । ९ ‘पूर्णफलं न ग्राह्य यदि’ । १० देशान्तरादागतान् मुनीन् मंस्यते । ११ नास्ति प्र० ‘केनापि’ । १२ ‘राज्ञोक्तं गच्छन्तु’ इत्येव प्र० ।

गृहपूजका वृत्त्या वटुका धारिताः । सर्वे देवाः पूजनीयाः । परं देवगृहमन्तरेण [तैः] वहिःस्थातुं न शक्यते, ततः कोऽपि केनाऽपि व्याजेनागतः । किं बहुना, सर्वेऽप्यागता देवगृहेषु स्थिताः ।

५. श्रीवर्द्धमानसूरिरपि सपरिवारो राजसन्मानेन सर्वत्र देशे विहरति, कोऽपि किमपि कथयितुं न शक्नोति । ततः श्रीजिनेश्वरसूरिः शुभलये स्वपट्टे निवेशितः । द्वितीयोऽपि तद्भ्राता बुद्धिसागर आचार्यः कृतः । तयोर्भगिनी कल्याणमतिनाम्नी महत्तम कृता । पश्चाच्छ्रीजिनेश्वरसूरिणा विहारक्रमं कुर्वता जिनचन्द्र-अभयदेव-धनेश्वर-हरिभद्र-प्रसन्नचन्द्र-धर्मदेव-सहदेव-सुमतिप्रभृतयोऽनेके शिष्याः कृताः । ततो वर्द्धमानसूरिः सिद्धान्तविधिना श्री अ बु ढ शि ख र तीर्थे देवत्वं गतः ।

६. पश्चाच्छ्रीजिनेश्वरसूरिभिः श्रीजिनचन्द्राभयदेवौ गुणपात्रं ज्ञात्वा सूरिपदे निवेशितौ, क्रमेण युगप्रधानौ जातौ । *अन्यौ च द्वौ सूरौ धनेश्वरो जिनभद्रनामा, द्वितीयश्च हरिभद्राचार्यः, तथोपाध्यायत्रयं कृतं धर्मदेव-सुमति-विमलनामानः । धर्मदेवोपाध्यायः सहदेवगणी च द्वावपि भ्रातरौ । धर्मदेवोपाध्यायेन हरिसिंह-सर्वदेवगणिभ्रातरौ सोमचन्द्रपण्डितश्च शिष्या विहिताः । सहदेवगणिनाऽशोकचन्द्रः शिष्यः कृतः । स चातीववल्लभ आसीत् । स च श्रीजिनचन्द्रसूरिणा विशेषेण पाठयित्वाऽऽचार्यपदे निवेशितः । तेन च स्वपटे हरिसिंहाचार्यो विहितः । अन्यौ च द्वौ सूरौ प्रसन्नचन्द्र-देवभद्राख्यौ । देवभद्रः सुमत्युपाध्यायशिष्यः । प्रसन्नचन्द्राचार्यप्रभृतयश्चत्वारोऽभयदेवसूरिणा पाठितास्तर्कादिशास्त्राणि । यत उक्तम्-

सत्तर्कन्यायचर्चाचितचतुरगिरः श्रीप्रसन्नेन्दुसूरिः,
सूरिः श्रीवर्द्धमानो यतिपतिहरिभद्रो मुनिर्देवचन्द्रः ।
इत्याद्याः सर्वविद्यार्णवसकलभुवः सञ्चरिष्णुरूकीर्तिः

स्तम्भार्थान्तेऽधुनाऽपि श्रुतचरणरमाराजिनो यस्य शिष्याः ॥*

[६]

७. श्रीजिनेश्वरसूरय आ शा प ल्यां विहृताः । तत्र व्याख्याने विचक्षणा उपविशन्ति । तत्र लीलावतीकथा कृता अनेकार्थवर्णनसमेता । तथा डि णि ड्या णा ग्रा मे कथानककोशः कृतो व्याख्यानाय । प्रथमं स्थानस्थितदेवगृह-निवास्याचार्याणां समीपे व्याख्यानाय पुस्तकयाचनं कृतम् । तैर्न दत्तम् । पश्चात्, पश्चिमप्रहरद्वये विरच्यते, प्रभाते व्याख्यायते । इत्थं कथानककोशश्चतुर्मासां कृतः । तथा मरुदेविगणिन्याऽनशनं गृहीतं, चत्वारिंशद्दिनानि स्थिता । श्रीजिनेश्वरसूरिणा समाधानमुत्पादितं भणितं च-‘यत्रोत्पत्त्यसे तत्स्थानं निवेदनीयम्’ । भणितं ‘निवेदयिष्यामि’ । श्रावक एको युगप्रधाननिश्चयाभावे उ ज्ज य न्ते गत्वा तस्य निश्चयार्थमुपवासान् कर्तुमारब्धः । तस्मिन् प्रस्तावे ब्रह्मगान्तिस्तीर्थङ्करवन्दनार्थं म हा वि दे हे” गतः । तस्याऽयं मरुदेविदेवेन सन्देशो भणितः-

मरुदेविनामअज्जा गणिणी जा आसि तुम्ह गच्छंमि । सग्गंमि गया पढमे, देवो जाओ महिङ्कीओ ॥
टक्कलधंमि विमाणे दुसागराज सुरो समुप्पन्नो । समणेससिरिजिणेसरसूरिस्स इमं कहिज्जासु ॥
टक्कउरे जिणवंदणनिमित्तमिहागएणं संदिट्ठं । चरणंमि उज्जमो भे, कायव्वो किं व सेसेसु ॥ [९]
तेनाऽपि स्वयं गत्वा न कथितं गाथात्रयम् । स श्रावक उपवासं प्रवृत्त उत्थाप्य कथितम्, अञ्जलेऽक्षराणि लिखितानि

१ ‘सूर्योऽपि सपरिवारः’ । २ ‘विहरन्ति’ । ३ ‘न कथयति’ । ४ ‘ततो पश्चात्’ । ५ ‘विहारः’ । ६ ‘वर्द्धमानसूरिर्विधिना-
श्रुते देवत्वे गतः’ । * एतच्चिह्नान्तर्गता पक्तयो नोपलभ्यन्ते प्रत्यन्तरे । ७ प्र० ‘टिण्डियाणकग्रामे’ । ८ ‘कथ्य’ । ९ ‘तथा-
प्यङ्गीकृत’ । १० नास्ति पदमेतत् प्र० । ११ ‘तस्याग्रे’ ।

‘ममट सटच’ । प त्त ने गत्वा यस्याऽऽचार्यस्य हस्तेन प्रक्षालितानि यास्यति स युगप्रधानः । सर्वासु वसतिषु गतः, दक्षितान्यक्षराणि, न केनाऽपि बुद्धानि । श्रीजिनेश्वरसुखिमतां गतः । दक्षितान्यक्षराणि । चिन्तयित्वा प्रक्षालितानि, गाथात्रयं चालेरि । तेन चिन्तितम्—एष युगप्रधानः । विशेषेण गुरुत्वेनाऽङ्गीकृतः । *इत्यादितीर्थक्रममहावीरगङ्गित-धर्मप्रभावनां कृत्वा* श्रीजिनेश्वरसुखिर्देवत्वं गतः ।

८. पश्चाज्जिनचन्द्रसुखिः सुखिण आसीत्, यस्याऽष्टादश नाममालाः सुत्रतोऽर्थतश्च मनस्यासन् । सर्वशास्त्रविदा येनाऽष्टादशसहस्रप्रमाणा ‘संवेगरंगशाळा’ मोक्षप्रासादपदवी मव्यजन्तूनां कृता । येन जा वा लि पु रे विहृतेन श्राव-काणामग्रे ‘चीवदणमावस्सय’ इत्यादिगाथाया व्याख्यानं कुर्वता, ये सिद्धान्तसंवादाः कथितास्तं सर्वं सुशिष्येण लि-खिताः । शतत्रयप्रमाणो ‘दिनचर्याग्रन्थो’ जातः श्राद्धानामुपकारी । सोऽपि श्रीवीरगंघ्रं याथातथ्यं प्रकाश्य दिवं गतः ।

९. तदनन्तरं श्रीमदभयसुखिर्नवाङ्गवृत्तिकर्ता युगप्रधान आसीत् । स कथं नवाङ्गवृत्तिकर्ता, तत्राह—तस्य श म्मा णा ग्रा मे शरीरकारणं बभूव । यथा यथोपधादिः प्रयुज्यते तथा रोगो वृद्धिं याति, न निवर्तते । लोकः पृथग्ग्रामेषु भक्तः, यदा यदा चतुर्दशीप्रतिक्रमणं भवति ततश्चतुर्योजनदूरक्षेत्रादागत्य प्रतिक्रामन्ति श्रावकास्तत्र । कदाचिदतीव रोगाक्रान्तं शरीरं ज्ञात्वा दुष्कृतनिमित्तं समाहूताः सर्वे श्राद्धाः । त्रयोदशीदिने पश्चाद्रात्रौ प्रहरद्वये शामनदेवता समा-जगाम । तयाऽभाणि—‘स्वपिपि जागपि वा ?’ । ततो मन्दं मन्दं भणितम्—‘जागमि’ । तया भणितम्—‘शीघ्रमुत्तिष्ठ, सुत्रकुक्कुटिका नयान्मोचय’ । भणति—‘न शक्नोमि’ । ‘कथं न शक्नोमि ? अद्यापि बहुकालं जीविष्यसि, नवाङ्गवृत्तौ प्रतिविधास्यसि’ । ‘कथं विधास्याम्येवंविधे शरीरे ?’ । तत उपदेशं ददाति देवता—‘स्त म्म न क पु रे से ढी नद्युपकण्ठे संसारापलाशमध्ये पार्श्वनाथप्रतिमा स्वयम्भूविद्यते । तस्या अग्रे देवान् वन्दस्व, येन स्वस्थशरीरो भवसि’ । पश्चाद्देवताऽ-दर्शनी भूता । प्रभाते मिथ्यादुष्कृतं दैत्यस्यन्ति गुरवः—इत्यभिप्रायेणाऽऽगन्तुकाः स्थानस्थिताश्च सर्वे मिलित्वा सर्माययुः । पूज्या वन्दिताः । वन्दितैः सद्भिर्भणितम्—‘स्त म्म न क पु रे श्रीपार्श्वनाथदेवो वन्दनीयः । ततोऽजायि श्राद्धैः—श्रीपूज्यानामुपदेशो जातः । ततो भणितं तैर्वयमप्यागमिष्यामः । ततो गुरुणां वाहनं कृतम् । बुधुक्षा सर्वथैव नष्टा-ऽऽसीत् । प्रथमेऽपि प्रयाणके रसविषयेऽभिलापोऽभूत् । क्रमेण ध व ल कं यावत् प्राप्तस्य शरीरं स्वस्थं जातम् । पश्चात् पादैः स्त म्म न क पु रे विहृतः । श्रावकाः श्रीपार्श्वनाथप्रतिमामवलोकयितुं प्रवृत्ताः । कुत्राऽपि न दृष्टा । पश्चाद् गुरवः पृष्टाः, तैर्भाणि—‘संस्मरापलाशमध्येऽवलोकयत’ । ततोऽवलोकित्वा दृष्टा देदीप्यमाना । प्रतिदिनं गौरेका स्नानाय दुग्धं क्षति । ततस्तैस्तुष्टैरागत्य भणितं गुरोः पुरः—‘भगवन् ! दृष्टा यथा भणिता’ । ततो भगवान् वन्दनाय भक्त्या चलितः । दृष्टा तत्र, वन्दिता भक्त्या । तत ऊर्ध्वं स्थितेन देवप्रभावात् तदैव ‘जय तिहुयणे’त्यादि नमस्कारद्वात्रिंशिका कृता । देवताभिर्भणितम्—‘नमस्कारद्वयमुच्चारय; तस्मिन् ध्याते सर्वस्याऽपि प्रत्यक्षीभवनं भविष्यति । तदपि कष्टम् । त्रिंशताऽपि नमस्कारैर्ध्यातैः सर्वं भद्रं विधास्यामः । तत उच्चारितम् । समुदायेन सह देववन्दनं कृतम् । समुदायेन विस्तरेण स्नानाद्याभरणपूजा कृता । तत्र स्थापना विहिता । देवगृहं जातम् । सर्वलोकावाञ्छितैर्पूरणेन श्रीमदभयदेव-सुखिस्थापितं श्रीपार्श्वनाथतीर्थं नाम प्रसिद्धिं गतम् ।

* एतत् स्थाने ‘तीर्थं प्रभाव्य’ इत्येव प्र० । १ ‘तत’ । २ नास्ति पदमेतत् प्र० । ३ ‘वीरशासन’ । ४ ततोऽभयदे-वसुखि । ५ ‘आसीत्’ नास्ति प्र० । ६ पतित मूलादर्शं पदमेतत् । ७ ‘तदा तदा’ । ८ ‘वपु’ । ९ ‘समागता’ । १० ‘शद्यसि’ । ११ ‘ददते’ । १२ ‘अदृश्यी’ । १३ ‘लास्यन्ति’ । १४ ‘मिलिता’ । १५ ‘गता’ । १६ ‘श्राद्धा’ । १७ ‘तै’ । १८ नास्ति पदमेतत् प्र० । १९ ‘आगत्योक्त भगवन्’ । २० ‘पूज्या वन्दनाय चलिता’ । २१ ‘करिष्यामः’ । २२ ‘सवेन’ । २३ सर्वलोकेप्सित° ।

१०. तत्स्थानात् प च ने समायाताः । क र डि ह डी वसतौ स्थिताः । तत्र स्थितैर्नवाङ्गानां स्थानेप्रभृतीनां वृत्तयः कृताः । यत्र सन्देह उत्पद्यते तत्र स्मरणप्रस्तावे, जया-विजया-जयन्ती-अपराजिता देवताः स्मृताः सत्यस्तीर्थकरपाश्वे महाविदेहे गत्वा तान् पृष्ट्वा निस्सन्देहं तत्स्थानं कुर्वन्ति ।

११. तस्मिन् प्रस्तावे देवगृहनिवास्याचार्यमुख्यो द्रोणाचार्योऽस्ति । तेनाऽपि सिद्धान्तो व्याख्यातुं समारब्धः । सर्वेऽप्याचार्याः कपलिकां गृहीत्वा श्रोतुं समागच्छन्ति । तथाऽभयदेवसूरिरपि गच्छति । स चाचार्य आत्मसमीपे निपद्यां दापयति । यत्र यत्र व्याख्यानं कुर्वतस्तस्य सन्देह उत्पद्यते, तदा नीचैः स्वरेण तथा कथयति यथाऽन्ये न शृण्वन्ति । अन्यस्मिन् दिने यद् व्याख्यायते सिद्धान्तस्थानं तद्दृष्टिरानीता । एतां चिन्तयित्वा व्याख्यानयन्तु भवन्तः । यस्तां पश्यति सार्थकां, तस्याऽऽश्चर्यं भवति; विशेषेण व्याख्यातुराचार्यस्य । स चिन्तयति-किं साक्षाद्गणधरैः कृताऽथवाऽ-नेनाऽपि, तस्मिन् विषये स्तीवादरो मनसि विहितः । द्वितीयदिने सम्मुखमुत्थातुं प्रवृत्तः । ततस्तादृशं सुविहिताचार्य-विषयमादरं दृष्ट्वा, रुष्टा व्युत्थिताः सन्तो वसतौ गता भणन्ति देवगृहनिवास्याचार्याः-‘केन गुणेनैपोऽधिकः, येना-ऽस्माकं मुख्योऽप्येवंविधमादरं दर्शयति; पश्चात् के वयं भविष्यामः ?’ । द्रोणाचार्योऽपि बृहत्तरः सदर्थो विशेषज्ञो गुणपक्षपाती सन् नूतनं वृत्तं कृत्वा सर्वेषु देवगृहनिवास्याचार्यमठेषु प्रेषितम्-

आचार्याः प्रतिसद्य सन्ति महिमा चेपामपि प्राकृतै-

मातुं नाऽध्यवसीयते सुचरितैस्तेषां पवित्रं जगत् ।

एकेनाऽपि गुणेन किन्तु जगति प्रज्ञाधनाः साम्प्रतं,

यो धत्तेऽभयदेवसूरिसमतां सोऽस्माकमावेद्यताम् ॥

[१०]

तत् उपशान्ताः सर्वे । द्रोणाचार्येणाऽभाणि श्रीमदभयदेवसूरीणामग्रे-‘या वृत्तीः सिद्धान्ते करिष्यसि ताः सर्वा मया शोधनीया लेखनीयाश्च ।’ तथा तत्र स्थितेन पारिग्रहिकद्वयं प्रतिबोधितम्, सम्यक्त्वद्वादशव्रतस्थितं कारितम् । तच्च समाधिना श्रावकत्वं प्रतिपाल्य देवलोकं गतम् । देवलोकात् तीर्थकरवन्दनार्थं महाविदेहे गतम् । सीमन्धरस्वामि-युग-न्धरस्वामिनौ वन्दितौ, धर्मं श्रुत्वा पृष्टौ-‘मम गुरुः श्रीमदभयदेवसूरिः कतिधे भवे मुक्तिं गमिष्यति ?’ भगवद्भ्यां भणितम्-‘वृत्तीये भवे सेत्स्यती’ति श्रुत्वा तुष्टौ देवौ स्वगुरुपाश्वे गतौ जिनवार्ता कथिता । वन्दित्वा गच्छद्भ्यामिमा गाथा पठिता-

भणियं तित्थयरेहिं महाविदेहे भवंमि तइयंमि ।

तुम्हाण चेव गुरवो मुत्तिं सिग्घं गमिस्संति ॥

[११]

सा च स्वाध्यायं कुर्वत्या व्रतिन्या श्रुताऽऽनायिता च गुरुणां निवेदिता । भणितम्-ज्ञाता चैवाऽस्माभिः ।

१२. पश्चात् पाल्हु उ दै ग्रा मे विहृताः । तत्र सम्बन्धिनो भक्ताः श्रमणोपासकाः सन्ति । तेषां यानपात्राणि वहन्ति । पयोधौ तानि च प्रेषितानि । तेषां चाऽगच्छतां क्रयाणकभृतानां वार्ता जाता-‘बुडितानि’ । ते च श्राद्धा वार्ता श्रुत्वा-‘सुखिनो जङ्गिरे’ । ते च श्रीमदभयदेवसूरिस्मरणप्रस्तावे वसतौ गताः । वन्दिता भगवन्तः । तैश्च पृष्टाः-‘किमिति वन्द-नकविषयवेलातिक्रमो जातः ?’ । ‘भगवन् ! कारणेन’ । ‘किं कारणम् ?’ ‘पोतबुडनोदन्ताकर्णनेनाऽसुखिताः स्मः’ तेन नाऽऽगताः । ततः क्षणमात्रं चित्ते ध्यानं धृत्वा भणितम्-अत्र विषयेऽसमाधानं न विधेयं भवद्भिः । पश्चाद् द्वितीयदिने मानुष आगतः । पोताः क्षेमेणोत्तरिताः^१ । वार्तामाकर्ण्य श्राद्धैः सर्वसम्मतेन गुरवो भणिताः-‘यावच्छाभः क्रयाणकेन

१ ततः पत्तने । २ ‘स्थानाङ्ग’ । ३ ‘लात्वा’ । ४ ‘यद्यत्र’ । ५ ‘किं’ । ६ ‘चैत्यनिवा’ । ७ ‘पाल्हुउद ग्रामे’ । ८ ‘श्राद्धा’ ।

९ ‘जाता’ । १० ‘स्मरणाकाले’ । ११ ‘उक्तम्’ । १२ ‘चिन्ता न कार्या’ । १३ ‘उसीर्णा’ ।

भविष्यति; तदर्थेन सिद्धान्तलेखनं कारयिष्यामः' । गुरुणाऽभाणि—'भवतां मुक्तिकारणम्, युक्तः परिणामः, कर्तव्य एव । ततः पुनरपि यत्तु ने समायाताः श्रीमदभयदेवस्वरयः । सर्वदिक्षु प्रमिद्धिं प्रापुरेत एव सिद्धान्तपारगाः ।

१३. तत आ जी दु गे श्रीमत्कूर्चपुरीयदेवगृहनिवासिजिनेश्वरप्ररिगसीत् । तत्र ये श्रावकपुत्रास्ते सर्वेऽपि तस्य मटे पठन्ति । तत्राऽपि जिनवल्लभनामा श्रावकपुत्रोऽस्ति । तस्य पिता मृतो । मात्रा पालितः । पाठयोग्यः सन् मटे पठितुं क्षिप्तः । सर्वेभ्यश्चदेभ्यः सकाशात्तस्याधिकः पाठ आजगाम । अन्यदा, कदाचित् तेन जिनवल्लभचंद्रेन वहिर्गच्छता टिप्पनकमेकं प्राप्तम् । तत्र विद्याद्वयं लिखितमस्ति, सर्पारुपणी मोक्षणी च । प्रथमं प्रथमा वाचिता । तस्याः प्रभावेन सर्वाभ्यो दिग्भ्यः सर्पानागच्छन्तो दृष्ट्वा निर्भीकेनाऽचिन्ति—विद्याप्रभावोऽयम् । पुनस्तले द्वितीया वाचिता, तत्रभावेण पश्चान्मुखाश्चलिताः । एतत्स्वरूपं गुरुणा श्रुतम् । तेन विदितं—बहुगुण एषः स्वीकर्तुं युक्तः । ततस्तं वशीकृत्य तन्मातरं प्रियवचनैः सम्बोध्य द्रम्मगतपञ्चकं तस्यै दापयित्वा जिनवल्लभो विनेयः कृतः । लक्षणादिसर्वा विद्याः पाठिताः । कदाचित्तस्याऽऽचार्यस्य ग्रामादौ प्रयोजनमुपस्थितम् । तेन गच्छता पण्डितजिनवल्लभायाऽऽतिर्दत्ता—'मर्वा चिन्ता कार्या यावत् प्रयोजनं विद्यायाऽऽगच्छामि' । 'भवद्भिः जीधं स्वप्रयोजनं निपाद्याऽऽगन्तव्यम्' । ततो द्वितीये दिने चिन्तितं जिनवल्लभेन—'भाण्डागारमध्ये मञ्जुपा पुस्तकभृता दृश्यते, एतेषु पुस्तकेषु किमस्ति ?' । तद्वशे सर्वं ज्ञानमस्तीत्येकं पुस्तकमुच्छोदितं सिद्धान्तस्य । तत्रोक्तं पश्यति—'यतिना द्विचत्वारिंशदोषविवर्जितः पिण्डो गृहस्थ-गृहेभ्यो मधुकरवृत्त्या गृहीत्वा संयमहेतुर्देहधारणा कर्तव्या'—इत्यादिविचारान् दृष्ट्वा मनसा विस्मितः—'अहो व्रताचारौ न्यायेन मुक्तौ गम्यते । नाऽस्माकमाचारो मुक्तिगमनयोग्यः'—इत्यादि परिभाष्य गम्भीरवृत्त्या यथास्थितिं कृत्वा भणितरीत्या स्थितः । आचार्योऽपि समागतः । तेन चिन्तितम्—'किमपि स्थानं न हीनं समजनि, सर्वं जिनवल्लभेन भव्यरीत्या धारितम् । तस्माद् यथा योग्यश्चिन्तितस्तथा भविष्यति । परं सर्वा विद्या अनेन सिद्धान्तं विनाऽभ्यस्ताः । मा च सिद्धान्तविद्या सम्प्रति श्रीमदभयदेवस्वरिसमीपे श्रूयते । तस्य पार्श्वे जिनवल्लभं प्रेषयित्वा सिद्धान्तवाचनां ग्राहयित्वा स्वपदे निवेशयामः'—इति परिभाष्य वाचनाचार्यं कृत्वा पञ्चगतसुवर्णं निर्व्याकुलभोजनादियुक्तिं च जिनशेखराभिरान-द्वितीयशिष्यवैयावृत्त्यकृत्सहितं च जिनवल्लभं श्रीअभयदेवस्वरिसमीपे मुक्तकलितो मरुको डू मध्ये । अनदिह पत्तने गच्छता मरुको डू रात्रौ माणूश्रावकदेवगृहे प्रतिष्ठा कृता । ततः पत्तने प्राप्तः । श्रीमदभयदेवस्वरिवसतिं पृष्ट्वा गतस्तत्र । दृष्टो गुरुर्मत्तया वन्दितः । गुरुणा च दर्शनमात्रेण चूडामणिजानाच्च जातः—योग्यो जीवो दृश्यते । गृष्टश्च 'किमागमनप्रयोजनम् ?' । 'गुरुणा श्रीपूज्यपादपद्मे सिद्धान्तवाचनारमास्वादलम्पटो मधुकरमदः प्रेषितोऽहं युष्माकं पार्श्वे' । पश्चादचिन्ति सुगुरुणा—देवगृहनिवासिगुरुशिष्य एषः, पर योग्यः । सिद्धान्तवचनं च चिन्तितम्—

मरिज्जा सह विज्जाए कालंमि आगए विऊ । अपत्तं च न वाडज्जा, पत्तं च न विमाणए ॥[१२]

इति परिभाष्योक्तम्—'युक्तं विहितं भवता यत्सिद्धान्तवाचनाभिप्रायेणात्र समागतः । ततः प्रधानदिने वाचनां दातुमारब्धा । यथा यथा सुगुरुजिनवचनवाचनां ददाति तथा तथा सन्तुष्टः सन् शिष्यः सुधारसमिव तामास्वादयति । तं तादृशं शिष्यमवलोक्य गुरुरप्यानन्दभाक् संपनिपद्यते' । पश्चात् सुगुरुहनिगं तथा तथा जापनावुद्ध्या वाचनां दातुं प्रवृत्तो यथा स्तोकेनैव कालेन सिद्धान्तवाचना परिपूर्णा भूता

१४. तथा गुरोर्ज्योतिष्कि एकः प्रतिपन्न आसीत्—'यदि भगवता कश्चिच्छिष्यो योग्यो भवति तदा मह्यं समर्पणीयो येन तस्मै ज्योतिष्कं समर्पयामि यथापरिज्ञातम्' । ततो जिनवल्लभगणिः समर्पितः । तेनाऽपि तस्मै यथापरिज्ञानं

१ नास्ति पदमेतत् प्र० । २ नास्ति 'कदाचित्' । ३ 'तेनाचिन्ति जिनवल्लभेन' इत्येव प्र० । ४ 'पार्श्वे' । ५ 'अनघिल०' आदर्श । ६ 'भाणदेवश्रावकगृहे' । ७ नास्ति पदमेतत् प्र० । ८ 'दृष्ट्वा' । ९ 'जात' । १० 'तत' । ११ 'पूर्णा जाता' ।

समापितम् । गुरुभ्यः सकाशात् स्वगुरुसमीपगमने मुक्तलनवचनं प्रतीच्छति । ततो गुरुणाऽभाणि—‘पुत्र ! सर्वं सिद्धान्तं यथाज्ञानं निवेदितम् । तदनुसारेण यथा वर्तसे तथा विधेयम्’ । जिनवल्लभगणिना भणितम्—‘तथैव यथाशक्ति प्रवर्तयिष्यामि’ । ततः प्रधानदिने चालितो यथागतमार्गेण । पुनर्मे रुको द्वे प्राप्ताः । आगच्छता सिद्धान्तानुसारेण देवगृहे विधिलिखितः, येनाविधिचैत्यमपि विधिचैत्यं मुक्तिहेतुर्भवति । स चायम्—

अत्रोत्सूत्रजनक्रमो न च न च स्नात्रं रजन्यां सदा,

साधूनां ममताश्रयो न च न च स्त्रीणां प्रवेशो निजि ।

जानि-ज्ञातिकदाग्रहो न च न च श्राद्धेषु ताम्बूलमि-

त्याज्ञात्रेयमनिश्चिते विधिकृते श्रीजैनचैत्यालये ॥

[१३]

इत्यादिविधिविधेयो येन धर्मो मुक्तिमार्गो भवति । ततोऽनन्तरं स्वगुरुसमीपे गन्तुं प्रवृत्तः । प्राप्तौ माड्यडग्रामे आर्मादुर्गादुर्वाकरोग्रये । तत्रैव स्थितः । गुरुमीलनाय पुरुषः प्रेषितः । तस्य हस्ते लेखोऽलेखि—‘युष्माकं प्रसादेन सुगुरुसमीपे धौचानां गृहीत्वा माड्यडग्रामे समाजगाम । प्रसादं कृत्वाऽत्रैव श्रीपूज्यमिलितव्यम् ।’ ततो गुरुभिरजायि—‘किमिति जिनवल्लभेनेत्य’ निर्दिष्टम्, नात्राऽऽगतः ?’ । ततो द्वितीयदिने सकललोकेन समेतः समायार्त आचार्यः । अभिमुखगतो जिनवल्लभः । वन्दितो गुरुः । क्षेमवार्तां पृष्ट्वा गुरुभिः । सर्वा यथोक्ता कथिता । तथा ब्राह्मणसमाधान-निमित्तम्, मेधादिस्वरूपाणि ज्योतिष्कत्रलेन भणितानि कानिचित्तथा जातानि यथा गुरोरप्याश्चर्यकारीणि । पश्चाद्गुरुणा पृष्टो जिनवल्लभगणिः—‘किमिति मध्ये त्वं नाऽऽगतः ?’ । भणितम्—‘भगवन् ! सुगुरुस्वर्गाजिनवचनामृतं पीत्वा कथं देव-गृहनिवासं विपसदक्षं सेवितुमिच्छामि ?’ । ततो गुरुभिर्भणितम्—‘भो जिनवल्लभ ! मयेदं चिन्तितमासीत्, तुभ्यं स्वपदं दत्त्वा त्वयि स्व-गच्छ-देवगृह-श्रावकादिचिन्तां निवेदय, पश्चात् स्वयं गुरुपार्श्वे वसतिमार्गमङ्गीकरिष्यामः’ । जिनवल्लभो भणति—‘तर्हि किमिति नाङ्गीक्रियते ? विवेकस्येदं फलमयुक्तं परिह्रियते युक्तमङ्गीक्रियते’^{१३} । ततोऽभाणि^{१४} गुरुभिः—‘एवंविधा निस्पृहता नाऽस्त्यस्माकम्, येन चिन्ताकरणसमर्थं पुरुषं विना स्वगच्छे देवगृहादिचिन्तां मुक्त्वा सुगुरुपार्श्वे वसतिस्थितिमङ्गीकुर्महे; भवता तु विधातव्यं वसतिवसनम्’ । ततो गुरुं वन्दित्वा तत्सम्मतं पुनः पत्तने^{१५} विजहार । श्रीमदभयदेवसूरिपादान् भावेन वन्दितवान् । सुगुरोस्तीव समाधानं संमजनि । चिन्तितं यथा परीक्षितस्तथा जज्ञे । ततो मनसि विदन्ति न कस्यापि निवेदयन्ति—स्वपदयोग्य एष एव, परं देवगृहनिवासिशिष्य इति हेतोरिदानीं गच्छस्य मम्मतं न भविष्यतीति—गच्छाधारको वर्द्धमानाचार्यो गुरुपदे निवेशितः । जिनवल्लभगणेः स्वकीयोपसम्पदं दत्तवन्तः—‘अस्माकमाज्ञया मर्त्यैव विहर्तव्यः’ । एकान्ते प्रसन्नचन्द्राचार्यो भणितः—‘मदीयपदे भव्यलभे जिनवल्लभ-भगणी स्थापनीयः’ । तस्यापि सुगुरुपदनिवेशनप्रस्तावो न जज्ञे । तेनापि स्वायुःपरिसमाप्तिममये कर्पटकवाणिज्ये देवभद्राचार्याणां विज्ञप्तम्—‘सुगुरुपदेशः पूर्वोक्तो युष्माभिः मफलीकर्तव्योऽवश्यमेव, मया न कर्तुं शक्तः’ । तैरपि प्रतिपन्नम्—‘वर्तमानयोगेन करिष्यामः । समाधानं विधेयं किं बहुना ?’ पूर्वोक्तकथनेन । नवाङ्गवृत्त्या भव्यजीवान् सुखिनः कृत्वा कालक्रमेण सिद्धान्तविधिना समाधानेन चतुर्थदेवलोकं प्राप्ताः श्रीमदभयदेवसूरयः ॥

१ नास्ति पदमेतत् प्र० । २ निर्जगुरु । ३ ‘वाचना लात्वाऽत्रागत’ इत्येव प्र० । ४ मिलनीय । ५ शिष्येणेत्यमादिष्टम् । ६ लोकसमेतोऽभिमुखमाचार्य । वन्दितो गुरुर्जिनवल्लभेन । ७ तेनोक्त । ८ चैत्यनिवास विपदक्ष । ९ गुरुणोक्तं । १० नास्ति प्र० ‘त्वयि स्वगच्छ’ । ११ तत । १२ जिनवल्लभेनोक्त । १३ सेव्यते । १४ ततो गुरुणाऽभाणि । १५ नर । १६ चैत्यादि । १७ वसतिमङ्गीकुर्म । १८ पत्तन गत । १९ नास्ति ‘भावेन’ । २० जात । २१ ज्ञात । २२ चैत्यवासिशिष्य । २३ स्थापित । २४ सर्वत्र विहर्तव्यं । २५ उक्त । २६ देशो-युष्माभिः सफलीकार्यः मया कर्तुं न शक्ति । १ एतदङ्कितपाठस्थाने—तेन प्रति-पन्न करिष्याम समाधान कार्य इत्येव प्र० । २७ नास्ति पदद्वय प्र० ।

१५. ततो वाचनाचार्यो जिनवल्लभगणिः कतिचिद्दिनानि पचनभूमौ विहृत्य न तादृशो विशेषेण बोधो विधातुं कस्यापि शक्यते येन सुखमुत्पद्यते मनसि । ततश्चाऽऽत्मतृतीयं आगमविधिना सुशकृनेन भव्यजनमनमि भगवद्भगि- तविधिधर्मोन्पादनाय चित्रकूटदेशादिषु विहृतः । ते च देशाः सर्वेऽपि प्रायेण देवगृहनिवासिमुनीन्द्रैर्व्याप्ताः । सर्वेऽपि तद्वासितो लोकः, किं बहुना । नानाग्रामेषु विहारविदेधश्चित्रकूटे प्राप्तः । इत्यपि तत्राऽशुभैर्माविता लोकास्तथाऽप्ययुक्तं कर्तुं न शक्नुवन्ति, पत्तने गुरुणां प्रसिद्धिश्रमणात् । स्थानं याचितास्तत्रत्यश्राद्धाः । तत्र भणितम्—‘चण्टिकामठोऽस्ति यदि तत्र तिष्ठथ’ । ततो जिनवल्लभगणिना ज्ञातमशुभवृद्ध्या भणन्त्येते, तथापि तत्रापि स्थितस्य देवगुरुप्रमादाद् भद्रं भविष्यतीति चिन्तयित्वा भणितास्ते—‘तत्रैव बहु मन्यध्वं गृयं येन तिष्ठामः’ । नैरभाणि तिष्ठत । ततो देवगुम्न स्मृत्वा देवतां चानुज्ञाप्य स्थितास्तत्र । देवता च तेषां ज्ञानेन ध्यानेन सद्गुणानेन तुष्टा सती तान् प्रत्ययुक्तं गच्छति । ते च जिनवल्लभगणयः सर्वविधानिधानभूताः । अथम्, तथाहि—वेदिताग्रे जिनेन्द्रमतस्यापकतर्काभयदेवानेकान्तजयपता- कादि परदर्शनकन्दली—किरणावली—न्यायतर्कादि पाणिन्याद्यष्टव्याकरण सूत्रतोऽर्थतय, चतुर्शीतिनाटक-सर्वज्योतिष्क-शास्त्र-पञ्चमहाकाव्यादिसर्वकाव्य-जयदेवप्रभृतिमर्वच्छन्दोजातारः इति प्रसिद्धिश्रित्रकूटे जाता । सर्वे परदर्शनीयविश्रा- दिलोका आगन्तुं प्रवृत्ताः । यस्य यस्य यस्मिन् यस्मिन् शास्त्रविषये संशय उत्पद्यते स सर्वोऽपि जनः पृच्छति, यथा सन्देहस्तुष्यति तथोत्तरं ददाति । श्रावका अपि केचन केचन ममाजगृहः । सिद्धान्तवचनानि श्रुत्वा तदनुसारेण क्रि- यामपि दृष्ट्वा साधारण-महकप्रभृतिश्रावकैः ममाधिना श्रीवाचनाचार्यजिनवल्लभगणयो गुरुत्वेन प्रतिपन्नाः । गुरुप- देशेन परिज्ञानं, ज्योतिष्कपरिज्ञानमप्यतीवाऽऽसीत् । साधारणेन परिग्रहपरिमाणयार्चनं कृतम् । गुरुणा भणितम्—‘गृहार्ण कियन्मात्रं ग्रहीष्यमि ?’ । ‘भगवन् ! विगतमहसमात्रं सर्वसंग्रहे करिष्यामि’ । पश्चाद् गुरुभिरुक्तम्—‘बहुतरं कुरु, किं बहुना, लक्षं द्रम्माणां परिमाणं कारितः । पश्चाद् यथा यथा सर्वमम्पदा प्रवर्धमानः साधारणो जने तथा तथा संघस्य सर्वमामर्थ्येन गुर्वाजया साधारणो भवितुं प्रवृत्तः । अन्ये तु श्राद्धास्तथा प्रवर्तितुमारब्धाः ।

१६. तथाऽश्वयुजि मासे कृष्णपक्षे त्रयोदश्यां श्रीमहावीरगर्भापहारकल्याणकदिने भणितं श्रीजिनवल्लभगणिना श्राद्धानां पुरः—‘यदि देवा वन्द्यन्ते देवगृहे महावीरस्य तदा सुभद्रं भविष्यति । पृष्ठमपि कल्याणकं गर्भापहारलक्षणम्, *यतः ‘पंच हतयुत्तरे होत्या सादृणा परिनिवृद्धे’ इति सिद्धान्ते भणनान्* । तस्मिन् प्रस्तावे विधिचैत्यं नास्ति । चैत्यनिवासिगुरुदेवगृहेषु गम्यते । पश्चाच्छ्रावकभणितम्—‘भयवन् ! यदि युष्माकं मम्मत्तं तत् क्रियते’ । ततः सर्वे श्रावका निर्मलशरीरा निर्मलवस्त्रा गृहीतनिर्मलपूजोपकरणा गुरुणा सह देवगृहे गन्तुं प्रवृत्ताः । ततो देवगृहस्थितयाऽऽर्यिकया गुरुन् श्रीदसमुदायेनाऽऽगच्छतो दृष्ट्वा पृष्टम्—‘को विशेषोऽयं ?’ केनापि कैथितम्—वीरगर्भापहारपञ्चकल्याणकपूजाक- रणार्थं समागच्छन्ति । तयाऽचिन्ति—पूर्वं केनापि न कृतमेते करिष्यन्तीति न युक्तम् । पश्चाद् संयती देवगृहद्वारे पति- त्वा स्थिता, द्वारे समागतान् दृष्ट्वा तयाऽशुभयाऽभाणि—‘मया मृतया यदि प्रविशेते’ । ततोऽप्रीतिकं ज्ञात्वा निवर्त्य स्वस्थाने गत्वा श्राद्धैरुक्तम्—‘बृहत्तरसदनानि मन्त्येकस्य गृहस्योपरि चतुर्विंशतिजिनपट्टकं धृत्वा देववन्दनादिसर्व धर्मप्रयोजनं क्रियते’ । गुरुणा भणितं युक्तमेव । तत आराधितं विस्तरेण कल्याणकम् । समाधानं समजनि । ततो

१ कोऽपि बोध । २ नास्ति । ३ येन चित्ते । ४ तन आत्मना तृतीय । ५ नास्ति । ६ चैत्यनिवासि० । ७ कुर्वं । ८ गत । ९ एतदन्तर्गता पवित्रतांस्ति प्र० । १० लोका । १० जिनवल्लभेनाऽचिन्ति—एतेऽशुभवृद्ध्या भणन्ति । ११ वा० जिन । ११-१ एतद्विषयान्तर्गत, पाठो नास्ति प्र० । १२ श्राद्धा । १३ समाययु । १-१ नास्ति प्र० । १४ याचितं । १५ गुरुणोक्तं । १६ ‘लक्ष परिमाण’ इत्येव प्र० । १७ ततो । १८ उक्तं । १९ मद्र भवति । २० श्रीवीरस्य पष्ठ कल्याणक । * नास्ति प्र० । २१ श्राद्धं सहा० । २२ केनोक्त । २३ वीरपट्टं । २४ चिन्तित । २५ चैत्यद्वारे पतिता मया मृतया मध्ये गमिष्यन्ति—इत्येव । २६ गुरुणोक्त ।

गीतार्थैः श्रावकैर्मन्त्रितम्—‘विपक्षैरविधिप्रवृत्तैर्विधिर्जिनोक्तो विधातुं न लप्स्यते, ततो यदि गुरोः सम्मतं भवति तदा तले उपरि च देवगृहद्वयं कार्यते । स्वसमाधानं गुरोर्निवेदितम् । ततो गुरुणा कथितम्—

जिनभवनं जिनविम्बं जिनपूजां जिनमतं च यः कुर्यात् ।

तस्य नरामरशिवसुखफलानि करपल्लवस्थानि ॥

[१४]

इति देशनया ज्ञातं गुरोर[प्य]भिप्रेतमेव । लोके च प्रवृत्ता वार्ता—एते देवगृहे कारयिष्यन्ति^१ । प्रह्लादनवृहत्तरेण बहुदाकेनाऽपि कथितम्—एते कापालिका देवगृहे^२ कारयिष्यन्ति, राजमान्या भविष्यन्ति । इदं च श्रुतं गुरुणा । ततो बहिर्भूमौ गच्छतः श्रीजिनवल्लभगणेः सोऽपि मिलितस्तथा भणितः—‘भद्र ! गर्वो न विधेयः । एतेषां मध्यात् कश्चिद्राजमान्योऽपि भविष्यति, यस्त्वां वदमुञ्छोटयिष्यति^३ । ततः श्रावकैः सोत्साहैर्मिलित्वा देवगृहे कारयितुमारब्धे । देवगुरुप्रसादेन प्रमाणीभूते । उपरि श्रीपार्श्वनाथविम्बं तले च महावीरविम्बं कारितम् । विस्तरेण प्रतिष्ठा जाता । विधिना श्रीजिनवल्लभगणिभिः कृता । सर्वत्र प्रसिद्धिर्जातैत एव गुरवः^४ ।

१७. अन्यदा ब्राह्मणः कश्चिज्ज्योतिष्किकः पण्डितमानी ‘श्रीजिनवल्लभगणिसमीपे समागतो लोकमध्ये श्लाघां कृ (श्रु ?) त्वैवंविधा धर्मशास्त्रविदः, श्वेतपटाः समाजग्मुः । श्रावकैः पट्ट आसनं दत्तम् । गुरुणा पट्टः—‘कुत्र भवतो वासः’ ‘अत्रैव’ । पश्चाद्गुरुभिर्भाषितः—‘कस्मिन् शास्त्रे विशेषेणाम्यासोऽस्ति ?’ । ‘ज्योतिष्के’ । ‘चन्द्रादित्यलग्ने सम्यवेत्सि ?’ ‘सम्यगेव, किमत्रैवागणित एकं द्वे त्रीणि च लग्नानि भणामि ।’ जिनवल्लभगणिना ज्ञातम्—‘गवैणाऽऽगतः ।’ गुरुणोक्तम्—‘भद्रं परिज्ञानम् ।’ स ब्राह्मणः पृच्छति—‘युष्माकमपि परिज्ञानं विद्यते, लग्नविषये भविष्यति किञ्चित्किञ्चिद्विद्यन्तु भगवन्तः’^५ । ‘कति कथयामि दश विंशतिर्वा लग्नानि ?’ । तस्यातीवाश्चर्यमभूत् । पश्चाच्छ्रीजिनवल्लभगणिना भणितम्—‘भो विप्र ! गगने हस्तद्वयमाना डम्बरिका दृश्यते सा क्रियन्मात्रं पानीयं करिष्यति ?’ । [विप्रोऽज्ञानानः शून्यदृष्टिर्दिशोऽवलोकयति । ततो भणितं गुरुणा—‘भो विप्र ! भाजनद्वयं यावत्’] पश्चादत्रैवोपविष्टस्य धणमात्रेणैव तया डम्बरिकया सकलं गगनमाच्छाद्य^६ दृष्टिः कर्तुमारब्धा, तावद्दृष्टिर्जज्ञे यावद्भाजनद्वयमपि परिपूर्णंभूतम् । ततो विप्रो मस्तके हस्तौ योजयित्वा सुगुरोः पादयोः पतित्वा भणितवान्—‘यावत्तिष्ठाम्यत्र तावद्भगवतां पादान् वन्दित्वा निश्चयेन^७ भोजनं विधार्स्यामि । न मयाऽत्रायि भगवन्त एवविधाः’ । पश्चात् सर्वत्रैव प्रसिद्धिर्जाता ज्ञानिन एव श्वेतपटा भवन्तीति ।

१८. अन्यदा कदाचिन्मुनिचन्द्राचार्येण शिष्यद्वयं सिद्धान्तवाचनानिमित्तं श्रीजिनवल्लभगणिपार्श्वे प्रेषितम् । गणिरपि तयोर्वाचनां दातुं प्रवृत्तः । तावप्यशुभौ चिन्तयतो जिनवल्लभगणेः श्राद्धान् विप्रतारयाव इति बुद्ध्या रञ्जयन्तः श्रावकान्^८ । कदाचित् स्वगुरुपार्श्वे प्रेषितुं लेखोऽलेखः । तं च वाचनाकर्षलिकायां प्रक्षिप्य वाचनां ग्रहीतुं गतौ तौ वसतौ । गणिसमीपे वन्दनं दत्त्वोपविष्टौ तत्र । उच्छोटिता कर्षलिका । ततो नूतनो लेखो दृष्ट्वा गृहीतः, उच्छोटितश्च । तावपि हस्ताद् गृहीतुं न शक्नुतः । अवधारितो लेखः । तत्रालेखि—‘जिनवल्लभगणेः केचिच्छाद्वाः स्ववशं नीताः सन्ति, क्रमेण सर्वे (सर्वान् ?) वशीकरिष्याव इति मनोवृत्तिरस्ति’ । ततः श्रीजिनवल्लभगणिना द्विधा विधायाऽऽर्याऽभाणि—

१—१ एतदङ्गद्वयमध्यगत पाठो नास्ति प्र० । २ चैत्ये । ३ चैत्ये । ४ जिनवल्लभेन कृता इत्येव प्र० । ५—५ गुरुपार्श्वे आगत । आसनं दत्तं श्राद्धे इत्येव प्र० । ६—६ ‘गुरुणा भाषित’ इत्येव प्र० । ७—७ युष्माकं परिज्ञानमस्ति । किञ्चित् । कथयन्तु भवन्त इति प्र० । ८ ततो गुरुणोक्तम् । ९ जलं । १० प्र०—वृष्टि कृता भाजन । ११ नियोज्य । १२ भवता । १३ नास्ति । १४ करिष्ये । १५ ‘ज्ञानिन’ श्वेतपटा इति लोके प्रसिद्धिर्जातेति । इत्येव । १६ श्राद्धान् । १७ अन्यदा । १८ ‘कर्षलिका’ मूलादर्शे । १९ ‘नूतन लेख’ प्र० ।

आसीज्जनः कृतघ्नः क्रियमाणघ्नस्तु साम्प्रतं जातः ।

इति मे मनसि वितर्को भविता लोकः कथं भविता ॥

[१५]

अहो ! सृतं वाचनया भवतोरेवंविधाशुभभावेन । पश्चाद्विमुखौ गतौ स्वस्थानं पुनर्न दृष्टौ तदैव गतौ ।

१९. कदाचिज्जिनवल्लभगणैर्वहिभूमौ गच्छतो विचक्षणः कश्चित् प्रसिद्धिं ज्ञात्वा पाण्डित्यस्य मिलितः । सम-
स्यापदं प्रक्षिप्तं कस्यापि राज्ञो वर्णनामाश्रित्य

‘कुरङ्गः किं भृङ्गो मरकतमणिः किं किमशनिः’

पश्चान्मनाक् परिभाष्य पूरिता समस्या, तदैव कथिता तस्य पुरः-

चिरं चित्तोद्याने वससि च सुखाब्जं पिबसि च,
क्षणादेणाक्षीणां विषयविषमोहं हरसि च ।

नृप ! त्वं मानाद्रिं दलयसि च क्षितौ कौतुककरः,

कुरङ्गः किं भृङ्गो मरकतमणिः किं किमशनिः ? ॥

[१६]

इति श्रुत्वाऽतीव तुष्टः । कथितवान्-सत्या लोके प्रसिद्धिः, अस्मिन्विषये, गुणस्तुतिं कृत्वा पादयोः पतित्वा गतः ।
पश्चात् सुगुरुर्वसतौ समागतः । ततः श्रावकैः पृष्टः सुगुरुः-‘बह्वी वेला लया सुगुरोः, किं कारणम् ?’ पश्चात् सहगतेन
शिष्येण सर्वा वार्ता कथिता । प्रमोदो जज्ञेऽतीव श्रावकाणाम् ।

२०. तथा गणदेवश्रावकैः स्वर्णार्थी जिनवल्लभगणिपार्श्वे सुवर्णसिद्धिरस्तीति श्रुत्वा तस्य समीपे चित्रकूटे गत्वा पशु-
पासनां कर्तुमारब्धः । लक्षितो भावो गणिना । ततो योग्यं ज्ञात्वा तथा तथा तस्य देशना कृता यथा संविग्रभावो
जातः । पश्चाद् गणतिं गणिः-‘भद्र ! सुवर्णसिद्धिं कथयामि ?’ । ‘भगवन् ! सृतम्, विशतिद्रुम्मनीव्या व्यवहारं
कुर्वन् श्राद्धधर्मं करिष्यामि’ । भव्यानां धर्मकथने लब्धिरस्ति तस्य । ततः शिक्षयित्वा धर्मं प्रेषितो वागडदेशे । ततो
लिपितकुलकेरैः सर्वोऽपि लोको जिनवल्लभगणिधर्मेऽभिमुखीकृतस्तेन ।

२१. श्रीजिनवल्लभगणव्याख्याने सर्वे विचक्षणजना उपविशन्ति; विशेषतो ब्राह्मणाः स्वस्वविद्यानिःसन्देहार्थम् ।
कदाचिदियं गाथा व्याख्याने समागता-‘धिज्जाईणं गिहीणं’ इत्यादि-धिज्जातीया ब्राह्मणाः-इति व्याख्यानं श्रुत्वा
रुष्टा विप्रा बहिर्निर्गताः, कुपिता एकत्र मिलिताः, विपक्षाश्च निकटीभूताः । ‘एतैः सह विवादं विधाय निष्प्रभीकरि-
ष्यामः’ । किं तेषां स्वरूपं ज्ञात्वा श्रीजिनवल्लभगणेर्हृदि तेभ्यो भयं समजनि ? न मनागपि । तस्य तीर्थकरसदृश-
त्वात् । ततश्च

मर्यादाभङ्गभीतेरमृतमयतया धैर्यगाम्भीर्ययोगान्

न क्षुभ्यन्त्येव तावन्नियमितसलिलाः सर्वदैते समुद्राः ।

आहो क्षोभं व्रजेयुः क्वचिदपि समये देवयोगात्तदानीं

न क्षोणी नाद्रिचक्रं न च रवि-शशिनौ सर्वमेकार्णवं स्यात् ॥

[१७]

इदं वृत्तं भूर्जखण्डे लिखित्वा विवेकिजनहस्ते दत्त्वा प्रेषितम्, भणितश्च संमिलितानां मध्ये बृहद्ब्राह्मणहस्ते दातव्यम् ।
तेन तथैव कृतम् । तेनाचिन्ति विवेकबुद्ध्या-वयमेकैकविद्याधारिणस्ते च सर्वविद्यानिधानम्, कथं तैः सह विवादं कर्तुं
शक्यते । तेन सर्वे विप्राः सम्बोध्योपशमं नीताः ।

१ ‘वाचनया सृत’ इत्येव प्र० । † एतत् समग्र प्रकरणं नोपलभ्यते प्र० । २ श्राद्ध । ३ हेमसिद्धिं श्रुत्वा । ४ नास्ति प्र० ।

५ गुरुसेवा प्रारब्धा । ६ गणिभिरुक्तम् । ७ हेमसिद्धिः । ८ कथनेन । ९ जनो ।

२२. अन्यदा धारानगर्या श्रीनरवर्मराज्ञो राजमान्यां पण्डितसभां श्रुत्वा दक्षिणदिग्विभागात् पण्डितद्वयं कौतुकेन पाण्डित्यस्य दर्शनार्थमाजगाम । आगत्य पण्डितसभामध्ये 'कण्ठे कुठारः कमठे ठकारः' इत्येकपदानुसारिणाऽन्य-
पदत्रयेण पूरयन्तु समस्यां भवन्तः । अत्रैकं पूरिता, परं न तयोस्तां दृष्ट्वा मनो मुमुदे । केनापि राज्ञः पुरो भणितम्-
'देव ! न पण्डितपूरिताः समस्याः प्रतिभान्त्यनयोः ।' देवेनाभाणि- 'अस्ति कश्चिदुपायो येनानयोर्मनो रज्यते ?'
केनापि विवेकिना पुरुषेणोक्तम्- 'देव ! चित्रकूटे श्वेतपटो जिनवल्लभगणिः सर्वविद्यानिधानमाकर्ण्यते ।' राज्ञा तदैवो-
पद्रव्यं शीघ्रगति सपुरुषं सलेखं प्रेषितम्- 'इयं समस्या पूरिता मनोहारिणी सती स्वगुरोः पार्श्वात् समागच्छन्ती शीघ्रं
भोः साधारण ! तथा कार्यम् ।' प्रतिक्रमणवेलायां सन्ध्यासमये प्राप्तं स्वरूपं साधारणेन । गुरोर्दर्शितं स्वरूपम् । प्रति-
क्रमणं कृत्वा पूरिता, लेखिता च-

रे रे नृपाः ! श्रीनरवर्मभूपप्रसादनाय क्रियतां नताङ्गैः ।

कण्ठे कुठारः कमठे ठकारश्चक्रे यदश्वोऽग्रत्पुराग्रघातैः ॥

[१८]

आगन्तुकपुरुषद्वयं रात्रावपि मुत्कलितं शीघ्रं प्राप्तम् । तया समस्याया रजितं तयोर्मनः, भणितं ताभ्याम्- 'अस्यां
सभायां नास्तीदृशो विद्वान्, येनेयं पूरिता; किं तर्ह्यन्यः कश्चित् ।' वस्त्रादिदानेन पूजयित्वा मुत्कलितौ ।

२३. श्रीजिनवल्लभगणिरपि कतिचिदिनैर्विहृतो धारायाम् । केनाप्युक्तं राज्ञः पुरो- 'देव ! सोऽपि श्वेतपटो सम-
स्यापूरक आगतोऽस्ति ।' राज्ञोक्तम्- 'शीघ्रमाकारय तम् ।' तमाकारितः । राजा तुष्टेनोक्तम्- 'भो जिनवल्लभगणे ! पारु-
त्यलक्षत्रयं ग्रामत्रयं वा गृहाण' । भणितं गणिभिः- 'भोः महाराज ! वयं प्रतिनोऽर्थोऽसिद्धं न कुर्मः । चित्रकूटे देवगु-
हद्वयं श्रावकैः कारितमस्ति, तत्र पूजार्थं स्वमण्डपिकादानात् पारुत्यद्वयं प्रतिदिनं दापय' । ततो राजा तुष्टः- 'अहो निर्लो-
भता एतस्य महात्मनः श्रीजिनवल्लभगणेरिति चिन्तितवान् । चित्रकूटमण्डपिकातस्तत् शाश्वतदानं भविष्यतीति
कृतम् । श्रीजिनवल्लभगणेर्धार्मिकत्वेन सर्वत्र प्रसिद्धिर्जज्ञे* ।

२४. श्रीनागपुरे श्रावकैर्नेमिनाथदेवगृहं नेमिनाथविम्बं च कारितमस्ति नूतनम् । तेषामेषोऽभिप्रायो जज्ञे- 'वयं श्री-
जिनवल्लभगणिं गुरुत्वेनाङ्गीकृत्य तस्य हस्तेनोभयोः प्रतिष्ठां कारयिष्यामः'-इति चिन्तयित्वा सर्वसम्मतेन प्रतिपत्त्या
श्रावकैराकारितः श्रीजिनवल्लभगणिः । ततः शुभलग्नेन देवगृहं नेमिनाथविम्बं च प्रतिष्ठितम् । तत्प्रभावाल्लक्षपतयः
श्रावका जज्ञिरे । नेमिनाथविम्बे रत्नमयान्याभरणानि कारितवन्तः । [एवमनेके श्राद्धाः प्रतिबोधितास्तत्र, प्र०] तथा
नरवरश्रावकाणां तथाऽभिप्रायो जज्ञे- 'वयमपि जिनवल्लभगणिं कक्षीकृत्य गुरुत्वेन प्रतिष्ठां देवगृहे च विम्बे च कार-
यामः'-इति पर्यालोच्य कृतं तथैव । उभयोरपि देवगृहयो रात्रौ वलिधरण-स्त्रीप्रवेश-लकुटादिदानं निषेधादिको विधि-
लिखितो मुक्तिसाधकः* । ततो मरुकोट्टिश्रावकैः श्रीजिनवल्लभगणयो विहारक्रमेण समाहूतास्ततो विक्रमपुरमध्येन
मरुकोट्टे विहृताः । तत्र श्राद्धैः श्रद्धावद्भिर्वसतिर्गुप्तिस्थानयुक्ता दत्ता । स्थितास्तत्र । श्रावकैरभाणि- 'भगवन् ! युष्मद्व-
दनारविन्दाजिनवचनरसमास्वादितुमिच्छामः' । 'युक्तमेतच्छ्रावकाणाम्, तर्ह्युपदेशमाला कथयितुमारभ्यते' । तैरभाणि
- 'पूर्वमेव श्रुता । तथाऽपि पुनरपि भणितव्या'-अभयदिने भणितुमारब्धा । 'संवच्छरमुमभजिणो'-इत्यादिगाथाया एक-
स्या भणने षण्मासावधिः कालो लग्नस्तथाऽपि श्रावकाणां नानासिद्धान्तोदाहरणामृतेन तृप्तिर्न जाता । वदन्ति- 'भगवन् !
तीर्थकरा एवैतत्सुखमुत्पादयितुं समर्थाः, वचनामृतेन भगवन्तोऽप्येवंविधातुं समर्थाः-इत्याश्चर्यतुष्टाः श्रावकाः देशनया ।

२५. अन्यदा कदाचिद् व्याख्यानं कृत्वा श्राद्धैः सह वसतौ समाजगामे । तस्मिन्नेव प्रस्ताव एकः पुरुषोऽश्चारूढः

* एतत् प्रकरणं नास्ति प्र० । १ गृह विम्बं । २ जाता, श्राद्धाः । ३ नेमिविम्बे । ४-४ एतदङ्काङ्किता पक्तिर्नास्ति प्र० ।

५-५ एतत् समस्तप्रकरणस्थाने प्र० 'ततो मरुकोट्टे विहृतास्तत्र श्राद्धैः सह वसतौ जगाम'-इत्येव पाठः ।

स्त्रीभिर्गीयमानो बहुपरिवारो गच्छन् परिणेतुं दृष्टः । श्रीजिनवल्लभगणिना भणितम्—‘एता एव स्त्रियो रोदनं कुर्वन्त्यो व्या-
घ्रुटिष्यन्ति’—इति परिभाष्यम् । पश्चाद्गतास्तत्र । तेषां मध्यात् परिणेता निःश्रेण्यामारुह्य चटितुमारब्धः । आरोहतः
पौदश्चलितः, पतितस्तथा यथाऽसौ पतन् वरद्वेोपरि पतितः, उदरं द्विधा जातम्, मृतश्च । ता अपि तथाभूता आगच्छ-
न्त्यो दृष्टाः सर्वैरपि । अहो ! परिजानं गुरुणाम् । पश्चाच्छ्रावकैणां धर्मपरिणाममुत्पाद्य पुनर्नागपुरे विहृताः श्रीजिन-
वल्लभगणयः ।

२६. तस्मिन् प्रस्तावे देवभद्राचार्या विहारक्रमं विदधाना अणहिल्लपत्तने समायाताः । तत्रागतैश्चिन्तितम्—‘प्रसन्नच-
न्द्राचार्येण पर्यन्तसमये भणितं ममाग्रे “भवता श्रीजिनवल्लभगणिः श्रीमदभयदेवसूरिपट्टे निवेशनीयः” । स च प्रस्ता-
वोऽद्य’ । ततः श्रीनागपुरे श्रीजिनवल्लभगणेविस्तरेण लेखः प्रेषितः—‘त्वया शीघ्रं समुदायेन सह चित्रकूटे समागन्त-
व्यम्, येन वयमागत्य चिन्तितप्रयोजनं कुर्मः’ । ततः समागताः श्रीजिनवल्लभगणयः सपरिवाराः । तेऽपि तथैव
समागतां देवभद्रसूरयः । पण्डितसोमचन्द्रोऽप्याकारितः परं नागन्तुं शक्तेः । ईदानीं श्रीदेवभद्रसूरिभिः श्रीमदभ-
यदेवसूरिपट्टे श्रीजिनवल्लभगणिर्निवेशितः, सं० ११६७ आपाठ सुदि ६, चित्रकूटे वीरविधिचैत्ये । अनेके भव्यजनाः
श्रीजिनवल्लभसूरीन् युगप्रधानान् युगप्रधानश्रीमदभयदेवसूरिपादभक्तान् समालोक्य मोक्षमार्गे प्रवृत्ताः । देवभद्रा-
चार्यादयोऽपि स्वस्थाने प्राप्ताः^{१३} । क्रमेण ११६७ एकादशशतपट्टिसप्ताधिकसंवत्सरे कार्तिककृष्णद्वादश्यां रजन्याश्वरम-
यामे दिनत्रयमनशनं विधाय मिथ्यादुष्कृतपूर्वकं नमस्कारपरावर्तनं कुर्वन्तः श्रीजिनवल्लभसूरयश्चतुर्थदेवलोकं प्राप्ताः॥

२७. पूर्वं श्रीजिनेश्वरसूरीणां श्रीधर्मदेवोपाध्यायस्य व्रतिनीभिर्गीतार्थाभिश्चतुर्मासी धवलके कृता । क्षपनकभक्तवा-
ल्लिगपत्नी बाहडपुत्रसहिता व्रतिनीपार्श्वे धर्मकथां श्रोतुं समागच्छति । व्रतिन्यर्थं विशेषेण धर्मं कथयन्ति । ताश्च पुरुष-
लक्षणं शुभाशुभं विदन्ति । तस्याः पुत्रस्य प्रधानलक्षणानि पश्यन्ति । तल्लभनिमित्तं बह्वाक्षिपन्ति तन्मातरम् । किं-
बहुना तथा भक्ता कृता यथा शिष्यत्वेन पुत्रं दास्यतीति । चतुर्मास्यनन्तरं धर्मदेवोपाध्यायस्य स्वरूपं दत्तम्—‘पात्र-
मेकं प्राप्तमस्ति यदि शुष्माकं प्रतिभास्यति’ । ततः शीघ्रं सुशकुनेन समागताः । दृष्ट्वा यथोक्त एव । ततः शुभलये
एकादशशतैकचत्वारिंशत्संवत्सरे (सं० ११४१) सोमचन्द्रनामा विनेयो विहितः—‘सर्वदेवर्गणे ! त्वया प्रतिपाल्यः,
सर्वं बहिर्भूमिनयनादिकार्यमस्य कार्यम्’ । एकादशशतद्वात्रिंशत्संवत्सरे (सं० ११३२) जन्माऽस्य । स्वयमेव मातृका-
दिपाठोऽपाठि । अशोकचन्द्राचार्येणोत्थार्पणा कृता । प्रथमव्रतदिवसे बहिर्भूमौ नीतः सर्वदेवगणिना सोमचन्द्रमुनिः ।
शिशुत्वादज्ञानत्वादुद्गतचणकक्षेत्राण्यामूलात् त्रोटितानि । शिक्षानिमित्तं रजोहरणं मुखवस्त्रिका च गृहीता—‘स्वगृहे
गच्छ ! व्रते गृहीते न त्रोटयन्ते क्षेत्राणि’—^{१४} ‘युक्तं गणिना कृतं, परं सा मम मस्तके चोटिकाऽऽसीत् तां तु दापय, येन
गच्छामी’ति भणिते गणेश्वर्यमभूत्—‘अहो ! अस्योत्तर नास्ति’ । एषा वार्त्ता धर्मदेवोपाध्यायस्याग्रे जज्ञे । गुरुंभिश्चि-
न्तितम्—भविष्यति योग्य एषः ।

२८. सर्वत्र पत्तने परिभ्राम्य परिभ्राम्य लक्षणपञ्जिकादिशास्त्राणि भणितुमारेभे सोमचन्द्रः । एकदा पञ्जिका-
भणनार्थं भौत्रडायरियसमीपे गच्छन्तं दृष्ट्वा केनाप्युद्धतेन भणितम्—‘अहो सितपट ! कपलिकाग्रहणं किमर्थम् ?’—‘त्व-

१ श्रीजिनवल्लभेनोक्तम् । २ लम् । ३—३ पादश्चलित, पतित, पतन् । ४ तथैवा० । ५ एव श्राद्धाना । ६ नागपुरे गता ।
७ प्र० ‘अनघिल्लपत्तन प्राप्ता’ । ८ ममाग्रे उक्तमस्तीत् । जिनवल्लभोऽभयदेवपदे स्थाप्य । ९ नास्ति प्र० । १० चिन्तित कार्यं ।
११ ‘तेऽप्यागता’ इत्येव । १२ शक्तिः । १३—१३ एतदङ्कान्तर्गतपाठस्थाने प्र० ‘जिनवल्लभोऽभयदेवपदे स्थापित । युगप्रधानान्
श्रीअभयदेवसूरिपादभक्तान् जिनवल्लभसूरीन् दृष्ट्वा सर्वे हृष्टा । आचार्या सर्वे स्वस्थान प्राप्ता’ । १४ नास्ति पदमिदं प्र० । १५
ततो । १६ सर्वदेवगणे पालनाय दत्त । १७ नास्ति वाक्यमेतत् प्र० । १८ ‘गच्छेत्युक्ते शिष्येणोक्तम्’ इत्येव प्र० । १९
गुरुणा । २० प्र० ‘वीरायरिय०’ । २१ उक्त ।

दीयमुखचूरणार्थमात्ममुखमण्डनार्थं च' । पश्चाद्गतः स न किमपि वक्तुं शक्तः । भग्नस्थाने गतः । तत्रानेकेऽधिका-
रिपुत्रा भणन्ति पञ्जिकाम् । सा च धर्मशाला । तत्र सोमचन्द्रोऽपि भणति । अन्यदा कदाचित्तेनाचार्येण परीक्षार्थं
पृष्टः—'भो सोमचन्द्र ! नवकारो यथार्थं नाम ?' पश्चाद्भाणि सोमचन्द्रेण—'मैवमाचार्या भणन्तु, किं तर्हि ? नवकरणं
नवकारं एवं व्युत्पत्तिः कार्या' । आचार्येण ज्ञातं वक्तुं न शक्यतेऽनेन सह । सदुत्तर एषः ।

अन्यदा लोचदिने न गन्तुं शकितो व्याख्यानम् । व्याख्यानव्यवस्थेदृशी—यद्येकोऽपि छात्रो नागच्छति तदा
व्याख्यानं न भाणयत्याचार्यः । ते अधिकारिपुत्रा गर्विष्ठा भणन्ति—'तस्य स्थाने पापाणो धृतः' भाणयन्त्वाचार्या व्या-
ख्यानम् । तदनुरोधेन भाणितम् । द्वितीयदिने त्वागतः सोमचन्द्रो भणितवान्—'युक्तं कृतं यन्मम स्थाने पापाणो धृतः ।
परं यावती पञ्जिका भाणिता तावती मां पृच्छन्तु, एतानपि; याथातथ्यां यो भणिष्यति, स न पापाणोऽन्यः पापाण
एव' । 'भोः सोमचन्द्र ! त्वं कस्तूरिकां जानाम्येव परमेतैर्मूर्खैः प्रेरितो व्याख्यानम्, क्षन्तव्यं भवता ।'

२९. हरिसिंहाचार्येण सर्वा सिद्धान्तवाचना दत्ता पण्डितसोमचन्द्राय । तथा मन्त्रपुस्तिका कपलिका च दत्ता यया
सिद्धान्तवाचना गृहीता, भगवता तुष्टेन । तथा देवभद्राचार्येण कटाखरणं दत्तं येन महावीरचरितादि चत्वारि कथाशा-
स्त्राणि पट्टिकायां लिखितानि तुष्टेन । पण्डितसोमचन्द्रगणिर्ग्रामानुग्रामं ज्ञानी ध्यानी मनोहारी सन् विहरति यतिक्र-
मेण श्रावकाणामतीवाह्लादकारी^१ ।

३०. एवं सोमचन्द्रे पण्डिते विहारं कुर्वति सति श्रीदेवभद्रसूरिभिः^२ श्रीजिनवल्लभसूरीणां देवलोकगमनमश्रावि । अती-
व सन्ताप उत्पन्नः । अहो सुगुरुणां पदमुद्योतितमासीत् पर विघटितम् । पश्चाद् देवभद्राचार्याणामीदृश चित्तमुदपादि—
यदि श्रीजिनवल्लभसूरैर्युगप्रधानपदं योग्यस्थानेन नोद्भियते तदा का भक्तिः कृता भवति । पश्चाच्चिन्तयत्याचार्योऽस्मिन्
गच्छे कस्तत्पदयोग्यः । चिन्तयतश्चित्ते पण्डितसोमचन्द्रो लग्नः—एष एव योग्यः, श्रावकाणामानन्दकारी ज्ञानध्यान-
क्रियापरत्वात् । पश्चात् सर्वसम्मतेन पण्डितसोमचन्द्रस्य लेखो दत्तः—त्वया चित्रकूटे समागन्तव्यम्, येन श्रीजिनवल्ल-
भसूरीणां पदे निवेशयामि त्वाम् । तेषामपि सम्मतमेतत् श्रीजिनवल्लभसूरीणाम् । यतः पूर्वमेवाकारित आसीत् । अनेके
तत्पदे स्थातुमभ्युद्यता आसन् । किं बहुना सोमचन्द्रपण्डितो देवभद्राचार्या अपि समाजग्न्यः । सर्वोऽपि लोको वेत्ति
सामान्येन श्रीजिनवल्लभसूरिपदे सूरिस्थापनं भविष्यतीति । श्रीचित्रकूटे श्रीजिनवल्लभसूरिप्रतिष्ठिते श्रीमहावीरचैत्ये
श्रीसाधारणसाधुना श्राद्धेन पूजिते श्रीमहावीरसंघे—त्वामहं श्रीजिनवल्लभसूरिपदे स्थापयिष्यामि^३—अर्वागेव दिने पण्डि-
तसोमचन्द्रं भणितवान् श्रीदेवभद्रसूरिरेकान्ते—'अस्मिन् दिने परिभाषितमस्ति लग्नम्' । युक्तमेतत्, परं यद्यस्मिन् लग्ने
स्थापयिष्यथ तदा न चिराय जीवितं भविष्यति । यदा तु पण्णां दिनानामुपरि शनैश्चरवारे यल्लग्नं भविष्यति तत्रोप-
विष्टानामस्माकं चतुर्दिक्षु विहरतां चतुर्विधश्रीश्रमणसंघः श्रीजिनवल्लभसूरिवचने प्रभूतो भविष्यति । श्रीदेवभद्रसू-
रिभिरभाणि—'तल्लग्नं न दूरे, तत्रैव भवतु' । ततस्तस्मिन्नेव दिने^४—११६९ वैशाख सुदि १—चित्रकूटे श्रीजिनवल्लभसू-
रिपदे विस्तरेण संस्थापिताः श्रीजिनदत्तसूरिनामानः । सन्ध्यासमयं यावल्लग्नवेला, ततो वादित्रैर्वाद्यमानैः समागता
वसतौ । प्रतिक्रमणानन्तरं वन्दनकं ढत्वा श्रीदेवभद्रसूरिभिर्भणितम्—'देशनां कुरुत' । तथा देशना सिद्धान्तोदाहरणैः सुधा-

१ नास्ति प्र० । २ शक्तिः । ३ पृष्ट सोमचन्द्र । ४ इति । ५ नायाति । ६ भणत्या० । ७ व्याख्याय । ८ द्वितीयेऽह्नि ।

९—९ किं करोम्याचार्येणोक्तमेतैर्मूर्खैः प्रेरित । १० हरिचन्द्राचा० । ११—११ एतदङ्गाङ्किता पक्तिर्नास्ति प्र० । १२ ज्ञानी
ध्यानी श्राद्धानामतीवाह्लादकारी विहरति । १३ एवं विहरति । १४ सूरिणां । १५ सूरैः । १६ 'अतीव' नास्ति । १७—१७
'ततो गच्छे आचार्येणोपयोगो दत्तः । सोमचन्द्रो लग्नं, जनानन्दकारी' । १८ लेख प्रेषित सोमचन्द्राय । †—† एतदङ्किता
पक्तिर्नास्ति प्र० । १९—१९ श्रीजिनवल्लभसूरिप्रतिष्ठिते श्रीवैरचैत्ये सूरिपदे स्थापयामि । २० यदि । २१ शनिवारे । २२—२२
'चतुर्विध संघ प्रभूतो' । २३ आचार्येणोक्तं तत्र भवतु । २४ दिने सूरिपदे । २५ श्रीआचार्येणोक्तं ।

सदृशः कृता यथा सर्वाऽभयाप्रजा रञ्जिता सती मणति—‘धन्या देवभद्राचार्या यैरिदं सुपात्रं पात्राणा पदं निवेशितम् ।’
यच्छ्रीजिनवल्लभसूरिभिरुक्तमस्मत्पदे सोमचन्द्रगणिर्भवद्भिः स्थापनीय इति तत्सफलीकृतम् । विज्ञप्तं च देवभद्राचार्यैः—
‘कतिचिद्दिनानि पत्तनादन्यत्र विहर्तव्यम्’ । ‘एवं करिष्यामः’ ।

३१. अन्यदा जिनशेखरेण व्रतविषयेऽयुक्तं कृतं किञ्चित्, ततो देवभद्राचार्येण निस्सारितः । ततो यत्र भूमौ
बहिर्गम्यते तत्र गत्वा स्थितः । यदा श्रीजिनदत्तसूरयो बहिर्भूमौ गतास्तदा पादयोः पतितो भणितवान्—‘मदीयोऽ-
न्यायः क्षन्तव्यो वारमेकं न पुनः करिष्यामि’ । कुपोदधयः श्रीजिनदत्तसूरयः । प्रवेशितः । पश्चादाचार्यैर्भणितम्—‘न
सुखावहो भवतां भविष्यति’ । सूरिभिरभाणि—‘श्रीजिनवल्लभसूरिपृष्ठे लग्नो यावदनुवर्तयितुं शक्यते तावदनुवर्त्यते ।
पश्चादाचार्यादयः स्वस्थाने गताः ।

३२. ततः श्रीजिनदत्तसूरीणां विहारक्रमः । क्व क्रियते ?—देवगुरुस्मरणार्थमुपवासत्रयमकारि । ततो देवलोका-
च्छ्रीहरिसिंहाचार्य आगतः । ‘किमिति स्मरणा कृता ?’ ‘कुत्र विहरामीति’ मरुस्थलीप्रभृतिषु देशेषु विहरत्युपदेशो
जातः । तत्रैव स्थितवतां मेहर-भोखर-वासल-भरतादयः श्रावकास्तत्र व्यवहारे समागताः । तत्र श्रीजिनदत्तसूरिगुरु
दृष्ट्वा वचनं च श्रुत्वास्तीव्रमुमुदिरे । ते गुरुत्वेन प्रतिपन्नाः । भरतस्तत्रैव स्थितो वाचकत्वेन । अन्ये स्वस्थाने गत्वा
कुटुम्बेषु गुरुवर्णनं कुर्वन्ति । तत्रापि किञ्चित् प्रवेशो जातः । ततो नागपुरे विहृताः । तत्र धनदेवः श्रावकः प्रतिपत्तिं
करोति, भणति च—‘यदि मदीयवचनं करोषि तदा सर्वेषां पूज्यो भवसि ।’ पश्चाद् भणितं श्रीजिनदत्तसूरिभिः—‘भो
धनदेव ! सिद्धान्ते श्राद्धेन गुरुवचनं विधेयं न तु श्राद्धवचनं गुरुणेति भणितम् । न च वक्तव्यं परिवाराभावात् पूजा
न भविष्यति । यत उक्तम्—

मैवं मंस्था बहुपरिकरो जनो जगति पूज्यतां याति ।

येन घनतनययुक्ताऽपि शूकरी गूथमठनाति ॥

[१९]

पश्चात्त भावितं धनदेवस्य । यद्यपि न भावितं तस्य तथापि गुरुणा युक्तमेव वक्तव्यं (उक्तमिति) केषांचिद्विवे-
किनां भावितम् । ततोऽजयमेरौ विहृताः । तत्र ठ० आसधर सा० रासलप्रभृतिश्रावकाः सन्ति । बाहडदेवगृहे गच्छन्ति
देववन्दनार्थं श्रीजिनदत्तसूरयः । अन्यदा तत्रान्य आचार्य आगतः । स च पर्यायेण लघुः, तत्र चैत्ये गच्छतां गुरुणां
व्यवहारं न करोति । ततः कुराऽऽसधरप्रभृतिश्रावकैर्भणितम्—‘किमिति गच्छतां फलं यदि युक्ते न प्रवर्तते ?’ ततो वन्दना-
दिव्यवहारो निवृत्तः । ततः श्रावकैर्विज्ञप्तोऽर्णोराजा—‘देवास्माकं श्रीजिनदत्तसूरयः स्वगुरवः समागताः सन्ति’ । राज्ञाऽ-
भाणि—‘यद्यागतास्तदा भद्रम् । कार्यं कथयत’ । ‘देव ! भूमिखण्डमवलोक्यते, यत्र देवगृह-धर्मस्थानानि श्रावकाणां
स्वकुटुम्बमदनानि सम्पाद्यन्ते’ । पश्चाद्भाणि—‘दक्षिणादिभागे यः पर्वतस्तस्मिन्तत्तले च यद्रोचते तत्कुरुत । आत्मीयगु-
रवर्थं दर्शनीयाः’—इदं स्वरूपं सुगुरोरे भणितवन्तः श्रावकाः । ततो गुरुणाऽभाणि—‘आकारयितव्यो राजा य एवं स्वय-
मेव भणति, गुण एव तस्याऽऽगतस्य’ । आकारितो भव्यदिने । आर्गतस्तेन नमस्कारः कृतः सुगुरुषु तेषु । आशीर्वादः
पठितो राज्ञः पुरः—

१ ‘तथा सिद्धान्तोदाहरणैर्दर्शना कृता यथा सर्वे भव्या रञ्जिता, मणन्ति च’ । २ स्थापित । ३ जिनवल्लभसूरिवचनं च सफली-
कृतम् । ४-४ श्रीसूरिणा कृपया प्रवेशित । ५ सूरिभिर्भणितमस्मत्पृष्ठे । ६ तत आचार्या । ७ जिनदत्तसूरिणा विहारकृते । ८
श्रुत्वा गुरुत्वेन प्र० । ९-९ नास्तीय पंक्ति प्र० । १० मम वचनं । ११ न चिन्तनीय । १२ गता । १३ देवगृहे देववन्दनार्थं
गच्छन्ति गुरव तत्राद्याचार्य । १४ राजोक्तम् । १५ गुरुश्च दर्शनीयः । १६ सर्व स्वरूप भणितं गुरोरे । १७ आकारयत सो
राना यत एव स्वयमेव भणति । १८ कृतो नमस्कारस्तेष्वशीर्वादः पठितः ।

श्रिये कृतनतानन्दा विशेषवृषसंगताः । भवन्तु भवतां भूप ! ब्रह्म-श्रीधर-शङ्कराः ॥ [२०]

तं श्रुत्वा तुष्टो राजा । भणति 'सदैवात्र तिष्ठन्तु गुरुवः' । 'शुक्तशुक्तम्, परं राजन् ! अस्मदीया स्थितिरेषा यत् सर्वत्रैव विहारक्रमः क्रियते लोकोपकाराय । अत्रापि सदाऽऽगमिष्यामो यथा शुष्माकं समाधानं भविष्यति तथा विधास्यामः ।' ततः समाधानेनोत्थितो राजा । पश्चाद्वक्त्रु आसधरो भणितः [गुरुणा]-

इदमन्तरमुपकृतये प्रकृतिचला यावदस्ति सम्पदियम् ।

विपदि नियतोदयायां पुनरुपकर्तुं कुतोऽवसरः ॥

[२१]

इत्यादि [ततः] स्तम्भनक-शत्रुञ्जय-उज्जयन्त-कल्पनया पार्श्वनाथ-ऋषभनाथ-नेमिनाथविम्बस्थानानि परिभा-
वनीयानि । उपरि अम्बिका देउली, तैले च गणधरादिस्थानं चिन्तनीयम् ।

३३. पश्चाद् वागडे विहारक्रमः कर्तुमारब्धः । सुशकुनेन विहृतास्तत्र । पूर्वमेव तत्रत्यलोकाः श्रीजिनवल्लभसूरि-
विषये समाधानवन्तः सन्तस्तदेवलोकगमनमाकर्ण्य तेषां पदे ये संस्थापिता ज्ञानध्यानगुणोपेताः श्रीमहावीरवदना-
रविन्दनिर्गतस्यार्थतः सन्नतश्च सुधर्मस्वामिगणधरचितसिद्धान्तवेदिनः क्रियापराः श्रीजिनदत्तनामानः सुगुरवो युग-
प्रधानास्तीर्थकरकल्पास्तेऽत्र विहृताः श्रूयन्ते, तान् दृष्ट्वा सर्वेषां समाधानं समजनि । ततश्च ते श्रावका यद्यत् पृच्छ-
न्ति तत्कथयन्तः केवलिन इव श्रीजिनदत्तसूरयस्तेषां समाधानमुत्पादयन्ति । ततश्च लोकाः केचन सम्पत्तवं, केचन
देशविरतिं, केचन सर्वविरतिं गृह्णन्ति तुष्टाः सन्तः । व्रतिनो बहवः कृताः । व्रतिन्यश्च तस्मिन् प्रस्तावे द्विपञ्चाशत्
कृताः श्रूयन्ते ।

३४. तस्मिन्नेव प्रस्तावे जिनशेखरमुपाध्यायं कृत्वा कतिचित्साधुसहितो रुद्रपल्ल्यां विहारक्रमे मुत्कलितः । स च
तपः करोति । स्वजनास्तत्र वसन्तीति तेषां समाधानहेतोः । तथेदं स्वरूपं श्रीजयदेवाचार्यैः सपरिवारैः स्वस्थानस्थितैः
श्रुतम्-श्रीजिनवल्लभसूरिपदे निवेशिताः श्रीजिनदत्तसूरयः सर्वगुणोपेता अत्र देशे विहृताः । भद्रं जातम् । पूर्वमेव तेषां
श्रीजिनवल्लभगणेशसतिनिवासप्रतिपत्तिं श्रीमदभयदेवसूरिपार्श्वे कृतां श्रुत्वा वसतिनिवासाभिप्राय उत्पन्न आसीदिदानी-
[मत्रागताः] दृश्यन्ते सुगुरवस्ततः सपरिवारा वन्दनार्थं समाजगुम् । वन्दिताः सविनयं श्रीजिनदत्तसूरयः । तैश्च तथा
सम्भाषिताः सिद्धान्तमधुरवचनैर्यथैवपरिणामोऽभूद्-भवे भव एत एव गुरवोऽस्माकं भूयासुः । पश्चाद् भव्यदिन उप-
सम्पदं गृहीतवन्तः । पश्चान्न विलोकितं सनत्कुमारचक्रवर्त्तिमुनिवत् । श्रीजिनप्रभाचार्या अपि केवलीपरिज्ञानेन सर्वज-
नप्रसिद्धाः, ते च तुरुष्कभूम्यां गता आसन् । एकेन तुरुष्केण जानिनो जाता पृष्टाः- 'मदीयंहस्ते किमस्ति ?' तेनापि
गणयित्वा कथितम्- 'वदामः, खटिकाखण्डं च बालश्च । स च बालं न जानाति । तेन दर्शितः करो । बालोऽपि
खटिकायां लग्नोऽस्ति । ततस्तुष्टो हस्तं गृहीत्वा चुम्बितवान्, चङ्गा चङ्गेति कथितवान् । आचार्येण ज्ञातं दुष्ट एते
भवन्ति कदाचिन्मारयिष्यन्तीति रात्रौ प्रपलाय्य स्वदेशे समागताः । तत्राऽऽगतो जयदेवाचार्य वसतिमार्गप्रतिपत्तारं
श्रीजिनदत्तसूरिपार्श्वे श्रुत्वा तस्याप्यभिप्राय उत्पन्नः । पर गाढो मार्ग एतेषाम् । केवलीपरिज्ञानेन चिन्तयति । श्रीजिन-
दत्तसूरिरागच्छति युगप्रधानत्वेन । पुनश्चिन्तिते तदेवाऽऽगच्छति । तृतीयवेलाचिन्तनेऽग्निपुञ्जो ग[ग]नात्पतितः, वा-
गुत्थिता-यदि धर्मे प्रयोजनं तव तदाऽमुं सुगुरुं प्रतिपद्य धर्मं कुरु । ततोऽङ्गीकृतवान् समाधानं जज्ञे । तत्रैव स्थि-

१ भणितं च सदैवात्र स्थातव्यम् । २-२ कल्पनया स्थानानि कारितानि । ३-३ नास्ति प्र० । ४-४ एतदङ्गान्तर्गतपाठ-
स्थाने- 'ततो वागडे विहृतास्ते । जिनवल्लभसूरिविषये समाधानवन्तो लोका ये ज्ञानध्यानगुणोपेतास्तेषां पदे ये स्थापितास्तेषामागमन-
माकर्ण्य दृष्ट्वा च देशना च श्रुत्वा सर्वेषां समाधानमजनि' इत्येव प्र० । ५-५ नास्तीयं पंक्तिः प्र० । ६. तेषां सम्बन्धिनां । ७-७
एतदङ्गितपाठस्थाने प्र० 'तथा जयदेवाचार्यैः सपरिवारैः जिनदत्तसूर्यागमनं श्रुत्वा वसतिनिवासाभिप्रायः कृत' इत्येव पाठ ।
८ भवन्तु । ९ नास्ति वाक्यमिदं प्र० । १० मम करे । ११ कार्यं । १२ ततो गत्वोपसम्पद् गृहीता ।

तानां श्रीजिनदत्तसूरीणामतिशयज्ञानिनां पार्श्वे विमलचन्द्रगणिर्देवगृहनिवासी सोऽप्याचार्ययोर्वसति निवासप्रतिपत्तिं श्रुत्वा वसतिमार्गमङ्गीकृतवान् । तस्मिन्नेव प्रस्तावे जिनरक्षित-शीलभद्रौ मात्रा सह प्रव्रजितौ । तथा थिरचन्द्र-वरद-चक्षुषामनौ आतरौ प्रव्रजितौ । जयदत्तनामा मुनिर्मन्त्रवादी । तस्य पूर्वजा मन्त्रशक्तियुक्ता आसन् । ते सर्वेऽपि रुष्टया देवतया विनाशिताः । एष पुनर्नष्टः श्रीजिनदत्तसूरीणां शरणागतो व्रतं गृहीतवान् । श्रीपूज्यैस्ततो रक्षितो देवतातो^१ । गुणचन्द्रगणिः सोऽपि श्रीजिनदत्तसूरिभिर्दीक्षितः । पूर्वं स श्रावकः सन् तुरुष्कैर्नीत आसीत् । हस्तदर्शनेन चङ्गो भाण्डारिको भविष्यतीति । नाशनभयात् संकलानिवद्धः । तेन च नमस्कारलक्षं गुणितम् । तत्प्रभावात् संकला स्वयमेव झुटिता । ततो निर्गत्य रात्रिपश्चिमप्रहरार्धे कस्याश्चिद्वृद्धाया गृहेऽवातिष्ठत् । तया च कृपया कोष्ठिकामध्ये प्रक्षिप्त-स्तुरुष्कैः प्रेक्षितो न लब्धः । रात्रौ निर्गत्य स्वदेशे गतः । तेन च संवेगेन व्रतं गृहीतम् । रामचन्द्रगणिर्जीवानन्दपुत्र-सहितोऽन्यगच्छाद्भव्यं धर्मं ज्ञात्वा श्रीजिनदत्तसूरेराज्ञां प्रतिपन्नः । तथा ब्रह्मचन्द्रगणिर्व्रतं गृहीतवान् । एतेषां मध्या-जिनरक्षित-थिरचन्द्रप्रभृतिसाधवः, श्रीमति-जिनमति-पूर्णश्रीप्रभृतिव्रतिन्यश्च धारायां प्रेषिता वृत्तिपञ्जिकादिलक्षण-भणनार्थम् । तैश्च भणितं श्रावकसाहाय्येन । आत्मना श्रीजिनदत्तसूरयो रुद्रपल्ल्यां विहृताः । तत्र पथि गच्छतामेकस्मिन् ग्रामे श्रावक एकः प्रतिदिनं व्यन्तरेण प्रचण्डेन पीड्यते, तस्य पुण्येन श्रीजिनदत्तसूरिस्तत्रैवोत्तरितः । तेन विजप्तं शरीरस्वरूपम् । परिभाषितं सूरिभिर्मन्त्रतन्त्रैः साध्यः पीडाकर्तव्यन्तरः । ततो गणधरसप्ततिकां कृत्वा, टिप्पणके लेखयित्वा, हस्ते टिप्पणकं दत्तम्, हृदयं दृष्टिश्चात्र निवेशनीया श्राद्धस्याग्रे कथितम् । तेन च तथा कृतम् । स च व्यन्तरो विस्तरेण पीडायै समागतः खट्वासीमाम्, न शरीरे संक्रान्तो गणधरसप्ततिकाप्रभावात् । द्वितीयदिने द्वारसीमां समागतस्तृतीयदिने नाऽऽगतः, श्रावकः स्वस्थो जातः, किं बहुना । रुद्रपल्ल्यां प्राप्ताः । जिनशेखरोपाध्यायाः श्रावकैः सहिताः सम्मुखाः समाजगुर्विस्तरेण मध्ये प्रविष्टाः । विशत्युत्तरं गतं कुडुम्यानां तत्र श्रीजिनवचने कारितम् । पार्श्वनाथ-ऋषभचैत्यद्वयं प्रतिष्ठितम् । श्रावकैः सम्यक्त्वमङ्गीकृतं देशविरतिरङ्गीकृता । सर्वविरतिश्च देपालगणिप्रभृतिभिः श्रावकैः सद्भिः परिगृहीता । तेषां समाधानमुत्पाद्यात्र जयदेवाचार्यं प्रेषयिष्याम इति भणित्वा पुनः पश्चिमदेशे विहृताः^२ ।

३५. वागडदेशे समायाताः तत्रापि व्यात्रपुरे । श्रीजयदेवाचार्याः शिक्षां दत्त्वा श्रीरुद्रपल्ल्यां मुत्कलिताः । तत्र स्थितैश्च च च री श्रीजिनवल्लभसूरिप्ररूपितश्रीचैत्यगृहविधिस्वरूपा कृता । सा च टिप्पणके लेखयित्वा प्रेषिता.....वास-लप्रभृतिश्रावकाणां ज्ञानार्थम् । विक्रमपुरे देवधरपितृसण्ढियागृहसमीपे पौषघगालाऽस्ति । तत्र श्रीजिन.....श्रावकैरुप-विश्योच्छोडितं चञ्चरीटिप्पणकम् । 'चञ्चरीटिप्पणकं कञ्चरीटिप्पणकं' भणित्वा मढोन्मत्तेन देवधरेण हस्तादुद्वाह्य द्विधा कृतम् । तस्य किमपि कर्तुं न शक्नुवन्ति । पितुरग्रे वार्ता कथिता । तेनोक्तम्-गाढ एषः, तथापि वारयिष्यामः । पुनरपि पूज्येभ्यो लेखो दत्तस्तत्र चञ्चरीटिप्पणकस्वरूपं लिखितम् । श्रीपूज्यैर्लेखस्वरूपं परिभाव्य द्वितीयटिप्पणकं प्रेषितम्, लेखश्च प्रेषितः । इदं च लिखितम्-देवधरस्योपरि विरूपकं न भणनीयम्, देवगुरुप्रसादाद्भव्यो भविष्यति । द्वितीय-टिप्पणकं प्राप्तं तेषाम् । प्रतिपत्त्योच्छोडितं वाचितं समाधानं जज्ञे । देवधरेण चिन्तितम्-यद्यपि मया स्फाटितं टिप्पणकं तथापि पुनरपि प्रेषितम्, कारणेन भवितव्यम् । किं तत्राऽलेखि प्रच्छन्नं परिभावयाम्येकान्ते । यदा श्राद्धाटिप्पणकं स्थापनाचार्यालके मुक्त्वा द्वारं स्थगयित्वा गतास्तदोपरि पाटके खगृहात् प्रविश्य बहिर्द्वारे स्थगितेऽपि टिप्पणकं गृहीतम् । वाचयितुं प्रवृत्तः । यथा यथाऽर्थानवधारयति तथा तथा मनस आह्लाद उत्पद्यते । अनायतनं विम्वम्, स्त्री पूजा न

१ 'गुरुणा' इत्येव प्र० । २ विमलचन्द्राचार्यं चैत्यवासिभिर्वसतिवासोऽङ्गीकृतः । ३-३ एतदङ्काङ्किता पंक्तिर्नास्ति प्र० ।

४-४ एतदङ्कितपाठस्थाने प्र० 'गुणचन्द्र सोऽपि दीक्षित । पूर्वं श्राद्ध सन् तुरुष्कैर्नीतो हस्तदर्शनात् भव्यो भाण्डारि भविष्यति । नाशनभयात्सकलया वद्ध । नमस्कारलक्ष गुणित । सकला स्वयमेव झुटिता । रात्रौ निर्गत्य स्वदेशे गतौ गुरु दृष्ट्वा सवेगेन व्रतं गृहीतम् ।' इत्येव पाठो लभ्यते । ५-५ नास्ति पंक्तिरियं प्र० । ६-६ ततो विहृता । ७-७ एतदङ्काङ्कितं प्रकरण नास्ति प्र० ।

करोतीति सन्देहद्वयं प्रच्छनीयमन्यत्सर्वं भव्यम् । पश्चाद् यत् कथयिष्यति तत् करिष्यामि । अग्रे श्रीपूज्यैर्वागडदेशे स्थितैर्धारायां प्रेषिता आसन् ते सर्वेऽप्यानायिताः, सिद्धान्तं श्राविताः । ततः स्वदीक्षितो जीवदेवाचार्यो मृनीन्द्र-पदे निवेशितः । तथा दश वाचनाचार्याः कृताः । वा० जिनचक्रित (चन्द्र ?) गणिः, वा० शीलभद्रगणिः, वा० स्थिर-चन्द्रगणिः, वा० ब्रह्मचन्द्रगणिः, वा० विमलचन्द्रगणिः, वा० वरदत्तगणिः, वा० भुवनचन्द्रगणिः, वा० वरणागगणिः, वा० रामचन्द्रगणिः, वा० माणिभद्रगणिरिते दश । श्रीमति-जिनमति-पूर्णश्री-जिनश्री-ज्ञानश्रियः पञ्च महत्तराः । हरिसिंहाचार्याणां शिष्यो मुनिचन्द्राभिध उपाध्याय आसीत्, तेन जिनदत्तसूरिः प्रार्थित आसीद्-यदि कश्चिन्मदीयः शिष्यो भवतां समीपे समागच्छति योग्यस्तदाऽऽचार्यपदं दातव्यमेवं प्रतिपन्नम् । तस्य शिष्यो जयसिंहनामा चित्र-कूटे मृनीन्द्रपदे निवेशितः । तस्यापि शिष्यो जयचन्द्रनामा पत्तनं नमनसरणे मृनीन्द्रपदे स्थापितः । भणितं द्वयोर-प्यग्रे-रीत्या प्रवर्तितव्यम् । तथा जीवानन्द उपाध्यायपदे निवेशितः । यद्याचार्योपाध्यायवाचनाचार्यपदानां प्रत्येकं स्थानादिविशेषो भण्यते तदा विस्तरे भवति तेनैकत्रैव भणितम् । सर्वेषु पदस्थेषु शिक्षां दत्त्वा विहारादिस्थानानि भणित्वा स्वयमजयमेरौ विहृताः । विस्तरेण प्रवेशो जातः ।

३६. ततः श्रावकैश्चैत्यगृहत्रयाम्बिकास्थानानि पर्वते प्रगुणीकारितानि । ततः श्रीजिनदत्तसूरिः शोभने लग्ने देव-गृहेषु मूलनिवेशे वासान् प्रक्षिप्तवान् । ततः शिखरादिनिवेशं कारितवन्तः श्रावकाः । ततो विक्रमपुरे सण्ध्यापुत्र-देवधरेण स्वकुटुम्बानां पञ्चदश श्रावकसमुदायं कृत्वा स्वपितृश्रेयोऽर्थम्, आसदेवादयः श्रावका भणिताः-मयाऽत्र श्रीजिनदत्तसूर्यो विहारक्रमं कारयितव्याः । तस्याग्रे कोऽपि किमपि भणितुं न शक्नोति । आद्वसमुदायेन निर्गतो नागपुरे प्राप्तः ।

३७. तस्मिन् प्रस्तावे तत्र देवाचार्यो विशेषेण प्रसिद्धो वर्तते । देवधरोऽपि प्रसिद्धो विक्रमपुरादागतः श्रुतः । पश्चा-देवगृहे व्याख्यानप्रस्तावे देवाचार्य उपविष्ट आस्ते । देवधरोऽपि पादप्रक्षालनादिशौचं कृत्वा देवगृहे गतः । आचार्यो वन्दितस्तेनापि क्षेमवार्ता पृष्टा । ततः प्रथमत एव देवधरेण पृष्टः-‘भगवन् ! यत्र रात्रौ देवगृहे स्त्रीप्रवेशादि प्रवर्तते तत्कीदृशं चैत्यं भण्यते ?’ इति प्रश्नकृते चिन्तितं देवाचार्येण-‘कथञ्चिज्जिनदत्ताचार्यमन्त्रोऽस्य कर्णे प्रविष्टोऽस्तद्वा-सित इव लक्ष्यते’ इति विचिन्त्योक्तम्-‘श्रावक ! रात्रौ स्त्रीप्रवेशादिकं संगतं न भवति’ । देवधरः-‘तर्हि किं न वार्यते ?’ आचार्यः प्राह-‘लक्षसंख्यलोकानां मध्ये को वार्यते ?’ देवधरः-‘भगवन् ! यत्र देवगृहे जिनाज्ञा न प्रवर्तते, किं तर्हि जिनाज्ञानिरपेक्षः स्वच्छया जनो वर्तते, तज्जिनगृहं जनगृहं वा प्रोच्यत इति प्रतिपादयध्वं यूयम्’ । आचार्यः-‘यत्र साक्षाजिनोऽन्तर्निविष्टो दृश्यते तत्कथं जिनमन्दिरं नोच्यते ?’ । देवधरः-‘आचार्य ! वयं तावन्मूर्खाः, परमेतद् वयमपि जानीमो यदुत यत्र यस्याज्ञा न प्रवर्तते तद्गृहं तदीयं नोच्यते । एवं च पापाणरूपार्हद्विम्बमात्रान्तर्निवेश-नेन भगवदाज्ञापरिहारेण स्वच्छया व्यवहारे कथं नाम तज्जिनमन्दिरमुच्यते । परमेवं जानाना अपि यूयं प्रवाहमार्गं न निवारयध्वे प्रत्युत पोषयध्वे, तदेते वन्दिता अनुज्ञापिताश्च मया यूयम्-यत्र तीर्थकराज्ञा प्रवर्तते स मार्गो मयाऽभ्यु-पेतव्यः’-इत्यभिधायोत्थितो देवधरः । सहानीतस्वकुटुम्बरूपश्रावकाणां जातं स्थिरीकरणं विधिमार्गविषये । प्राप्तः श्रावकसमुदायसहितोऽजयमेरौ । वन्दिता भावसारं श्रीजिनदत्तसूर्यस्तदभिप्रायावगमपूर्वकं कृता पूज्यैर्देशना । जातो-ऽसौ निःसन्देहः । अभ्यर्थिताः प्रभवः श्रीविक्रमपुरविहारं प्रति । ततो विस्तरेण तत्र देवगृहविम्बाम्बिकागणधरादि-प्रतिष्ठां विधाय समागताः श्रीदेवधरेण सह विक्रमपुरे । प्रबोधितस्तत्रत्यो जनो बहुः । स्थापिता श्रीमहावीरप्रतिमा ।

३८. तत्र उच्चायां गच्छतामन्तराये भूतादयस्तेऽपि प्रतिबोधिताः । किं पुनरुच्चकीयलोकः । ततो नवहरे विहृताः । ततस्त्रिभुवनगिरौ, प्रतिबोधितस्तत्र कुमारपालो नाम राजा । कृतस्तत्र प्रचुरतरयतिजनविहारः । प्रतिष्ठितो भगवान् शान्ति-नाथदेवः । तयोज्जयिन्या विहारेण प्रतिबोधितं पूज्यैर्योगिनीचक्रम् । तथैकदा श्रीचित्रकूटप्रवेशके दुष्टैरपशकुनाय सम्भू-

स्वीकृतो रश्मिवद्भः कृष्णभुजङ्गमः । ततो मन्दीभूतानि गीतवादित्रादीनि । श्रावका अद्याहो न सुन्दरमिति जाताः सविपादाः । ततः प्रोक्तं ज्ञानदिवाकरैः श्रीजिनदत्तसूरिभिः—‘मो किमेवं विमनस्का यूयम् ? यथैष कृष्णभुजङ्गो रश्म्या चद्भः, एवमन्येऽपि ये केचनास्मदुष्टास्तेषां बन्धनं पतिष्यतीति प्रेरयिताऽतीव सुन्दरं शकुनमेतत् । पुनरग्रतो गच्छतां दुष्टैरेका कृत्तनासिका दुर्निमित्तविधानाय प्रेषिता । सा चाग्रतः स्थिता दृष्टा पूज्यपादैर्जल्पिता च यथा ‘आई ! भल्ली ?’ ततस्तया दुष्टरुण्डया दत्तं प्रतिवचो यथा ‘भल्लइ धाणुकइ मुक्की’ । पुनरुक्ता किञ्चिद्विहस्य सप्रतिभैः श्रीपूज्यैर्यथा—‘पक्खहरा तेण तुह छिन्ना । ततः सा गयविलम्बता उत्तरं निक्खुट्ठी (?)’ । इत्यनेकाश्चर्यनिधानानां निरन्तरं किङ्करैरिव सुरैः सर्वदोषास्यमानपादानां करुणासमुद्राणां धारापुरी-गणपद्मादिस्थानेषु प्रतिष्ठितवीरपार्श्वशान्त्यजितादितीर्थकृद्भिस्त्व—देवगृह-शिखराणां स्वज्ञानबलदृष्टनिजपट्टोद्धारकारिरासलाङ्गरुहाणां भास्करवद्विवोधितभुवनमण्डलभव्याम्भोरुहाणां श्रीजिनदत्तसूरीणां चरित्रलेशः प्रतिपादितः । ततो महता विस्तरेण श्रीचित्रकूटे प्रविष्टाः । ततः श्रीजिनविम्बप्रतिष्ठादि-महामहोत्सवाः कृताः । ततः सं० १२०३ अजयमेरौ फाल्गुन सुदी ९ जिनचन्द्रसूरिदीक्षा । सं० १२०५ वैशाखशुक्ल-पष्ठ्यां विक्रमपुरे, इतरजनदुःसाध्यध्यानतपोबलावलोकितानवद्यविद्यामन्त्रत्रयमन्त्रभावेऽश्विन्तामणिगणायमानाः—चिन्ता-मणिगणा इवाचरन्ति चिन्तामणिगणायन्ते, चिन्तामणिगणायमाना उपदेश्या येषां ते तथा तैर्देशैः—श्रीजिनदत्तसूरिभिः स्वकीयपदे सा० रासलकुलव्योममण्डलायमाननववर्षवयोमानविबुधजनमनोहारिसौभाग्यभाग्यारोग्यादिगुणगणनिधान-श्रीजिनचन्द्रसूरय उपवेशिताः । सं० १२११ आपाठ वटि ११ जिनदत्तसूरयो दिवं गताः ।

३९. सं० १२१४ श्रीजिनचन्द्रसूरिभिरिभुवनगिरौ श्रीशान्तिनाथशिखरे सज्जनमनोमन्दिरे प्रमोदारोपणमिव सौवर्णदण्डकलशध्वजारोपणं महता विस्तरेण कृत्वा, हेमदेवीगणिन्याः प्रवर्तिनीपदं दत्त्वा, मधुराया यात्रां कृत्वा, सं० १२१७ फाल्गुनशुक्लदशम्यां पूर्णदेवगणि-जिनरथ-वीरभद्र-वीरजय-जगहित-जयशील-जिनभद्रैः सार्धं श्रीजिनप-तिसूरयो दीक्षिताः । सा० क्षेमन्धरः प्रतिबोधितः । वैशाखशुक्लदशम्यां मरुकोट्टे चन्द्रप्रभस्वामिविधिचैत्ये साधुगोष्ठक-कारितसौवर्णदण्डकलशध्वजारोपणं कृतम् । तत्र च सा० क्षेमन्धरेण पारुथ्यद्रुमशतपञ्चकेन माला गृहीता । सं० १२१८ उच्चायां ऋषभदत्त-विनयचन्द्र-विनयशील-गुणवर्धन-वर्धमानचन्द्रसाधुपञ्चकं जगश्री-सरस्वती-गुणश्रीसाध्वी-त्रयं च दीक्षितम् । अनेन क्रमेण साधवो [बहव] च कृताः । सं० १२२१ सागरपाटे सा० गयधरकारिता श्रीपार्श्वनाथ-विधिचैत्ये देवकुलिका प्रतिष्ठिता । अजयमेरौ श्रीजिनदत्तसूरिस्तूपः प्रतिष्ठितः । बन्नेरके च वा० गुणभद्रगणि-अभय-चन्द्र-यशश्चन्द्र-यशोभद्र-देवभद्रा दीक्षिताः । देवभद्रभार्याऽपि दीक्षिता । आशिकायां नागदत्तस्य वाचनाचार्यपदं दत्तम् । महावने श्रीअजितस्वामिविधिचैत्ये प्रतिष्ठा देवनागकारिता । इन्द्रपुरे शान्तिनाथविधिचैत्ये सौवर्णदण्डकलश-प्रतिष्ठा वा० गुणभद्रगणिपितामहलालेश्रावककारिता । तग(१)लाग्रामेऽजितस्वामिविधिचैत्यं प्रतिष्ठा च । कृताश्च सर्वा अपि श्रीजिनचन्द्रसूरिभिः । सं० १२२२ वादलीनगरे श्रीपार्श्वनाथभवने वा० गुणभद्रगणिपितामहलालेश्रावकका-रितसौवर्णदण्ड-कलशां प्रतिष्ठाप्याम्बिकाशिखरयोग्यं सौवर्णकलशं च प्रतिष्ठाप्य, रुद्रपल्ल्यां विहृताः । ततोऽपि परतो नरपालपुरे कञ्चिज्ज्योतिःशास्त्रसम्यक्परिज्ञानाभिमानादागतं ज्योतिपिकं वृषलप्रसक्तैकोनविंशत्रिंशं शिखरं मृगशीर्षमुहूर्ते पद्मसप्तत्यधिकवर्षशतचलस्थित्यवधिप्रदानप्रतिज्ञया श्रीपार्श्वनाथदेवगृहपुरतो रङ्गायामेकां शिलां स्थापयित्वा जितवन्तः । तच्छिलोपरितना भित्तिरद्याऽपि तथैव वर्तते ।

४०. पुनरपि रुद्रपल्ल्यां विहृताः । तत्र चान्यदा कदाचिन्मुनिमण्डलीमण्डितपार्श्वदेशाल्लघुवयसो वहिर्भूम्यां गच्छ-तः श्रीजिनचन्द्रसूरीन् दृष्ट्वा श्रीपद्मचन्द्राचार्यो मत्सरवशात् पृच्छति स—‘आचार्यमित्राः ! यूयं भद्राः स्थ ?’ श्रीमत्पू-ज्यैरुक्तम्—‘देवगुरुप्रसादात्’ । पुनरपि स ग्राह ‘साम्प्रतं किं किं शास्त्रं वाच्यमानमस्ति ?’ पार्श्वस्थेन मुनिना भणितम्—‘साम्प्रतं श्रीमत्पूज्या न्यायकन्दलीं चिन्तयन्ति’ । स ग्राह—‘आचार्यमित्राः ! तमोवादश्चिन्तितः ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्—

‘चिन्तितः’ । स ग्राह ‘हृदयेऽवगतः ?’ श्रीमत्पूज्यैरुक्तम्—‘अवगतः’ । स ग्राह ‘तत्किं तमो रूपविशेषमेव ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘ननु भवतु स्वस्वरूपेण यादृशं तादृशं तमः, परं वादव्यवस्थया राजसभायां प्रधानसभ्यसंमक्षं वादिना कदापि कीदृशं स्थाप्यते, नतु स्थापनामात्रेण वस्तु स्वस्वरूपं त्यजति’ । पुनरपि स ग्राह—‘मा त्याक्षीत् स्थापनामात्रेण वस्तु स्वस्वरूपम्, परं परमेश्वरैस्तीर्थकरैस्तमो द्रव्यमेवोक्तम्’ । श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘को नाम न मन्यते द्रव्यत्वं तमसः । परमाचार्य-दर्पिष्ठ ! प्रतिवादी यथा तथा जितो विमीय (?)’ । तदनन्तरं कोपावेगाद्रक्तीभवन्नेत्रः कम्पमानगात्रः सन् स इदमाह—‘प्रमाणरीत्या द्रव्यमेव तम इति स्थापयति सति मयि, तव योग्यताऽस्ति सम्मुखी भवितुम् ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘कस्याऽपि योग्यताऽस्ति, कस्याऽपि नास्तीति ज्ञास्यते राजसभायाम् । पशुप्रायाणामेवारण्यं रणभूमिः । तथाऽऽचार्य ! माऽस्मान् लघुवयसो दृष्ट्वा स्वशक्तिं स्फोरय; लघुरपि सिंहः पर्वतसमानोपममतङ्गजानुत्रासयति’ । एवं च विवदतां तेषां कौतुकदर्शनार्थं मिलितः सर्वोऽपि नागरिको लोकः । उभयभक्तश्रावकाश्च निजनिजाचार्यपक्षपातेन परामहङ्कार-कोटिमारूढाः । किम्वदुना राजलोकसमक्षं व्यवस्थापत्रे लिखिते सति सावष्टम्भेषु च श्रीजिनचन्द्रस्वरिषु सत्सु, वाद-वार्तयाऽपि भग्नं श्रीपद्मचन्द्राचार्यं दृष्ट्वा सर्वलोकसमक्षं राजलोकैर्दत्तं जयपत्रं श्रीजिनचन्द्रसूरीणाम् । जयकारश्चक्रे । लोके महती प्रभावना संजाता जिनशासने । महानन्दभरनिर्भरैश्च श्रावकैर्वृहद्वर्धापनकं कारितम् । तदनन्तरं श्रीपूज्य-भक्तश्रावका ‘जयतिहट्ट’ इति नाम्ना प्रसिद्धिं गताः । पद्मचन्द्राचार्यभक्ताश्च श्रावकाः सर्वैरपि लोकैस्तर्क्यमाना हस्य-मानाः ‘तर्कहट्ट’ इति नाम्ना प्रसिद्धिं गताः । अनया रीत्या कानिचिद्दिनानि स्थित्वा, सिद्धान्तोक्तविधिना सुसार्थेन सह ततः प्रचलिताः ।

४१. मार्गे च चौरसिंदानकग्रामसमीप उत्तरितः संघातः । तत्र च म्लेच्छभयादाकुलीभूतं संघातलोकं दृष्ट्वा श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘किमिति भो ! यूयमाकुलीभूताः ?’ तैरुक्तम्—‘प्रभो ! म्लेच्छकटकमागच्छदस्ति, पश्यता-ऽस्यां दिशि गगनतलावलम्बिनीं धूलिम्, शृणुत निखानशब्दम्’ । श्रीपूज्यैरवधानं दत्त्वा भणितम्—‘अहो सार्थिक-लोका ! विश्वस्तीभवत, सर्वमपि वस्तु वृषभादिचतुष्पदादिकमेकत्र कुरुत, प्रभुश्रीजिनदत्तस्वरिर्भलिष्यति’ । तदनन्तरं श्रीपूज्यैर्मन्त्रध्यानपुरस्सरं निजदण्डकेन संघातकस्य चतुर्दिक्षु कोष्ठाकारा रेखा कृता । सार्थिकलोकश्च सर्वोऽपि गोणीषू-पविष्टः । संघातनिकटदेशे बहमानान् तुरगाधिरूढान् सहस्रसंख्यान् म्लेच्छान् पश्यति, म्लेच्छाश्च संघातं न पश्य-न्ति, केवलं कोटुं पश्यन्तो दूरं गताः । निर्भये सति ततः स्थानात् प्रचलितान् पृष्ठग्रामे संघातेन सहाऽऽगतान् श्रीपू-ज्यान् श्रुत्वा दिल्लीवास्तव्य ठ० लोहट-सा० पाल्हण-सा० कुलचन्द्र-सा० गृहिचन्द्रादिसंघमुख्यश्रावका महता विस्तरेण वन्दनार्थं सम्मुखं प्रचलिताः । ताश्च प्रधानवेपान् प्रधानपरिवारान् प्रधानवाहनाधिरूढान् दिल्लीनगराद्वहिर्ग-च्छन्तो दृष्ट्वा स्वप्रसादोपरि वर्तमानः श्रीमदनपालराजा विस्मितः सन् स्वकीयरजप्रधानलोकं पप्रच्छ—‘किमित्येष नगरवास्तव्यलोकः सर्वोऽपि बहिर्गच्छति ?’ राजप्रधानैरुक्तम्—‘देव ! अतीवरमणीयरूपोऽनेकशक्तियुक्तो गुरुरेषां समागतोऽस्ति । तस्य सम्मुखं भक्तिवशादान्वयेते’ । तदनन्तरं कुतूहलनैतेन राज्ञोक्तम्—‘महासाधनिक ! प्रगुणय पट्ट-तुरङ्गम्, वादय च काहलिकहस्तेन काहलां यथा सर्वोऽपि राजलोकः प्रभूय प्रभूय शीघ्रमत्राऽऽगच्छति’ । आदेशान-न्तरं सहस्रसंख्यघोटकाधिरूढसुभटैरलंक्रियमाणः श्रीमदनपालराजा श्रावकलोकात् प्रथममेव श्रीपूज्यानां पार्श्वे गतः । तत्र च सार्थमध्यस्थितलोकैः प्रभूतढौकनिकदानपुरस्सरं राजा ज्योत्स्नितः; श्रीपूज्यैश्च कर्णसुखकारिण्या वाण्या धर्मदे-शना कृता । राज्ञा चोक्तम्—‘आचार्या ! कुतः स्थानाधूयमत्राऽऽगताः ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘रुद्रपल्लीतः’ । राज्ञोक्तम्—‘आचार्या ! उत्तिष्ठत यूयम्, पवित्रीकुरुत मदीयं नगरम्’ । श्रीपूज्यैः प्रभुश्रीजिनदत्तस्वरिदत्तोपदेशसरणान्न किमपि भणितम् । पुनरपि राज्ञोक्तम्—‘आचार्या ! किं न व्रूत यूयम्, किं मदीये नगरे युष्माकं प्रतिपन्थी कश्चिद्वर्तते ? आहो-

श्चित् परिवारोपयोग्यन्नपानादि न लभ्यतेऽथवाऽन्यत्किमपि कारणं वर्तते यद्ययं मार्गमुख आगतमपि मदीयं नगरं परिहृत्याऽन्यत्र व्रजथ ?' श्रीपूज्यैरुक्तम्—'महाराज ! युष्मदीयं नगरं प्रधानं धर्मक्षेत्रम्' । 'तर्ह्युत्तिष्ठत चलत दिल्लीं प्रति, न कोऽपि युष्मानङ्गुलिकयाऽपि संज्ञास्यतीत्यादि' । 'श्रीमदनपालमहाराजोपरोधाद् युष्माभिर्योगिनीपुरमध्ये कदापि न विहर्तव्यमि'त्यादिश्रीजिनदत्तसूरिदत्तोपदेशत्यागेन हृदये दूयमाना अपि श्रीपूज्याः श्रीदिल्लीं प्रति प्रस्थिताः । चाद्यमानासु चतुर्विंशतिषु निखानयुगलीषु, विरदावलीं पठत्सु भट्टलोकेषु, धवलेषु दीयमानेषु, वसन्तादिमाङ्गलिक्य-रागेण गायत्सु गायनेषु, नृत्यमानासु नर्तकीषु, ऊर्ध्वीकृतेष्वालम्बसहसेषु, मस्तकोपरि ध्रियमाणछत्रैर्लक्षसंख्यलोकैरनुगम्यमानैः श्रीमदनपालमहाराजदत्तहस्तैः श्रीजिनचन्द्रसूरिभी राजादेशात्कृततलिकातोरणादिमहाशोभे श्रीयोगिनीपुरे प्रवेशः कृतः ।

४२. तत्र चान्यदा कदाचिदत्यन्तभक्तं कुलचन्द्रश्रावकं दुर्बलं दृष्ट्वा करुणार्द्रहृदयैः श्रीपूज्यैर्दत्तो द्रवरूपीकृत-कुङ्कुमस्तूरिकागोरोचनादिसुरभिद्रव्यलिखितानेकमन्त्राक्षरो यन्त्रपटः, भणितं च तस्याग्रतः—'महानुभावकुलचन्द्र ! निजमुष्टिप्रमाणैर्वासैरेप पटो दिने दिने पूजनीयः, निर्माल्यीभूताश्चैते वासाः पारदादिसंयोगात् सुवर्णा भविष्यन्ति' । स च गुरुरपदिष्टरीत्या पटं पूजयन् कोटीध्वजः सञ्जातः ।

४३. अन्यदोत्तरप्रतोल्यां वहिर्भूमौ गच्छद्भिः श्रीपूज्यैर्महानवमीदिने मांसनिमित्तं मिथ्यादृष्टिदेवताद्वयं महासंरम्भेण युध्यमानं दृष्ट्वा करुणयाऽधिगालिनाम्नी देवता प्रतिवोधिता । तया चोपशान्तचित्तया श्रीपूज्या विज्ञप्ताः—'भगवन्तो ! मया परित्यक्तो मांसबलिः, पर मम किञ्चिद्वासस्थानकं दर्शयत यथाऽहं तत्र स्थिता युष्मदादेशं प्रतिपालयामि' । श्रीपूज्यैस्तदग्रतो [भणितम्—] 'महानुभावे ! श्रीपार्श्वनाथविधिचैत्ये प्रविशतां दक्षिणस्तम्भे त्वयाऽवस्थातव्यम्' इत्युक्ता पौषघशालायां चाऽज्ञात्य सा० लोहड सा० कुलचन्द्र सा० पाल्हणादिप्रधानश्रावकाणामग्रे कथितम् यथा—'श्रीपार्श्वनाथप्रासादे प्रविशतां दक्षिणस्तम्भेऽधिष्ठायकमूर्त्तिमुत्कारयतेति' । आदेशानन्तरं श्राद्धैस्तथैव सर्वं कारितम् । महाविस्तरेण श्रीपूज्यैस्तत्र प्रतिष्ठा कृता । 'अतिबल' इति नामाऽधिष्ठायकस्य कृतम् । श्रावकैश्च तस्य महान् भोगः कर्तुं प्रारम्भे । अतिबलोऽपि श्रावकाणा वाञ्छितं पूरयितुं प्रवृत्तेः ।

सं० १२२३ समस्तलोककृतक्षामणापूर्वकमनशनविधिना द्वितीयभाद्रपद वदी १४ देवीभूताः श्रीजिनचन्द्रसूरयः ।

४४. तदनन्तरं श्रावकैर्महाविस्तरणानेकमण्डपिकामण्डिते विमान आरोप्य 'यत्र काप्यस्मार्कं संस्कारं करिष्यत यूयं तावतीं भूमिकां यावन्नगरवसतिर्भविष्यती' त्यादिगुरुवाक्यस्मृतेरतीव दूरभूमौ नीताः । तत्र च भूमौ धृतं श्रीपूज्यविमानं दृष्ट्वा जगद्द्रव्यानन्ददायकश्रीपूज्यगुणसरणात् समुच्छलत्परमगुरुस्नेहाच्च—

चातुर्वर्ण्यमिदं मुदा प्रयतते त्वद्रूपमालोकितुं,

मादृक्षाश्च महर्षयस्तव वचः कर्तुं सदैवोद्यताः ।

शक्रोऽपि स्वयमेव देवसहितो युष्मत्प्रभामीहते,

तत्किं श्रीजिनचन्द्रसूरिसुगुरो ! स्वर्गं प्रति प्रस्थितः ॥

[२२]

साहित्यं च निरर्थकं समभवन्निलक्षणं लक्षणं,

मन्त्रैर्मन्त्रपरैरभूयत तथा कैवल्यमेवाश्रितम् ।

कैवल्याज्जिनचन्द्रसूरिवर ! ते स्वर्गाधिरोहे हहा ! ,

सिद्धान्तस्तु करिष्यते किमपि यत्तन्नैव जानीमहे ॥

[२३]

प्रामाणिकैराधुनिकैर्विधेयः, प्रमाणमार्गः स्फुटमप्रमाणः ।

हहा ! महाकष्टमुपस्थितं ते, स्वर्गाधिरोहे जिनचन्द्रसूरे ! ॥

[२४]

इत्यादि भणिता बृहदसमाधानवशादुच्चैःस्वरेणाऽश्रुपातं कर्तुं प्रवृत्तः प्रवर्तकसाधुगुणचन्द्रगणिः । तदनन्तरमितरेऽपि सार्धवो निजगुरुस्नेहविह्वलाः परस्परपराङ्मुखीभूयाश्रुपातं कर्तुं लग्नाः, श्रावका अपि प्रच्छादिकाञ्चलं नेत्रयो-
रग्रे दत्त्वा तथैव भावं कर्तुं प्रवृत्ताः । क्षणान्तरे तादृशमसमञ्जसं दृष्ट्वा स्वयं धैर्यमवलम्ब्य च—‘भो ! भो ! महासत्त्वाः
साधवो ! माऽसमाधानं कुरुत, श्रीपूज्यैर्मम सर्वाऽपि शिक्षा दत्ताऽस्ति, यथा युष्मन्मनोरथाः सेत्स्यन्ति तथा विधास्ये-
ऽतो मम पृष्ठलग्ना यूयमागच्छत’ इत्याश्वास्य सर्वसाधुसमेतः कृतकर्तव्यक्रियाकलापः समाजगाम पौषधशालायां सर्व-
जनमान्यो भाण्डागारिकगुणचन्द्रगणिः । कतिचिदिनानन्तरं चतुर्विधसंघसमेतः श्रीवन्धेरेके विहृतः ।

४५. तत्र च सं० १२१० विक्रमपुरे जिनपतिसूरेर्जन्म, सं० १२१७ फाल्गुन शुक्लदशम्यां व्रतम्, सं० १२२३
कार्तिकसुदि १३ अनेकदेशसमागतानेकसंघसम्मत्या प्रधानशकुनप्रेरणया श्रीजिनदत्तसूरिपादोपजीविश्रीजयदेवाचार्य-
हस्तेन श्रीजिनचन्द्रसूरिपट्टे चतुर्दशवर्षप्रमाणः पट्टत्रिंशदाचार्यगुणालङ्कृतो महाप्राज्ञो नरपतिनामा क्षुल्लको महता महोत्स-
वेनोपवेशितः श्रीजिनपतिसूरिरिति नाम कृतम् । तस्य च द्वितीयस्थानीयः श्रीजिनचन्द्रसूरिवाचको मुनिः श्रीजिनम-
क्ताचार्यनामाऽऽचार्यः कृतः । तत्र च तत्रत्यसमुदायसहितेन सा० मानदेवेन देशान्तरीयसमुदायसत्कारपूर्वकं सहस्रसं-
ख्यद्रव्यव्ययेन महामहोत्सवः कारितः । तत्रैव स्थाने श्रीजिनपतिसूरिभिः पद्मचन्द्र-पूर्णचन्द्रयोर्व्रतं दत्तम् । सं० १२२४
विक्रमपुरे गुणधर-गुणशीलयोः पूर्णरथ-पूर्णसागरयोर्वीरचन्द्र-वीरदेवयोः क्रमेण दीक्षानन्दित्रयं कृतम् । जिनप्रि-
यस्य चोपाध्यायपदं दत्तं श्रीजिनपतिसूरिभिः । सं० १२२५ श्रीपूज्यैः पुष्करिणां सभार्यस्य जिनसागरस्य जिनाकर-
जिनबन्धु-जिनपाल-जिनधर्म-जिनशिष्य-जिनमित्राणां व्रतं दत्तम् । पुनर्विक्रमपुरे जिनदेवगणिदीक्षा । सं० १२२७
श्रीपूज्यैरुच्चायां धर्मसागर-धर्मचन्द्र-धर्मपाल-धनशील-धर्मशील-धर्ममित्राणां धर्मशीलमातुश्च व्रतम्, जिनहितस्य
वाचनाचार्यपदं दत्तम् । तथा मरुकोट्टे शीलसागर-विनयसागरयोः, शीलसागरभगिन्यजितश्रीगणिन्या व्रतं दत्तम् ।
सं० १२२८ सागरपाटे दु० सा(दुसाह १) साढलसेनापत्याम्बडकारिता अजितस्वामि-शान्तिनाथचैत्ययोः प्रतिष्ठा कृता
च श्रीपूज्यैः । तत्रैव वर्षे वन्धेरेके विहारः । आसिकायां चाऽऽसिकासमीपवर्तिग्रामागतान् श्रीपूज्यान् श्रुत्वा प्रमोदाति-
शयादासिकावास्तव्यसमुदायेनाऽऽत्मना सार्धं श्रीभीमसिंहनामा राजाऽपि सम्मुखमानीतः । तत्र च सर्वातिगायिरूपान्
लघुवयसः श्रीपूज्यान् दृष्ट्वा हर्षप्रकर्षाच्छ्रीभीमसिंहभूपतिः कुशलवार्ताप्रश्रव्याजेन जिह्वापाटवदर्शनकुतूहलादालापया-
मास । श्रीपूज्यैश्च राजनीत्युपदर्शितद्वारेण विस्तरेण धर्मदेशना कृता । लब्धावसरेण राज्ञा केलिवशादुक्तम्—‘आचार्य !
अस्माकं नगरे महाविद्वान् दिगम्बरो वर्तते तेन सार्धं वादं ग्रहीष्यसि ?’ पाश्चोपविष्टेन श्रीजिनप्रियोपाध्यायेनोक्तम्—
‘महाराज ! अस्माकं दर्शन उपेत्य केनापि सह वादो न क्रियते, पर यदि कदापि कोऽपि पण्डितमानी स्वशक्तिं
स्फोरयन् जैनदर्शनं वाऽवहेलयन्नस्मानुद्वेजयति तदा पश्चाद् न भूयते, किं बहुना यथातथा तस्मिन्निर्लोठित एवाऽस्माकं
शरीरे सुखं भवति ।’ श्रीपूज्यानुद्दिश्य राज्ञोक्तम्—‘आचार्य ! एवम् ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘महाराज ! एवमेव । पुनरप्यु-
पाध्यायेनोक्तम्—‘महाराज ! ज्ञानबाहुल्येनास्मद्गुरु एव समर्थाः, परं दर्शनमर्यादया ज्ञानाभिमानं न कुर्वन्तोऽपि
दर्शनविप्लवकारिणं प्रतिवादिनं स्वशक्त्या सकललोकसमक्षं मानपर्वतादुत्तार्य मुञ्चन्ति’ । राज्ञोक्तम्—‘आचार्य ! किमय-
माचष्टे युष्माकं पण्डितः ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘महाराज !

ज्ञानं मददर्पहरं मायति यस्तेन तस्य को वैद्यः ? ।

अमृतं यस्य विपायति तस्य चिकित्सा कथं क्रियते ? ॥१॥

[२५]

इत्यादिदेशनया गाढतरमावजितो राजोक्तवान्—‘आचार्य ! किमिति विलम्बः क्रियते ?; नगरप्रवेशेऽपि बृहती वेला लगिप्यतीति’ । तदनन्तरं चतुर्विधसंधेन पृथ्वीपतिश्रीभीमसिंहेन च सार्धं पूर्वोक्तदिल्लीप्रवेशकरीत्या श्रीआसिकायां श्रीपूज्याः प्रविष्टाः ।

४६. तत्र चान्यदा बहिर्भूमौ गच्छतां साधुबृन्दालङ्कृतपश्चाद्भागानां श्रीपूज्यानां प्रतोलीप्रदेशे मिलितः सम्मुखमागच्छन् महाप्रामाणिको दिगम्बरः । सुखवार्ताप्रश्रव्याजेनाऽऽलाप्य श्रीपूज्यैः सज्जनस्वरूपप्रतिपादकवृत्तेषु व्याख्यायमानेषु मिलितः कुतूहलात् सर्वोऽपि नागरिकलोको राजलोकश्च । तत्र च श्रीपूज्यानां स्फुर्जितं दृष्ट्वा लोकः सर्वोऽपि लघुनाऽपि श्वेताम्बराचार्येण जितो दिगम्बरः पण्डितराज इति परस्परं वार्तयामास । राजप्रधानदिदा-ककरिड-कालाश्च राजसभायां गत्वा राजश्रीभीमसिंहस्याग्रे कथयामासुः—‘देव ! यस्याऽऽचार्यस्य सम्मुखं तस्मिन् दिने यूयं गता आसन् तेनाऽऽचार्येण लघुनाऽप्यत्रत्यो दिगम्बरो जित इति ।’ राजा हर्षवशाद् विकसितवदनः प्राह—‘सत्यम् ?’ ते प्राहुः—‘देव ! सत्यं, नास्त्यत्र हास्यम्’ । राजोवाच—‘भोः कथं कथम् ?’ ते च हर्षविगात् परवशा इवोचुः—‘देव ! प्रतोलीप्रदेशे सर्वलोक-समक्षं तैरित्थमित्यं दिगम्बरो जितः ।’ राजा प्राह—‘अहो ! पौरुषमेव प्राणिनां सर्वसम्पदो हेतुर्न लघुत्वं महत्त्वं वा । मया तस्मिन्नेव दिने तदाकृतिं दृष्ट्वा सम्भावितं यदस्याप्रतो दिगम्बरो वाऽन्यो वा विद्वान् स्यात् न शक्यते’—इत्यादिकां बह्वीं प्रशंसां कृतवानिति । फाल्गुनशुक्लवृत्तीयायां देवगृहे श्रीपार्श्वनाथप्रतिमां स्थापयित्वा श्रीसागरपाटे देवकुलिका प्रतिष्ठिता श्रीपूज्यैः ।

४७. सं० १२२९ धानपाल्यां श्रीसंभवस्थापना शिखरप्रतिष्ठा च कृता । सागरपाटे च पं० माणिभद्रपदे विनयभद्रस्य वाचनाचार्यपदं दत्तम् । सं० १२३० विक्रमपुरे थिरदेव-यशोधर-श्रीचन्द्राणाम्, अभयमति-जयमत्यासमति-श्रीदेवीसाध्वीनां च दीक्षा दत्ता । सं० १२३२ फाल्गुनसुदि १० विक्रमपुरे भाण्डागारिकगुणचन्द्रगणिस्तूपः प्रतिष्ठितः । तत्रैव वर्षे निजप्रभुप्रसादननिमित्तसमागतमण्डलीकभूपमण्डलीमण्डितमण्डलाकारस्कन्धावारवारोपशोभितकोट्टबहिःप्रदेशस्वकीय-ग्रामादमध्यवर्तमानचक्रवर्तिराजधानीसमानलक्ष्मीकतत्कालनिष्पन्नश्रीपार्श्वनाथमन्दिरशिखरहिरण्यमयकलशदण्डप्रभृति-प्रभूतधर्मस्थानार्थप्रारब्धप्रतिष्ठामहोत्सवदर्शनकुतूहलवलमिलितनानादेशवास्तव्यभव्यलोकसंघसंघाताकारसन्निवेशविशेष-शोभमानबहिःपरिसरश्रीमदासिकायां चत्वारिंशत्संख्यसर्वानवद्यविद्याभ्यासजितवाचस्पतिमतिमुयतिजनमनःकुमुदखण्ड-मार्तण्डमण्डलायमानोपदेशैः श्रीपूज्यैर्विक्रमपुरीयसमुदायेन सार्धं विजहे । तत्र च ज्येष्ठानुक्रमेण समकालपुरःप्रारब्धपृथक्पृथक्प्रेक्षणीयकपञ्चशब्दवादानादिवर्धापनकर्हर्भरनृत्यमानास्तोकलोकोच्चारितनिरुच्छनकदानगीयमानयुगप्रधानगुरुनामश्रवणानन्तरवितीर्यमाणार्थसार्थतिरस्कृतवैश्रवणद्रव्यगर्वगान्धर्विकलोकोपश्लोक्यमाननिजनिजदेशपूर्वजनामधेयाकर्णनोच्छलदमन्दानन्डामृतसरस्तरङ्गभङ्गिसङ्गसुखीभवदङ्गसमग्रसङ्घानुगम्यमानानां श्रीपूज्यानां प्रवेशः सज्जातो ज्येष्ठशुक्लवृत्तीयायाम् । वादलविधलब्धजगन्मध्याध्यामसाधुवादाशीतिसंख्यसाधुमधुपपर्युपास्यमानक्रमक्रमैः श्रीपूज्यैर्महता विस्तरेण प्रतिष्ठिते श्रीपार्श्वनाथशिखरे प्रतिष्ठितौ सुवर्णदण्ड-कलशावध्यारोपितौ । तस्मिन्नेव समये दुसाङ्गसाढलपुत्र्या साङ्गश्राविकया पारुथ्यद्रुमशतपञ्चकेन माला गृहीता । धर्मसारगणि-धर्मरुचिगणी व्रतिनौ कृतौ । आपाढमासे च कन्यानयने विधिचैत्यालये गृहस्थावस्थजिनपतिस्ररिपितृव्यविक्रमपुरवास्तव्यसा० मानदेवकारितश्रीमहावीरदेवप्रतिमा स्थापिता । व्याघ्रपुरे पार्श्वदेवगणिर्दीक्षितः श्रीपूज्यैः । सं० १२३४ फलवर्धिकायां विधिचैत्ये पार्श्वनाथः स्थापितः । लोकयात्रादिकारणकलापभाविविज्ञस्वकीयधर्मध्यानशास्त्रपरिज्ञानहानिसंभावनानङ्गीकृतलभ्यमानाचार्यपदानुमेयजगदसाधारणगुणगणस्य जिनमतस्य चोपाध्यायपदं दत्तम्, गुणश्रीगणिन्या महत्तरापदं च, श्रीसर्वदेवाचार्याणां च दीक्षा जयदेवीसाध्व्याश्च । सं० १२३५ अजयमेरौ चतुर्मासी कृता । श्रीजिनदत्तस्ररिस्तूपः पुनरपि महाविस्तरेण प्रतिष्ठितः । देवप्रभो दीक्षितस्तन्माता चरणमतिगणिनी च । सं० १२३६ अजयमेरौ पासटकारितमहावीरप्रतिमा प्रतिष्ठिता, अम्बि-

काशिखरश्च । सागरपाटेऽप्यम्बिकाशिखरः । सं० १२३७ वव्वेरके जिनरथो वाचनाचार्यः कृतः । सं० १२३८ आसि-
कायां बृहज्जिनयुगलं स्थापितम् ।

४८. सं० १२३९ फलवर्धिकायां भक्तिवशादनेकश्रावकैरनुगम्यमानान् बहिर्भूमौ गच्छतः श्रीजिनभक्ताचार्यान्
दृष्ट्वा मत्सरवशादज्ञानाद्वा महर्द्धिरुश्रावकदर्पाद्वा कुकर्मपरिपाकाद्वा नटभटपटलवेष्टित ऊकैरगच्छीयः पद्मप्रभनामा
पण्डितं मन्य आत्मनः पुरः पद्मप्रभेण जितो जिनपतिसूरिगिति भट्टान् पाठयितुं लग्नः । तदनन्तरं कोपावेगादुत्तालगत्या
गत्वा श्रीपूज्यभक्तश्रावकैरालापितः स-‘आः पाप ! अलीकभापिन् पद्मप्रभ ! कस्मिन् काले जितस्त्वया जिनपतिसूरि-
र्यदेवं भट्टान् पाठयसि ?’ तेनोक्तम्-‘यद्यलीकं मन्यथ तदा पुनरप्यानयत स्वगुरुमिदानीमपि जेप्यामीति’ । तैरु-
क्तम्-‘आस्ताम[स]मभीमसमप्रकृते दुरात्मन् ! शृगालोऽपि सन् सिंहेन सह स्पर्धमानो निश्चितं मुमूर्षसी’ त्यादिवद-
त्सु तेषु, मिलिता उभयभक्तश्रावका अहङ्कारवशात् पणत्यागपूर्वकं चक्रुर्वादव्यवस्थाम् । श्रुता च वार्ताऽजयमेरौ श्रीपू-
ज्यैः, प्रेषितश्च तत्र तद्विजयार्थं संघप्रमोदार्थं च श्रीजिनमतोपाध्यायः । पुनरपि तत्रत्यसमुदायेन चिन्तितम्-‘एष
दुरात्मा मृषाभापी कथयिष्यति मया पूर्वं जिनपतिसूरिजितोऽतो ममाग्रे स्थातुमशक्नुवन् स्वकीयपण्डितं प्रेषितवानि-
त्यादि’ । तस्माच्छ्रीपूज्याः श्रीमुखेन जयन्त्वेनमिति विचार्य समुदायः श्रीजिनमतोपाध्यायेन सहाजयमेरौ गतः ।
तत्र च राजमान्येन श्रा० रामदेवेन विज्ञप्तः श्रीपृथ्वीराजः पृथ्वीपतिः-‘देव ! अस्मद्गुरूणां श्वेताम्बरैरेकैः सह वाद-
व्यवस्था निष्पन्ना वर्तते, अतो यथा महापण्डितमण्डलीमण्डिते युष्माकं सभामण्डपे फलवती भवति तथा प्रसादं
कुरुतावसरं प्रयच्छतेति’ । केलिप्रियेण राज्ञोक्तम्-‘इदानीमेवावसरः’ । श्रे० रामदेवेन विज्ञप्तम्-‘गोस्वामिन् ! द्वितीयः
श्वेताम्बरः पद्मप्रभनामा फलवर्धिकायां वर्तते’ । कौतुकार्थिना राज्ञोक्तम्-‘तद्विषयेऽहं मलिप्यामि, स्वकीयान् गुरुन्
प्रगुणयेति’ । श्रे० रामदेवेनोक्तम्-‘देव ! अस्मद्गुरवोऽत्रैव वर्तन्ते इति ।’ तदनन्तरं राजा भट्टपुत्रान् प्रेष्य पद्मप्रभ
आनायितः । तस्मिंश्चागते दिग्विजयार्थं नरानयने प्रस्थानीभूतः सकलबलसमेतः श्रीपृथ्वीराजः । तत्र पुनरपि श्रेष्ठि-
रामदेवेन विज्ञप्तो राजा-‘देव ! अस्मद्विज्ञप्तिकाविषये कीदृश आदेशः ?’ प्रतिपन्नप्रतिपालकेन राज्ञोक्तम्-‘प्रगुणय
स्वगुरुन्, कार्तिकेशुकुम्भसमीदिने वादावसरः ।’ श्रे० रामदेववचनात्तद्दिनोपरि श्रीअजयमेरुतः श्रीजिनमतोपाध्याय-
र्ष० थिरचन्द्र-वा० मानचन्द्रादिसाधुवृन्दपरिकरिताः श्रीजिनपतिसूरयो नरानयने राजसभायां प्रभूताः, पद्मप्रभोऽपि
भट्टपुत्रसमेतस्तत्र समागतः । ‘यावदहमागच्छामि तावच्चया वागीश्वर-जनार्दनगौड-विद्यापतिप्रभृतिपण्डितसमक्षमेतौ
वादयितव्यौ’ इत्यादेश मण्डलेश्वर-कङ्कमासस्य दत्त्वा स्वयं राजा श्रमकृते श्रमस्थानं गतः । अतीवरमणीयां श्रीपूज्यानां
मूर्तिं दृष्ट्वा हर्षादाह मण्डलेश्वरः-‘अहो ! एके ईदृशा दर्शनिनः सन्ति ये दृष्टाः सन्तो नेत्रयोरानन्दं जनयन्ति, निर्वा-
साश्च दिग्गवराः पिशाचप्राया दृष्टाः सन्तो नेत्रयोरुद्वेगमुत्पादयन्तीति’ । तदनन्तरं श्रीपूज्यैरुक्तं मण्डलेश्वर [प्रति]-

पञ्चैतानि पवित्राणि सर्वेषां धर्मचारिणाम् ।

अहिंसा सत्यमस्तेयं त्यागो मैथुनवर्जनम् ॥

[२६]

अतो दर्शनिनां निन्दा न कर्तव्येत्यादि व्याचख्यानेषु पूज्येष्वन्तरैवेर्ष्याविशादुत्तालः पण्डितपद्मप्रभो वृत्तं पठितुं
प्रवृत्तो मण्डलेश्वर [प्रति]-

प्राणा न हिंसा न पिवेच्च मद्यं, वदेच्च सत्यं न हरेत्परस्वम् ।

परस्य भार्या मनसा न वाञ्छे, स्वर्गं यदीच्छे विधिवत्प्रविष्टुम् ॥

[२७]

-इति । श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘अहो शुद्धपाठकता’ । स ग्राह-‘आचार्य ! मामुपहससि ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘महानुभाव पद्म-
प्रभ ! कलाविकले कालेऽस्मिन् क एक उपहस्यते को वा नोपहस्यते’ । स ग्राह-‘तर्हि किमित्यहो शुद्धपाठकतेत्युक्तम् ?’
श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘महासत्त्व ! पण्डितसभायां शुद्धमेव पठ्यमानं मुखालङ्कृतये भवति । स ग्राह-‘किं कश्चित् सोऽप्यस्ति

यो मयि वृत्तादिकं पठति कूटानि निष्कासयति ?' श्रीपूज्यैरुक्तम्—'यद्येवं तर्हेतदेव वृत्तं पुनरपि पठ' । 'जनार्दन—विद्यापतिप्रभृतिपण्डितमिश्राः ! यूयं सावधानीभूय शृणुत । पद्मप्रभेण पठ्यमानं वृत्तम्' । सोऽन्तःक्षुभितोऽपि धाष्टर्यात् पठितुं लग्नः । श्रीपूज्यैः सम्यान् साक्षिणः कृत्वा तत्पठितवृत्ते दश कूटानि दर्शितानि; तथा 'महापुरुष ! एवं पठ्यमानं शुद्धं वृत्तं भवति; यथा—

प्राणान्न हिंस्यान्न पिवेच्च मद्यं, वदेच्च सत्यं न हरेत् परस्वम् ।

परस्य भार्या मनसा न वाञ्छेत्, स्वर्गं यदीच्छेद् विधिवत् प्रवेष्टुम् ॥ [२८]

वैलक्ष्यात् पुनरपि स ग्राह—'आचार्य ! अनया वचनरचनया मुग्धजनान् विप्रतारयसि' । श्रीपूज्यैरुक्तम्—'त्वमपि विप्रतारय यदि शक्तिरस्ति' । मण्डलेश्वर-कड्मासेनोक्तम्—'किमिति' प्रथममेव शुष्कवादः प्रारब्धः ?; यदि युवयोः कापि शक्तिरस्ति तदैकः कञ्चित् पदार्थं स्थापयतु, द्वितीयस्तन्निराकरोतु' । श्रीपूज्यैरुक्तम्—'पद्मप्रभ ! रुचिरं भणति मण्डलेश्वर इति, कञ्चित् पक्षं कक्षीकृत्य ब्रूहि' । स ग्राह—'आचार्य ! जिनशासनाधारभूतप्रभूतश्रीमदाचार्यसंमतदक्षिणावर्त्तारात्रिकावतारणविधिपरित्यागे किं कारणम् ?' । 'वक्रो वक्रोक्त्यैव निर्लोभ्यः' इत्याशयवद्भिः श्रीपूज्यैरुक्तम्—'किं यद् बहुजनसंमतं भवति तदादरणीयम् ?; मिथ्यात्वमपि तर्हि किमिति नाद्रियते ?' स ग्राह—'वृद्धपरम्परयाऽऽगतं सर्वमप्याद्रियामहे' । श्रीपूज्यैरुक्तम्—'वृद्धपरम्परानागतोऽपि किमिति भवत्पूर्वजैश्चैत्यवास आदृतः ?' । स ग्राह—'कथं ज्ञायते वृद्धपरम्परानागतः ?' इति । श्रीपूज्यैरुक्तम्—'किं श्रीमहावीरसमवसरणेऽन्यस्मिन् वा जिनभवने श्रीगौतमस्वामिगणधरः श्यानो भुज्जानो वा कदाऽपि कापि श्रुतः ?' । उत्तरदानासामर्थ्यवैलक्ष्यात् स ग्राह—'आचार्य ! कर्णे स्पृष्टः कटि चालयसि !; अहमपृच्छं दक्षिणावर्त्तारात्रिकावतारणविधिर्वृद्धपरम्परागतोऽपि किमिति परित्यक्त इति, त्वं च चैत्यवासमादायोत्थितः' । श्रीपूज्यैरुक्तम्—'मूर्ख ! वक्रे काष्ठे वक्रो वेधः क्रियत इति न्यायो भवता विस्मारितः ?; अथवा भवत्विदानीं सावधानीभूय शृणु—ननु दक्षिणावर्त्तारात्रिकावतारणविधिर्वृद्धपरम्परागत इति कथं ज्ञायते ? । सिद्धान्ते तावदारात्रिकविचारो नास्ति; किन्तु श्रेयस्कृते पाश्चात्यैर्वहुश्रुतैराचीर्णः । तैश्च स किं दक्षिणावर्त्तो वामावर्त्तो वाऽऽचीर्ण इति विप्रतिपत्तिनिरासार्थं युक्तिर्गवेषणीया । न श्वमुष्टिन्यायः कर्तव्यः । यद् युक्तं प्रतिभाति तदादरणीयं न शेषम् ।' सभ्यैरुक्तम्—'पद्मप्रभ ! सत्यमाहाचार्यः' । तदनन्तरं सम्यसम्मत्या प्रमाणरीत्या श्रीपूज्यैः सम्यशरीरोमाङ्कुरपूरोद्भेदैकसारिण्या गीर्वाणवाण्या तस्यां सभायां यथा वामावर्त्तारात्रिकावतारणं स्थापितं तथा प्रद्युम्नाचार्यकृतवादस्थानकोपरि श्रीपूज्यकृतवादस्थलेभ्योऽवसेयम् । अत्र गौरवभयान्न लिखितम् । किम्वहुना, हर्षपरवशैः सभ्यैः श्रीपूज्यानुद्दिश्य जयजयकारश्चक्रे ।

४९. अस्मिन्नवसरे श्रीपृथ्वीराजः सभामध्ये समागतः । सिंहासने चोपविश्य पप्रच्छ मण्डलेश्वरम्—'केन जितं केन हारितम् ?' । श्रीपूज्यानङ्गुल्या दर्शयता मण्डलेश्वरेणोक्तम्—'देव ! एतेन जितमिति' । अमर्षात् पद्मप्रभः ग्राह—'महाराज ! मण्डलेश्वरो लज्जाग्रहण एव प्रवीणो न गुणिनां गुणग्रहणे' । उच्छलत्कोपावेशान्मण्डलेश्वरः ग्राह—'रे मुण्डिक ! श्वेतपट ! अद्यापि न किमपि विनष्टम्, अयमाचार्यो वर्तते, त एवैते सम्यावर्तन्ते; मया लज्जा गृहीताऽस्त्यतोऽहं मौनं कृत्वा तिष्ठामि लग्नः; त्वं चेदिदानीमपि श्रीपृथ्वीराजसमक्षमाचार्यं जेष्यसि तदा प्रागपि जितमेवेति' । स ग्राह—'मण्डलेश्वर ! नाहं कथयामि भवताऽऽचार्यपार्श्वल्लज्जा गृहीता; किन्तु सर्वाचार्यसंमतदक्षिणावर्त्तारात्रिकावतारणविधिं गलदर्दरिकाप्राणेन निषेध्याचार्येण प्रत्यायितो मण्डलेश्वर इति' । श्रीपूज्यैरुक्तम्—'महात्मन् पद्मप्रभ ! सर्वाचार्यसंमतमित्युक्तमुक्तम्, असदाज्ञावर्त्याचार्याणामसंमतत्वात्' । स ग्राह—'किं यूयमन्यतराचार्येभ्यो घनतरं ज्ञातारो यदेपां संमतमर्थं न मन्यध्वे ?' । श्रीपूज्यैरुक्तम्—'पद्मप्रभ ! किमन्ये आचार्या असदाज्ञावर्त्याचार्येभ्यो घनतरं ज्ञातारो यत्तेपां संमतं वामावर्त्तारात्रिकविधिं न ते मन्यन्ते ?'—इत्यादि वक्रोक्तिभणनेन श्रीपृथ्वीराजसमक्षं

निर्वचनीकृतः पद्मप्रभः प्रोक्तवान् यथा—‘महाराज ! यदि यौष्माकीणं वचनं भवति तदिदानीमत्रोपविष्टविशिष्टलोक-
प्रमोदोत्पादनाय कुतूहलानि दर्शयन्ते; तद्यथाऽऽकाशमण्डलादवतीर्य युष्मदुत्सङ्गे निविष्टामतिरूपपात्रामेकां विद्या-
धरीं दर्शयामि, पर्वतमङ्गुलमयं कृत्वा दर्शयामि, नभस्तल इतस्ततो नृत्यमानान् हरिहरादीन् देवान् दर्शयामि, उच्च-
लत्कल्लोलमालाकरालं पारावार समागच्छन्तं दर्शयामि, सकलमपीदं नगरमाकाशस्थितं दर्शयामीत्यादि’ । सम्भैर्विह-
स्योक्तम्—‘पण्डित पद्मप्रभ ! यदि भवतेदक्षेन्द्रजालकला शिक्षिता तत्किमाचार्यैः सह वादः प्रारब्धः । श्रीपृथ्वीराज-
दानलभाभिप्रायनिरन्तरममागच्छदपरलक्षसंख्येन्द्रजालिकैः समं प्रारभ्यताम्’ । हर्षाकुलचित्तेन तेनोक्तम्—पण्डित-
मिश्रा ! अयमाचार्यः सर्वकलाकुशलमात्मानं मन्यतेऽतो यद्यद्य श्रीपृथ्वीराजसभायां युष्मार्कं समक्षं गर्वपर्वतान्नोत्तार-
यिष्यते तदैव वातेन भिद्यमानो धर्तुमपि न शक्यते’ । विहसितवदनान् श्रीपूज्यान् दृष्ट्वा तेनोक्तम्—‘आचार्य ! किं वि-
लक्षं हससि ? अयं सोऽवसरो यदि काचिच्छक्तिरस्ति तदा दर्शय सर्वलोकचेतश्चमत्कारि किमपि कलाकौशलं स्वकी-
यम्, किं वाऽमुष्याः सभातो बहिर्निःसरेति’ । तदनन्तरं श्रीपूज्यैर्जिनदत्तछरिनाममन्त्रसरणपूर्वमुक्तम्—‘पद्मप्रभ ! त्वं
तावदात्मशक्तिस्फोरणानुसारेण यथोक्तमिन्द्रजालं प्रथमं निष्कासय, पश्चाद् वर्तमानकालोचितं किमपि वयमपि क-
रिष्यामः’ । कुतूहलावलोकनाभिलाषाकुलतया श्रीपृथ्वीराजेन सोत्सुकमुक्तम्—‘पद्मप्रभ ! आचार्येणानुमतिर्दत्ताऽ-
स्त्यतो वेगं कृत्वा स्वेच्छानुसारेण दर्शय नानाविधानि कौतुकानीति’ । तदनन्तरमन्तःशून्यत्वादाकुलव्याकुलेन श्रीम-
त्पूज्यपुण्यप्राग्भारप्रेरितेन च पद्मप्रभेणोक्तम्—‘महाराज ! अद्य रात्रौ देवीं पूजयित्वाऽभीष्टदेवताह्वानमन्त्रमेकाग्रचित्तेन
ध्यात्वा कल्ये नानाविधमिन्द्रजालं दर्शयामि’—इति श्रुत्वा च हास्यरसोत्कर्षोच्छलदमन्दानन्दाश्रुव्यापूर्णनयनैः सर्वैरपि
लोकैर्दुर्वाक्यभाषणपूर्वकं गाढतरमुपहसितः पद्मप्रभः । तत्पश्चान्निर्लज्जचूडामणिना तेन सविकाशवदनान् श्रीपूज्यानवे-
क्ष्योक्तम्—‘आचार्य ! किं हससि ?, यदि त्वं भद्रोऽसि तदिदानीमेव किमपि दर्शय’ इति विहस्य श्रीपूज्यैरुक्तम्—
‘पद्मप्रभ ! स्थिरीभूय ब्रूहि, किमिन्द्रजालमुच्यते ?’ तेनोक्तम्—‘त्वमेव ब्रूहि’ । श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘देवानाम्प्रिय ! असंभ-
वद्वस्तुसत्ताविर्भावः’ । ‘तत् किम् ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘पद्मप्रभ ! तदिदमद्य तवैव प्रत्यक्षीभूतं किं न पश्यसि ?’ तेनो-
क्तम्—‘किमिति ?’ तदन्तरं श्रीपूज्यैः सोत्कर्षमुक्तम्—‘महानुभाव ! किं त्वया स्वमान्तरेऽपि संभावितमिदं कदाचिद्,
यदहं विशिष्टासनोपविष्टसहस्रसंख्यमुकुटवद्वाराजराजिविराजितायां श्रीपृथ्वीराजसभायां गत्वा यथेच्छया वक्ष्यामीति;
परमिदमसंभाव्यमपि दैवनियोगादस्मत्सान्निध्यादद्य संजातमिति, कोऽस्येन्द्रजालाद् भवचिकीर्षिताद् भेद इति ?’ । पुन-
रपि क्रूराशयतया लोकोपहासमवगणय्य राजानमुद्दिश्य तेनोक्तम्—‘महाराज ! अनाक्रमणीयपराक्रमाक्रान्तनिजपदाधः-
कृतप्रतापप्रचण्डप्रभूतभूपतिव्रातसततमृग्यमाणादेशामृतसर्वस्वे त्वयि सकलामपि पृथ्वीं शासति युगप्रधान इति विरु-
दमात्मन्ययमाचार्यः प्रचुरत्यागदानवशीकृतसमस्तभट्टलोकमुखेन पाठयति’ । राज्ञोक्तम्—‘पद्मप्रभ ! युगप्रधान इत्यस्य
कः शब्दार्थः ?’ सहर्षेण तेनोक्तम्—‘महाराज ! युगशब्देन वर्तमानः कालो भण्यते, तस्मिन् यः प्रधानः सर्वोत्तमः स
युगप्रधानशब्देनोच्यते’ । अत्रान्तरे श्रीपूज्यैर्वेगादेवोक्तम्—‘मूर्ख पद्मप्रभ ! यदपि तदपि भणित्वाऽस्माकं मुखोपरि
राजानमुच्छलयितुमिच्छसि ?’ । श्रीपृथ्वीराजराजानमुद्दिश्य चोक्तम्—‘महाराज ! भिन्नरुचयः सर्वेऽपि प्राणिन इति
केषांचित् कोऽपि सुखायते । ततो यः कश्चिद्येषाममीष्टो भवति तं प्रति नानाविधान्तरङ्गरङ्गसूचकानेकविरुदन्यासम-
नोहरान् प्रधानशब्दानुचरन्ति ते । यथा त्वामाश्रित्य—जीवाऽऽदिश, पादावधार्यताम्—इत्यादिशब्दान् भणन्ति भव-
त्पादारविन्दाराधनैकसावधानमानसश्रीकइमासमण्डलेश्वरप्रमुखराजप्रधानलोकाः, तथैतानुद्दिश्य यथोक्तान् शब्दानुच्चार-
यन्त्येतत्सेवका इति । एवं तेषामपि सेवकाः प्रवर्तन्ते । अन्योऽपि लोकः सर्वोऽपि स्वबलभजनं नानाविधैर्वचनैर्वादीयति
परं न कोऽपि तेषां दोषमुद्घाटयति । अयं च पद्मप्रभोऽस्यां सभायामित्थं यदपि तदप्युल्लण्ठं वदन् स्वस्य सर्वजनप्रत्य-

नीकतां प्रकाशयति' । तदनन्तरम् 'अयमाचार्यो लोकाचारानुसारेण युक्तं भाषते, पद्मप्रभव वैलक्ष्यात् पेशून्यं प्रकटयती'ति विचिन्त्य श्रीपृथ्वीराजेनोक्तम्—'जनार्दन-विद्यापतिप्रभृतयः पण्डितमिश्राः ! सावधानीभूय यूयमनयोः परीक्षां कुरुत, यथा यो महाविद्वान् भवति तस्मै जयपत्रं दीयते सत्कारश्च क्रियते' । पण्डितैरुक्तम्—'देव ! तर्कविद्याविषये महाक्षुण्णमतिराचार्य इति परीक्षितम्, इदानीं युष्मदादेशात् साहित्यविषये परीक्षां कुरुमः । पण्डितमिश्रा ! युवां श्रीपृथ्वीराजेन भादानकोर्वीपतिर्जित इति वर्णयतम्' । श्रीपूज्यैः क्षणमेकमेकाग्रीभूय—

यस्याऽन्तर्बाहुगेहं बलभृतककुभः श्रीजयश्रीप्रवेशे,

दीप्रप्रासप्रहारप्रहृतघटतटप्रस्तमुक्तावलीभिः ।

नूनं भादानकीयै रणभुवि करिभिः स्वस्तिकोऽपूर्यतोच्चैः,

पृथ्वीराजस्य तस्यातुलवलमहसः किं वयं वर्णयामः ॥

[२९]

इति वृत्तं पठित्वा व्याख्यातम् । पद्मप्रभेणाऽपि लाघवभीरुणा पौर्वापर्यमनालोच्य शीघ्रं वृत्तं पठितम् । श्रीपूज्यैरुक्तम्—'वृत्तं चतुष्पदमेव दृष्टं श्रुतं किमेतत् पञ्चपदं कृतम् ?' सभ्यानां च तत्पठिते वृत्ते पञ्चापगच्छा दर्शिताः । ईर्ष्यावशात् तेनाप्युक्तम्—'पण्डितमिश्रा ! यस्यान्तर्बाहुगेहमित्यादिवृत्तमाचार्येणेदानीं न कृतं पूर्वपठितमेव पठितम्' । पण्डितैरुक्तम्—'स्थिरीभव ज्ञायते लग्नम्' । 'आचार्य ! श्रीपृथ्वीराजसभामण्डपं गद्यवन्धेन वर्णय' । श्रीपूज्या मनसि सभावर्णनं कृत्वा खटिकया भूमौ लिखितुं प्रवृत्ताः, यथा—'चञ्चन्मेचरुमणिनिचयरुचिररचनारचितकुट्टिमोचरन्मरीचिप्रपञ्चरचितदिक्चक्रवालम्, सौरभभरसम्भृतलोभवश्वम्भ्रम्यमाणझङ्कारभृतशुवनभवनाभ्यन्तरभूरिभ्रमरसम्भृतविकीर्णकुसुमसम्भारविभ्राजमानप्राङ्गणम्, महानीलश्यामलनीलपट्टचेलेल्लसदुल्लोचाञ्चललम्बमानानिलविलोलवहलविमलमुक्ताफलमालातुलितजलपटलाविरलविगलदुज्ज्वलमलिलधारम्, दिग्विशिष्वलक्षचक्षुःकटाक्षलक्षविक्षेपक्षोभितकामुकपक्षासक्तमौक्तिकाद्यनर्घपञ्चवर्णनूतनरत्नालङ्कारविमरनिःसरकिरणनिकुरुम्बचुम्बिताम्बरारब्धनिरालम्बनविचित्रकर्मप्रविशङ्कुसुमायुधराजधानीविलासवारविलासिनीजनम्, क्वचिच्चूताङ्कुररसास्वादमदकलकण्ठकलरवसमाननवगानगानकलाकुशलगायनजनप्रारब्धललितकाकलीगेयम्, क्वचिच्छुचिचरित्रचारुवचनरचनाचातुर्गचञ्चुनीतिगास्त्रविचारविचक्षणसंचिवचक्रचर्च्यमाणाचारानाचारविभागम्, क्वचिदासीनोदामप्रतिवाद्यमन्दमदभिदुरोद्यदनवद्यहृद्यसमग्रविद्यासुन्दरीचुम्ब्यमानावदातवदनारविन्दकोविदवृन्दारकवृन्दम्, उद्धतकन्धरविविधमागधवर्णमानोदुरधैर्यगौर्यौदार्यवर्धण्णु, मुधाधामदीधितिसाधारण्यशोराशिवलितवसुन्धरामोगनिविगमानसामन्तचक्रम्, प्रसरन्नानामणिकिरणनिकरविरचितवासवशरासनसिंहासनासीनदोर्दण्डचण्डिमाडम्बरखण्डिताखण्डवैरिभूमण्डलनमन्मण्डलेश्वरपटलस्पर्धोद्भटकिरीटतटकोटिसंकटविघटितविसंकटपादविष्टरभूपालम् ; अपि चोद्यानमिव पुन्नागालङ्कृतं श्रीफलोपशोभितं च, महाकविकाव्यमित्र वर्णनीयवर्णाकीर्णं व्यञ्जितरसं च, सरोवरमिव राजहंसावतंसं पद्मोपशोभितं च, पुरन्दरपुरमिव सत्या(?)धिष्ठितं विबुधकुलसङ्कुलं च, गगनतलमिव लसन्मङ्गलं कविराजितं च, कान्तावदनमिव सदलङ्कारं विचित्रचित्रं च' । अत्रान्तरे पण्डितैरुक्तम्—'आचार्य ! समर्थय वर्णनं स्थालीपुलाकन्यायेन, ज्ञास्यते युष्माकं शक्तिः' । तदनन्तरं श्रीपूज्यैः—'एवंविधं श्रीपृथ्वीराजसभामण्डपमवलोक्य कस्य न चित्रीयते चेतः'—इति समर्थनं कृतम् । पुनरपि वाचयित्वा विस्तरेण व्याख्यातं च । श्रुत्वा च पण्डितैर्विस्मयवगान्निजशिरो धूतम् । पद्मप्रभेणोक्तम्—'पण्डितमिश्राः ! एतदपि कादम्बर्यादिकथासम्बन्धि सम्भाव्यते' । पण्डितैरुक्तम्—'मूर्ख ! कादम्बर्यादिकथाः सर्वा अस्माभिर्वाचिताः सन्ति, अतस्त्वं मौनं कुरु । मा भारयासद्वस्तेव स्वं मुखं धूलिभिः' ।

५०. पूज्यानुद्दिश्योक्तम्—'आचार्य ! प्राकृतभाषया गाथावन्धेन श्लेषालङ्कारेण श्रीपृथ्वीराजसत्कान्तःपुरसुभटौ चर्णय' । श्रीपूज्यैर्मुहूर्तमेकं चिन्तयित्वोक्तम्—

चरकरवाला कुवलयपसाहणा उल्लसंतसत्तिलया ।

सुंदरिर्विन्दु च नरिंद ! मंदिरे तुह सहंति भडा ॥

[३०]

इति गाथाया विस्तरेण व्याख्याने च श्रीपूज्यमुखसम्मुखमतिकृतूहलात् सकलमपि लोकमवलोकमानमवलोक्य वैलक्ष्यात् पद्मप्रभेणोक्तम्—‘आचार्य ! मया सह वादमारभ्येदानीमन्यतराणामग्रे आत्मानं भद्रं भावयसि ?’ श्रीपूज्यैश्च नन्दिनीनाम्ना छन्दसा—

पृथिवीनरेन्द्र ! समुपाददे रिपोरवरोधनेन सह सिन्धुरावली ।

भवतां समीपमनुतिष्ठता स्वयं नहि फल्गुचेष्टितमहो ! महात्मनाम् ॥

[३१]

इदं नवं वृत्तं पठितोक्तम्—‘पद्मप्रभ ! किमिदं छन्दः ?’ पण्डितैरुक्तम्—‘आचार्य ! अनेनाज्ञानेन सह बुवाणस्त्वमात्मानमेव केवलं क्लेशयति न फलं किञ्चिद्भवियति । तथाऽऽचार्य ! खङ्गवन्धेन चित्रकाव्यं कुरु’ । तदनन्तरं श्रीपूज्यैः खटिकया भूमौ रेखाकार खङ्गं कृत्वा तात्कालिकम्—

लसद्यशःसिताम्भोज ! पूर्णसम्पूर्णविष्टप ! ।

पयोधिसमगाम्भीर्य ! धीरिमाधरिताचल ! ॥

[३२]

ललामविक्रमाक्रान्तपरधमापालमण्डल ! ।

लब्धप्रतिष्ठ ! भूपालावनीमव कलामल ! ॥

[३३]

इत्येवंरूपश्लोकद्वयाक्षरलिखनेन भरितम् । तच्च चित्रकाव्यं वाचयित्वाऽतिहृष्टैः पण्डितैः प्रशंस्यमानान् श्रीपूज्यान् दृष्ट्वाऽमर्षवशादाह पद्मप्रभः—‘पण्डितमित्रा ! द्रुमसहस्रमेकं दातुमहमपि समर्थो वर्तेऽतो मामपि प्रशंसयत’ । मण्डलेश्वरकङ्कमासेनोक्तम्—‘रे मुण्डिक ! श्रीपृथ्वीराजसमक्षं यदपि तदपि बुवाणस्त्वमात्मानं गले ग्राहयसि’ । राज्ञोक्तम्—‘पण्डितमित्रा ! एनमपि वराकं समदृष्ट्वा वादयत’ । तैरुक्तम्—‘देव ! यदि गोरूपः किमपि वेत्ति तदैपोऽपि वेत्ति’ । राज्ञोक्तम्—‘मृत्प्याऽपि दृष्ट्वा ज्ञायत आचार्यो विद्वान्, परमस्मत्सभायां न्यायमय्यां वचनीयता यथा न भवत्यतः कारणात् पद्मप्रभोऽपि सर्वविषये युष्माभिः परीक्षयितव्यः’ । पण्डितैरुक्तम्—‘गोस्वामिन् ! पद्मप्रभः काव्यं कर्तुं न जानाति, आचार्यपठिते वृत्ते छन्दो नोपलभ्यति, आचार्येण तर्करीत्या वामावर्त्तारात्रिकावतारणे स्थापिते प्रत्युत्तरं किमपि न दत्तवान्, तर्कमार्गमपि न परिछिनत्ति, केवलं विरूपं मापितुं वेत्ति, तथापि युष्मन्निरोधाद् विज्ञेयेण समदृष्ट्वा प्रक्ष्यामः’ । ‘आचार्य ! पण्डितपद्मप्रभ ! युवाम्—

“चकर्त दन्तद्वयमर्जुनं शरैः क्रमादमुं नारद इत्यबोधि सः ।”

इति समस्यां पूरयतमिति । क्षणादेव श्रीपूज्यैरुक्तम्—

चकर्त दन्तद्वयमर्जुनं शरैः क्रमादमुं नारद इत्यबोधि सः ।

भूपालसन्दोहनिषेवितक्रम ! क्षोणीण्ते ! केन किमत्र संगतम् ॥

[३४]

—इति । सम्यैरुक्तम्—‘आचार्य ! न किमपि लभ्यते, ईदृश्या समस्याया पूरितया; यदस्माभिरसंगत्युच्चारणाय युवां प्रष्टौ, त्वया च सैव समर्थितेति । तथा सरलकाव्यादेतदेव समस्याया दुःखत्वं यदसांगत्यमपनीयते’ । पूज्यैरुक्तम्—‘पण्डितमित्रा ! एवमपि समस्या पूर्यत एव; यतः श्रीभोजदेवसभाया केनाप्यागन्तुकपण्डितेन—

“सा ते भवाऽनुसुप्रीताऽव्यचित्रकनागरैः । आकाशेन वक्ता यान्ति” . . .

इति समस्यापादत्रयं कथितम्; ‘देव ! किं केन संगतम्’ इति चतुर्थपादप्रक्षेपेण श्रीभोजराजसत्कपण्डितेन पूरिता’ । पण्डितैरुक्तम्—‘एवमपि पूर्यत एव, यदि पद्मप्रभमदृक्षः कोऽपि पूरको भवति; युष्मादृशानां त्वेवंविधकाव्य-

शक्तियुक्तानां न युज्यत इदृशी सम्यस्यां पूरयितुमिति' । तदनन्तरं श्रीपूज्यैः क्षणमेकं विमृश्योक्तम्—

चकर्त दन्तद्वयमर्जुनः गरैः कीर्त्या भवान् यः करिणो रणाङ्गणे ।

दिदृक्षया यान्तमिलाप दूरतः क्रमादमुं नारदमित्यबोधि सः ॥

[३५]

इत्येतद्व्याख्यानावसाने च विस्मयरसपरवशैः पण्डितैरुक्तम्—‘आचार्य ! भगवती सरस्वती लय्येवैकस्मिंस्तुष्टा, यदेवं चिन्तितान् पदान् ददाति’ । पार्श्वोपविष्टश्रीजिनमतोपाध्यायेनोक्तम्—‘पण्डितमिश्राः ! सत्यमेतद् यदाचार्यविषये परमेश्वरी श्रीवाग्देवी प्रसन्नाऽभूदिति, कथमन्यथैषा भगवती निजपुत्रैर्युष्माभिः सहाचार्यस्य साङ्गत्यमकारयत्’ । पण्डितैरुक्तम्—‘पद्मप्रभ ! त्वमपि किमपि ब्रूहि’ । स ग्राह—‘क्षणमेकं प्रतीक्षध्वं चिन्तयेन्नस्मि’ । तैश्च स—‘पण्मासान् यावच्चिन्तयेरि’त्युपहसितः । तथा भणितम्—‘सर्वाधिकारिन् ! मण्डलेश्वरकइमास ! आचार्यसदृशः कोऽपि विद्वान् दृष्टः ?’ स ग्राह—‘अद्याग्रतो न दृष्टः’ । अङ्गुल्या निजतुरङ्गमान् दर्शयता राजोक्तम्—‘आचार्य ! परतः पश्य पश्येत्यमी पट्टघोटकाः केन कारणेनोत्पतन्ति ?’ श्रीपूज्यैर्विमृश्योक्तम्—‘शृणु महाराज !

ऊर्ध्वस्थितश्रोत्रवरोत्तमाङ्गा जेतुं हरेरश्वमिवोद्धुराङ्गाः ।

खमुत्प्लवन्ते जवनात्तुरङ्गास्तवाऽवनीनाथ ! यथा कुरङ्गाः ॥

[३६]

एतदर्थश्रवणे च प्रसन्नवदनं राजानं दृष्ट्वा पण्डितैरुक्तम्—‘आचार्य ! उदयगिरिनाम्नि हस्तिन्यध्वारूढः कीदृशः पृथ्वीराजः शोभत इति वर्णय’ । पूज्यैर्हृदये विमृश्योक्तम्—

विस्फूर्जदन्तकान्तं लसदुरुकटकं विस्फुरद्वातुचित्रं,

पादैर्विभ्राजमानं गरिमभृतमलं शोभितं पुष्करेण ।

पृथ्वीराजक्षितीशोदयगिरिमभिविन्यस्तपादो विभासि,

त्वं भास्वान् ध्वस्तदोषः प्रवलतरकराक्रान्तपृथ्वीभृदुच्चैः ॥

[३७]

इति वृत्तार्थं श्रुत्वा प्रसाददानाभिमुखे राजनि सति पण्डितैरुक्तम्—‘देव ! इतः स्थानाच्चतुर्दिक्षु योजनशतमध्ये ये केचन विद्वांसो विद्याबाहुल्यस्फुटदुदरोपगिदत्तसुवर्णपट्टाः श्रूयन्ते तेभ्यः सर्वेभ्य एव लक्षणस्मृत्या साहित्यपरिचयेन तर्काभ्यासेन सिद्धान्तावगत्या लोकव्यवहारपरिज्ञानेनायमेवाचार्यः समधिकः । किम्वहुना, सा विद्यैव नास्ति या-
ऽस्य मुखाभ्मोजे सुखासिकया न विलसति’ । समस्यामपूरयित्वाऽपि पद्मप्रमेणोक्तम्—‘महाराज ! केषांचिन्मानुषाणां पार्श्वे विद्या असन्त्य एव भद्राः, यतस्ते तद्विद्यावलेन लोकैः सह निरन्तरं क्लहायमानाः सकलमपि जगदुत्सृज-
यन्ति । यदुक्तम्—

विद्या विवादाय धनं मदाय प्रजाप्रकर्षाऽपरवञ्चनाय ।

अभ्युन्नतिलोकपराभवाय येषां प्रकाशे तिमिराय तेषाम् ॥

[३८]

श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘भद्र पद्मप्रभ ! त्वदग्रे किञ्चिदभिहितं भणामि भगवन् मा रूप’ । तेनोक्तम्—‘भण महानुभाव !’
‘इत्थमशुद्धं वृत्तादिकं पठन्तमेकमपि यतिनं दृष्ट्वा सर्वोऽपि मिथ्यादृष्टिलोको-अहो ! एते श्वेतपटाः शुद्धमपि पठितुं न जानन्ति किमन्यज्जास्यन्तीत्युपहसति-अतः कारणादस्मिन् वृत्तेऽद्य पश्चाद्भवता ‘प्रकर्षः परवञ्चनाये’ति ‘प्रकाश-
स्तिमिराये’ति च पठनीयम् । तथाऽस्मिन्प्रस्तावे ‘विद्या विवादाये’त्यादिसुभाषितमसम्बद्धमुक्तम्, यतो धर्मशील !
किमस्माभिरुक्तं यत्त्वमस्माभिः सह वार्दं गृहाण, किं वा त्वयैवास्मद्भक्तश्रावकाणामग्रे कथितं यदहो ! अत्रानयत स्व-
गुरुं यथेदानीमपि जयामीति’ । स स्वस्कन्धास्फालनपूर्वं ग्राह—‘मया कथितम्’ । पूज्यैरुक्तम्—‘कस्य शक्त्या ?’ स ग्राह
‘स्वशक्त्या ।’ पूज्यैरुक्तम्—‘इदानीं सा किं काकैर्मक्षिता ?’ स ग्राह—‘नहि नही’ति । पूज्यैरुक्तम्—‘तर्हि क्व गता ?’ स

ग्राह—‘मम भुजयोर्मध्ये वर्तते, परमवसरमन्तरेण न प्रकाश्यते’ । पूज्यैरुक्तम्—‘अवसरः कदा भविष्यति ?’ । स ग्राह—‘इदानीमेव’ । ‘तर्हि किमिति विलम्बः क्रियते ?’ स ग्राह—‘राजानमालाप्य स्वशक्ति स्फोरयिष्ये’ । पूज्यैरुक्तम्—‘वेगं कुरु’ । तत्पश्चात् पद्मप्रभः स्वचेतस्यनेनाचार्येण निजशरीरसौभाग्येन वचनचातुर्येण विद्यावलेन वशीकरणादिमन्त्रप्रयोगेण वा सर्वोऽपि राजलोकः स्वात्मनि सानुरागी कृतः, मया पुनरात्मभक्ताः श्रावका अपि तादृशराजप्रसादवर्णनोद्भूतविकाशमुखा अपि श्याममुखीकृताः, किं क्रियते ? कोऽप्युपायो न फलति; भवतु, तथापि “पुरुषेण सता पुरुषकारो न मोक्तव्यः” इति न्यायादिदानीमपि यदि किञ्चित्साहसं कृत्वाऽऽवयोर्द्वयोरपि समश्रीकता भवति तदाऽस्मिन् देशे स्थातुं शक्यतेऽन्यथा महान्तं लोकोपहासमसहमानानामस्माकं सश्रावकाणां देशत्याग एव भविष्यतीति विभाव्य, राजानमुद्दिश्य चोक्तवान्—‘महाराज ! अहं पदत्रिंशत्संख्यदण्डनायकायुधप्रकाराभ्यासेन मल्लविद्यायां कृतश्रमो वर्तेऽतो मया सममेनमाचार्यं बाहुयुद्धेन योधयेति’ । राजा च दर्शनिनामाचारानभिज्ञतया कौतुकदिदृक्षया च श्रीपूज्यमुखसंमुखमवलोकितवान् । पूज्यैश्चाकारेङ्गितादिभिः श्रीपृथ्वीराजाभिप्रायमनुमीयोक्तम्—‘महाराज ! बाहुयुद्धादिकं दिक्रिकाणामेव क्रीडा, यतो गलागलिलग्रा बालका एव शोभन्ते न महान्तः, शस्त्राशस्त्रि युध्यमाना राजपुत्रा एव शोभन्ते न वणिजः, दन्तकलहेन युध्यमाना रण्डा एव शोभन्ते न राजदाराः, तत्कथमस्य वचनमुपादेयं स्यात् ? । पण्डिताश्चोत्तरप्रत्युत्तरदानशक्त्या परस्परं स्पर्धमानाः शोभन्ते’ । अत्रान्तरे पण्डितैरुक्तम्—‘देव ! वयमपि पाण्डित्यगुणेन युष्माकं पार्श्वाद् वृत्तिं लभामहे न मल्लविद्याकुशलतया’ । पूज्यैरुक्तम्—‘पद्मप्रभ ! अस्यां सभायामेवं ब्रुवाणः स्वदंष्ट्रिकयाऽपि न लजसे ?; महाराज ! यद्यस्य शक्तिरस्ति तदैपोऽस्माभिः सह शुद्धया प्राकृतभापया संस्कृतभापया मागधीभापया पिशाचभापया शूरेसेनीभापया शुद्धयाऽपभ्रंशभापया गधेन वा पधेन वा लक्षणेन वा छन्दसा वाऽलङ्कारेण वा रसविचारेण वा नाटकविचारेण वा तर्कविचारेण वा ज्योतिर्विचारेण वा सिद्धान्तविचारेण वा ब्रूताम्, यदि पश्चाद् वयं भवामस्तदा यादृशानेप कथयति तादृशा एव वयम्, परं यदैपोऽस्माकं हस्तेन लोकविरुद्धं स्वदर्शनविरुद्धं मल्लयुद्धादिकारयति तत्कथमपि न कुर्मः । न चास्माकं तावन्मात्राकरणे लाघवम्; यतः कदाचित् कोऽपि हालिकादिः कथयिष्यति—यदि यूयं पण्डितास्तदा मया सह हलकर्षणादि कुरुध्वमिति—तदा किमस्माभिस्तत्कर्तव्यम्, अकरणे च किमस्माकं पाण्डित्यं याति ? । तथा महाराज ! यद्येव यथा तथाऽस्मान् जेतुं वाञ्छति तदाऽस्माकं पार्श्वात् क्लिष्टं काव्यं प्रश्नोत्तरं वा गुप्तक्रिया-कारकादिकं वा पृच्छतु । अथवा स्वेच्छानुसारकर्तव्याश्वरसन्निवेशरूपया कल्पितया लिप्या किञ्चिद्बृत्तं सभ्यकर्णे कथयित्वा खटिकया भूमौ लिखतु, यद्यदसीयहृदयस्थं वृत्तं न निष्काशयामस्तदा हारितमेव । अथवा वृत्तस्य केवलान् खरान् लिखतु केवलानि व्यञ्जनानि वा लिखतु, यदि केवलैस्तैरस्य हृदयस्थं वृत्तं न निष्काशयामस्तदापि हारितमेव । तथैकवारश्रुतवृत्ताक्षराणि पश्चानुपूर्व्येण लिखतु, किं वा वयं लिखामः । तथा वर्तमानकालवर्तिवांशिकगीयमाननवनवरागनामकथनपूर्वकं तात्कालिककाव्येनाऽन्यनिर्दिष्टकोष्ठकाक्षरप्रक्षेपेण कोष्ठकानेप पूरयतु, किं वा वयं पूरयामः’ । राज्ञोक्तम्—‘आचार्यमिश्रा ! यूयं सर्वान् रागान् परिच्छिन्त ?’ पूज्यैरुक्तम्—‘महाराज ! यदि केनापि पण्डितेन सह वादव्यवस्था निष्पन्ना स्यात् तदा क्रियते वार्ता काऽपि, अनेन पुनरज्ञानेन मानुषेण सह विवदमानानां केवलमात्मनः कण्ठशोष एवेति’ । राज्ञोक्तम्—‘आचार्य ! मा विपाद, यथोक्तकोष्ठकपूर्तिरीतिदर्शनेन यथाऽस्माकं कुतूहलं पूर्यते तथा कुरु’ । पूज्यैरुक्तम्—‘ईदृशं किमपि यदि कथयत तदाऽस्माकमपि शरीरे सुखं भवति’ । तत्कालकारितवांशिकवाद्यमानवंशोत्तिष्ठन्नवधनरागभणनपूर्वकं तत्कालकृतश्रीपृथ्वीराजन्यायप्रियत्वगुणवर्णनरूपश्लोकाक्षराणि सर्वाधिकारिकइमासनिर्दिष्टे कोष्ठके प्रक्षिपद्भिः श्रीपूज्यैस्तस्यां सभायां कस्य कस्य मनःपङ्कज आश्चर्यलक्ष्मीः सुरासिकया न स्थापिता । अतिप्रसन्नेन श्रीपृथ्वीराजपृथ्वीपतिनोक्तम्—‘आचार्य ! जितं त्वया, विकल्पः कोऽपि मनसि न कार्यः । स्वकीयधर्मप्रभावात् सहस्रसंख्यदेशस्वामित्वं प्राप्तं मया सप्ततिसहस्रतुरङ्गमानामाधिपत्यं च; तथा न कोऽपि

प्रतिपक्षो मदीयां भूमिकां क्रमितुं शक्नोति यच्चमस्मिन् देशे वससीति । तथाऽऽचार्य ! मया न ज्ञातं यच्चमेवंविधं स्तं वर्तसे, अतो यत्किञ्चिदनुचितमाचरितं तत्क्षन्तव्यमिति वदता हस्तौ योजितौ । पूज्यैश्च हर्षवशाद्-

वम्भ्रम्यन्ते तच्चैतास्त्रिभुवनभवनाभ्यन्तरं कीर्तिकान्ताः,

स्फूर्जत्सौन्दर्यवर्या जितसुरललना योषितः संघटन्ते ।

प्राज्यं राज्यप्रधानप्रणमद्वनिपं प्राप्यते यत्प्रभावात्,

पृथ्वीराज ! क्षणेन क्षितिप ! स तनुतां धर्मलाभः श्रियं ते ॥

[३९]

इत्याशीर्वाददानपूर्वकं राजवचनं बहुमानितम् । एवंविधं समाचारमवलोक्य वैलक्ष्यात् पद्मप्रभेणोक्तम्-‘महाराज ! एतावन्तं कालं त्वमेकः समदृष्टिरस्या सभायामासीः, इदानीं च त्वमपि स्वपरिवारानुवृत्त्याऽऽचार्यं पक्षपातं कृतवान्’ । राज्ञोक्तम्-‘पद्मप्रभ ! किमसद्वस्तेन कारयसि ?, यदि तव शरीरे काऽपि पाण्डित्यकलाऽस्ति तदाऽऽचार्येण सह ब्रूहि, वयं न्यायं दापयिष्यामोऽथ नास्ति तदुत्तिष्ठ स्वप्रतिश्रये गच्छेति’ । स प्राह-‘महाराज ! न्यायवत्यां पृथ्वीराजसभायां गत्वा यः कश्चित् कलाकौशल्येनाऽऽत्मानं बहु मन्यते स मया सह दौकतामित्याह्वानपूर्वकमङ्गुलीमूर्ध्वं करिष्य इत्याशावता मया पदत्रिशत्संख्यदण्डनायकायुधप्रकारा अभ्यस्ताः, अतो यद्यद्य तव सभायामेपा कला फलवती न भविष्यति तदा कदा भविष्यतीति ?’ ।

५१. अत्रान्तरे श्रीपृथ्वीराजातिवल्लभेन मण्डलीकराणकसमकक्षेण श्रीजिनपतिसूरिपादभक्तेन श्रे० रामदेवेनोक्तम्-‘देव ! शृणुत वार्तामेकाम्-श्रे० वीरपालपुत्रजन्मपत्रिकानुसारेण ज्ञायते, तव पुत्रो राजमान्यो द्रव्याढ्यो दानप्रियश्च भविष्यतीत्यादिज्योतिषिकवाक्यश्रद्धया मदीयः पुत्रो राजसभायां सञ्चरन्मा केनाप्यवहेत्यतामित्यभिप्रायेणावात्यकालादहमात्मविप्रेण पण्डितहस्तेन द्विसप्ततिः कला अभ्यासितः । अन्यासां च घनानां कलानां फलं मया दृष्टं किन्तु युष्मत्प्रसादान्मम संमुखं वक्रया दृष्ट्वा केनापि नावलोकितम्, अतो बाहुयुद्धस्य फलं न दृष्टम्; इदानीं च मम पुण्याकृत्यत्वं सभाया पद्मप्रभः समागतोऽतो यदि युष्माकं निरोपो भवति पद्मप्रभस्य च संमतं भवति तदा बाहुयुद्धकलायाः फलमालोक्यते’ । केलिप्रियेण राज्ञोक्तम्-‘श्रेष्ठिन् ! वेगं कुरु, ऊर्ध्वो भव पद्मप्रभ !, त्वमपि स्वकलायाः फलं प्राप्नुहीति’ । तदनन्तरं द्वावपि मल्लग्रन्थि वद्धा गलागलि योद्धुं प्रवृत्तौ । क्षणान्तरे श्रे० रामदेवेन निहत्य भूमौ पातितः पद्मप्रभः । ‘श्रेष्ठिन् ! श्रेष्ठिन् ! अस्य कर्णौ लम्बौ स्तो मा त्रोटये’ति श्रीपृथ्वीराजवचनं निषेधकमप्युपहासपरतया विधायकं मत्वा तत्कर्णपालां हस्तेन गृहीत्वा पूज्याभिमुखमवलोकितवान् रामदेवः । पूज्यैश्च स्वशिरोधूननेन ‘प्रवचनोद्वाहं मा कृथा’ इत्यादिवचनेन च निषिद्धः । लोकैश्च कलकलं कृत्वा परस्परमहमिकयोक्तम्-‘यथाऽहो मया प्रथममेव कथितं यच्छ्रेष्ठी जेष्यति; यदनेन सावष्टम्भं पद्मप्रभाभ्यस्तपदत्रिशदण्डकलातो द्विगुणकलाभ्यासः कथितः’-इत्यादि । राजादेशात् पद्मप्रभं मुक्तवोत्थितः श्रे० रामदेवः । सोऽपि चोत्थाय धूलिमलिनं निजं वस्त्रादि प्रास्फोटयत्, राजपुत्रैश्च श्रीपृथ्वीराजाक्षिसंज्ञानुसारेण गले गृहीत्वा पर्यस्तः स वराकः । तत्पश्चात्तस्य पततः सोपानपङ्क्तिंसंस्तया भयं मस्तकमधस्तनसोपानसमीपे क्षणं मूर्च्छां समागता । केनापि वण्ठेन प्रच्छादिकाऽपहृतेति तादृशमसमञ्जसं दृष्ट्वा जिनशासनलाघवमीरुभिः श्रीजिनपतिसूरिभिर्देयापरिणामात्तत्क्षणादेवाऽऽत्मभक्तश्रावकहस्तेन श्वेता प्रच्छादिका दापिता तस्य । तथैकेन च वण्ठेन हस्तकादानपूर्वकमूर्ध्वाकृत्य जितमस्माकं ठक्कुरेणेति वदता द्वितीयहस्तेन दत्ता तन्मस्तके टक्करा । तदनन्तरं सहस्रसंख्यैर्विदप्रार्थलोकैस्तन्मस्तके टक्करां ददद्भिर्धवलगृहाद्वहिर्निष्कासितः । श्रीपूज्यैश्च श्रीपृथ्वीराजहस्ते महाश्वेतवहिकापट्टचतुष्कोणखण्डलघुहस्तचित्रकरलिखितमहाप्रधानलत्रवन्धपटो दत्तः । राजा पुनरतिकृतहलाच्छत्रमवलोक्य-

पृथ्वीराय ! पृथुप्रतापतपन प्रत्यधिपृथ्वीभुजां,

का स्पर्धा भवताऽपराद्धैर्यमहसा सार्धं प्रजारञ्जने ।

येनाऽऽजौ हरिणेव खङ्गलतिकासंपृक्तिमन्पाणिना,

दुर्वाराऽपि विदारिता करिघटा भादानकोर्वीपतेः ॥

[४०]

इत्येतच्छत्रग्रन्धवृत्तं वाचितं पण्डितैश्चोभयथाऽपि व्याख्यातम् । तथा तस्मिन्नेव पटे चित्रकरलिखितराजहंसिकायुग-
लोपरिस्थितम्—

कथमलिणपत्तसंगहमसुद्धवयणं मलीमसकमं व ।

माणसहियं पिअवरं परिहरियं रायहंसकुलं ॥

[४१]

परिसुद्धोभयपक्खं रत्तपयं रायहंसमणुसरड् ।

तं पुहविरायरणसरसि जयसिरी रायहंसि व्व ॥

[४२]

इति गाथाद्वयं वाचितं स्वयं पूज्यैर्महाविस्तरेण व्याख्यातं श्रुत्वा चाऽतिप्रमोदात् 'कमेकमस्वाचार्यस्याभीष्टं करो-
मी'ति चिन्तयित्वा राज्ञोक्तम्—'आचार्य ! ममाथवा निजगुरोः शपथोऽस्ति ते, यदि त्वमात्मनोऽभीष्टमगम्यमानं
ममाग्रे न कथयसि; यस्मिन् कस्मिन् वा देशे यस्मिन् कस्मिन् वा नगरे तावकं मनो रमते तदुपरि गृहाण पत्तला-
मिति' । श्रीपूज्यैरुक्तम्—'महाराज ! शृणुत, निजभुजोपाजितलक्षसंख्याद्रव्यः सा० माणदेवनामा श्रावकः श्रीविक्रम-
पुरे वसन्नस्ति । स च मम गृहस्थसम्बन्धेन पितृव्यो भवति । तेन च मम व्रतग्रहणसमयेऽत्यादरेण भणितम्—'वत्स !
कथमहमात्मीयान् जातकाननेकधा विलासान् कुर्वतो द्रक्ष्यामीत्यभिप्रायेणानेकानि कष्टानि विपद्य मयैतावानर्थं उपा-
जितः । अतो वत्स ! किमेवं त्वयाऽऽत्ममनसि विकल्पितं यच्चं गृहस्थयासादुद्विग्न इव लक्ष्यसे ? । कथय किं द्रम्मान्
सहस्राणि दश विशतिं दत्त्वा देशान्तरे कस्मिंश्चित् प्रेययाम्यत्रैव वा हङ्गं मण्डयामि कन्यकां वा कामपि परिणाययामि, अन्यो
वा यः कश्चित्तव चेतसि मनोरथो वर्तते तं कथय यथा पूरयामीत्यादि"—मया तु तत्सर्वमवगणय्य स्वगुरुपदेशश्रवणो-
च्छलितपरमसंवेगात् सर्वसङ्गपरित्यागः कृतः । सोऽहं कथमद्य युष्माकं देशाय वा नगराय वा स्पृहयामीति' । राज्ञो-
क्तम्—'तर्ह्यन्यतरं किञ्चित्कार्यं भण, यथाऽहमात्मोत्पन्नं हर्षं सन्मानयामि' । उत्सुकीभूय श्रे० रामदेवेनोक्तम्—'देव !
जयपत्रार्पणविषये प्रसादः क्रियताम्' । राज्ञोक्तम्—'श्रे० रामदेव ! अद्य खरमुत्तं व्रभूव, दिनद्वयमध्ये निजकार्येणा-
जयमेरावामभिष्यामि । तत्रागतः सन्निधयेन जयपत्रमर्पयिष्यामि' । श्रेष्ठिनोक्तम्—'देवनिरोपः प्रमाणम्, परमितः स्थाना-
द्यथाऽस्मद्गुरुणां महाविस्तरेणाजयमेरौ प्रवेशो भवति तथाऽऽदिशत' । राज्ञोक्तम्—'मण्डलेश्वर ! त्वया तथा कर्तव्यं
यथा श्रे० रामदेवगुरवो महत्यां शोभायां भवन्त्यामजयमेरौ निजोपाश्रये प्रभृता भवन्ती'त्यादिशिक्षा कइमासस्य दत्ता ।

५२. तदनन्तरं ततः स्थानादुत्थाय सहस्रसंख्यतुरङ्गमाधिरुद्धराजपुत्रानुगम्यमानमण्डलेश्वरकइमासप्रमुखराजप्र-
धानैः सह प्रीतिवार्तां कुर्वन्तः, स्वकर्णाभ्यामात्मीयकीर्तिं शृण्वन्तः, प्रभूतलोकदीयमानाशिपो गृह्णन्तः, श्रीपृथ्वीराज-
सत्के मेघाडम्बरनाम्नि छत्रे प्रभावनायै मस्तकोपरि ध्रियमाणे, पुरमध्ये स्थाने स्थाने रङ्गभरेण प्रेक्षणीयके निष्पद्यमाने,
दाने च व्याप्रियमाणे, चञ्चर्या दीयमानायां, धवलेषु गीयमानेषु, श्रीगौतमस्वामिगणधरप्रमुखपूर्वजसत्कगुणगणप्रशं-
सनपूर्वकं विरुदावलीर्ददन्सु भट्टलोकेषु, श्रीपृथ्वीराजसभायां श्रीजिनपतिस्वरिभिर्जितः पण्डितपद्मप्रभ इत्याद्यर्थप्रतिव-
द्भासु तत्कालनिष्पन्नासु चतुष्पदीषु पठ्यमानासु, निःस्त्राणैः सह पञ्चशब्देषु वाद्यमानेषु, राजादेशान्नगरशोभा शोभिते
श्रीजयमेरौ चैत्यपरिपाटिपूर्वकं पौषयशालायां समागताः श्रीपूज्याः ।

५३. दिनद्वयानन्तरं प्रतिज्ञातार्थनिर्वाहकः सवलवाहनो महाराजाधिराज-श्रीपृथ्वीराजः श्रीजयमेरौ निजधवल-

गृहे समागत्य ततः स्थानाद्वस्तिस्कन्धाधिरूढेन जयपत्रेण सह पौषधशालायामागतौ ददौ च जयपत्रं श्रीपूज्यानां हस्ते । पठितश्चाशिर्वादः श्रीपूज्यैः । श्रावकैश्च कारितं महावर्धापनकम् । तस्मिंश्च वर्धापनके श्रे० रामदेवेनात्मगृहात् पारु-
त्यद्रम्माः षोडश सहस्राणि व्ययीकृताः । सं० १२४० विक्रमपुर आत्मना पञ्चदशैः श्रीपूज्यैर्गणियोगतपश्चक्रे । १२४१ फलिबधिक्रायां जिणनागाजित-पद्मदेव-गणदेव-यमचन्द्राणां धर्मश्री-धर्मदेव्योश्च दीक्षा दत्ता । सं० १२४२ माघसुदि १५ श्रीजिनमतोपाध्याया देवीभूताः । सं० १२४३ खेटनगरे चतुर्मासी कृता । सं० १२४४ श्रीमदणहिल-
पाटकनाम्नि पत्तन इष्टगोष्ठ्यां वर्तमानायां वश्यायमभयकुमारमुक्तवान् भाण्डशालिकसंभवः-‘अभयकुमार ! तव स्वाज-
न्येन तव कोटिसंख्यद्रव्याधिपत्येन तव राजमान्यतया किमस्माकं फलम् ? यच्चमस्मद्गुरुन् श्रीउज्जयन्त-शत्रुञ्जयादिती-
र्थेषु यात्रां न कारयसि ?’ एवं प्रोत्साहितः सन् वश्यायोऽपि ‘भाण्डशालिक ! मा कांचिदनिवृत्तिं कृथाः, करिष्यामि
सर्वं भद्रम्’-इत्युक्त्वा राजकुलं गतः । तत्र च महाराजाधिराजभीमदेवं राजप्रधानं जगद्देवनामानं प्रतीहारं च विज्ञप्या-
जयमेरुवास्तव्यखरतरसंघयोग्यं स्वयं लेखितराजादेशं गृहीत्वाऽऽत्मगृह आगतः । तदनन्तरं वश्यायेनात्मसमीपाका-
रितभाण्डशालिकसमक्षं राजादेशं खरतरसंघयोग्यं श्रीजिनपतिसूरियोग्यं स्वकीयं विज्ञप्तिकाद्वयं दत्त्वा प्रधानलेखवाहकः
श्रीअजयमेरौ संघपार्श्वे प्रेषितः । श्रीपूज्या अपि राजादेशदर्शनाद् वश्यायश्रीअभयकुमारसत्कविज्ञप्तिकाद्वयवाचनाच्च
संघप्रार्थनया च श्रीअजयमेरुवास्तव्यसंघेन मह तीर्थवन्दनार्थं चलिताः ।

५४. त्रिभुवनगिरौ यशोभद्राचार्यसमीपेऽनेकान्तजयपताका-न्यायावतारादिजैनतर्क-दशरूपकादिग्रन्थान् भणित्वा,
श्रीपूज्यादेशात् त्रिभुवनगिरीयसंघेन सह, तर्कभणनोपपम्भकारकशीलसागर-सोमदेवयतिद्वयसहितौ पं० यतिपालगणि-
धर्मशीलगणी तीर्थयात्रोपरि प्रस्थितानां श्रीपूज्यानां मिलित्वा कथयतः स्म, यथा-‘प्रमो ! श्रीयशोभद्राचार्येण युष्मदा-
देशात् प्रस्थितानामस्माकमग्रे कथितं यथा-“यदि यूयं कथयत तदहमपि युष्माभिः सह यात्रायामागच्छामि, यथा श्री-
गूर्जरत्रायां सञ्चरतां श्रीपूज्यानामग्रे स्थितः काहलिक इव व्रजामि येन कोऽपि प्रतिमल्लः संमुखमपि स्थातुं [न] शक्नोति
ममपि च निजगुरुवहुमानं कुर्वतो लघुतरः कर्मसञ्चयो भवतीति”-अस्माभिस्तु युष्मन्निरोपाभावान्निषिद्धः श्रीमदा-
चार्यः’ । श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘रुचिर कुर्वीध्वं यदि तमाचार्यमानयध्वम् । भोरिदानीमपि कथमपि स आगच्छति ?’ तैरुक्तम्-
‘प्रमो ! इदानीं दूरदेशे वर्तते स इति नागच्छति’ । तथा, यथा चतुर्दश सहस्राणि नदीप्रवाहा गङ्गाप्रवाहे मिलन्त्येवं
विक्रमपुर-उच्चा-मरुकोट्ट-जैसलमेरु-फलवधिका-ढिल्ली-वागड-माण्डव्यपुरादिनगरवास्तव्यभयलोकसंवा अहमह-
मिक्रया श्रीअजयमेरवीयसंघस्य मिलिताः । श्रीपूज्या अपि विद्यागुणेन तपोगुणेनाचार्यमन्त्रादिशक्त्या श्रावकलोक-
भक्त्या संसारविरक्त्या बृहस्पतिप्रायप्राणि(वाणी ?)संसक्त्या स्थाने स्थाने प्रवचनप्रभाषनां कुर्वन्तः श्रीसंघेन सह प्राप्ताश्च-
न्दावत्याम् ।

५५. तत्र च संघमध्यस्थितरथप्रतिमावन्दनार्थं पञ्चदशभिः साधुभिः पञ्चभिराचार्यैश्च सह प्रामाणिकाः पूर्णिमा-
पक्षीयाः श्रीअकलङ्कदेवसूरयः समागत्य रथप्रतिमास्नानमहोत्सवदर्शनार्थमिलितलोकमेलापकदर्शनाद् व्याघ्रुष्य दूरदेशे
वृष्टस्याधस्तात् स्थिताः । श्रीपूज्यैश्च मानुषं प्रेष्य पृच्छापितास्ते, यथा-‘आचार्यमित्राः ! केन कारणेन चैत्यवन्दनाम-
कृत्यैव यूयं व्याघ्रुष्य स्थिताः ?’ इति । तैरपि प्रेषितमानुषस्याग्रे कथितं यथा-‘येऽत्राचार्याः सन्ति तेऽस्माभिः सह
लघुवृहत्तया व्यवहारं करिष्यन्तीति ?’ । तेनाप्यागत्य पूज्यानामग्रे भणितम् । पूज्यैश्च-‘करिष्यते व्यवहारः, शीघ्र-
मागच्छते’त्यादि भाणितं तन्मुखेन तेषामग्रे । तदनन्तरं ते समागत्य ज्येष्ठानुक्रमेण वन्दनानुगुणनादिकं सर्वं कृतवन्तः ।
अकलङ्कदेवसूरिभिरुक्तम्-‘किं नामधेया आचार्यमित्राः ?’ पार्श्वस्थितेन मुनिनोक्तम्-‘श्रीजिनपतिसूरिनामानः श्रीपू-
ज्याः’ । तत्पश्चाच्चैरुक्तम्-‘आचार्यमित्राः ! केन कारणेनेदं श्रमयुक्तमात्मनाम कारितम् ?’ । पूज्यैरुक्तम्-‘कथं जायतेऽ-
युक्तमेतदिति ?’ तैरुक्तम्-‘व्यक्तमेव जायते; तथाहि जिनशब्देन सामान्यकेवलिन उच्यन्ते तेषां पतिस्तीर्थङ्कर एवेति

तीर्थङ्करनाम्नाऽऽत्मानं वादयन्तः परमेश्वराणां तीर्थङ्कराणां महतीमाशातनां कुरुष्वमिति । तस्माज्जिनपत्तिस्वरिरिति नाम युक्तम् । श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘आचार्यमिश्राः ! स्यादेवं यदि युष्माकमेवैकं विवक्षितं प्रमाणीकुर्वन्ति विद्वांसः, परं तेऽग्रतः पश्चाच्च घनं विचारयन्त्यन्यथा तेषां प्रेक्षावत्ताहानिप्रसक्तेः । यौष्माकीणां चेदृशीं वाणीं दृष्ट्वा वयमेवं मन्यामहे यदुत युष्माभिलोकयात्रयैव केवलया... (?) ग्रन्थाम्यासः परित्यक्तः । कथमन्यथा युष्माकं जिनपतिशब्द एवंविधा विप्रतिपत्तिरुत्पद्यते ?; यतो नहि लक्षणविद्यायामेक एव तत्पुरुषनामा समासो वर्णितः । सन्त्यन्येऽपि पञ्च समासा वर्णिताः । यदुक्तम्—

पट् समासा बहुव्रीहिर्द्विगुर्द्वन्द्वस्तथाऽपरः । तत्पुरुषोऽव्ययीभावः कर्मधारय इत्यमी ॥ [४३]

तथाऽन्येनापि पण्डितेन चित्री (?) प्रकटनाय पट्समासनामनिवद्वाऽऽर्या कृतेयम्—

द्विगुरपि सद्वन्द्वोऽहं गृहे च मे सततमव्ययीभावः ।

नत्पुरुष ! कर्म धारय येनाहं स्यां बहुव्रीहिः ॥

[४४]

तैरुक्तम्—‘ततः किम् ?’ पूज्यैरुक्तम्—‘योऽर्थः काप्येकेन समासेन न घटते स तत्र द्वितीयेन घटिष्यते, अतः किमित्युचालीभूयायुक्तमित्युक्तम्’ । तैरुक्तम्—‘कथमन्येन समासेन जिनपतिरिति नाम युष्मासु सङ्गतिमङ्गति ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘शृणुत, जिनः पतिर्यस्यासौ जिनपतिरिति बहुव्रीहिसमासे क्रियमाणे को गुणः को वा दोषो भवतीति भणत’ । तैरुक्तम्—‘आचार्यमिश्रा ! बहुव्रीहौ क्रियमाणे न कोऽपि दोषो भवति, स्वस्य जैनत्वख्यापनलक्षणो गुणश्च भवति । परमिदृश्या मनमि कल्पितया कटपिष्टिकया किमिति लोको व्यामोह्यते ?; प्राञ्जलमेव जिनपत्तिस्वरिरिति नाम किमिति न क्रियते ?’ पूज्यैरुक्तम्—‘येषां चेतसि लक्षणविद्या सम्यक् परिस्फुरति तेषामग्रे समं विषमं वा किमपि नास्ति । यतस्तेऽपशब्दानपि प्रधानशब्दत्वेन समर्थयन्ति, किं पुनः प्रधानशब्देषु प्रयुज्यमानेषु वाच्यम्’ । पुनरपि तैरुक्तम्—‘भवत्तिदमेव, परं संघेन सह यात्रा कापि सिद्धान्ते साधूनां विधेयतया भणिताऽस्ति, यदेवं यूयं प्रस्थिताः ?’ पूज्यैरुक्तम्—‘किमेकमुत्त्वत्रभाषकं मुत्त्वाऽन्ये विद्वांसः स्तोकं घनं वा सिद्धान्तभणितमनाश्रित्य धर्मकृत्ये प्रवर्तन्ते ?’ तैरुक्तम्—‘आचार्य ! अतिधृष्टा यूयं यदद्यापि सिद्धान्तबलमालम्बत’ । पूज्यैरुक्तम्—‘ज्ञायते लग्नं केचिद्धृष्टाः केचिन्न धृष्टा इति’ । तैरुक्तम्—‘किं युष्माभिरैकैः सिद्धान्ता दृष्टा न द्वितीयैः ?’ पूज्यैरुक्तम्—‘यदि द्वितीयैः सिद्धान्ता दृष्टा अभविष्यन् तदा ते निश्चितं नैवमवदिष्यन्’ । तैरुक्तम्—‘आचार्यमिश्रा ! त्रतिना सता संघेन सह तीर्थयात्रायां न गन्तव्यमित्यादीनि निषेधकवाक्यानि सिद्धान्ते किंवा वयं दर्शयामः, किंवा यूयं विधायकाक्षराणि दर्शयथ । अथवाऽस्तु दूरे सिद्धान्तः स्वकीयगुरोरेव वचांसि मा विस्मर्त । यतस्तेनोक्तम्—

विहिसमहिगयसुयत्थो संविग्गो विहियसुविहियविहारो ।

कड्याऽहं वंदिस्सामि सामि तं थंभणयनयरे ॥

[४५]

इत्यादि । पूज्यैरुक्तम्—‘आचार्यमिश्राः ! किमिति पुतप्राणेन (?) कथ्यते यद्वयं सिद्धान्ताक्षराणि दर्शयाम इति ? यतः स्वशक्तिस्तथैव स्फोर्यते, यदि सिद्धान्तेऽसन्त्यक्षराणि दर्श्यते, तानि पुनर्दर्शितान्यपि न प्रमाणीक्रियते विद्वद्भिरिति निरर्थकं स्वशक्तिस्फोरणम् । यानि पुनः सिद्धान्तमध्ये सन्त्यक्षराणि तान्यन्यैरपि दृष्टानि भविष्यन्तीति न तानि दर्शयितुं स्वशक्तिस्फोरणं युक्तमिति’ । तैरुक्तम्—‘युष्माकमपि सिद्धान्तभणितमाश्रित्यैव वयं संघेन सह यात्रायां प्रचलिता इति वक्तुं न युक्तम्’ । पूज्यैरुक्तम्—‘इदमीदृशमेव, यदि कथमपि वयं सिद्धान्तानुसारेण युष्मान् परिच्छेदयितुं न शक्नुमः; परं युष्माभिरपि मात्सर्यमुत्सार्य सावधानीभूय च श्रोतव्यम् । यद्यस्मद्दर्शिता युक्तिः सिद्धान्तानुयायिनी भवति तदा माननीया, न मृतकमुष्टिरीत्याग्रहः कार्यः’ । तैरुक्तम्—‘प्रमाणमिति’ । तदनन्तरं श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘आचा-

र्यमिश्रा ! आचार्यः स एव क्रियते येनानेके देशा दृष्टा भवन्त्यनेकदेशसम्बन्धिन्यश्च भाषा ज्ञाता भवन्तीति सिद्धान्तेऽस्ति । तैरुक्तम्—‘अस्तीति’ । श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘कार्यकारणेन लघुवयसोऽपि वयमाचार्यपदे च प्रवेशिता इत्यतोऽधुनाऽज्ञातदेशभाषापरिज्ञानार्थं संघेन सह प्रस्थितानामस्माकं तीर्थयात्रा यदि भवति तदा शङ्खो दुग्धैर्भृतः, कस्तूरिका कर्पूरेण वासितेत्येकमुत्तरम्; तथा संघेन गाढतर वयमभ्यर्थिता यदुत—प्रभो ! अनेकचार्याकलोकसंकुलायां गूर्जरत्रायां तीर्थानि सन्ति, तानि च ज्योत्कर्तुं चलितानस्मान् दृष्ट्वा कश्चिच्चार्याकस्तीर्थयात्रानिषेधाय प्रमाणयिष्यति, तदा सिद्धान्तरहस्यापरिज्ञानाद्वैदेशिकत्वाच्चास्माभिर्न किमप्युत्तरं दातुं शक्यते; अतो मा जिनशासने लाघवमभूदिति यूयं यथा तथाऽस्माभिः सह तीर्थवन्दनार्थमागच्छत—इत्यादिसंघाभ्यर्थनया वयमागता इति द्वितीयमुत्तरम् ।’ तथा साधूनां नित्यकृत्यव्याघातसंभावनया सिद्धान्ते संघेन सह यात्रा निषिद्धेति । यदा नित्यकृत्यव्याघातो भवति तदा न क्रियत एव । अस्मिन् संघे उभयकालप्रतिक्रमणब्रह्मचर्यनियमकभक्ताद्यनेकामिग्रहग्रहणपूर्वकतीर्थानि वन्दितुं श्रावकलोकश्चागतोऽस्तीति कथमस्माकमावश्यकानित्यकृत्यव्याघातसंभवः ?—इत्याद्यनेकयुक्तिप्रतिपादनप्रमोदिताः श्रीअकलङ्क-देवस्वरयः प्राहुः—‘आचार्यमिश्राः ! खरतराचार्य इति शब्दश्रवणेनाप्यस्माभिर्ज्ञातमेव यदि(इ) यूयं पुष्टालम्बनमन्तरेण नैवमपवादमाश्रयतः, पर किन्तु मारवो लोकोऽतिस्थूलभाषी श्रूयते, अद्य च मरुस्थलात् संघेन सहाचार्या आगताः सन्तीति श्रुतम्; अतोऽभ्याचार्याः कथं कथं भाषन्त इति द्रष्टुं कौतुकादागत्यास्माभिर्युयमालपिता न विरूपाभिप्रायेणेति यदनुचितमुक्तं तत्क्षन्तव्यम्’ । पूज्यैरुक्तम्—‘आचार्यमिश्रा ! इष्टगोष्ठ्यामपि यदपि तदपि वक्तुमायाति, किं पुनर्वादावस्थायाम्; अतो युष्मानुद्दिश्यास्माभिरपि यत्किञ्चिदनुचितमाचरितं तत्क्षन्तव्यमिति’ । तदनन्तरं तैरुक्तम्—‘आचार्यमिश्राः ! अद्येह युष्माकं ब्रुवतां रीति पश्यतामस्माकं चित्ताद् यदेतदस्मिन् देशे श्रूयते—खरतराणामाचार्यो वादलब्धिसम्पन्नः—इति तत्किं सत्यं किवाऽलीकमित्येवंरूपः सन्देहोऽपगतः । यतो नहि निर्मूला प्रसिद्धिर्भवति । तथाऽऽचार्यमिश्राः ! साधूनां विहरणस्यातिकालो भवत्यतो मुत्कलयामः’ इति । पूज्यैरुक्तम्—‘अद्यास्माकं प्राघुर्णका न भविष्यथ ?’ हर्षाचैरुक्तम्—‘प्राघुर्णकास्त एवोच्यन्ते ये देशान्तरादागता भवन्ति, वयं चात्रत्या एवेति कथं युष्माकं प्राघुर्णका भवामः, यूयं पुनरस्माकं प्राघुर्णका भवन्त्विति’ । पूज्यैरुक्तम्—‘युक्तमेवैतद्’ इत्यादिकां प्रीतिवार्तां कृत्वा हर्षितचित्ता गतास्ते निजोपाश्रयम् ।

५६. द्वितीये च दिने तत्रत्यैः श्रावकैः श्रीपूज्यानामग्रे द्वादशावर्त्तवन्दनकं दातुं समागत्य श्रीपूज्या विज्ञप्ता यथा—‘भगवन्तो ! वन्दनकं दापयतेति’ । श्रीपूज्यैर्मुद्रां धृत्वा ‘यथासमाधी’त्युक्तम् । तदनन्तरं ते श्रीजिनवल्लभस्वरिदग्धितमार्गागतविधिना वन्दनकं दातुं प्रवृत्ताः । हर्षवशाच्छ्रीपूज्यैरुक्तम्—‘भो भो महासत्त्वा ! गूर्जरत्रायामष्टपुटया मुख-वस्त्रिकया वन्दनकं दीयते, युष्माभिः किमिति चतुष्पुटया दत्तम् ?’ । तैरुक्तम्—‘भगवन्तो ! वयं श्रीअभयदेवस्वरिभिरेवं शिक्षिताः’—इत्यादिकां पूर्वजवार्तां श्रुत्वा कासहदे विहृतः संघेन सह । तत्रापि चैत्यवन्दनार्थं महाप्रामाणिकः पौर्णमासिकः प्रभूतसाधुपरिकलितः श्रीतिलकप्रभस्वरिः समाजगाम संघमध्ये । तत्र च सुखवार्ताप्रश्नपूर्वकं स्वगुरुपादपद्मसेवाहेवोच्छलितकीर्तिपयःपूर्वलेहितक्षीर परिहितप्रधानपट्टहीर खर्णाभरणालङ्कृतमनसिजसदृशशरीरं माण्डव्यपुरीययवहरकलक्ष्मीधरश्रावकमङ्गुल्या दर्शयता तेन श्रीपूज्याः पृष्टाः—‘किमेते संघपतयः ?’ इति । श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘आचार्य ! श्राकमात्रस्य संघपतिरिति नाम दातुं न युक्तम्’ । तेनोक्तम्—‘भाषा तावदेवंविधा श्रूयते’ । पूज्यैः सोपहासमुक्तम्—‘ग्रामीणजनमुलभां भाषामाश्रित्योत्तर दास्यसि ?’ तेनोक्तम्—‘किं त्वमपि लोकप्रसिद्धा भाषां वचनमात्रेण त्याजयसि ?’ पूज्यैरुक्तम्—‘बहुला लोकप्रसिद्धा भाषा अवगतवाक्यशुद्धिनामाध्ययनार्थैः साधुभिः परिह्रियन्ते । तथाऽऽचार्य ! नाम्माकं लोकेषु कोऽपि मन्मरोऽस्ति, येन तेषां भाषामप्रमाणीकुर्मः; किं तर्हि व्रतिना सता तथैव भाषया भाष्यं यया भाष्यमाणया मान्यानां लाघवं न भवति’ । तेनोक्तम्—‘किमनया भाषया लाघवं किञ्चिद्भवति ?’ पूज्यैरुक्तम्—‘सर्वो-

‘अपि कोऽपि जानात्येतत्’ । तेनोक्तम्-‘कथम् ?’ पूज्यैरुक्तम्-‘आचार्य ! संघशब्देन श्रमण-श्रमणी-श्रावक-श्रावि-
कारूपलोकसमुदायो भण्यते । यदुक्तम्-‘साहूण साहूणीण य सावय-सावियचउव्विहो संघो’-इत्यादि ।
तस्य च पतिस्तीर्थकर एवाऽऽचार्यो वा’ । तेनोक्तम्-‘केवलश्रावकमेलकेऽपि संघशब्दः प्रयुज्यमानो दृश्यते’ । पूज्यै-
रुक्तम्-‘कारणे कार्योपचागाद् दृश्यते यथा घृतमायुरित्यादि; परमुपचारवलेन यस्मिन्नास्मिन् क्रियमाणे प्रयोगे मिथ्या-
दृष्टिलोकमध्ये कदाचिदुपहासो भवति, यदेव गृहस्थत्वात्तस्य श्रावकस्य किमपि कुत्सितं दृष्टोपहासपरतया वक्ष्यति-
यदहो ! जैनानामयमादिरि(मधिपतिः ?) यदेतस्मादधोवर्तिनोऽन्ये सर्वेऽपि जैनाः, अस्य चायं प्रक्षाल(?) इति । तथा-
ऽऽचार्य ! परत उपचारं मुञ्चाहमन्यथापि संघपतिशब्दं श्रावके वर्तमानं दर्शयिष्यामि’ । तेनोक्तम्-‘कथम् ?’ पूज्यै-
रुक्तम्-‘बहुव्रीहिसमासाश्रयणेन, यथा-संघः पतिर्यस्यासौ संघपतिः श्रावकमात्रः ।’ तेनोक्तम्-‘ननु मया महर्द्विके
श्रावके संघपतिशब्दः प्रयुक्तः’ । पूज्यैरुक्तम्-‘भ्रान्तिवशात् प्रयुज्यन्त एवान्यत्रापि शब्दाः’-इत्येवमादिना प्रकारेण
प्रपञ्चेनानेकसिद्धान्तयुक्तिप्रकाशनेन श्रावके प्रयुज्यमानतया संघपतिशब्दे निषिद्धे विलक्षीभूतः श्रीतिलकप्रभसूरिः ।
पुनरप्यालपितः सुखवार्ताप्रच्छनेन श्रीपूज्यैर्यथा-‘साम्प्रतं यूयमत्रैव स्थाण्वः ?’ इति । तेनापि सोपहासमुक्तम्-‘आचार्य !
अत्रैवेति श्रुता भवताऽहो ! स्वस्य वाक्यशुद्धिनामाध्ययनार्थनैपुण्यं प्रकाशितम्’ । यतस्तत्र

‘तदेव सावज्जणुमोहणी गिरा ओहारिणी जा उ परोवघाहणी’

इत्यादिना ग्रन्थेन कृत्वाऽवधारिणीं वार्णीं न ब्रूयान्मुनिरित्युक्तम् । भवांश्चात्रैवेति सावधारणं भाषत इति । सर-
लाशयैः श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘आचार्य ! अतीव शोभना नोदना दत्ता, यतः सावधारणं वाक्यमुक्तं सत् कदाचिद् व्यभिच-
रत्यतो मुनिरलीकभाषी स्यात्, तथा च व्रतभङ्ग इति; पर तिलकप्रभसूरि ! भवता ममाभिप्रायो नावबुद्धोऽतः स्वाभि-
प्रायस्त्वं भाषया प्रकाशिष्यते । तथाऽऽचार्य ! तर्कस्य भणितस्यैतदेव फलं यन्निरभिनिवेशीभूय स्वकीयं वाक्यं यादृशं
तादृशं वा यथा तथा समर्थ्यते । अद्य च काकतालीयन्यायेनाऽऽवयवोर्गङ्गा-यमुनाप्रवाहयोरिव प्रियमेलकः संजातः,
ततो यद्यभिनिवेशं मुक्त्वा तर्करीत्येष्टगोष्ठी क्रियते तदा सफली भवति’ । तेनाप्युक्तम्-‘प्रमाणमिति’ । तदनन्तर श्रीपू-
ज्यैरुक्तम्-‘आचार्य ! साधुः सावधारणं वचनं न ब्रूयादेव किंवा कदाचिद् ब्रूयादपि ?’ तेनोक्तम्-‘कस्मिन् किं किं ?
आद्ये पक्षे स्ववचनव्याघातः ।

अइयम्मि य कालम्मि य पच्चुप्पन्नमणागए ।

निस्संकिं भवे जंतु एवमेयं तु निदिसे ॥

[४६]

इत्यादिसिद्धान्तविरोधश्च । द्वितीये च पक्षे न वयमुपालभ्याः, भवदभ्युपगमानुसारेणास्माभिरुक्तत्वात् । तथा-
ऽऽचार्य ! यस्मिन् वाक्येऽवधारणं साध्वान्न दृश्यते तत्र स्वयमवश्यमूहनीयम्-‘सर्वं वाक्यं सावधारणं’-इति न्यायाद्,
अन्यथा व्यवस्था कापि न स्यात् । पटमानयेत्युक्ते यदपि तदप्यानेनयेद् । अपि च, तथा-अहं देवः, सुसाधुर्गुरुरि-
त्यादिवाक्येष्वपि अहंनेव देवः परमपदावाप्ता, अहं देव एव नाऽदेवः, तथा सुसाधुर्गुरुरेव परमपदपथदर्शकत्वेना-
श्रित इत्यादयोऽपि नियमा न स्युः । तथा सैद्धान्तिकान्यपि वाक्यानि सावधारणानि सन्ति मनोहराणि भवन्ति, यथा-
“धम्मो मंगलमुत्किट्ठं” इत्यादि धर्म एव मङ्गलमुत्कट्ठं न दधिदुग्धादि; धर्मो मङ्गलमेव नामङ्गलरूपः; धर्मो
मङ्गलमुत्कट्ठमेव न दधिदूर्वादिसमानमिति’ । तेनोक्तम्-‘आचार्य ! अयोगव्यवच्छेदार्थं वाऽन्ययोगव्यवच्छेदार्थं
वाऽत्यन्तायोगव्यवच्छेदार्थं वैवकारः प्रयुज्यते विचक्षणैः । अत्र च प्रयुक्तेनायुनैवकारेण किं व्यवच्छिद्यते ?, न
तावदयोगस्तद्व्यवच्छेदाय च विशेषणात् पुरः पठित एव समर्थः स्यात्, अत्र च विशेषणस्यैवाभावात्; नाप्य-
न्ययोगो वा, तस्य चास्माकमुद्यतविहारित्वेन स्थानान्तरयोगं निषेद्धमशम्भत्वात्; नाप्यत्यन्तायोगः, क्रियया समं
पठित एव शब्दस्तद्व्यवच्छेदाय प्रभुस्तस्याश्चात्राभावात्; तस्माद्विचारमहत्वादयुक्त एवायमेवशब्द इति’ । श्रीपूज्यैः

सावष्टम्भमुक्तम्—‘भवेद्युक्तमेवायं यदि वयं कथमपि समर्थयितुं न शक्नुमः, परमत्रानेका युक्तयो दर्शिताः, पुनरपि भवत्प्रश्नोत्तरदानपूर्वक्रमेनेका युक्तीर्दर्शयामः । प्रतिपाद्यस्य सति सन्देहे विप्रतिपत्तौ वा तदपनोदार्थमवधारणं प्रयुज्यते विचक्षणैः । तथा हि—एके युक्तिवलेन समर्थयन्त्यस्त्यात्मेति; अपरेऽपि युक्तिवलेन कथयन्ति नास्त्यात्मेति; स्वयं च प्रत्यक्षेण नोपलभ्यते तस्मात् किमस्ति नास्ति चाऽऽत्मेति संग्रहानं शिष्यं प्रति, तथा यद्वस्तुनः सकाशात्तत्त्वान्यत्वाभ्यामवाच्यं तदवस्तु, यथा व्योमक्रमलम्, तथा च सुखादिकम् । अथाऽऽत्मनः सुखादिकं भिन्नाभिन्नामित्यसिद्धताहेतोर्त्यतोऽभेदे क्रियाविरोधो नित्यस्यैकरूपस्य क्रियाया असंभवात्; भेदपक्षे तु ये क्रमभाविनो न ते पराभिमतात्मसमवायिनो यथा व्रीजाद्बुद्ध्यादयस्तथा च सुखादयः—इत्यादिना प्रकारेण नास्त्यात्मेति विप्रतिपद्यमानं च शिष्यं प्रति सावधारणं वाक्यमुच्यते । यथा—अस्त्येवाऽऽत्मा प्रतिप्राणिस्वसंवेदनप्रमाणप्रसिद्धचैतन्यान्यथाऽनुपपत्तेरिति । स चावधारणरूप एवशब्दः कस्मिंश्चित्स्थानके प्रयुक्तः किमपि व्यवच्छिनत्ति । असत्प्रयुक्तस्त्वयमयोगान्ययोगात्यन्तयोगांस्त्रीनपि व्यवच्छिनत्ति । तथा हि—साम्प्रतं यूयमत्रैव स्थाप्य इत्यस्माभिरुक्तं तत्र सप्तम्यन्तैतच्छब्देनात्रेतिरूपेण मासकल्पादियोग्येतरक्षेत्रेभ्यः सकाशादस्य क्षेत्रस्य किमपि व्यवच्छिद्यते च नवा ? । यदि न व्यवच्छिद्यते तदाऽस्य प्रयोगो निरर्थक एव । अथ किञ्चिद् व्यवच्छिद्यते नदैतद्विशेषणं सज्जातम्, प्रकरणत्रलाच्च विशेष्यं नगरमायातम् । विशेषणाच्च पुरः पठित एवशब्दो वर्तमानकालापेक्षयैतेन नगरेण सदा युष्मद्योगं व्यवस्थापयति, तस्मिन् व्यवस्थापिते, वर्तमानकालापेक्षयैवाऽन्वेन नगरादिना योगं स्वयमेवकारो व्यवच्छिनत्ति । तथैवात्यन्तायोगमपीत्यनेनाभिप्रायेण साम्प्रतमित्युक्तम् । तस्माद्युक्तमेवायमेवकारः ।

“अः कामचारे” तद्विषय एव शब्दे परेऽवर्णस्य लोपो भवति, यथा—इहेव तिष्ठान्यत्रेव वा तिष्ठेत्यादि । नियोगे तु, इहेव तिष्ठ मा यासीः क्वापीति । पूज्यैविहस्योक्तम्—‘तत्किमस्मन्नियोगादेतावता परिवारेण सह भवानत्र स्थितः ?’ तेनोक्तम्—‘तर्हि अत्रैवेत्यप्यप्रयोगः’ । पूज्यैरुक्तम्—‘प्रयोगार्थापरिज्ञानेऽप्यशब्दत्वं नोद्भावनीयम्’ । तेनोक्तम्—‘वचनमात्रेण मय्यज्ञानता नाऽऽरोपणीया’ । पूज्यैरुक्तम्—‘एवमेतत्’ । तेनोक्तम्—‘तर्हि भण्यतामयमेवशब्दः कस्मिन्नर्थे ?’ पूज्यैरुक्तम्—‘अनेकेष्वर्थेषु भविष्यति, परं प्रथममेकस्मिन्नर्थे भण्यते, लग्नं त्वं सावधानीभूय शृणु—यथा वचनमेव वचनमात्रमित्यादिषु प्रयोगेषु स्वार्थे एवशब्दः, एवमत्रापीति । अथवाऽयमर्थः—यथा अपि संभावनायां प्रयुज्यते, एवमयमप्येवशब्दः संभावनायां प्रयुज्यते विद्वद्भिर्नार्थ—‘वपुरेव तवाचष्टे भगवन् ! चीतरागता’ मित्यादि श्रीहरिभद्रसुरिवाक्येषु ।

यत्र तत्रैव गत्वाऽहं भरिष्ये स्वोदर बुधाः । मां विना यूयमत्रैव भविष्यथ तृणोपमाः ॥ [४७]

इत्यादिषु वेति चेति युक्त एवायमेवकारः । तथा पृच्छाकाले हि प्रच्छकः सावधारणं वा ब्रूयान्निरवधारणं वा ब्रूयान्न तस्य वचनं विचारमर्हतीति लोकस्थितिर्यतोऽसावजानान एव पृच्छति । यस्त्वन्यदा वक्ति तस्य वचने व्यभिचारित्वादिदोषोद्भावनेन स्वशक्त्यनुसारेण कदर्थ्यते, यथा तस्य महती शोभा भवतीत्यादि विदग्धजनरीतिं विस्मारयता भवता स्वकीयं पाण्डित्यं प्रकाशितम्’ इत्यादिवचनसन्दर्भेणात्मप्रयुक्तैवकारविषये उत्तराणि शतं श्रीजिनपतिस्सरिमुत्तमभोजात् श्रुत्वाऽतिप्रसुदितमनसा तिलकप्रभसरिणोक्तम्—‘आचार्य ! सकलायामपि गूर्जरत्रायां त्वं सिंह इव निःशङ्कः सन् विचरेन् कोऽपि तव सम्मुखं प्रतिमल्लतया स्थास्यति, येन त्वया ममाप्यग्र एवं विजृम्भितमिति’ । श्रीपूज्यपार्श्वस्थितेन मुनिना अकुनग्रन्थिर्वद्वः । अभूतपूर्वस्वोचितपण्डितगोष्ठीसमुद्भूतहर्षप्रकर्षात्तिलकप्रभसरिः श्रीपूज्यान् प्रशंसन् स्वोपाश्रयं गतः ।

५७. तत्पश्चात् संघः श्रीआशापल्ल्यां जगाम । तत्र च साधुक्षेमन्धरः स्वपुत्रप्रद्युम्नाचार्यवन्दनार्थं वादिदेवाचार्यसत्कपौषधशालायां गतः । तेनापि च वन्दनाऽनन्तर सादरमालपितः कुशलवार्तापृच्छनेन सः । तथा—‘साधो ! केन कार-

‘येन पितृपर्यागतं वादलब्धिलब्धजगज्जयपताकश्रीदेवाचार्यप्रदर्शितमार्गं मुक्त्वा यस्मिन् तस्मिन् कुमते लग्नः ?’ क्षेम-
न्धरेणोक्तम्-‘मस्तकेन वन्दे, स्वाभिप्रायेणाहमेवं जाने यन्मया रुचिरं कृतं यत्स्वरतरमार्गे सर्वविद्यापारगतः
सिद्धान्तानुवर्ती नव्यः श्रीजिनपतिसूरिगुरुत्वेनादृतः’ । अमर्षवशादाचार्येणोक्तम्-‘साधो ! यन्मरुस्थलीमध्ये जडलोकं
प्राप्य सर्वज्ञायितमनेन भवद्गुरुणा, तदुचितमस्य, यतो निर्वृक्षे देशे एरण्डोऽपि कल्पवृक्षायते; परं युष्मादृशां परमगु-
रुश्रीदेवसूरिवचनामृतभृतकर्णयुगलीकुल्यासंसिक्तहृदयक्षेत्रोद्गतविवेकाङ्कुराणां जिनप्रवचनप्रतिकूलप्रतिपादनप्रवीणविप्र-
तारकलोकवाक्यहिममहिम्नां यदन्यथाभावो जनितस्तेनास्माकं मनो दूयतेतराम् । परं यदद्यापि यूयमस्माकं मिलिता-
स्तेनातिशोभनं सञ्जातम्’ । सा० क्षेमन्धरेणोक्तम्-‘आचार्य ! मम गुरुर्मरुस्थलीं मुक्त्वा गूर्जरत्रामध्ये भवतः समीपे
ढकायां वाद्यमानायामागतोऽस्ति; परं जायते लग्नं यदि त्वं कथमपि संमुखो भवसि’ । विलक्षहास्यकरणपूर्वकमाचार्ये-
णोक्तम्-‘साधो ! वेगं कृत्वा स्वगुरुं प्रगुणय स्वप्ररूपितस्थापनायेति’ । सा० क्षेमन्धरेणोऽपि निजपुत्रप्रद्युम्नाचार्यप्रति-
वोधनार्थाभिप्रायेण समीपमागत्य श्रीपूज्या विजज्ञाः, यथा-‘भगवन्तो ! मम पुत्रं प्रद्युम्नाचार्यमायतनानायतनविचार-
करणपूर्वकं प्रतिबोध्य स्वशिष्यीकुरुतेति । अहमिदानीं वन्दनार्थं तत्पात्रे गतोऽभूवम् । सोऽपि च वादाभिमुख इव मया
लक्षित इति’ । पूज्यैरुक्तम्-‘साधो ! प्रमाणमिति’ । संघमध्यस्थितभाण्डशालिकसंभववाहित्रिकोद्वरणप्रमुखप्रधानपुरुषैश्च
परस्परं विचार्योक्तम्-‘येन मुख्येन प्रयोजनेनागता यूयं प्रथमं तत् कुरुत, पश्चाद्वादविवादादिकं कुर्यात्’ । सा० क्षेम-
न्धरेणोक्तमेवं भवतु । पूज्यैरुक्तमेवमपि प्रमाणमिति । सा० क्षेमन्धरेण प्रद्युम्नाचार्यसमीपे गत्वा भणितम्-‘आचार्य !
इदानीं संघस्तीर्थवन्दनार्थमुत्कण्ठावशादुत्तालो व्रजति, चलन्तश्च श्रीमन्तो भट्टारका भवता सममायतनानायतनविचारं
करिष्यन्ति’ । तेनोक्तम्-‘भवतु, परमितः स्थानाद् बहिर्न गन्तव्यमिति’ । तदनन्तरं सर्वोऽपि संघो महाविस्तरेण स्त-
म्भनकोजयन्तादितीर्थेषु महाद्रव्यस्तवेन महाभावस्तवेन तीर्थानि वन्दितवान् पूजितवानिति । शत्रुञ्जये च मार्गासौ-
ख्यादिकारणान्नगतः ।

५८. ततो व्याघ्रव्यागच्छति संघे कौतुकवशात् केचिदग्रे भूत्वाऽऽशापल्लीमध्ये आगताः श्रीपूज्यपादभक्त-
आचकाः, उपविष्टाश्च वाणिजकस्यैकस्य हृष्टे । वाणिजकेनापि पृष्टाश्च ते-‘संघमध्य आचार्यः कोऽप्यस्तीति?’ तैरुक्तम-
स्तीति । तेनोक्तम्-‘भविष्यन्ति घना आचार्याः, परं प्रद्युम्नाचार्यसदृशो भरतक्षेत्रमध्ये कोऽपि नास्तीति’ । उपहास-
वशाच्चैरप्युक्तम्-‘श्रेष्ठिन् ! सत्यमेतदुक्तम्, यथा सर्वथा भवतापि सदृशः संसारे कोऽपि नास्ति, किं पुनराचार्येण
सदृश इति । ये च प्रद्युम्नाचार्यात् सर्वगुणैः समधिकास्ते कथं तेन सदृश इति कथ्यते’ । तथा प्रद्युम्नाचार्यभक्ताभयड-
ण्डनायकेन सर्वलोकसहितेन संघसंमुखमागत्य महाविस्तरेण प्रवेशः कारितः, श्रीपूज्यानां च धवलगृहप्राय आवासो
वासकृते दर्शितः । पूज्याश्च सपरिवारास्तत्र स्थिताः । सा० क्षेमन्धरः पुनरपि श्रीपूज्यानुज्ञया प्रद्युम्नाचार्यवन्दनार्थं
तदुपाश्रये गतः । तेनापि सवहुमानमालप्य तीर्थवन्दनवार्तापृच्छनावसाने च भणितो यथा-‘साधो ! किं तत् स्वकीयं
वचो विस्मारितम् ?’ क्षेमन्धरेणोक्तम्-‘मस्तकेन वन्दे, कथं विस्मार्यते स्ववचः ?, यदाहमनेनैव प्रयोजनेनात्रागतः’ ।
तेनाऽऽत्मसांसारिकप्रतिबोधनाभिप्रायोच्छलदौत्सुक्यादुक्तम्-‘तर्हि किमिति विलम्बः क्रियते ?’ क्षेमन्धरेणोक्तम्-
‘मस्तकेन वन्दे, उत्तिष्ठेदानीमपि ।’ ततोऽसौ जिनपतिसूरिसमीपे समागतः, तत्र च ज्येष्ठानुक्रमेण वन्दनानुवन्दनादि-
व्यवहारः संवृत्तः । श्रीपूज्यैरिष्टमालापितः स-‘आचार्य ! के के ग्रन्था दृष्टाः सन्ति ?’ नवावस्थाप्रभावोच्छलदहंभा-
वतरलितेन तेनोक्तम्-‘वर्तमानकालवर्तिनः सर्वेऽपि’ । श्रीपूज्यैश्च-‘यदि वर्यं प्रथममेवास्य वचने दोषानुद्भावयिष्याम-
स्तदैव आकुलव्याकुलीभूत मन् किमपि वक्ष्यति ततोऽस्य शास्त्रपरिज्ञानादिस्वरूपं न ज्ञास्यत-इत्यादि विमृश्योक्तम्-
‘तथापि नामभिः कांश्चिद्भण’ । तेनोक्तम्-‘हैमव्याकरणप्रभृतीनि लक्षणशास्त्राणि, माधवाख्यादिमहाकाव्यानि, काद-
म्बर्यादिकथाः, मुरारिमुख्यानि नाटकानि, जयदेवादिछन्दांसि, कन्दली-किरणावल्याभयदेवन्यायप्रमुखास्तर्काः, काव्य-

प्रकाशप्रमुखा अलङ्काराः, सिद्धान्ताश्च सर्वेऽपि' । श्रीपूज्यैश्च-‘अहो ! अनेन घनं गह्वो वादितः । किमस्यैतावन्मानं शास्त्रपरिज्ञानमस्ति वा नवेत्युपलक्षयामः’-इति हृदये विचार्योक्तम्-‘आचार्य ! लक्षणायाः किं स्वरूपं कति भेदाः ?’ इत्यादि । तस्मिन् सर्वेऽपि काव्यप्रकाशानुसारेण वृषाणे-‘यदि वयमिदानीमेव निषेधनाभिप्रायेण गार्ह भणिष्यामस्त-दाऽसावत्रैव स्यास्यति, न करिष्यत्यायतनानायतनविचारम्, तस्मादसावद्यास्वलितप्रसरः मनो वदतु; यद्वा परमहङ्गा-स्करोटि रोहती’त्यादि विमृश्य श्रीपूज्यैर्न किमपि तादृशं वचनं भणितं येन स दूयते । ततस्तेन वहीं गलगर्जिं कृत्वा भणितम्-‘आचार्य ! अनायतनं कस्य सिद्धान्तस्य मध्ये कथितमस्ति. यदेवं भवान् वराकान् लोकान् विप्रतारयतीति ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘दशैकालिगौघनिर्युक्ति-पञ्चकल्प-व्यवहारादिनिद्धान्तमध्ये कथितमस्तीति’ । तेनोक्तम्-‘आचार्य ! गार्हतराम्यासवशादोघनिर्युक्तिः सकलाऽपि स्वनाममदृशी मम भूताऽस्ति, परं तन्मध्येऽनायतनं क्वापि भणितं नास्ति’ । श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘आचार्य ! दूरं सन्त्ये सिद्धान्ता यदि कथमपि वयमोघनिर्युक्त्यक्षरैः कृत्वा देवगृहं जिनप्रतिमा वाऽनायतनं भवतीति भवन्तं मानयामस्तदा वयं जयामः’ । तेनोक्तम्-‘प्रमाणं परमिदानीमुत्तरं वभूव, प्रभाते वार्ता । पूज्यैरुक्तम्-‘एवं भवतु’ । स च मा० क्षेमन्धरदत्तहस्तः स्वपापघ्नशालायां जगाम । तत्र च श्रीपूज्यपादस्थित गृहोपरि बद्ध पट्टमुद्दिश्य सा० क्षेमन्धरे शृण्वति सा० रामलपित्रा सा० धणेश्वरेणोक्तम्-‘प्रातर्जास्यते पादबद्धस्य चीर-कटकस्य प्रमाणम्’ । प्रोच्छलितकोपारक्तनेत्रेण सा० क्षेमन्धरेणोक्तम्-‘अरे लम्पक ! तदीयस्य वृहत्तरस्याऽपि मानो-ऽस्ति श्रीपूज्यपादस्थितं चीरकटकम्’ । प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्-‘साधो ! कीदृशेन कारणेनात्मनोऽपि मध्ये कलहः क्रियते ? । प्रातः सर्वमपि मद्रं भविष्यति । सर्वेऽपामपि मानानि प्रमाणानि जास्यते’ । तदनन्तरं सा० क्षेमन्धरो वन्दित्वा श्रीपू-ज्यान्त आगतः । तत्र च-

यदपसरति मेघः कारणं तत् प्रहर्तुं, मृगपतिरपि कोपात् संकुचत्युत्पतिष्णुः ।

हृदयनिहितवैरा गूढमन्त्रोपचाराः, किमपि विगणयन्तो बुद्धिमन्तः सहन्ते ॥

[४८]

इत्यादिधीरपुरुषसमाचारमजानानाः साधवः श्रावकाश्च । श्रीपूज्यानामग्रे भणति-‘मस्तकेन वन्दे’ । स्वकपोलाव-लीमास्फाल्य तेनोक्तम्-‘युष्माभिः किमिति किमपि न भणितम् ?’ पूज्यैरुक्तम्-‘भो ! स्थिरीभव, न ह्येकेनैव स्वमेन रात्रिविभास्यति’ । प्रद्युम्नाचार्येण चाकारितस्वपक्षानुयायिप्रभूताचार्यपण्डितैः सह जाज्वल्यमानेषु प्रदीपेषु सकलामपि रजनीमोघनिर्युक्तिस्त्रवृत्तिपुस्तकानि वाचितानि परमनायतनस्वरूपप्रतिपादकं स्थानकं न लब्धम् । पश्चात्पूज्यानां पाश्वे मानुषं प्रेषितम् । पूज्यैश्च तदीयपृच्छानुसारेणोद्देशः कथितः । तैरपि पूज्योपदिष्टमुद्देशं गवेषयद्भिर्लब्धं स्थानकम् । अनायतनप्रतिपादकगाथासम्बद्धवृत्त्यक्षराण्यन्यगाथावृत्त्यक्षरैः सह संयोज्य तेन चिन्तितानि । प्रातःक्षणे च सहस्रसं-ख्यलोकानुगम्यमानमार्गः, अभयदण्डनायकदत्तहस्तकः समाहूतदेशान्तरीयानेकाचार्यपरिकरितः प्रद्युम्नाचार्यः समा-जगाम श्रीपूज्यालङ्कृत आवासे । अधस्तनभूमिकायां च क्षुद्रत्वेन शीघ्रमुपविष्टाः सर्वेऽप्याचार्याः । श्रीपूज्या अप्युप-रितनभूमिकातः स्वपरिवारेण सह तत्राययुः । वैयावृत्त्यक्षरेण जिनागरगणिना तत्र तेषां तादृशं कपटमालोक्य श्रीपूज्या विजज्ञाः-‘प्रभो ! क्व निषद्यां ददे ?’ पूज्यैरुक्तम्-‘अन्यत्किमप्युपवेशनस्थानकं न दृश्यतेऽतोऽत्रैव देहि’ । तेनोक्तम्-‘प्रभो ! संमुखा योगिनी भविष्यति’ । ‘भवतु श्रीजिनदचस्वरिर्भलिष्यति, त्वं देहि निषद्यामत्रैवेति’ । तदनन्तरं श्रीपू-ज्यास्तत्रोपविष्टाः । सा० क्षेमन्धर-वाहित्रिकोद्वरणाभ्यां हस्तौ योजयित्वा श्रीपूज्या विजज्ञाः, यथा-‘प्रभो ! ईदृहमेला-पको घनेभ्यो दिनेभ्योऽद्य संजातोऽस्मामिदृष्टः, अतो यदि गीर्वाणभापया यूयं ब्रूत तदाऽस्मन्कर्णयोः सुखं भवति’ । श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘न किमप्येतद्विरूपमस्ति, परं परतः प्रद्युम्नाचार्याणामग्रे कथयत’ । तदनन्तरं ताभ्यां प्रद्युम्नाचार्यं वन्दित्वा भणितम्-‘मस्तकेन वन्दे, किल लोकमध्य एवं श्रूयते यदुत देवाः सर्वदेव संस्कृतभापया परस्पर भापन्ते परं ते न दृश्यन्ते; अतोऽस्माकं महत् कुतूहलमस्तीति यदि यूयमस्मासु महान्तमनुग्रहं कृत्वा संस्कृतभापया ब्रूत, तदा

ऽस्माकं देवदर्शनेच्छा पूर्यते; यतो युवाभ्यां द्वाभ्यामपि रूपेण देवा निर्जिताः' । विहस्य प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्—'अहो श्राद्धाः किं यूयं संस्कृतभाषामध्ये परिच्छिन्त !' ताभ्यामुक्तम्—'मस्तकेन वन्दे, यद् यूयं भणथ तत् सत्यमेव । यतो मरुस्थलोत्पन्ना वदरस्य वृन्तमधस्तादुपरिष्ठाढा भवतीत्यपि न जानन्ति । परं तथापि, भट्टारकाः ! क यूयं क वयम्, पुनरद्यास्मद्भाष्याद् युष्माकं सर्वेषामपि संयोगो बभूवेति, यदि कथमप्यस्मत्कर्णयोः सुखं जनयत तदाऽतिसमाधानं भवति; यतः क पुनरपीदृशः संयोगः संभाव्यते'—इत्यादि; श्रावकोपरोधात् प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्—'प्रमाणमिति' । तदनन्तरं श्रीपूज्यैस्तत्समीपे खटिका-संपुटिके दृष्टोक्तम्—'केनाभिप्रायेणैव खटिकाखण्ड आनीतः ?' प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्—'कदाचित् संस्कृतभाषया ब्रुवता कश्चिदपशब्दः पतति, तस्य साधनकृते' । श्रीपूज्यैरुक्तम्—'यो हि मुखोपरि शब्दं साधयितुमसमर्थस्तस्य संस्कृतभाषया वक्तुं कोऽधिकारः ? तस्मात् परतः क्षिप्यताम् । तथैषा संपुटी किमर्थमानीता ?' प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्—'पतिप्यदपशब्दलेखनार्थम्' । श्रीपूज्यैरास्फाल्योक्तम्—'यो हि पतितानपशब्दानात्महृदयेऽवधारितुं न शक्नोति तस्य वादादिषु का जिगीषा ? तस्मात् संपुट्यपि परतः क्रियताम्'—इत्याक्षिप्य परतः कारिते खटिका-संपुटिके । तत्र च तर्करीत्याऽनायतनस्थापन-निषेधनार्थं संस्कृतभाषया तयोर्ब्रुवतोर्भरतेश्वर-बाहुवल्योरिव महासंरम्भेण वाग्बुद्धं संजातम् । तत्र च यादृशं किमपि प्रद्युम्नाचार्येणोक्तं तादृशं सर्वमपि कुतूहलिना प्रद्युम्नाचार्यकृतवादस्थलेषु द्रष्टव्यम् । यथा श्रीजिनपतिस्वरिभिः प्रद्युम्नाचार्यवचनानि निराकृत्य सर्वलोकसमक्षं खरतरमार्गः स्थापितस्तथा प्रद्युम्नाचार्यकृतवादस्थलोपरि श्रीजिनपतिस्वरिकृतवादस्थलानि द्रष्टव्यानि । यथा महान् प्रमोदो भवति । अत्र च गौरवमिया न लिखितानि । यतः श्रावकोपरोधादित्यमेता वार्ता लिख्यन्ते, अतः श्रावकोपयोगिन्य एव वार्ता लेख्याः; वादस्थले लिखिते त्वेता वार्ता अपि दुर्ग्राह्याः स्युरिति ।

तथापि किंचिदुच्यते । प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्—'यत्र देवगृहादौ साक्षात् साधवो वसन्ति तद् भवत्वनायतनम्, यत्र तु बहिःस्थितैरेव सारा क्रियते तत्र का वार्तति ?' । श्रीपूज्यैः सोपहासमुक्तम्, यथा—'आचार्य ! साराशब्दं प्रयुञ्जानेन भवता वर्तमानकालवर्तिशास्त्रपरिज्ञानता स्वकीया प्रकाशिता' । तेनोक्तम्—'किं साराशब्दो नास्ति ?' पूज्यैरुक्तम्—'नास्त्येव' । तेनोक्तम्—'सर्वलोकप्रसिद्धं शब्दं वचनमात्रेणाचार्य ! माऽपलापी' । पूज्यैरुक्तम्—'को लोकः ?—किं हलधर-गोपालादिस्तवाभिप्रेतः ? किं वा लक्षणादिविद्यापारदृष्ट्वा पण्डितगणः ? । यद्याद्यपक्षस्तदा गीर्वाणभाषान्तराले हलधरादिभाषां ब्रुवाणस्त्वमात्मानं पण्डितसभामध्ये लघुं करोपि; अथ द्वितीयः पक्षस्तर्हि कश्चित्पण्डितं साक्षिणं कुरु; अथवा क्वापि केनापि पण्डितेन प्रयुक्तं दर्शयेति' । आकुलव्याकुलीभूतेन तेनोक्तम्—'सारणवारणेत्यादि' । श्रीपूज्यैः सोपहासमुक्तम्—'अहो ! वर्तमानकालशास्त्रदर्शिता'—इत्यादि । तदनन्तरं विलक्षीभूतेन तेनोक्तम्—'सिद्धान्तानुयायिनि विचारे प्रारब्धे कीदृशीयं शब्दापशब्दचिन्ता ? प्रस्तुत एव सिद्धान्तः किमिति न वाच्यते ?' पूज्यैरुक्तम्—'एवं क्रियताम्' । तेन च मण्डिता स्थापनिका धृता च तदुपर्योषनिर्गुक्तिस्त्रवृत्तिपुस्तकसत्कसर्षपत्रभृता कपरिका । पूज्यैरुक्तम्—'को वाचयिष्यति ?' तेन कूटाभिप्रायेणोक्तम्—'अहं वाचयिष्यामि' । सरलाशयैः श्रीपूज्यैश्चिन्तितमहो ! किमस्य क्षोभवशान्मतिवालः (?) साम्प्रतमभूत्, यदसावसाकमग्रे वाचकत्वाद्गीकारेण स्वस्य लघुतां न गणितवानिति । भवतु वा । प्रकटमुक्तम्—'एवं कुर्विति' । तदनन्तरम्—

नाणस्स दंसणस्स य चरणस्स य तत्थ होइ वाचाओ ।

वज्जिज्ज वज्जभीरू अणाययणवज्जओ खिप्पं ॥

[४९]

जत्थ साहम्मिया बह्वे भिन्नचित्ता अणारिया । मूलगुणप्पडिसेवी अणाययणं तं विद्याणाहि ॥ [५०]

जत्थ साहम्मिया बह्वे भिन्नचित्ता अणारिया । उत्तरगुणपडिसेवी अणाययणं तं विद्याणाहि ॥ [५१]

जत्थ साहम्मिया बहवे भिन्नचित्ता अणारिया । लिंगवेसपडिच्छन्ना अणाघयणं तं विद्याणाहि ॥ [५२]
 आययणं पि य दुविहं दब्बे भावे य होइ नायव्वं । दब्बम्मि जिणहराई भावे मूलुत्तरगुणेसु ॥ [५३]
 जत्थ साहम्मिया बहवे भिन्नचित्ता बहुस्सुया । चरित्तायारसंपन्ना आययणं तं विद्याणाहि ॥ [५४]
 सुंदरजणसंसग्गी सीलदरिदं कुणइ य सीलहुं । जह मेरुगिरीलगंगं तणं पि कणयत्तणमुवेइ ॥ [५५]

इत्यादिगाथावृत्तीः पूज्योपदर्शिता वाचयितुं प्रवृत्तः प्रद्युम्नाचार्यः । पूज्याश्चास्वलितवाण्या व्याख्यातुं प्रवृत्ताः । तदनु स्वमतस्थापनाभिप्रायरचितकूटबुद्धिनाऽन्यां गाथां वाचयित्वा प्रस्तुतपत्रद्वयोत्पाटनपूर्वकमन्यतरगाथासत्कवृत्तिं वाचयितुं प्रवृत्तः प्रद्युम्नाचार्यः । श्रीमत्पूज्यपार्श्वोपविष्टेन श्रीजिनहितोपाध्यायेन हस्ते गृहीत्वोक्तम्, यथा—‘आचार्य ! पाश्चात्त्यं पत्रद्वयं वाचयित्वेदं पत्रं वाच्यम्’ । सोऽपि व्याकुलतया गतस्मृतिः पत्राण्यग्रतः पश्चाच्च करोति । अत्रावमरे मातुलतया प्रतिपन्नमभयडदण्डनायकं लोकप्रसिद्धमामेत्यक्षरैः सम्बोध्य हेडावाहकेन श्रीमालवशीयेन वीरणागेन भणितम्, यथा—‘त्वदीये नगरे स एव किं निगृह्यते यो रात्रौ चौर्यं करोति ? यस्तु दिवसे दीप्ते चौर्यं करोति स मुत्कलः’ । तदनन्तरं संभ्रमवशादिगवलोकनं कृत्वाऽभयडदण्डनायकेनोक्तम्—‘हेडावाहक ! किमेतद् भवता भणितम् ?’ वीरणागेनोक्तम्—‘मामा ! पश्य पश्य, आचार्येण पत्रद्वयमपलपितम्’ । कोपावेगादभयडदण्डनायकेन हस्तस्थितया चर्मयष्ट्या पृष्ठप्रदेश आहतो वीरणागः । प्रद्युम्नाचार्योऽपि प्रस्तुतं वाचयितुं प्रवृत्तः । विस्तरेण व्याचक्षणेण श्रीपूज्येषु श्रीपूज्यभाग्यप्राग्भारप्रेरितेन प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्—‘आचार्य ! अनया रीत्या देवगृहमेवानायतनं भवति, न तु जिनप्रतिमा; युष्माभिस्तु प्रतिमाऽप्यनायतनत्वेन भणिता’ । श्रीपूज्यैर्विहस्योक्तम्—‘स्थिरीभव, आचार्य ! यदत्र सभायामात्ममुखेन भवता देवगृहमनायतनं भवतीति कथितं तेनात्माकं सर्वेऽपि मनोरथाः सिद्धाः । प्रतिमाऽप्यनायतनत्वेन भणिता’ । श्रीपूज्यैर्विहस्योक्तम्द्वा ज्ञेया । प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्—‘किं वचनमात्रेण किं वा कयाऽपि युक्त्या ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘निर्द्युक्तिकं वचनं हलधरादय एव भाषन्ते न वयम्’ । तेनोक्तम्—‘तर्हि युक्ति ब्रूहि’ । श्रीपूज्यैर्विमृश्योक्तम्—

एवमिणं उवगरणं धारेमाणो विहीइ परिसुद्धं ।

होइ गुणाणाययणं अविहि असुद्धे अणाययणं ॥

[५६]

अस्याश्च गाथाया व्याख्यानं श्रुत्वा विमना इव मौनं कृत्वा स्थितः प्रद्युम्नाचार्यः । तदनन्तरं सा० क्षेमन्धरेण हस्तयोजनपूर्वकमुक्तम्—‘मस्तकेन वन्दे, जिनप्रतिमाऽनायतनं भवति वा नवेति ?’ प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्—‘साधो ! अस्या गाथाया अनुसारेणेदं ज्ञायते, यदुत जैनी प्रतिमाऽपि भवत्यनायतनमिति’ । तत्पश्चात् क्षेमन्धरेण नेत्रयोरानन्दाश्रु विभ्रता स्वकीयमस्तककेशैः कृत्वा प्रद्युम्नाचार्यपादाबुद्ध्युद्यौ, पुत्रस्नेहाच्च भणितम्—‘वत्स ! एतावन्ति दिनानि श्रीजिनदत्तस्वरि-मार्गे लग्नस्य मम भूतानि पर मम मनसि न परिणतम् । यदुत लक्षसंख्यद्रव्यव्ययेन कृतोत्तुङ्गतोरणं देवगृहं निष्पादितमप्यविधिप्रवृत्तिवशादनायतनं भवतीति । इदानीं च तव मुखात् तादृशमपि देवगृहमनायतनं भवतीति श्रुत्वा महान् प्रमोदः संजातः’ । प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्—‘साधो क्षेमन्धर ! अन्येषां सिद्धान्तानामक्षराणि दर्शयित्वा देवगृहमनायतनं न भवतीति परिच्छेदयिष्यामि’ । श्रीपूज्यानामग्रे भणितम्—‘आचार्य ! अस्मन्नामाङ्किता रास-काव्य-चतुष्पद्यादयो न कारयितव्या न पाठयितव्याश्च’ । तदनन्तरं श्रीपूज्यैः सा० क्षेमन्धरदाक्षिण्यादुच्चैःस्वरेणोक्तम्—‘अहो ! यः कश्चिदस्माकमाज्ञां मनुते तेन प्रद्युम्नाचार्यपराजयनरूपार्थप्रतिबद्ध रास-काव्य-चतुष्पद्यादयो न कर्तव्या न पठितव्याः’ । आर्द्रहृदयत्वात्नेत्रयोरश्रुप्रवाहं विभ्रता सा० क्षेमन्धरेणोक्तम्—‘वत्स ! न मया भवन्तं विगोपयितुमारभितो वादः, किन्तु विद्यापात्रमात्मपुत्रं लब्धाचार्यपदं प्रतिबोध्य युगप्रधानगुरोः श्रीजिनपतिस्वरैः शिष्यं कारयितुम्’—इत्यादि वदत्सु तेष्व-

तिप्रसुदितैः श्रावकैः साधुभिश्च सह अभयडदण्डनायकदत्तहस्तकास्ततः स्थानादुत्थायोपरितनभूमिकायां प्रभूताः श्री-
पूज्याः, नागरिकलोकोऽपि । तत्र च पूज्यान् वन्दित्वा, अभयडदण्डनायकोऽधस्तादागतः । प्रद्युम्नाचार्योऽपि सा०क्षेम-
न्धरदत्तहस्तको मनःखेदोद्भवन्मुखकालिमगुणो लजावशाद् भूमिमवलोकयन् स्वपौषधशालायां गतः । इतरोऽपि कौतु-
कार्थी लोकः स्वकीये स्वकीये गृहे गतः ।

५९. स्वकीयगुरुप्रद्युम्नाचार्यहृदयस्थकष्टदर्शनादसुखिन्यभयडदण्डनायके सकलमपि नगरं शून्यमिव जातम् । बहिश्च
संघमध्येऽत्यानन्दोऽभवत् । भा० संभव-वैद्यसहदेव-ठ० हरिपाल-सा० क्षेमन्धर-वाहित्रिकोद्वरण-सा० सोमदेवादिस-
मुदायेन महाविस्तरेण विजयसूचकं वर्धापनकं च कारितम्-‘अहो ! एते परतो गता मदीयं गुरुं विगोपयिष्यन्त्यतो
यद्यत्रैव कथमपि शिक्ष्यन्ते तदा भद्रं भवती’ति हृदि विमृश्याऽभयडदण्डनायकेन मालव्यदेशमध्यस्थिते गूर्जरीये
कटकके प्रतीहारजगद्देवपार्श्वे विजयसूचकदानपूर्वकं मानुषं प्रेष्य द्वितीये दिने संघमध्ये दापिता राजाज्ञा, यथा-‘राजाधि-
राजश्रीभीमदेवराजाऽस्ति यदि यूयमितः स्थानादस्माभिर्गमुत्कलिताः सन्तो यास्यथेति’ । धृतं च राजपुत्रशतमेकं
गुप्तवृत्त्या संघस्य प्राहरिकपदे । संघोऽपि स्वचेतसि यदपि तदपि संभावयितुं प्रवृत्तः । विजयदर्शनेच्छलितपरमानन्द-
वशाद् भाण्डशालिकसंभवः श्रीपूज्यानां पार्श्वे समागत्य हर्षप्रकर्षोद्भवद्गद्गदस्वरेण भणितुं प्रवृत्तः, यथा-‘प्रभो !
जानामि तावकीनं पराक्रमम्, यतः सिंहस्य पोतकाः मिहा एव भवन्ति न शृगालाः; परं कपटबहुला गूर्जरत्रास्तत्र
च येनापि तेनापि समं माऽऽस्फाल्यताम् । कापटिकगूर्जरलोककूटप्रयोगात् कृटा चेद्वचनीयता तादृशी भवति यादृश्या
स्वकीयं मुरसमुद्धाटयितुं न शक्यते-इत्यागच्छ मया वादकरणाविषयेऽनुमतिर्न दत्ता । भवता च प्रभो ! अतीव शोभनं
कृतं यद् गूर्जरत्रामध्यप्रदेशे समस्ताचार्यमुकुटभूतं प्रद्युम्नसूरिं मङ्गललोकममक्षं निर्जित्योर्ध्वं कृता स्वकीयाङ्गुलिका ।
प्रभो ! त्वैकेन चरित्रेण घनमानन्दितस्य स्वर्गस्थस्य श्रीजिनदत्तचरैरयं विस्मृतो निश्चितममृतपानामिलापः । प्रभो !
तावकीनं धैर्यमालोक्य शासनदेवताऽप्यद्यात्मानं मजीवभूतं मन्यते । प्रभो ! त्वदीयामीदृशीं वादलङ्घि दृष्ट्वा भग-
वती सरस्वत्यपि स्वप्नसादस्य माहात्म्यं ज्ञातवती । प्रभो ! तवेदं साहसमवेक्ष्य पुरन्दरादयो देवा अपि भवतो वरप्रदा-
नोत्सुकाः संजाताः’-इत्यादिकां बहूनि प्रशंसां कृतवान् भा० संभवः । श्रीमालवंशभूषणवैद्यसहदेव-व्य० लक्ष्मीधर-ठ०
हरिपाल-सा० क्षेमन्धर-वाहित्रिकोद्वरणादयोऽपि संघप्रधानपुरुषाः श्रीपूज्यानां पार्श्वे समागत्याभयडदण्डनायकस्य
दुष्टमभिप्रायं कथयामासुः । श्रीपूज्यैर्विमृश्योक्तम्-‘अहो श्राद्धाः ! अनिवृत्तिः काऽपि न कार्या । श्रीजिनदत्तचरिपा-
दप्रसादात् सर्वं भद्रं भविष्यति । परं परमेश्वरश्रीपार्श्वाराधनार्थं स्नात्रकायोत्तमर्गादिधर्मकृत्येष्वद्यता यूयं भवतेति’ ।
श्रीपूज्योपदेशाद्धर्मकृत्योद्यते संघे सति मुखेन जातानि चतुर्दश दिनानि परं निर्गमः कोऽपि न संजातः । तदनन्तरं
संघमध्यस्थितलोकमध्याटौण्डिकाः शते द्वे संघस्य श्रेयःकृते श्वःकल्ये किमपि साहसं तादृशं करिष्यामो येन संघः
सर्वोऽपि स्वकीये स्वकीये स्थानके प्रभूतो भविष्यतीत्यभिप्रायेण प्रगुणीभूताः ।

इतश्च-अभयडदण्डनायकप्रेषितमानुषेण कटकमध्ये गत्वा श्रीजगद्देवप्रतीहारपादयोः पुरो धृता स्वस्वामिविज्ञप्तिका ।
श्रीजगद्देवनिरोपाद् वाचयितुं लग्नः पारिग्रहिकः, यथा-अत्र देशे साम्प्रतमतिमहर्द्धिकः सपादलक्षीयो बहुलोकः समा-
गतोऽस्ति । यदि युष्माकं निरोपो भवति तदा राजकीयानां घोटकानां कृते दालि करोमीति’ । श्रुत्वा च कोपाधिरूढेन
श्रीजगद्देवेन तत्क्षणदेव स्वकीयपारिग्रहिकहस्तेन लिखितो राजादेशः । लिखितं च तत्र-‘मया महता कष्टेन साम्प्रतं
श्रीपृथ्वीगजेन सह सन्धिः कृतोऽस्त्यतो यदि सपादलक्षीयस्य लोकस्य हस्तं लास्यसि तदा गर्दभोदरे त्वां सेवयि-
ष्यामि’-इति राजादेशेन सह प्रेषितो मानुषः । पश्चात् तेनापि चोचालगत्या गत्वा दत्तो दण्डनायकहस्ते राजादेशः ।
वाचयित्वा च तं दण्डनायकेन बहुमानपूर्वकं मुत्कलितः सन् संघः समागतः श्रीमदणहिलपाटकनामपत्तने । तत्र च
श्रीपूज्यैः स्वगोत्रीयाश्वत्थारिश्वाचार्याः स्वमण्डल्यां समुद्देशं कारयित्वा वस्त्रदानपूर्वकं सम्मानिताः ।

६०. ततः संघेन मह लवणखेटे प्रभूताः श्रीपूज्याः । तत्र च पूर्णदेवगणि-मानचन्द्रगणि-गुणभद्रगणीनां क्रमेण दत्तं वाचनाचार्यपदम् । सं० १२४५ फाल्गुने पुष्करिण्यां धर्मदेव-कुलचन्द्र-सहदेव-सोमप्रभ-सूरप्रभ-कीर्त्तिचन्द्र-श्रीप्रभ-सिद्धसेन-रामदेव-चन्द्रप्रभाणां संयमश्री-शान्तमति-रत्नमतीनां च दीक्षा दत्ता । सं० १२४६ श्रीपत्तने श्रीमहावीरप्रतिमा स्थापिता । सं० १२४७, (?) सं० १२४८ लवणखेटे जिनहितस्योपाध्यायपदं दत्तं । सं० १२४९ पुष्करिण्यां मलयचन्द्रो दीक्षितः । सं० १२५० विक्रमपुरे पद्मप्रभसाधोराचार्यपदं दत्तं-श्रीसर्वदेवमूरिरिति नाम कृतम् । सं० १२५१ माण्डव्यपुरे व्यवहारकलक्ष्मीधरादिप्रभूतश्रावकाणां मालारोपणादि विस्तरेण कृतम् ।

६१. ततोऽजयमेरौ विहारः । तत्र च म्लेच्छोपद्रवे मासद्वयं यावन्महाकष्टस्थितौ पत्तने समागत्य भीमपल्ल्यां चतुर्मासी कृता । कुहियपग्रामे जिनपालगणेर्वाचनाचार्यपदं दत्तम् । लवणखेटे राणकश्रीकेल्लहणकृतमामवादोपरोधाक्षिणावर्तारात्रिकावतारणं मानितम् । सं० १२५२ पत्तने विनयानन्दगणिर्दीक्षितः । सं० १२५३ भाण्डागारिकनेमिचन्द्रश्रावकः प्रतियोधितः । पत्तनभङ्गानन्तरं घाटीग्रामे चतुर्मासी कृता । सं० १२५४ श्रीधारायां श्रीशान्तिनाथदेवगृहे विधिः प्रवर्तितः । तर्कोपन्यासैश्च महावीरनामा दिगम्बरो रञ्जितः । रत्नश्रीप्रवर्तिनी दीक्षिता । नागद्वहे चतुर्मासी कृता । सं० १२५६ चैत्र वदि ५ लवणखेटे नेमिचन्द्र-देवचन्द्र-धर्मकीर्त्ति-देवेन्द्रनामानो व्रतिनः कृताः । सं० १२५७ श्रीशान्तिनाथदेवगृहे प्रतिष्ठारम्भः प्रधानशकुनाभावे विलम्बितः । सं० १२५८ चैत्र वदि ५ शान्तिनाथविधिचैत्ये श्रीशान्तिनाथप्रतिमा प्रतिष्ठिता, शिखरश्च । चैत्र वदि २ वीरप्रभ-देवकीर्त्तिगणी दीक्षितौ । सं० १२६० आपाढ वदि ६ वीरप्रभगणि-देवकीर्त्तिगण्योरुपस्थापना कृता । सुमतिगणि-पूर्णभद्रगण्योर्व्रतं दत्तम् । आनन्दश्रियो महत्तरापदं दत्तम् । श्रीजिसलमेरौ देवगृहे फाल्गुन सुदि २ श्रीपार्श्वनाथप्रतिमा स्थापिता । स्थापना च सा० जगद्धरेण महाविस्तरेण कारिता । सं० १२६३ फाल्गुन वदि ४ महं० कुलधरकारितश्रीमहावीरप्रतिमा लवणखेटे प्रतिष्ठिता । नरचन्द्र-रामचन्द्र-पूर्णचन्द्राणां विवेकश्री-मङ्गलमति-कल्याणश्री-जिनश्रीसाध्वीनां दीक्षा दत्ता, धर्मदेव्याः प्रवर्तिनीपदं च । ठ० आश्वल-प्रभृतिवाग्गडीयसमुदायः श्रीपूज्यपादवन्दनार्थमागतो लवणखेटे । सं० १२६५ मुनिचन्द्र-मानभद्रगणी दीक्षितौ, सुन्दरमतिरासमतिश्च । सं० १२६६ विक्रमपुरे भावदेव-जिनभद्र-विजयचन्द्रनामानो व्रतिनः कृताः । गुणशीलस्य वाचनाचार्यपदं दत्तम्, ज्ञानश्रियश्च दीक्षा । सं० १२६९ श्रीजावालिपुरे श्रीविधिचैत्यालये महता विस्तरेण महं० कुलधरकारितश्रीमहावीरप्रतिमा स्थापिता । श्रीजिनपालगणेरुपाध्यायपदं दत्तम् । धर्मदेवीप्रवर्तिन्याश्च महत्तरापदं दत्तं प्रभावतीति नाम कृतम् । महेन्द्र-गुणकीर्त्ति-मानदेवानां चन्द्रश्री-केवलश्रयोश्च दीक्षा दत्ता । ततो विक्रमपुरे विहारः ।

६२. सं० १२७० वाग्गडीयसमुदायप्रार्थनया श्रीवाग्गडदेशे विहृताः । दारिद्रेरके शतसंख्यश्रावक-श्राविकाणां सम्यक्चारोपण-मालारोपण-परिग्रहपरिमाणदानोपधानविधापनादिधर्मकृत्यकृते महाविस्तरेण सप्त नन्दयः कृताः । सं० १२७१ बृहद्वारे संमुखगतश्रीआसराजराणकप्रमुखप्रभूतलोकैः सह महाविस्तरेण ठ० विजयश्रावककारितायां महत्यामुत्सर्पणायां प्रविष्टाः श्रीपूज्याः । नन्द्यादिकं च दारिद्रेरकवत्तत्र कृतम् । मिथ्यादृष्टिगोत्रदेवतादिमिथ्यात्वकृत्यपरिहारकारापणेन समुदायस्य महान् प्रमोदो जनितः । सं० १२७३ तत्रैव बृहद्वारे लौकिकदशाहिकापर्वापरि गङ्गायात्रामिमुखेषु तत्रागतेषु बहुषु राणकेषु सत्सु नगरकोट्टीयराजाधिराजश्रीपृथ्वीचन्द्रसाक्षेत(सहायात ?) काश्मीरीयेन श्रीजिनप्रियोपाध्यायशिष्यजिनदासापरनामश्रीजिनभद्रसूरिप्रोत्साहितेन पण्डितमनोदानन्देन श्रीजिनपति-सूरिपौषधशालाद्वारे पत्रावलम्बनं बद्धुं ब्राह्मण एकः प्रेषितः । सोऽपि द्वितीयाद्वे प्रहरसमये वसतिद्वार आगत्य पत्रावलम्बनं बद्धुं प्रवृत्तः । विस्मयवशाद् दूरदेशे गत्वा धर्मरुचिगणिना संभाषितो ब्राह्मणः, यथा-‘बटो ! किं करोषि ?’ निर्भयः सन् स प्राह-‘पण्डितमनोदानन्दो युष्मद्गुरुनुद्दिश्य पत्रावलम्बनं करोति’ । धर्मरुचिगणिना सोपहासमुक्तम्-‘बटो ! मदीयसन्देशमेक पण्डितस्याग्रे कथयेयथा-पण्डितश्रीजिनपतिसूरिशिष्येण धर्मरुचिगणिना मम मुखेनेदं

भाणितम्, यथा-पण्डितराज ! मनोदानन्द ! यदि मदीये भाणिते लगसि तदद्यपश्चाच्छालम्बनं कुर्याः, मा पत्रावलम्बनं कृथाः; अन्यथा दन्ता भङ्गयन्तीति” । मनोदानन्दपण्डितस्वरूपं सर्वं पृष्ट्वा मुक्तः सन् गन्तुं प्रवृत्तो बटुः । धर्मरुचिगणिना सर्वं पूज्यानामग्रे निवेदितम् । श्रीपूज्यपादसमीपोपविष्टकुरविजयकश्रावकेण पत्रावलम्बनवार्तां श्रुत्वा स्वकीयो मानुषः प्रेषितः । कथितं तस्याग्रे यथा-‘अहो ! त्वमस्य बटोः पादे लग्नो ब्रजेः । कस्मिन् कस्मिन् कटक एष बटुर्व्रजतीति परिभाषयेः । वयं पृष्ठलग्ना एवागच्छामः स्म’-इत्यादिशिक्षां गृहीत्वा गतो मानुषो बटुपादैः । संभ्रमादासनादुत्थाय-‘भो भोः साधवः ! शीघ्रं प्रावृणुत’-इति भणन्तः स्वयं प्रावृताः श्रीपूज्याः । श्रीजिनपालोपाध्यायेन ठ० विजयकश्रावकेण विज्ञप्ताश्च, यथा-‘प्रभो ! साम्प्रतं भोजनवेला वर्तते, साधवश्च विहृत्य समागताः सन्त्यतो भोजनं कुरु; तत्पश्चात् तत्र यास्यत’ इति । तदुपरोधाद् भोजनं कृतोत्थिताः श्रीपूज्याः । श्रीजिनपालोपाध्यायैर्वन्दनापूर्वकं पादयोर्लङ्घित्वा विज्ञप्ताः, यथा-‘प्रभो ! मनोदानन्दपण्डितजयनार्थं मां प्रेषयत, यथाऽहं यामि युष्माकं प्रसादाच्च जेष्यामि; सहानीतानामस्माकं क उपयोगो यद्ययमेकैकेन मानुषेण सह स्वयमुत्तिष्ठन् । तथा प्रभो ! तस्मिन् वराके मनोदानन्दे युष्माकं कः संरम्भः । यतः-

कोपादेकतलाघातनिपातमत्तदन्तिनः । हरेर्हरिणयुद्धेषु कियान् व्याक्षेपविस्तरः ॥ [५७]

राजनीतावपि प्रथमं पदातयो युध्यन्ते पश्चाच्च नायकाः । श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘उपाध्यायमिश्राः ! न ज्ञायते पण्डितस्य स्वरूपम्, यथा पण्डितः कीदृशोऽस्ति’ । उपाध्यायेनोक्तम्-‘प्रभो ! भवतु पण्डितो यादृशस्तादृशो वा । सर्वत्र युष्माकं प्रसादो विजयते’ । श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘वयमपि तत्रागमिष्यामः, परं भवद्भिस्तत्र वक्तव्यमिति’ । उपाध्यायेनोक्तम्-‘प्रभो ! युष्मासु संनिहितेषु सत्सु मम जिह्वा लज्जावशाद् वक्तुं न वहति, अतो यूयमत्रैव तिष्ठत’ इत्यादि । श्रीजिनपालोपाध्यायविहितोपरोधात् प्रसन्नमानसैः श्रीपूज्यैर्मन्त्रध्यानपूर्वकं मस्तके हस्तं दत्त्वा धर्मरुचिगणि-वीरभद्रगणि-सुमतिगणिभिः, ठ० विजयकप्रमुखप्रधानश्रावकैश्च सह मनोदानन्दपण्डितजयनार्थं प्रेषितः श्रीजिनपालोपाध्यायः । सुखवार्ताप्रच्छन्ननिमित्तम्मागतानेकराणकावस्थानमण्डिते नगरकोट्टीयराजाधिराजश्रीपृथ्वीचन्द्रसभामण्डपे प्राप्तः श्रीजिनपालोपाध्यायः सपरिवारः ।

६३. श्रीपृथ्वीचन्द्रराजानमुपश्लोक्य तत्रस्थः पण्डितमनोदानन्दो भाषितः श्रीमदुपाध्यायेन, यथा-‘पण्डितराज ! किमर्थमस्मद्वसन्तिद्वारे पत्रावलम्बनं दत्तम् ?’ तेनोक्तम्-‘जयनार्थम्’ । उपाध्यायेनोक्तम्-‘तर्हि कुरु कस्यापि पक्षस्याङ्गीकारम्’ । तेनोक्तम्-‘युष्मान् दर्शनवाह्यत्वेन स्थापयिष्यामीति मम पक्षः’ । श्रीउपाध्यायेनोक्तम्-‘कुरु प्रमेयमिति’ । तदनन्तरं तेनोक्तम्-‘विवादाध्यासिता दर्शनवाह्याः, प्रयुक्ताचारविकलत्वान्म्लेच्छवदिति’ । श्रीमदुपाध्यायेन विहस्योक्तम्-‘पण्डितराज मनोदानन्द ! त्वदुक्तेऽस्मिन्नुमाने कति दूषणानि दर्शये ?’ तेनोक्तम्-‘यथाशक्ति दर्शये; परं तत्समर्थनायां समर्थेन भाव्यम्’ । श्रीमदुपाध्यायेनोक्तम्-‘पण्डितराज ! सावधानीभूय श्रूयताम्, यथा-विवादाध्यासिता दर्शनवाह्याः, प्रयुक्ताचारविकलत्वान्म्लेच्छवदिति-भवतोक्तम्, तत्र प्रयुक्ताचारविकलत्वादिति हेतुरनेकान्तिकः, पददर्शनवाह्यत्वे साध्ये पददर्शनाभ्यन्तर्गत्तत्वेनाभ्युपगतेषु बौद्ध-चार्वाकादिषु विपक्षभूतेष्वस्य हेतोर्गमनात् । तथा साधनविकलो दृष्टान्तः । तथा हि-त्वदुक्ताचारवैकल्यं म्लेच्छेष्वेकदेशापेक्षया सामस्त्यापेक्षया वा भवेत् ? । न तावदाद्यविकल्पः, म्लेच्छा अपि हि स्वजात्यनुयायिनां लोकाचारं किमपि कुर्वाणा दृश्यन्ते । लोकाचारश्च सर्वोऽपि वैदिक एवेत्यसिद्धो हेतुर्दृष्टान्तैः । अथवा सामस्त्यापेक्षया, तर्हि भवानपि दर्शनवाह्यः, नहि भवानपि सर्वमपि वैदिकमाचारं कर्तुं शक्नोति’-इत्यादिना प्रकारेण तर्करीत्या शुवाणेन समस्तगजलोकचेतसि चमत्कारकुर्वाणेन श्रीमदुपाध्यायेनानेकदूषणोद्भावनेन कदर्थितेऽपि प्राथमिकेऽनुमाने, धार्ष्ट्यादन्यान्यनुमानानि भाणितुं प्रवृत्तः पं० मनोदानन्दः । प्रभूतप्रति-

भाप्रभावेन श्रीमदुपाध्यायेन स्थाने स्थाने ज्वलन्तीषु दीप्रासु दीपिकासु समस्तराजलोकसमक्षमसिद्धविरुद्धानैकान्तिका-
दिदूषणोद्भावनेन तान्यपि निराकृत्य जितो मनोदानन्दः । प्रधानानुमानभणनपूर्वकमात्मा च स्थापितो दर्शनाभ्यन्तर-
वर्तित्वेनोपाध्यायेन । उत्तरास्फुरणे वैलक्ष्याचिन्तितुं प्रवृत्तः पण्डितः, यथा—‘अहो ! तथाविधवैदग्ध्याभावादेते राजानो
यं कंचिद् यतिब्रुवाणं पश्यन्ति तमुद्दिश्य भाषन्ते यथाऽयं भद्रो वादीति; तस्मादहमपि किमपि ब्रुवन्नस्मि यथाऽस्मी-
जानन्ति पण्डितमनोदानन्दो गाढो वाग्मी’—इति विचिन्त्य—

शब्दत्रयं यदेकं यच्चैतन्न्यं च सर्वभूतानाम् ।

यत्परिणामस्त्रिभुवनमखिलमिदं जयति सा वाणी ॥

[५८]

इत्यादि पठितुं प्रवृत्तः । ततश्च श्रीमदुपाध्यायेन कोपावेगादुक्तम्—‘अरे वठरशेखर ! किमेतदसम्बद्धं भाषसे ?
मया त्वां पददर्शनवाह्यः कृतः प्रमाणसामर्थ्येन; यदि तव काऽपि शक्तिरस्ति तदा स्वकीयपत्रावलम्बनसमर्थनाय प्रमाणा-
नुयायि किञ्चिद् ब्रूहि । पूर्वपठितगुणनेऽपि वयमेव समर्थाः’ । तदनन्तरं श्रीमदुपाध्यायवचनेन श्रीजिनवल्लभस्वरिकृत-
चित्रकूटीयप्रशस्ति-संघपट्ट-कर्मशिक्षादिसंस्कृतप्रकरणान्युदात्तखरेण गुणयतो धर्मरुचिगणि-वीरप्रभगणि-सुमतिगणीन्
दृष्ट्वा तत्रोपविष्टान्यराजभिरुक्तम्—‘अहो ! एते सर्वेऽपि पण्डिताः’ इति । मनोदानन्दपण्डितमुखे कालिमानमवलोक्य
राजाधिराजश्रीपृथ्वीचन्द्रेण चिन्तितम्, यथा—‘अहो ! न दृश्यते शोभना मनोदानन्दस्य मुखच्छाया । अतो यद्येव हार-
यिष्यति ततो महच्छाघवं मम भविष्यति । तस्मादिदानीमेवानयोः समश्रीकतां करोमीति’—चिन्तनानन्तरं च श्रीमदुपा-
ध्यायानुद्दिश्योक्तम्—‘बृहन्त ऋपयो यूयमिति’ । मनोदानन्दमुद्दिश्योक्तम्—‘बृहन्तः पण्डिता यूयमिति’ । श्रीपृथ्वीच-
न्द्रराजवचनं श्रुत्वा श्रीमदुपाध्यायेन चिन्तितम्, यथा—‘अहो ! अद्यैतावत्प्रमाणेन संरम्भेण रात्रिग्रहरत्रयं जागरित्वाऽपि
न किमपि फलं संग्राप्तम्, यदित्यं निर्वचनीकृतेनापि मनोदानन्देन समं मम समश्रीकता कृता राज्ञा स्वपण्डितपक्षपा-
तात् । भवतु, तथापि जयपत्रमगृहीत्वा मयेतः स्थानाच्चोत्थातव्यमिति’ । प्रकटं च स्वस्कन्धास्फालनपूर्वकमुक्तम्—‘महा-
राज ! किमेतदुच्यते ? । मय्युध्वे सत्यन्यो भरते सकलेऽपि न कश्चित्पण्डितो भवति । यद्येव पण्डितस्तदा मया सह लक्षण-
मार्गेण तर्कमार्गेण साहित्यमार्गेण वा वदतु, अन्यथा स्वकीयमिदं पत्रावलम्बनं पाटयतु । अरे यज्ञोपवीतमात्रवहनशक्ते
मनोदानन्द ! श्रीजिनपतिसूर्युपरि पत्रावलम्बनं करोषि ? न जानासि रे वटो ! यदनेन सर्वविद्यानिर्णयदायकाः श्रीप्रद्युम्ना-
चार्यसदृशाः पण्डितराजाः सकललोकममं धूर्त्वा चर्चिताः’ । अत्रान्तरे श्रीपृथ्वीचन्द्रेण पत्रावलम्बनं गृहीत्वा पाठितम् ।
श्रीमदुपाध्यायेनोक्तम्—‘महाराज ! न तुष्यामो वयं पत्रावलम्बनपाटनमात्रेण’ । राज्ञोक्तम्—‘कथं तुष्यथ ?’ उपाध्या-
येनोक्तम्—‘जयपत्रलामेन; यतो महाराज ! अस्माकमीदृशी दर्शनव्यवस्थाऽस्ति, यः कश्चिदस्मदुपाश्रयद्वार एकस्मिन्
दिने पत्रावलम्बनं बध्नाति तस्यैव हस्तेन द्वितीये दिने खोपाश्रयद्वारे जयपत्रमुद्भाव्यते । अतो महाराज ! यथा न्याय-
श्रीकर्णैकसंमत्याऽऽसददर्शनव्यवस्था वृद्धिं प्राप्नोति तव सभायां तथा विधीयताम्’ । राज्ञा च लघूकृतस्वपण्डितमनोदा-
नन्दमुखकालिमावलोकनोच्छलितमानसिकदुःखेनापि न्यायविचारग्रवीणपार्श्वस्थितप्रभूतप्रधानलोकोपरोधात् स्वकीय-
पारिग्रहिकहस्तेन लेखयित्वा दत्तं जयपत्रं श्रीजिनपालोपाध्यायानां हस्ते । उपाध्यायैश्च धर्मलाभाशीर्वाददानपूर्वकं बहु-
लमुपश्लोकितो महाराजाधिराजश्रीपृथ्वीचन्द्रः । ततः स्थानादुत्थाय प्रातः क्षणे पञ्चशब्दवादनादिचर्द्धापनपूर्वकं गृही-
तजयपत्राः सपरिवाराः श्रीजिनपालोपाध्यायाः समागताः श्रीपूज्यानां समीपे । श्रीपूज्यैश्च स्वशिष्यनिष्पादितजिन-
शासनप्रभावनोद्भूतप्रभूतप्रसोदान्महासंभ्रमेणालापिताः श्रीमदुपाध्यायाः । सं० १२७३ ज्येष्ठवदि १३ शान्तिनाथ-
जन्मकल्याणके कारितं च वर्धापनकमानन्दभरनिर्भरेण तत्रत्यसमुदायेन ।

६४. सं० १२७४ वृहद्द्वारादागच्छद्विरन्तरा भावदेवमुनिर्दीक्षितः । सा० थिरदेवप्रार्थनया दारिद्रेके चतुर्मासी

कृता । तत्रापि नन्दयः पूर्ववत् । सं० १२७५ जावालिपुरे ज्येष्ठसुदि १२ भुवनश्रीगणिनी-जगमति-मङ्गलश्रीसा-
ध्वीत्रयेणसह विमलचन्द्रगणि-पद्मदेवगणी दीक्षितौ । सं० १२७७ श्रीप्रहादनपुरे प्रभूताः प्रभावनाः कृता । अन्यदा
नाभ्यधस्तनप्रदेशोद्धूतग्रन्थिदोषोत्थितवेदनावशसंजातमूत्रसंग्रहोरोगसत्कष्टादात्मन आयुषो गमनमवगम्य श्री-
पूज्यैर्दत्ता यथोचिता शिक्षा चतुर्विधस्यापि संघस्य । मिथ्यादुष्कृतं च दत्त्वा भणितं च संघस्याग्रे-‘संघेन मनोमध्ये का-
ऽप्यनिवृत्तिर्न कार्या-यद्भोरिदानीं कथं भविष्यति, यतो येषां प्राणेनानेकैलोकैः सममास्फाल्यास्फाल्योक्तं ते देवीभूता
इति । यतः पश्चादपि श्रीमर्वदेवसूरि-श्रीजिनहितोपाध्याय-श्रीजिनपालोपाध्याया वयमिव सर्वेषामप्युत्तरं दातुं क्षमाः,
युष्माकं मनोरथान् पूरयितुं समर्थाः सन्ति । तथा वाचनाचार्यसूरप्रभ-कीर्तिचन्द्र-वीरप्रभगणि-सुमतिगणिनामान-
श्चत्वारः शिष्या महाप्रधाना निष्पन्ना वर्तन्ते । येषामेकैकोऽप्याकाशस्य पततो धरणे क्षमः । परमस्माकं स्वकीयपद-
योग्यं परिभावयतां वीरप्रभगणिः समागच्छति । वयमपि साम्प्रतं सावाधा वर्तामहे । अतो यदि संघः कथयति तदि-
दानीमपि स्वकीयपदे वीरप्रभगणिमुपवेशयामः । शोकहर्षप्रकर्षाकुलचित्तेन संघेन विज्ञेयाः श्रीपूज्याः, यथा-‘स्वामिन् !
यद्युष्माकं परिभावयतां समागच्छति तदस्माकं प्रमाणम्, परमिदानीमौत्सुक्येन क्रियमाणमाचार्यपदस्थापनमतिशोभा-
युक्तं न संभाव्यते । अतो यदि युष्माकं निरोपो भवति तदाऽत्रत्यसमुदायलेखदर्शनसमागतसमस्तदेशवास्तव्यस्वरतर-
समुदायैरानन्दभरेण स्थाने विधीयमानासु महतीपून्सर्पिणीषु वीरप्रभगणेराचार्यपदस्थापना महाविस्तरेण कार्यते’ ।
श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘यत्समुदायस्य पर्यालोचयतः समागच्छति तत्प्रमाणम्’ । तदनन्तरं समस्तलोकक्षमितक्षामणपूर्वकमन-
शनविधिना निखिललोकचेतसि चमत्कारं कृत्वा [सं० १२७७ आपाढ सुदि १०] दिवं गताः श्रीजिनपतिसूरयः ।

६५. तदनन्तरं श्रीपूज्यविग्रहोच्छलितपरमदुःखेन शून्यान्तःकरणेनापि पाश्चात्य[कृत्य]कृते श्रीपूज्याननेकमण्डपिका-
मण्डिते विमानेऽध्यारोप्य स्थाने स्थाने च वारविलासिनीभिस्तत्कालसुखदेन स्वरेण हृदयार्द्राकरणप्रवीणमेधरागादिशो-
करागेण दैवोपालम्भाद्यर्थनिवन्धनमधुमधुरेषु गीतेषु गीयमानेषु उच्चात्यमानेषु च नानाविधेषु बहुषु वनफलेषु, पञ्च-
शब्देषु च वाद्यमानेषु नेतुमारेभे समस्तलोकसहितेन चतुर्विधेन संघेन ।

अत्रान्तरे कणपीठमध्ये सावाधशरीरश्रीपूज्यवार्ताश्रवणादुचालीभूय जावालिपुरादागतः प्रधानसाधुसहितः श्रीजि-
नहितोपाध्यायः । स च तत्र तादृगवस्थान् श्रीपूज्यानवलोक्य शोकभरविह्वलीभवन्मानसेन श्रीपूज्यगुणगणसरणपूर्वकं
नानाप्रकारान् विलापान् कर्तुं प्रवृत्तः । यथा-

श्रीजिनशासनकाननसंवर्द्धिविलासलालसे वसता ।

हा श्रीजिनपतिसूरे !, किमेतदसमञ्जसमवेक्षे ? ॥

[५९]

जिनपतिसूरे ! भवता श्रीपृथ्वीराजनृपसदःसरसि ।

पद्मप्रभासिबदने नाऽरमिव जयश्रिया सार्धम् ॥

[६०]

मथितप्रथितप्रतिवादिजानजलधेः प्रभो ! समुद्धृत्य ।

श्रीसंघमनःकुण्डे न्यधात् त्वमानन्दपीयूषम् ॥

[६१]

बुधबुद्धिचक्रवाकी पट्टर्कासरिति तर्कचक्रेण ।

क्रीडति यथेच्छमुदिते जिनपतिसूरे ! त्वयि दिनेशे ॥

[६२]

तव दिव्यकाव्यहृष्टावेकविधं सौमनस्यमुल्लसति ।

द्राक् सुमनसां च तत्प्रतिपक्षाणां च प्रभो ! चिघ्नम् ॥

[६३]

धातुविभक्त्यनपेक्षं क्रियाकलापं त्वनन्यसाध्यमपि ।

यं साधयत् जिनपते ! चमत्कृते कस्य नो जातः ॥

[६४]

मयि सति कीदृक् चासन्नयमत्र कविरिति नाम वहतीति ।
 रोषादसुराचार्यं जेतुं किं जिनपते ! स्वरगाः ? ॥ [६५]
 भगवंस्त्वयि दिवि गच्छति हर्षात्त्वदभिमुखमक्षताः क्षिप्ताः ।
 सुररमणीभिर्मन्ये सारीभूतास्त एवात्रे ॥ [६६]
 इन्द्रानुरोधवशतो मध्ये स्वर्गं ययौ भवानित्थम् ।
 जिनपतिसूरे ! सन्तो दाक्षिण्यधना भवन्ति यतः ॥ [६७]
 वामपद्मातलप्रेन्द्राण्यवतारितशरावपुटखण्डाः ।
 स्वःश्रीविवाहकार्यं तव नूनं दिव्युडूभूताः ॥ [६८]
 जिनजननदिनस्नानाधानेच्छातः किमाकुलीभूय ।
 त्वं पञ्चत्वं प्राप्तः सुरपतिवज्जिनपतिर्भगवान् ? ॥ [६९]
 त्वदभिमुखमिव क्षिप्तानाशानारीभिरक्षतान् नूनम् ।
 उपभोक्तुं वियदजिरे विचरति चन्द्रो मराल इव ॥ [७०]
 नास्तिकमतकृदमरगुरुजयनायेवासि जिनपते ! स्वरगाः ।
 परमेतज्जगदधुना विना भवन्तं कथं भावि ? ॥ [७१]
 हा ! हा ! श्रीमज्जिनपतिसूरे ! सूरे त्वयीत्थमस्तमिते ।
 अहह कथं भविता नीतिचक्रवाकी वराकीयम् ॥ [७२]
 करतलधृतदीनास्ये श्रीशासनदेवि ! मा कृथाः कष्टम् ।
 यन्मन्ये तव पुण्यैर्जिनपतिसूरिर्दिवमयासीत् ॥ [७३]
 रे दैव ! जगन्मातुः श्रीवाग्देव्या अपि त्वयात्रेपि ? ।
 ना मन्ये यदमुष्याः सर्वस्वं जिनपतिरहारि ॥ [७४]

इत्यादिशोकविलापभरोञ्छलितमूर्च्छावसाने च धैर्यालम्बनपूर्वकं श्रीपूज्यपादौ वन्दित्वा पाश्चात्यंकरणार्थं तैः
 सह शुद्धे स्थंडिले जगाम सपरिवारः श्रीजिनहितोपाध्यायः । तत्र च कृत्यं समस्तमपि कृत्वा स्वोपाश्रयगमनपूर्वकं
 श्रीगौतमस्वामिगणधरादिमहापुरुषचरितोत्कीर्तनेन सकलमपि लोकमाह्लादयति स्म । ततश्चतुर्मासी कृता जावालिपुरे ।

६६. ततः कालान्तरे श्रीसंधेन सह श्रीजावालिपुरे श्रीजिनहितोपाध्याय-श्रीजिनपालोपाध्यायादि-
 प्रधानसाधुसमन्वितः श्रीसर्वदेवसूरिः समस्तसंघसम्मत्या श्रीजिनपतिसूरिगुरुपदिष्टरीत्याऽऽचार्यपदोपयोगिपद्-
 त्रिंशद्गुणकलितसौभाग्यभाजनमुपादेयवाक्यं दशविधयतिधर्मादिभूतक्षमाकेलिभवनं वीरप्रभगणि भक्तिभरसमागत-
 समस्तदेशवास्तव्यभव्यलोकसंघैः स्थाने स्थाने मण्डितेषु सन्नागारेषु, दीयमानेषु रासकेषु, गीयमानेषु युगप्र-
 धानगुरु [] अमारिघोषणायां निष्पाद्यमानायाम्, सहस्रसंख्यद्रव्यार्पणेन याचकवाञ्छासु पूर्यमाणासु,
 प्रधानरूपवेपलक्ष्म्या शक्रेण सह स्पर्धमानेषु लोकेषु, महामिथ्यादृष्टिभिरपि निरन्तरं प्रशस्यमाने जिनशासने, स्व-
 स्वदेवावहेलापरेष्वपरेषु दर्शनेषु, खरतरमार्गसत्कविरुदावलीं पठत्सु भट्टलोकेषु, नानाविधास्वाशिस्सु दीयमानासु,
 तलिकातोरणादिशोभाभूषिते श्रीमहावीरदेवभवने तीर्थप्रभावनानिमित्तं श्रीजिनपतिसूरिपदे माघसुदि ६ उपवेशयामास ।
 कृतं च तस्य पूर्वगुरुपदिष्टं श्रीजिनेश्वरसूरिरिति नाम । आनन्दभरनिर्भरेण च संधेन कारिता महत्युत्सर्पणा ।

६७. श्रीजिनेश्वरसूरीणां च संक्षेपवाचनेयम्-सं० १२७८ माघ सुदि ६, श्रीमज्जिनेश्वरसूरीणां पदस्थापना । माघ सुदि ९, यशःकलशगणि-विनयरुचिगणि-बुद्धिसागरगणि-रत्नकीर्तिगणि-तिलकप्रभगणि-रत्नप्रभगण्यमरकीर्तिगणि [नामानः] एते सप्त साधवो दीक्षिताः श्रीजावालिपुरे । श्रीमाले सा० यशोधवलेन सह विहृत्य ज्येष्ठ सुदि १२, श्रीविजय-हेमप्रभ-श्री-तिलकप्रभ-श्रीविवेकप्रभ-चारित्रमालागणिनी-ज्ञानमाला [गणिनी]-सत्यमालागणिनीनां दीक्षा । आपाठ सुदि १०, पुनः श्रीश्रीमाले सा० जगद्धरसत्कममवमणप्रतिष्ठा श्रीशान्तिनाथस्थापना च । श्रीजावालिपुरे देवगृहप्रारम्भश्च । जावालिपुरे १२७९ माघ सुदि ५, अर्हदत्तगणि-विवेकश्रीगणिनी-शीलमालागणिनी-चन्द्रमालागणिनी-विनयमालागणिनीनां दीक्षा । श्रीमाले १२८० माघ सुदि १२, श्रीशान्तिनाथभवने ध्वजारोपः । श्रीकृष्णनाथ-श्रीगौतमस्वामि-श्रीजिनपतिस्व-रिमेघनादक्षेत्रपाल-यज्ञावतीप्रतिमानां प्रतिष्ठा । फाल्गुन वदि १, कुमुदचन्द्र-कनकचन्द्र-पूर्णश्रीगणिनी-हेमश्रीगणिनीनां दीक्षा । वैशाख सुदि १४, श्रीप्रह्लादनपुरे सकलनगरे(?) स्तूपे जिनपतिस्वरिप्रतिमा स्थापिता, विस्तरेण श्रीजिनहितोपाध्यायद्वारेण । सं० १२८१ वैशाख सुदि ६, जावालिपुरे विजयकीर्ति-उदयकीर्ति-गुणसागर-परमानन्द-कमलश्रीगणिनीनां दीक्षा । ज्येष्ठ सुदि ९, जावालिपुरे श्रीमहावीरभवने ध्वजारोपः । १२८३ माघ वदि २, बाहडमेरौ श्रीकृष्णभदेवभवने ध्वजारोपः । माघ वदि ६, श्रीश्वरप्रभोपाध्यायपदं मङ्गलमतिगणिन्याः प्रवर्तिनीपदं च, वीरकलशगणि-नन्दिबर्धन-विजयवर्धनगणिदीक्षा । १२८४ वीजापुरे श्रीवासुपूज्यदेवस्थापना, आपाठ सुदि २, अमृतकीर्तिगणि-सिद्धकीर्तिगणि-चारित्रमुन्दरिगणिनी-धर्ममुन्दरिगणिनीदीक्षा । सं० १२८५ ज्येष्ठ सुदि २, कीर्तिकलशगणि-पूर्णकलशगणि-उदयश्रीगणिनीदीक्षा । ज्येष्ठ सुदि ९, वीजापुरे श्रीवासुपूज्यभवने जलानयनादिमहर्द्ध्या ध्वजारोपः । १२८६ फाल्गुन वदि ५, वीजापुरे विद्याचन्द्र-न्यायचन्द्राऽभयचन्द्रगणिदीक्षा । १२८७ फाल्गुन सुदि ५, प्रह्लादनपुरे जयसेन-देवसेन-प्रबोधचन्द्राशोकचन्द्रगणि-कुलश्रीगणिनी-प्रमोदश्रीगणिनीदीक्षा । १२८८ माघपद सुदि १०, स्तूपध्वजप्रतिष्ठा श्रीजावालिपुरे । आश्विन सुदि १०, स्तूपे ध्वजारोपः प्रह्लादनपुरे साधुश्रवणपालेन समुदायसहितेन राजपुत्रश्रीजगसीहमान्निधेन महामहोत्सवेन कारितः श्रीजिनपालोपाध्यायद्वारेण । पौष सुदि ११, जावालिपुरे शरच्चन्द्र-कुशलचन्द्र-कल्याणकलश-प्रमन्नचन्द्र-लक्ष्मीतिलकगणि-वीरतिलक-रत्नतिलक-धर्ममति-विनयमतिगणिनी-विद्यामतिगणिनी-चारित्रमतिगणिनीदीक्षा । चित्रकूटे ज्येष्ठ सुदि १२, अजितसेन-गुणसेन-अमृतमूर्ति-धर्ममूर्ति-राजीमती-हेमावली-कनकावली-रत्नावलीगणिनी-मुक्तावलीगणिनीदीक्षा । आपाठ वदि २, श्रीकृष्णभदेव-श्रीनेमिनाथ-श्रीपार्श्वनाथप्रतिष्ठा साधुलक्ष्मीधर-मा० राहाम्यां कारिता । सहस्र ८ लक्ष्मीधरेण वैचिताः (व्ययीकृताः) । राजनिखानेषु वाद्यमानेषु जलानयनम् । १२८९ उज्जयन्त-शत्रुञ्जय-स्तम्भनकतीर्थेषु यात्रा ट० अश्वराज-सा० राह्यासाहाय्येन कृता । स्तम्भतीर्थे च वादियमदण्डनामदिगम्बरवादिना [सह] पण्डितगोष्ठी । महामात्यश्रीवस्तुपालस्य सपरिवारस्य श्रीपूज्यानां संमुसागमनेन प्रभावना च । १२९१ वैशाख सुदि १०, जावालिपुरे यतिकलश-क्षमाचन्द्र-शीलरत्न-धर्मरत्न-चारित्ररत्न-मेघकुमारगणि अभयतिलकगणि-श्रीकुमार-शीलमुन्दरिगणिनी-चन्दनमुन्दरिदीक्षा । ज्येष्ठ वदि २, मूलार्के श्रीविजयदेवसूरीणामाचार्यपदम् । १२९४ श्रीसंघहितोपाध्यायस्य पदम् । १२९६ फाल्गुन वदि ५, प्रह्लादनपुरे प्रमोदमूर्ति-प्रबोधमूर्ति-देवमूर्तिगणिना महर्द्ध्या दीक्षा । ज्येष्ठ सुदि १०, श्रीशान्तिनाथप्रतिष्ठा, साम्प्रतं पत्तन उपविष्टोऽस्ति । १२९७ चैत्रसुदि १४, देवतिलक-धर्मतिलकदीक्षा प्रह्लादनपुरे । १२९८ वैशाख ११, जावालिपुरे स्वर्णदण्डे ध्वजारोपो मह० कुलधरेण समुदायसहितेन वसायगुणचन्द्रेण कारितः । १२९९ प्रथमाश्विन वदि २, महामन्त्रिकुलधरस्य सकलराजलोकनगरलोकाश्चर्याम्भोधिप्रोच्छासपार्वणेन्दुसोदरेण महामहोत्सवेन दीक्षा, तस्य च कुलतिलकमुनिरिति नाम संजातम् । १३०४ वैशाखसुदि १४, विजयवर्धनगणेशाचार्यपदस्थापना, जिनरत्नाचार्य इति नाम । त्रिलोकहित जीवहित-धर्माकर-हर्षदत्त संघप्रमोद-विवेकसमुद्र-देवगुरुभक्त-चारित्रगिरि-सर्वज्ञभक्त-त्रिलोकानन्ददीक्षा । १३०५ आपाठ सुदि १०, श्रीमहावीर-श्रीकृष्णनाथ-

श्रीनेमिनाथ-श्रीपार्श्वनाथविम्बानां-नन्दीश्वरस्य च प्रह्लादनपुरे प्रतिष्ठा ।

इति श्रीजिनचन्द्रसूरि-श्रीजिनपतिस्वरि-श्रीजिनेश्वरसूरिमत्कसज्जनमनश्चमत्कारिप्रभावनावाचार्त्तानामपरिमितत्वे-
ऽपि तन्मध्यवर्त्तिन्यः कतिचित् स्थूलाः स्थूला वार्ताः श्रीचतुर्विधसंघप्रमोदार्थम् ।

हिल्लीवास्तव्यसाधुसाहुलिसुत सा० हेमाभ्यर्थनया ।

जिनपालोपाध्यायैरित्थं ग्रथिताः स्वगुरुवार्ताः ॥

[७५]

लोकभाषानुसारिण्यः सुखबोध्या भवन्त्यतः । इत्येकवचनस्थाने काऽपि [च] बह्वक्तिरपि ॥ [७६]

बालावबोधनायैव सन्ध्यभावः कचित्कृतः । इति शुद्धिकृचेतोभिः सद्भिर्ज्ञेयं स्वचेतसि ॥ [७७]

बुद्धये शुद्धये ज्ञानवृद्धये जनसमृद्धये । चतुर्विधस्य संघस्य भण्यमाना भवन्त्वतः ॥ [७८]

॥ उद्देशतो ग्रं० (?) १२४ ॥

६८. सं० १३०६ ज्येष्ठ सुदि १३, श्रीश्रीमाले कुन्धुनाथारनाथप्रतिमाप्रतिष्ठा । द्वितीयवेलाध्वजारोपणं च कारितं सा० धीधाकेन ।

सं० १३०९ श्रीप्रह्लादनपुरे मार्गशीर्ष सुदि १२, समाधिसेखर-गुणसेखर-देवसेखर-साधुभक्त-वीरवल्लभमुनी-
नां तथा मुक्तिसुन्दरिसाध्वीदीक्षा । तस्मिन्नेव वर्षे माघ सुदि १०, श्रीशान्तिनाथ-अजितनाथ-धर्मनाथ-वासुपूज्य-
मुनिसुव्रत-सीमन्धरस्वामि-पद्मनाभप्रतिमायाः प्रतिष्ठा कारिता च सा० विमलचन्द्राहीरादिसमुदायेन । तथा हि-साधु-
विमलचन्द्रेण श्रीशान्तिनाथो नगरकोटप्रासादस्थो महाद्रव्यव्ययेन प्रतिष्ठापितः, अजितनाथो बल०साधारणेन, धर्मना-
थो विमलचन्द्रपुत्रक्षेमसिंहेन, वासुपूज्यः सर्वश्राविकाभिः, मुनिसुव्रतो गोष्ठिकथेहडेन, सीमन्धरस्वामी गोष्ठिकहीराकेण,
पद्मनाभो महाभावसारेण हालाकेन श्रीप्रह्लादनपुरे । तस्मिन्नेव संवत्सरे वाग्भटमेरौ श्रीआदिनाथशिखरोपरि स्वर्णदण्ड-
स्वर्णकलशौ प्रतिष्ठापितौ, सहजापुत्रेण वत्थडेन महोत्सवेन च तत्र गत्वाऽऽरोपितौ ।

सं० १३१० वैशाख-सुदि ११, श्रीजात्रालिपुरे चारित्रवल्लभ-हेमपर्वत-अचलचित्त-लोभनिधि-मोदमन्दिर-गज-
कीर्ति-रत्नाकर-गतमोह-देवप्रमोद-वीराणन्द-विगतदोष-राजललित-बहुचरित्र-विमलप्रज्ञ-रत्ननिधाना इति पञ्चदश सा-
धवः कृताः । चारित्रवल्लभ-विमलप्रज्ञौ पितृ-पुत्रावेतन्मध्याज्ज्ञेयौ । तस्मिन्नेव वैशाखे १३ स्वातिनक्षत्रे शनौ वारे श्री-
महावीरविधिचैत्ये राजश्रीउदयसिंहदेवादिराजलोकसमागमे मह०जैत्रसिंहे राजमान्ये सति श्रीप्रह्लादनपुरीय-वाग्गडी-
यप्रमुखमर्वममुदायमेलापके सति चतुर्विंशतिजिनालय-सप्ततिशत-संमैत-नन्दीश्वर-तीर्थकरमातृ-हीरासत्कश्रीनेमिनाथ-
उज्जयिनीसत्कश्रीमहानीर-श्रीचन्द्रप्रभ-शान्तिनाथ-श्रे०हरिपालमत्कसुधर्मस्वामि-श्रीजिनदत्तसूरि-सीमन्धरस्वामि-युग-
मन्धरस्वामिप्रभृतिनानाप्रतिमानां महामहोत्सवेन प्रतिष्ठा जज्ञे । प्रमोदश्रीगणिन्या महत्तरापदं च लक्ष्मीनिधिनाम
कृतम्, ज्ञानमालागणिन्याः प्रवर्तिनीपदम् ।

सं० १३११ वैशाख सुदि ६, श्रीप्रह्लादनपुरे श्रीचन्द्रप्रभस्वामिविधिचैत्ये श्रीभीमपल्लीप्रासादस्थितश्रीमहावीर-
प्रतिमा साधुभवनपालेन महामहोत्सवेन निजभुजोपाजितद्रव्यव्ययेन प्रतिष्ठापिता । श्रीरूपभनाथः समुदायेन,
अनन्तनाथो बोहिथ्येन, अभिनन्दनो मोल्हाकेन, वाग्भटमेरुनिमित्तं श्रीनेमिनाथ आम्वासहोदरेण भावसारेण केल्ल-
णेन, श्रीजिनदत्तसूरिप्रतिमा हरिपाललघुभ्रात्रा श्रे० कुमारपालेन । श्रीप्रह्लादनपुरे श्रीजिनपालोपाध्यायानामनशन
पूर्वं द्योगमनम् ।

सं० १३१२ वैशाख सुदि १५, चंद्रकीर्तिगणेरुपाध्यायपदं श्रीचन्द्रतिलकोपाध्याय इति नाम कृतम्, वाचना-

चार्यपदं प्रबोधचन्द्रगणि-लक्ष्मीतिलकगण्योश्च संजातम् । तदनन्तरं ज्येष्ठ वदि १, उपशमचित्त-पवित्रचित्त-आचारनिधि-त्रिलोकनिधिदीक्षा ।

सं० १३१३ फाल्गुन सुदि ४, श्रीया(जा)वालिपुरे स्वर्णगिर्युपरि महाप्रासादे बाहित्रिकोद्वरणप्रतिष्ठापितश्रीशान्ति-नाथस्थापना । चैत्र सुदि १४, कनकक्रीचि-विद्युधराज-राजशेखर-गुणशेखर-जयलक्ष्मी-कल्याणनिधि-प्रमोदलक्ष्मी-गच्छवृद्धिदीक्षा । अनन्तर वैशाख वदि १, श्रीअजितनाथप्रतिमा प्रतिष्ठापिता । पट्ट-मूलिगाभ्या बहुद्रव्यव्ययेन स्थापिता द्वितीयदेवगृहे । ततः प्रह्लादनपुरे आपाठ सुदि १०, भावनातिलक-भरतकीर्त्तिदीक्षा । श्रीभीमपल्ल्यां च तस्मिन्नेव दिने श्रीमहावीरस्थापना च ।

सं० १३१४ माघ सुदि १३, कनकगिर्युपरिनिर्मापितप्रधानप्रासादोपरि ध्वजारोपः । श्रीउदयसिहराजप्रसाद-पूर्वकं निर्विघ्नं सजातं । आपाठ सुदि १०, सकलहित-राजदर्शनसाध्वोर्बुद्धिसमृद्धि-ऋद्धिसुन्दरि-रत्नवृष्टिसाध्वीनां च श्रीप्रह्लादनपुरे महाविस्तरेण प्रव्रज्या ।

सं० १३१६ श्रीजावालिपुरे माघ सुदि १, धर्मसुन्दरिगणिन्याः प्रवर्तिनीपदम् । माघ सुदि ३, पूर्णशेखर-कनक-कलशयोः प्रव्रज्या । माघ सुदि ६, स्वर्णगिरौ श्रीशान्तिनाथप्रामादे स्वर्णकलश-स्वर्णदण्डारोपणं पट्ट-मूलिगाभ्यां श्रीचा-चिगदेवराज्ये कारितम् । आपाठ सुदि ११, श्रीवीजापुरे श्रीवासुपूज्यजिनमन्दिरे स्वर्णकलश-स्वर्णदण्डध्वजारोपणं विशे-षेण श्रीसोममन्त्रिणा कारितम् ।

सं० १३१७ माघ सुदि १२, लक्ष्मीतिलकगणेरुपाध्यायपदं महर्ज्या पद्माकरस्य दीक्षा च । माघ सुदि १४, श्रीजावालिपुरालङ्कारश्रीमहावीरजिनेन्द्रप्रामादचतुर्विंशतिदेवगृहिकासु स्वर्णकलश-स्वर्णदण्डध्वजानामारोपणं सर्वसमु-दायेन कारितम् । फाल्गुन सुदि १२, श्रीशान्तपुरे श्रीअजितस्वामिप्रासादे ध्वजप्रतिष्ठारोपौ वा० पूर्णकलशगणि-द्वारेण । श्रीभीमपल्ल्यां श्रीमण्डलिकराज्ये दण्डाधिपतिश्रीमीलगण (सीलण ?) सान्निध्येन अनेकप्रह्लादनपुरादिसमु-दायमेलकेन सा०स्त्रीमण्डसुत सा० जगद्धर-तदङ्गजरत्न सा० भुवनेन समुदायसहितेन महर्ज्या, वैशाख सुदि १० दशम्यां सोमवारे, श्रीमहावीरकेवलजानमहोन्सवदिने, मन्दिरतिलकनामश्रीवर्धमानजिनप्रासादशिखरे स्वर्णदण्ड-स्वर्णकलशप्र-तिष्ठा तयोर्ध्वारोपश्च कारितः । तथा श्रेष्ठिहरिपालेन तद्भात्रा श्रेष्ठिकुमारपालेन श्रीसरस्वतीप्रतिमा अनवद्यविद्याचक्र-वर्तिकल्पा शशाङ्कशुभ्रप्रभाऽनल्पा सकलसंघसुबुद्धिप्रदायिनी एकपञ्चाशदङ्गुलप्रमाणा महर्ज्या प्रतिष्ठापिता । अङ्गुलि-कत्रिंशत्प्रमाणा श्रीशान्तिनाथप्रतिमा सा० राजदेवेन, ऋषभनाथप्रतिमा मूलदेव-क्षेमन्धराभ्याम्, श्रीमहावीरप्रतिमा सावदेवपुत्रेण पूर्णसिंहेन, आजडसुतत्रोधाकेन श्रीपार्श्वनाथप्रतिमा, धारसिंहेन श्रीपार्श्वनाथप्रतिमा भीमभुजवलपगक्रम-क्षेत्रपालविम्बं च, श्रीऋषभनाथ महावीरप्रतिमे पूनाणीउदाकेन, चतुर्विंशतिपट्टाजितप्रतिमे सा० बालचन्द्रेण, श्री ऋषभनाथप्रतिमा श्रेष्ठिधान्धलेन भावडसुतेन, शान्तिनाथप्रतिमा वो० शान्तिगेन, श्रीऋषभनाथप्रतिमा आसणागेन, महावीरप्रतिमात्रयं साठलपुत्रधनपालेन, वसा० भोजाकेन शान्तिनाथप्रतिमा, श्रेष्ठिहरिपाल-कुमारपालाभ्यां जिनदत्त-स्वरिमूर्त्ति-चन्द्रप्रभस्वामिप्रतिमे, रूपचन्द्रसुतनरपतिना श्रीनेमिनाथविम्बं, स्तम्भ० धनपालेन, चण्डे० वीजाकेन, अम्बि-काप्रतिमा समुदायेन । द्वादश्यां सौम्यमूर्तिन्यायलक्ष्मीदीक्षा ।

संवत् १३१८ पौष सुदि ३, संघभक्तस्य दीक्षा धर्ममूर्तिगणेरवाचनाचार्यपदं च ।

सं० १३१९ मार्ग० सुदि ७, अभयतिलकगणेरुपाध्यायपदम् । तस्मिन्नेव वर्षे श्रीअभयतिलकोपाध्यायैः पं० देवमूर्त्यादिसाधुपरिवृतैरुज्जयिन्यां विहृत्य तपोमतीयं पं० विद्यानन्दं निर्जित्य प्रासुकं शीतलं जलं यतिकस्य- [कल्पत ?] इति सिद्धान्तवलेन व्यवस्थाप्य च जयपत्रं गृहीतम् । तस्य च प्रह्लादनपुरादिषु विस्तरेण प्रवेश-

क्रोत्सवः । सं० १३१९ माघ वदि ५, विजयसिद्धिसाध्या दीक्षा । माघ वदि ६, श्रीचन्द्रप्रभस्वामिप्रतिमा अजितनाथ-
प्रतिमा सुमतिनाथप्रतिमा श्रेष्ठिबुधचन्द्रेण महामहोत्सवेन प्रतिष्ठापिता । श्रीकृष्णनाथप्रतिमा सा० भुवनपालेन, धर्म-
नाथप्रतिमा जिसधरसुतेन जीविगश्रावकेण, सुपार्श्वप्रतिमा रत्न-पेथडश्रावकाभ्याम्, श्रीजिनवल्लभसूरिमूर्तिः सिद्धा-
न्तयक्षमूर्तिश्च श्रेष्ठिहरिपाल-तद्भातृश्रेष्ठिकुमारपालाभ्याम् । श्रीपत्तने श्रीशान्तिनाथदेवप्रासादे अक्षततृतीयायां दण्डक-
लशरोपः सा० अभयचन्द्रेण कारापितः ।

सं० १३२१ फाल्गुन सुदि २, गुरौ चित्तसमाधि-क्षान्तिनिधिमाध्योर्दीक्षा । सं० १३२१ फाल्गुन वदि ११,
श्रीप्रह्लादनपुरे आलयप्रतिमात्रयस्य दण्डस्य च प्रतिष्ठां कारयित्वा जेसलमेरवास्तव्यसमुदायेन सा० जसोधवलकारिते
देवगृहशिखरे जेसलमेरौ ज्येष्ठ सुदि १२ श्रीपार्श्वनाथस्य स्थापना दण्डध्वजारोपश्च कारितः । सं० १३२१ ज्येष्ठ
सुदि १५, चारित्रशेखर-लक्ष्मीनिवास-रत्नावतारसाधवो दीक्षिता विक्रमपुरे ।

सं० १३२२ माघ सुदि १४, त्रिदशानन्द-शान्तमूर्ति-त्रिभुवनानन्द-कीर्तिमण्डल-सुबुद्धिराज-सर्वराज-वीरप्रिय-
जयवल्लभ-लक्ष्मीराज-हेमसेननामानो दश साधवः, मुक्तिवल्लभा-नेमिभक्ति-मङ्गलनिधि-प्रियदर्शनाभिधानाश्चतस्रः सा-
ध्यश्च कृताः । श्रीविक्रमपुरे वैशाखसुदि ६ वीरसुन्दरी साध्वी च ।

१३२३ मार्ग० वदि ५, नेमिध्वजसाधुः, विनयसिद्धि-आगमवृद्धिसाध्या च कृताः । जावालिपुरे, सं० १३२३
वैशाख सुदि १३, देवमूर्तिगणेशचर्चनाचार्यपदम् ; द्वितीयज्येष्ठ सुदि १०, जेसलमेरुश्रीपार्श्वविधिचैत्यारोपार्थं स्वर्ण-
दण्ड-कलशयोः सा० नेमिकुमार-सा० गणदेवकारितयोः प्रतिष्ठा; विवेकसमुद्रगणेशचर्चनाचार्यपदस्थापना च कृता ।
आपाठ वदि १, हीराकरसाधुः कृतः ।

सं० १३२४ वर्षे मार्ग० वदि २ शनौ, कुलभूषणसाधु-हेमभूषणसाधुद्वयम्, अनन्तलक्ष्मी-व्रतलक्ष्मी-एकलक्ष्मी-
प्रधानलक्ष्मी इति साध्वीपञ्चकं (चतुष्टयं ?) च महर्द्ध्या श्रीजावालिपुरे कृतम् ।

सं० १३२५ वैशाख सुदि १०, श्रीजावालिपुरे श्रीमहावीरविधिचैत्ये श्रीप्रह्लादनपुरीय-स्तम्भतीर्थीय-श्रीमेद-
पाटीय-श्रीउच्चीय-श्रीवागडीयप्रमुखसर्वसमुदायमेलापके व्रतग्रहण-मालारोप-सम्यक्चारोप-सामायिकारोपादिर्नन्दी महा-
विस्तरेण संजज्ञे । तत्र गजेन्द्रवल इति साधुः, पञ्चावतीति साध्वी च कृता । तथा वैशाख सुदि १४, श्रीमहावीरविधि-
चैत्य एव चतुर्विंशतिजिनविम्बानां चतुर्विंशतिध्वजदण्डानां सीमन्धरस्वामि-युगमन्धरस्वामि-बाहु-सुबाहुविम्बानाम्,
अन्येषां च प्रभूतविम्बानां महाविस्तरेण प्रतिष्ठा जज्ञे । तथा ज्येष्ठ वदि ४, सुवर्णगिरौ श्रीशान्तिनाथविधिचैत्ये चतु-
र्विंशतिदेवगृहिकामध्ये तेषामेव चतुर्विंशतिजिनविम्बानां सीमन्धरस्वामि-युगमन्धरस्वामि-बाहु-सुबाहुविम्बानां सर्वसमु-
दायमेलकेन महामहोत्सवेन विस्तरेण स्थापनामहोत्सवः संजातः । तत्रैव च दिने धर्मतिलकगणेशचर्चनाचार्यपदम् ।
तथा वैशाख सुदि १४, श्रीजेसलमेरौ श्रीपार्श्वनाथविधिचैत्ये सा० नेमिकुमार-सा० गणदेवकारितयोः सुवर्णदण्ड-
सुवर्णकलशयोः सविशेषमहोत्सवो विस्तरेण संजातः ।

६९. सं० १३२६ वर्षे, सा० भुवनपालसुत सा० अभयचन्द्रविरचितेन, मं० अजितसुत मं० देदासुश्रावकाङ्गीकृ-
तपच्छेवाणप्रारम्भारेण, मा० अभयचन्द्र-महं० अजितसुत महं० देदा-सा० राजदेव-श्रेष्ठिकुमारपाल-सा० नीम्बदेवसुतसा०
श्रीपति-सा० मूलिग-सा० धनपालप्रमुखेण चतुर्दिग्भवेन विधिसंघेन सह तद्भाटाभ्यर्थनया श्रीशत्रुञ्जयादितीर्थयात्रार्थं
श्रीजिनेश्वरसूरिगुरुषु श्रीजिनगन्ताचार्य-श्रीचन्द्रतिलकोपाध्याय-कुमुदचन्द्रप्रभृतिसाधु २३ पर्युपास्यमानेषु, श्रीलक्ष्मीनि-
धिमहत्तराप्रमुखसाध्वी १३ परिवृतेषु, चैत्र वदि १३, श्रीप्रह्लादनपुरात् प्रचलितेषु, स्थाने स्थाने श्रीविधिसंघे चमत्कारकारिणीं
विधिमार्गप्रभावनां कुर्वाणे श्रीतारणमहातीर्थे महं० देदाकेन द्रं० १५०० इन्द्रपदम्, पूनाकसुतेन सा० पेथडेन

द्रं० ४०० मन्त्रिपदम्, कुलचन्द्रसुतबीजडेन द्रं० १०० सारथिपदम्, सा० राजाकेन द्रं० ११० भाण्डागारिकपदम्, महं देवाश्राविकाद्वयेन द्रं० ३०० आद्यचामरधारिपदम्, सा० जयदेव-तेजपालभार्याभ्यां पाश्चात्यचामरधारिपदं तिलकेन; तेजपालेन ९० छत्रधरपदं महामहोत्सवेन गृहीतम् । श्रीबीजापुरे श्रीवासुपूज्यविधिवैद्ये सा० श्रीपतिना द्रं० ३१६ माला गृहीता । द्रुमसहस्र ३ आयपदे जाताः । श्रीस्तम्भनकमहातीर्थे बहुगुणभ्रात्रा थकणेन द्रं० ६१६ इन्द्रपदम्, साकरिया-सहजपालेन द्रं० १४० मन्त्रिपदम्, सा० पास्त्रावकेण द्रं० २३२ चामरधारिचतुष्कपदम्, द्रं० ८० प्रतीहारपदं सांगण-पुत्रेण, द्रं० ७० सारथिपदं पास्त्रपुत्रेण, सा० राजाकपुत्रनावन्धरेण द्रं० ८० भाण्डागारिकपदम्, बहुगुणेन द्रं० ४० छत्रधरपदम्, का० पारसपुत्रसोमाकेन द्रं० ५० स्थगिकावाहकपदं गृहीतम् । सर्वसंख्यया पदेषु द्रं० १३०८, आयपदे ५००० संवेन सफलीकृतानि ।

श्रीशत्रुञ्जयमहातीर्थे सा० मूलिगेन द्रं० १४७४ इन्द्रपदम्, महं देवाकपुत्रमहं पूनसीहेन द्रं० ८०० मन्त्रि-पदम्, सा० राजापुत्रइसलेन द्रं० ४२० भाण्डागारिकपदं गृहीतम् । सालाकेन २७४ प्रतीहारपदम्, महं साम-न्तपुत्रआहणसिंहेन २२४ सारथिपदम्, सा० धनपालपुत्रधीन्धाकेन ११६ छत्रधरपदम्, छो० देहडेन २८० पार-थियपदम्, पन्नसिंहेन द्रं० १०० स्थगिकावाहकपदम्, बहुगुणेन ४५० आद्यचामरधारिपदम्, सा० राजाकेन १००, सा० रूवाकेन १०० पाश्चात्यचामरधारिपदम् । सर्वाग्रेण पदेषु ५३३८ । सा० पास्त्रावकेण ३८ लेप्यमयमूलनायक-युगादिदेवमुखोद्घाटनमाला, सा० पट्टसुतसाहुदाहडेन ३०४ मूलनायकयुगादिदेवमाला, महं देवाजनन्या हीरलश्रावि-कया ५०० मरुदेवीस्वामिनीमाला, सा० राजदेवजनन्या तीवी(?)श्राविकया १४० पुण्डरीकगणधरमाला, तत्पुत्रेण मूल-राजेन १७० कपर्दियक्षमाला गृहीता । सर्वसंख्ययाऽऽयपदे द्रं० १७००० ।

श्रीउज्जयन्तमहातीर्थे सा० श्रीपतिना द्रं० २१०० इन्द्रपदम्, श्रेष्ठिहरिपालपुत्रपूर्णपालेन ६१६ मन्त्रिपदम्, पास्त्र-आ० २९० प्रतीहारपदम्, सा० राजपुत्रेण आटाभिधेन ५०० भाण्डागारिकपदम्, का० मनोरथेन २६० सारथि-पदम्, सा० राजदेवभ्रातृपुत्रेण भुवणाकेन १५० पारिथियपदम्, सा० राजदेवेन पु० सलखणेन १४० स्थगिकावा-हकपदम्, धनदेवेन ११३ छत्रधरपदम्, सा० श्रीपतिना २०० प्रथमचामरधारिपदम्, ८५ चतुर्थचामरधारिपदम्, च । वै० सा० बहुगुणेन १६० द्वितीयचामरधारिपदम्, ९० तृतीयचामरधारिपदं च । वै० हांसिलसुत वै० देहडेन ५१६ श्रीनेमिनाथमुखोद्घाटनमाला, सा० अभयचन्द्रमात्रा त्रिहुण(?)पालहीश्राविकया २४० राजीमतीमाला, सा० श्रीपतिमात्रा मोह्याश्राविकया ३५ अम्बिकामाला, पाहणसुतदेवकुमारेण १४४ साम्बमाला, सा० अभयचन्द्रपुत्रवीर-ध्वलेन १८० प्रद्युम्नमाला, सा० राजदेवभ्रात्रा मोलाकेन ३११ कल्याणजयमाला, सा० पास्त्रभगिन्या रासलश्राविकया २५० श्रीशत्रुञ्जयऋषभदेवमाला, सा० पास्त्रमात्रा पाह्नीश्राविकया १२४ मरुदेवीमाला, सा० ऊदापुत्रमीमसिंहेन १०८ पुण्डरीकमाला, सा० धनपालेन ११६ अवलोकनाशिखरमाला, सा० राजदेवभ्रातृगुणधरपुत्रबीजडेन ६४ कपर्दियक्षमाला गृहीता । एवं सर्वाग्रेण ७०९७ । शत्रुञ्जये देवभाण्डागारे उद्देशतः सहस्र २०, उज्जयन्ते सहस्र १७ संजाताः ।

श्रीजिनेश्वरसूरिभिः श्रीउज्जयन्ते श्रीनेमिनाथराजपुरतो ज्येष्ठवदि.....प्रबोधयमुद्र-विनयसमुद्रसाधुद्वयस्य दी-क्षामहोत्सवो मालारोपणादिमहोत्सवश्च कृतः । ततो देवपत्तने पतियाणैर्दत्तं बाहिकैर्महता विस्तरेण चतुर्विधसंघमहितैः श्रीजिनेश्वरसूरिभिः सकललोक[हित]कारिणी चैत्यपरिपाटी कृता । सर्वेऽपि पतियाणास्तत्प्रभुश्च अतिरञ्जिताः ।

एव स्थाने स्थाने महाप्रभावनाकरणतः सफलीकृतनिजजन्मसामर्थ्येन सम्पूर्णमनोरथेन विधिमार्गसंवेन सह तीर्थ-यात्रां विधाय, आपाठ सुदि ९, सा० अभयचन्द्रेण देवालयस्य श्रीजिनेश्वरसूरिप्रमुखचतुर्विधसंघसमन्वितस्य प्रवे-

शकमहोत्सवः सकलनगरालोकचमत्कारकारी [कृत.] श्रीग्रहादनपुरे महता विस्तरेण महोत्सवेन श्रीजिनेश्वरसूरिसुगुरुप्रसादानिविभ्रश्रेयसेऽस्तु ।

सुमेरौ निर्मेरैरपि सपदि जग्मे तम्वरै-

हुंगव्या दिव्यन्ते सलिलनिधौ चिन्तामणिगणैः ।

कलौ काले वीक्ष्यानवधिमभितो याचकगणं

न तत्थौ केनाऽपि स्थिरमभयचन्द्रस्तु विजयी ॥

[७९]

धैर्यं ते स विलोकतामभय ! यः शौलेन्द्रधैर्योत्तमा,

गाम्भीर्यं स तवेक्षतां जलनिधेर्गाम्भीर्यमिच्छुश्च यः ।

भक्तिं देवगुरौ स पश्यतु तव श्रीश्रेणिकं यः स्तुते,

यात्रां तीर्थपतेः स वेत्तु भवतो यः स सांप्रतीं लीप्सति ॥

[८०]

सं० १३२८ वैशाख सुदि १४, श्रीजावालिपुरे मा० क्षेमसिंहेन श्रीचन्द्रप्रभस्वामिमहाविग्वस्य, महं पूर्णसिंहेन श्रीऋषभदेवस्य, महं ब्रह्मदेवेन श्रीमहावीरविग्वस्य प्रतिष्ठामहोत्सवः कारितः । ज्येष्ठ वदि ४, हेमप्रभा साध्वी कृता । सं० १३३० वैशाख वदि ६, प्रबोधमूर्त्तिगणेशार्चनाचार्यपदम्, कल्याणऋद्धिगणिन्याः प्रवर्तिनीपदम् । वैशाख वदि ८, श्रीस्वर्णगिरौ श्रीचन्द्रप्रभस्वामिमहाविग्वं शिखरमध्ये स्थापितम् ।

७०. एवं प्रतिदिनचमत्कृतविश्वविश्वचित्तानि नैकानि सचरित्राणि कुर्वन्तः, श्रीमहावीरतीर्थराजतीर्थं प्रभावयन्तः, प्रोच्छलद्व्यापलहरिरौद्रसंसारमहाम्भोधिमज्जन्तुजातं निस्तारयन्तः, समस्तप्राणिप्राज्यमनोराज्यमालाः कल्पद्रुवत्पूरयन्तः, स्ववाक्चातुरीतजितदेवसङ्ग्यः प्रभुश्रीजिनेश्वरगुरयो लोकोचरज्ञानसारभाण्डागाराः श्रीजावालिपुरस्थिताः स्वान्त्यसमयं ज्ञात्वा सर्वसंघसमक्षं संक्षेपेण स्वहस्तेनानेकगुणमणिविपणि वा० प्रबोधमूर्त्तिगणि १३३१ आश्विनकृष्णपञ्चम्या प्रातः स्वपदे समस्थापयत् । श्रीजिनप्रबोधसूरिरिति नाम ददुः । श्रीग्रहादनपुरस्थितान् श्रीजिनरत्नाचार्यानिवमादिशंश्च यच्चतुर्मास्यनन्तरं सर्वगच्छं समुदायं च मेलयित्वा युष्माभिः प्रधानलग्ने यथाविधि विस्तरेण [भूरिपदस्थापना] कार्या । ततः श्रीपूज्यैरनशनं प्रतिपन्नम् । तदनन्तरं विज्ञेयतः श्रीमत्पञ्चपरमेष्ठिनमस्कारमन्त्रराजं ध्यायन्तोऽनेका आराधना गुणयन्तः सर्वसत्त्वान् क्षमयन्तः शुभध्यानाग्रमारुढा आश्विनकृष्णपष्ठ्या रात्रिप्रथमघटिकाद्वये गते श्रीपूज्याः स्वर्गाङ्गणविभूषणा बभूवुः ।

ततः प्रभाते समुदायेन सर्वराजलोकसहितेन स्थाने स्थाने प्रेक्षणीयके संजायमाने नान्दीतूर्ये वाद्यमाने श्रीमत्पूज्यसंस्कारमहोत्सवः सर्वजनचमत्कारकः कृतः । तत्र च सर्वसमुदायसहितेन सा० क्षेमसिंहेन स्तूपः कारितः ।

*

७१. ततश्चतुर्मास्यनन्तरं श्रीजिनरत्नाचार्याः श्रीजिनेश्वरसूरिसुगुरुपदिष्टश्रीजिनप्रबोधसूरिविस्तरपदस्थापनां चिकीर्षवः श्रीजावालिपुरे समागमन् । ततः सर्वदिक्समुदायमेलापके श्रीचन्द्रतिलकोपाध्याय-श्रीतिलकोपाध्याय-वा० पद्मदेवगणिप्रमुखानेकसाधुमेलापके च प्रतिदिनं दीनानाथदुःस्थितलक्ष्मीदानश्रीचतुर्विधसंघसत्कारविधानादिषु महोत्सवेषु जगज्जनमनोमयूरताण्डवाडम्बराम्भोधरेषु भविर्लोकैर्विधीयमानेषु, सं० १३३१ फाल्गुन वदि ८ रवौ, श्रीजिनरत्नाचार्यैः श्रीजिनप्रबोधसूरीणां पदस्थापना चक्रे । ततः श्रीजिनप्रबोधसूरिभिः फाल्गुन सुदि ५, स्थिरकीर्त्तिभुवनकीर्त्तिमुनी केवलप्रभा हर्षप्रभा-जयप्रभा यशःप्रभागाध्यश्च दीक्षिताः ।

— सं० १३३२ ज्येष्ठ वदि १, शुक्ले श्रीजावालिपुरे सर्वदेवसमुदायमेलापके महाविस्तरेण सा० क्षेमसिंहश्रावको-
त्तसेन नमि-विनमिपरिवृतश्रीयुगादिजिन-श्रीमहावीर-अवलोकनाशिरस-श्रीनेमिनाथविम्बान् शांव-प्रद्युम्नमूर्त्योः
श्रीजिनेश्वरस्वरिमूर्तेर्धनदयसमूर्ति-श्रीसुवर्णगिरि-श्रीचन्द्रप्रभस्वामि-वैजयन्त्याश्च प्रतिष्ठा कारिता । श्रीयोगिनीपुरवास्त-
व्यदलिकुरुश्रावकेण श्रीनेमिनाथस्य, सा० हरिचन्द्रश्रावकेण श्रीशान्तिनाथस्य, अन्येषामपि प्रभूतविम्बानां प्रतिष्ठा
जज्ञे । ज्येष्ठ वदि ६, श्रीसुवर्णगिरौ श्रीचन्द्रप्रभस्वामिध्वजारोपः । ज्येष्ठ वदि ९, स्तूपे श्रीजिनेश्वरस्वरिमूर्तेः स्थापना ।
तस्मिन्नेव दिने विमलप्रज्ञस्योपाध्यायपदम्, राजतिलकस्य च वाचनाचार्यपदम् । ज्येष्ठ सुदि ३, गच्छकीर्त्ति-चारित्र-
कीर्त्ति-क्षेमकीर्त्तिमुनयो लब्धिमाला-पुण्यमालासाध्व्यां च दीक्षिताः ।

७२. सं० १३३३ माघ वदि १३, श्रीजावालिपुरे कुशलश्रीगणिन्याः प्रवर्तिनीपदम् । अत्रैव संवत्सरे सा० वि-
मलचन्द्रसुत सा० क्षेमसिंह-सा० चाहडविरचितेन मन्त्रिदेदासुतमन्त्रिमहणसिहनिर्गुढपञ्चेवाणप्राग्भारेण सा० क्षेमसिंह
—सा० चाहड-सा० हेमचन्द्र-श्रेष्ठिहरिपाल-योगिनीपुरवास्तव्य सा० जेणूसुत सा० पूर्णपाल-सौवर्णिकधान्धलसुतसा०
भीम-मन्त्रिदेदापुत्रमन्त्रिमहणसिंहप्रमुखेन सर्वदिग्भवेन विधिसंघेन सह तद्वाटोपरोधेन श्रीशत्रुञ्जयादिमहातीर्थयात्रायै
श्रीजिनप्रबोधस्वरिसुगुरुषु श्रीजिनरत्नाचार्येषु श्रीलक्ष्मीतिलकोपाध्याय-श्रीविमलप्रज्ञोपाध्याय-वा० पद्मदेवगणि-वा०
राजतिलकगणिप्रमुखसाधु २७ सेव्यमानचरणारविन्देषु, प्र० ज्ञानमालागणिनी-प्र० कुशलश्री-प्र० कल्याणकद्विप्रभु-
तिमाध्वी २१ परिवृतेषु, चैत्र वदि ५ श्रीजावाल(लि)पुरात् प्रस्थितेषु, स्थाने स्थाने श्रीविधिसंघसर्वजनमनश्चमत्कारका-
रिणां विधिमार्गप्रभावनां विदधानेषु, श्रीश्रीमाले श्रीशान्तिनाथविधिचैत्ये द्रं० १४७४ विधिसंघेन सफलीकृताः ।

तथा श्रीप्रह्लादनपुरादिषु विस्तरेण चैत्यपरिपाट्यादिना प्रभावनां विधाय, श्रीतारणतीर्थे सा० नीम्वदेवसुत सा०
हेमाकेन द्रं० ११७४ इन्द्रपदम्, इन्द्रपरिवारेण द्रं० २१०० मन्त्र्यादिपदं गृहीतम् । कलशाद्यायपदे सर्वसंख्य-
योद्देशतो द्रं० ५२७४ विधिसंघेन सफलिताः । तथा वीजापुरे श्रीवासुपूज्यविधिचैत्ये उद्देशतो द्रं० सहस्र ४ मालादि-
ग्रहणेन श्रीसमुदायेन कृतार्था विदधिर । तथा श्रीस्तम्भनकमहातीर्थे गोष्ठिरुक्षेमन्धरसुत गो० यगोधवलेन द्रं० ११७४
इन्द्रपदम् । इन्द्रपरिवारेण द्रं० २४०० मन्त्र्यादिपदं गृहीतम् । कलशाद्यायपदे सर्वसंख्ययोद्देशतो द्रं० सहस्र ७
संघेन कृतार्था चक्रिरे । तथा भृगुकच्छे द्रं० ४७०० समुदायेन स्थिरीकृताः ।

तथा श्रीशत्रुञ्जये श्रीयुगादिदेवचैत्ये योगिनीपुरवास्तव्य सा० पूनपालेन द्रं० ३२०० इन्द्रपदम्, इन्द्रपरिवा-
रेण द्रं० सहस्र ३ मन्त्र्यादिपदं जगृहे । श्रेष्ठिहरिपालेन द्रं० ४२०० पाहुघापदे । उद्देशतः कलशाद्यायपदे सर्वाग्रेण द्रं०
सहस्र २५ श्रीसंघेनाऽक्षया निर्ममिरे ।

तथा युगादिदेवपुरतः श्रीजिनप्रबोधस्वरिभिर्ज्येष्ठ वदि ७ जीवनन्दसाधोः पुष्पमाला-यशोमाला धर्ममालालक्ष्मी-
मालासाध्वीनां च दीक्षामहोत्सवो मालारोपणादिमहोत्सवश्च विस्तरेण विधिमार्गप्रभावनाय चक्रे । श्रीश्रेयांसविधि-
चैत्ये द्रं० ७०८, तथा उज्जयन्ते सा० मूलिगसुत सा० कुमारपालेन द्रं० ७५० इन्द्रपदम्, इन्द्रपरिवारेण २१५०
मन्त्र्यादिपदम् । सा० हेमचन्द्रेण स्वामातुराजूनिमित्तं द्रं० सहस्र २ नेमिनाथमाला जगृहे । उद्देशतः कलशाद्यायपदे
सर्वाग्रेण द्रं० सहस्र २३ श्रीसंघेन शाश्वतीकृताः ।

एवं स्थाने स्थाने प्रवचनप्रोत्सर्पणाकारिप्रभावनाविधानतः सफलीकृतनिजजन्म-द्रव्य-कलासामर्थ्येन सम्पूर्ण-
मनोरथेन श्रीविधिसंघेन सह महातीर्थयात्रां विधाय सा० क्षेमसिंहेन श्रीजावालिपुरे आपाह सुदि १४ श्रीदेवालयस्य
श्रीजिनप्रबोधस्वरिप्रमुखचतुर्विधसंघसमन्वितस्य विधिमार्गप्रभावनाय निर्विघ्नं निर्मापितः प्रवेशकमहोत्सवः । सम-
स्तसंघप्रमोदायामवचाचन्द्रार्कम् ।

७३. सं० १३३४ मार्ग सुदि १३, रत्नवृष्टिगणित्याः प्रवर्तिनीपदम् । श्रीश्रीमपल्यां वैशाख वदि ५, श्रीनेमिनाथ-श्रीपार्थनाथविम्बयोः, श्रीजिनदत्तसृष्टिर्मुत्तेः, श्रीशान्तिनाथदेवगृहपञ्चादण्डस्य च मा० गजदेवेन, श्रीगौतमस्यामिमुत्तेः सा० वयजलेन, प्रतिष्ठामहोत्सवः सर्वममुदायमेलकेन महामहोत्सवेन कारितः । वैशाख वदि ९ मङ्गलकलशमाधोर्दीक्षा । ज्येष्ठ सुदि २, बाहटमेगौ पिहारः । सं० १३३५ मार्ग० वदि ४, पञ्चकानि-गुवाकलश-तिलककीर्ति-लक्ष्मीकलश-नेमिप्रभ-हेमतिलक-नेमितिलकमावृतां विस्तरेण दीक्षा ।

७४. पौष सुदि ९, श्रीचित्रकूटे पिहारः । तस्मिन् दिने गौर्वाणिकधान्धल तत्पुत्र मा० बाहटश्रावकाभ्यां सकलराजलोकसकलनागरिकलोके.....सविस्तरः प्रवेशकमहोत्सवः कारितः । फाल्गुन वदि ५, श्रीममर्गिहमहागजरागजज्येग्रन्यायन्ननगरग्रामममुदायमेलापके समस्तत्रल्लोक-जटाधर-गजपुत्र-प्रधानदेवनिह-कर्णगजप्रमुखाजलोकनागरिकलोकेषु मध्येभूय महोत्सवं कुर्याणेषु सर्वदेवगृहसत्केषु एकदशसु मेवाडग्वर-छत्रेषु जनिनश्रीभातिशयेषु स्थाने स्थाने व्याप्तदिगन्तेषु समुच्छलद्वाटशविधनान्दीनिनादेषु सम्पूर्णविश्वमनोरथविताने यथेच्छं प्रवर्तमाने दाने जगन्मनश्चमत्कारकारिजलयात्रापूर्वं चतुरशीतौ श्रीमुनिसुवनस्वामि-युगादिदेव-अजितनाथ-वासुपूज्यगिम्बानाम्, श्रीमहावीरमवसरणस्य, सा० धनचन्द्रसुत सा० समुद्रारुद्राति श्रीपृ(स्य ?)र्णगिरिश्रीशान्तिनाथविधिचैत्यस्थितश्रीशान्तिनाथपितृलामयमवसरणस्य, अन्यामां वृद्धानां प्रतिमानां शास्त्रमूर्त्ति-दण्डाष्टकस्य च विधिमासेजयजयान्नकारकः सविस्तरं प्रतिष्ठामहोत्सवः संजातः । तस्मिन्नेव दिने चतुरशीतौ श्रीयुगादिदेव-श्रीनेमिनाथयोः स्थापना । फाल्गुन सुदि ५ चतुरशीतौ श्रीयुगादिदेव-श्रीनेमिनाथ-श्रीपार्थनाथानां शास्त्र-प्रयुञ्जमुन्योगम्विकायाश्च प्रासादेषु चक्र(त्वि?)मङ्गदी अम्बिकायाश्च ध्वजारोपमहोत्सवः सकलगज्यधुगधरणधारैरराजपुत्रश्रीशरनिहमात्रिध्यात् तीर्थप्रोत्सर्पणाकारि सम्पन्नः । एते च सर्वे महामहोत्सवाः गौर्वाणिकधान्धल-तत्पुत्रगन्तमा० बाहटाभ्यां सकलमुदायगङ्गिताभ्यां प्रभूतस्वस्थापनेयसफलीकरणेन कारिताः ।

वद्रदहाग्रामे श्रीजिनदत्तसृष्टिप्रतिष्ठिते श्रीपार्थनाथविधिचैत्ये सा० आह्लाकेन महण-झाञ्जणादिपुत्रमहिनेन कृतनवोद्धारं चित्रकूटे प्रतिष्ठितस्य दण्डस्य, फाल्गुन सुदि १४, विस्तरणाध्वारोपः संजातः । जाहंडाग्रामे चैत्र सुदि १३, सम्यक्त्वारोपादिनन्दिमहोत्सवः सा० सोमलश्रावकेण सा० कुमरप्रभृतिस्त्रिकुटुम्बमहिनेन सविस्तरः कारितः । वरदियास्थाने, वैशाख वदि ६, श्रीपुण्डरीक-श्रीगौतमस्वामि-प्रयुञ्जमुनि-जिनरत्नमसुरि-जिनदत्तसृष्टि-जिनेश्वरसृष्टि-मूर्त्तानां मरस्वत्याश्च सविस्तरजलयात्रापूर्वं विस्तरेण निविध्नं प्रतिष्ठामहोत्सवः, वैशाख वदि ७, मोहविजय-मुनिवल्हमयोर्दीक्षा, हेमप्रभगणोवाचनाचार्यपदं च संपन्नानि ।

७५. सं० १३३६ ज्येष्ठसुदि ९ श्रीमत्पूज्यैर्गुणप्रधान श्रीआर्यगक्षितचरित्रं संस्मरद्भिः स्वपितुः नाधुश्रीचन्द्रस्य ग्रान्त्यसमयं विज्ञाय श्रीचित्रकूटान्महता वेगेन श्रीप्रह्लादनपुरे समागम्य नद्वाग्याकृष्टदेवपत्तनीवाद्यनेककोमलसंघमहामेलापकेन दीनानाथमनोमनोरथान् पूजयतः सप्तश्रेष्ठ्यां स्वं स्वं सकलीकुरुतः, प्रभूतवसुदानप्रदानेन द्वादशविधनान्दीनिनादवादं विवादयतः, अनवरतशुद्धशीलालङ्कारधारकस्य, पुण्यरागाङ्गरागसुरभीकृताङ्गस्य, नानाविधमवाध्यायरप्रताम्यूलेन सुभगस्य, सा० श्रीचन्द्रपरमश्रावकस्य संयमश्रीः प्रदत्ता । तेन च पुण्यात्मना प्रकटितपुरोहितयोमदेवचरित्रेण प्रतिक्षणं वर्धमानसंवेगसेन उच्चण्डव्यावलात्(?)कञ्जालजालोपममपुण्यरता दुष्प्रापं व्रतं प्राप्य सप्तदशभिर्वासरप्रहारिनिर्दलितमप्टदशविधासंयममहासुमतेन निरतिचारप्रतिपालितकृतग्रान्त्यग्रन्यास्यानेन कृतनवनवाराधनामृतपानेन अपूर्वचारित्रेण जगत्रयचित्रायता स्तम्भतीर्थयाधनेकसंधाना वन्दारुमव्यजनवृन्दान् म्बकुलप्रासादगौवर्णकलशेन महाशुनिना श्रीकलशेन श्रीपञ्चपरमेष्ठिमहामन्त्रपरमध्याने सोपानश्रेष्ठारोहेण स्वर्गाङ्गणहर्म्याङ्गणमलञ्चके ।

७६. सं० १३३७ वैशाख वदि ९ श्रीमज्जिनप्रबोधसूरिसुगुरुभिः श्रीसकलगूर्जरत्रापुरवर श्रीवीजापुरं स्वचरणविचरणैः पावनीचक्रे । तस्मिन् सुवासरे सा० मोहन-श्रेष्ठिआसपालप्रमुखसमस्तसमुदायेन मन्त्रिविन्ध्यादित्य-ठ० उदयदेव-भा० लक्ष्मीधरप्रमुखराज्यधुरन्धरसकलनागरिकमहाजनमेलापकेन व्याप्तरोदसीरन्ध्रेषु विविधजनजनितानन्देषु, द्वादशविधनान्दीनिनादेषु जृम्भमाणेषु नानाविधविलासिनीजनवारेण स्थाने स्थाने प्रवरप्रेक्षणीयकेषु क्रियमाणेषु, उदात्तस्वरेण दानावजितभट्टलोकादिषु पठन्सु सत्सु, उत्तमदेशनानिनादानन्दितैर्मन्त्रिविन्ध्यादित्य-ठक्कुगेदयदेवप्रमुखगजपुरुषकुञ्जैः संस्तूयमानानां धृतश्चेतातपत्रजिनेश्वरगानुगानां सकलनगरमध्ये देवाधिदेवान् नमस्कुर्वणानां श्रीमत्पूज्यानां महामिथ्यासौत्कटतयाऽष्टपृष्वत्वात् सकलपौरपुरन्ध्रीजनमनःक्षोभावहो नानाविधयाचकजनानां मनोऽभिलाषपूर्वको विविधभव्यप्राणिमनोहारको लीलैव निर्दलितविघ्नैः (घ्नः?) लोकोत्तरः प्रभूतस्वस्वापतेयसफलीकरणेन सरङ्गः प्रवेगकमहामहोत्सवः कारितः ।

७७. तथा ज्येष्ठ वदि ४ शुके, श्रीसारङ्गदेवमहाराजाधिराजराजराज्ये विजयमाने महामात्यमल्लदेवप्रतिशरीर-मं० विन्ध्यादित्ये शास्त्रि सकलपृथ्वीतलसारश्रीगूर्जरत्रावनितानानापुगलङ्कारकिरीटायमानश्रीवीजापुरस्य माणिक्यभूते श्रीवासुपूज्यविधिचैत्ये अहमहमिकया नानाविधदेशसमायातमहाद्विकसंधमहामेलापकेषु, याचमानजनेन वाद्यमानदी-प्रनान्दीनिनादविवादप्रारब्धकोलाहलपरिपूर्वमाणेषु दिगङ्गनाकर्णकोटरेषु, हर्षाङ्कुरपूरपूरितमनोमङ्गलपाठकजनपक्षमा-नविस्मदावलीपरः सहस्रेषु, स्थाने स्थाने प्रमुदितजनेन दीयमानेषु प्रधानरासकेषु, नानाविषणिमार्गेषु गीयमानेषु विविधप्रवरचच्चरीश्रेणिश्रेतेषु, मथितमहामिथ्यात्वप्रबलमहामोहादिसुभटेषु जिनशासनमहाराजशास्त्रेषु, छत्रत्रयचामरालम्बादिषु अग्रतो त्रियमाणेषु, पुरोवर्त्तिमहामन्त्रिविन्ध्यादित्य-ठ० उदयदेवप्रमुखराज्यधुरन्धरैर्महामहोत्सवेषु स्वयं कार्यमाणेषु, कौतुकाक्षिप्तविविधपौरजनसमाजैः स्थगितनानाप्रकारनिगमगृहभित्तिमालाडालदेवकुलवितानेषु, सकलावनीतल-चमत्कारकारी भव्यलोकजनमनोहारी अभूतपूर्वो जलानयनमहोत्सवः सरङ्गः सम्पन्नः । द्वितीयदिने तथैव महामहोत्सवेषु संजायमानेषु, अवारितशत्रेषु क्रियमाणेषु, अमाग्निघोषणायां प्रवर्तमानायां चतुर्विंशतिश्रीजिनालयविम्बानां ध्वजदण्डानां च, जोयलानिमित्तं श्रीपार्श्वनाथस्य, अन्येषां प्रभूतविम्बानां भूयिष्ठप्रतिमानां च, श्रीवृत्तप्रबोध-श्रीपञ्जिकाप्रबोध-श्रीबौद्धाधिकारविवरणादिश्रीमत्पूज्योपज्ञसुग्रन्थदर्शनोदितचित्तेन तुरगपदचिन्तितसमस्याऽनुलोमप्रतिलो-माद्यनेकमद्भिकथितश्लोककथनाद्यनेकावधानप्रतिपादनचञ्चुना कृष्णपण्डितेन क्षणे प्रतिदिनमनेकपण्डितगोष्ठ्या मन्त्रिविन्ध्यादित्यादिसभामु च नानावृत्तैः पवित्रैः संस्तूयमानश्रीमत्पूज्यनिष्प्रतिमध्यानाधिरोहप्ररोहशतकोटिको-टिना निर्दलितकलिकालानुभावकिञ्चिदुत्थितप्रत्यूहसमूहशैलो विधिमार्गजयजयारवपूर्वकः सरङ्गः मप्रभावः प्रतिष्ठामहोत्सवः समजनिष्ट । एते सर्वेऽपि महोत्सवाः सा० मोहन श्रेष्ठिआसपालप्रभूतिमकलसंघर्षलक्षसंख्यस्वकीयासारसंसारसारस-फलीकरणेन कारिताः । अस्मिन् महसि श्रीवासुपूज्यविधिचैत्ये द्रं० सहस्र ३० उत्पन्नाः । द्वादश्यामानन्दमूर्त्ति-पुण्यमूर्त्तिमुन्योर्दोक्षादानमहोत्सवः सम्पन्नः ।

७८. सं० १३३९ फाल्गुन सुदि ५, मन्त्रिपूर्णसिंह-भा० गजा-गो० जिसहड-देवमीह-मोहाप्रमुखश्रीजावालिपुरीयसर्व-संघेन श्रीप्रहादनपुरीय-श्रीवीजापुरीय-श्रीश्रीमालपुरीय-रामशयनीय-श्रीशम्यानयनीय-श्रीवाग्भटमेरवीय-श्रीरत्न-पुरीयानेकनगरग्रामशकटपञ्चशतीमेलापकैरनघैः सर्वविधिमार्गसंघैः सह प्रस्थाय श्रीजिनगत्ताचार्य-देशाचार्य-वाचना-चार्यविवेकसमुद्रगणिप्रमुखनानामुनिमतल्लिकोदग्रनिकरविराजमानैः, उच्छेदयद्भिः सकलानि तमःपटलानि, विकाश-यद्भिः समस्तजनतावदनकुमुदकाननानि, कुर्वद्भिर्वाक्यसुधावृष्ट्या परमनिर्वृत्तिलक्ष्मीं समस्तजननयनचकोरनिकरस्य, युगप्रधानश्रीजिनप्रबोधसूरिसुगुरराजपादैः पावित्र्यभाजा, प्रतिपुर प्रतिग्रामं विधिमार्गजयजयाकारकारिणं स्वकीयं विभवं सफल्यता फाल्गुनचतुर्मासके सर्वविश्वसारे सकलवसुधातलवर्त्तिरामणीयकाधारे श्रीअर्जुनगिरीन्द्रवरे श्रीयु-

गादिदेव-श्रीनेमिनाथतीर्थचक्रिणौ नमश्चक्राते । ततो विस्मृतगृहप्राग्भागेण हर्षाद्दूरपूरितशरीरेण समस्तश्रीसंवेन सर्वस्वापतेयसारपुण्यानुबन्धिपुण्यसारोपार्जनया त्रैलोक्योपरि स्वं मन्यमानेन श्रीइन्द्रपदादिभिः सर्वमहोभिः सुदिनेष्वष्टसु दिनेषु द्युमत्स्योद्देशतः सप्त सहस्राणि सफलीचक्रिरे । तदनन्तरं श्रीमत्पूज्यप्रसादात् सफलीकृतनिजजन्मवैभवो दलितदुर्गतिसंभवः सम्पूर्णाखर्वसर्वमनोरथः श्रीजावालिपुरे सम्पन्नमहाप्रवेशक्रमहोत्सवः क्षेमेण सर्वोऽपि संघः प्राविशत ।

७९. तस्मिन्नेव वत्सरे ज्येष्ठ वदि ४, जगच्चन्द्रमुनिः कुमुदलक्ष्मी-भुवनलक्ष्मीसाध्व्यौ च दीक्षिताः । पञ्चम्या चन्दनसुन्दरीगणिन्या महत्तरापदं प्रदत्तं तस्याश्च श्रीचन्दनश्रीरिति नाम जज्ञे । ततः संमुखीनायातश्रीमोममहाराजाम्यर्थनया श्रीशम्भानयने चतुर्मासीं विधाय, अतुलवलक्षोणिपालमालामौलिमाणिक्यकिरणरुदम्बपानीयपूरप्लुतचरणकमलानां सम्पादितभव्यभव्यलोकनिरुपमसम्यक्तत्वकमलानां सकलसैन्यपरिवारपरिकलितसंमुखायातप्रमुदितश्रीकर्णमहानरेन्द्राणां श्रीजिनप्रबोधसूरिसुनीन्द्राणां श्रीजेमलमेरौ सं० १३४० फाल्गुनचतुर्मासके महता विस्तरेण प्रवेशक्रमहोत्सवः समयनीयद्यत ।

तत्र च वैशाखसुदिअक्षततृतीयादिने श्रीउच्चापुरीय-श्रीविक्रमपुरीय-श्रीजावालिपुरीयाद्यनेकसंघमेलापकेन सर्वसमुदायमहिताभ्यां सा०नेमिकुमार-सा०गणदेवाभ्यां महर्द्ध्या कृतमर्वमहोत्सवाभ्यां चतुर्विंशतिजिनालयस्याष्टापदादेश्च विम्बानां ध्वजदण्डानां च गरिष्ठप्रतिष्ठामहोत्सवः कारितः सर्वमहोत्सवैः । श्रीदेवगृहायपदे द्र० सहस्र ६ समुत्पन्नाः । ज्येष्ठ वदि ४, मेरुकलशमुनि धर्मकलशमुनि-लब्धिकलशमुनीना पुण्यसुन्दरी-रत्नसुन्दरी-भुवनसुन्दरी-हर्षसुन्दरीसाध्वीनां दीक्षामहोत्सव उत्पेदे । श्रीकर्णदेवमहाराजोपरोधेन चतुर्मासीं तत्रैव विधाय नानाविधधर्मदेशनया सकलनगरलोकस्य चित्तेषु चमत्कारमुत्पाद्य श्रीविक्रमपुरसमुदायगाढाभ्यर्थनया युगप्रधानश्रीजिनदत्तसूरिसंस्थापितं मरुस्थलीकल्पद्रुमं श्रीमहावीरवतीर्थं महता विस्तरेण श्रीविक्रमपुरे प्रविश्य जिनप्रबोधसूरयो वन्दितवन्तः । तत्र श्रीउच्चापुरीय-श्रीमरुकुट्टीयप्रभृतिनानासमुदायमेलके श्रीमहावीरविधिचैत्ये महता विस्तरेण सम्यक्चारोप-मालारोपण-दीक्षादानादिमहानन्दिमहोत्सवः सं० १३४१ फाल्गुनकृष्णैकादश्यां श्रीजिनप्रबोधसूरिभिश्चक्रे । तत्र च नन्दिमहोत्सवे विनयसुन्दर-सोमसुन्दर-लब्धिसुन्दर-चन्द्रमूर्ति-मेषसुन्दरनामानः क्षुल्लकाः पञ्च, धर्मप्रभा-देवप्रभाख्ये क्षुल्लिके द्वे च संजाते ।

तत्र च श्रीमहावीरतीर्थं प्रभावयतां ज्ञानध्यानवलेन समस्तजनमनःस्वाश्रयमुत्पादयतां स्वपक्ष-परपक्षागध्यमानचरणानां पवित्रचरणानां श्रीपूज्यानां महान् दाहज्वरः संजातः । ततो ध्यानवलेन स्वायुःपरिमाणं स्वल्पं सम्यक् परिज्ञायाविच्छिन्नप्रयाणैः श्रीपूज्याः श्रीजावालिपुरे समायाताः । तत्र च सकललोकचमत्कारकारिणि श्रीवर्धमानस्वामिनो महातीर्थे वाद्यमानेषु द्वादशविधनान्दीर्घैर्युगैः, गीयमानेषु प्रवरगीतेषु, दीयमानेषु ध्वजेषु, नृत्यमानासु प्रवरपुराङ्गनासु, वितीर्थमाणेषु दीनानाथदुःस्थितानां महादानेषु, मिलितेषु नानापुरग्रामसंघेषु, नानाविधावदातानुकृतपूर्वसूरिभिः श्रीजिनप्रबोधसूरिभिः, सद्रूपलक्ष्मीतज्जितकलाकेलयः समस्तभव्याम्बुजप्रकाशनहेलयो नानागुणरत्ननिधयः प्रवरगभीरिमाधरीकृतवार्धयः श्रीजिनचन्द्रसूरयः सं० १३४१ श्रीयुगादिदेवपारणकपवित्रितायां वैशाखशुक्लाक्षततृतीयायां स्वपदे महाविस्तरेण स्थापिताः । तस्मिन्नेव दिने राजशेखरगणेशचिन्ताचार्यपदं प्रदत्तम् । ततश्चाष्टम्यां श्रीमत्पूज्यैः सकलसंघेन मह विस्तरेण मिथ्यादुष्कृतं दत्तम् । ततश्च दिने दिने वर्धमानशुभभावादिज्ञातसारिकभावानित्यस्वभावाः सुसाधुभिर्निरन्तरं श्राव्यमाणसमाराधनाः सम्यग्विहितश्रीदेवगुरुपादपञ्चाराधनाः सज्जानलक्ष्मीकण्ठकन्दलहाराः स्ववदनकमलोच्चारितपञ्चपरमेष्ठिनमस्काराः कीर्त्तिधवलितक्षोणयः श्रीजिनप्रबोधसूरयो राधशङ्कैकादश्यां स्वर्गाङ्गभूषणा वभूवुः ।

८०. तदनन्तरं सं० १३४२ वैशाखशुक्लदशम्यां, श्रीजावालिपुरे श्रीमहावीरविधिचैत्ये श्रीजिनचन्द्रसूरिभिर्महामहोत्सवेन श्रीतिचन्द्र-सुखकीर्तिनामकं क्षुल्लकद्वयं जयमञ्जरी-रत्नमञ्जरी-शीलमञ्जरीनामकं क्षुल्लिकात्रयं च विहितम् । तस्मिन्नेव दिने वाचनाचार्यमिश्राणां विवेकसमुद्रगणीनामभिपेकपदम्, सर्वराजगणेर्वाचनाचार्यपदम्, बुद्धिसमृद्धिगणिन्याश्च प्रवृत्ति-नीपदं च प्रदत्तम् । सप्तम्यां च सम्यक्त्वारोप-मालारोपण-सामायिकारोप-साधुसाध्वीउत्थापनानन्दिमहोत्सवश्चेति ।

तथा ज्येष्ठकृष्णनवम्यां साधुराजक्षेमसिंहेन कारितस्य रत्नमयस्य श्रीअजितस्वामिविम्बस्य सप्तविंशत्यङ्गुलप्रमाणस्य तेनैव कारितानां श्रीयुगादिदेव-श्रीनेमिनाथ-श्रीपार्श्वनाथविम्बानां च, महामं० देवाकारितश्रीयुगादिदेव-श्रीनेमिनाथ-श्रीपार्श्वनाथविम्बानाम्, भाण्डागारिकछाहडकारितस्य श्रीशान्तिनाथविम्बस्य महत्तमस्य, वैद्यदेहडिकारि-ताष्टापदध्वजादण्डस्य, अन्येषां च बहूनां विम्बानां महता विस्तरेण श्रीसामन्तसिंहविजयराज्ये सकललोकमनश्चम-त्कारी निःशेषपापहारी श्रीजिनचन्द्रसूरिभिः प्रतिष्ठामहोत्सवो विहितः । अस्मिन् प्रतिष्ठामहोत्सवे विशेषतोऽतिप्रसन्न-श्रीसामन्तसिंहमहाराजमान्निध्येन सकलस्वपक्ष परपक्षाह्लादकः सकलविधिमार्गप्रोत्सर्पणामुत्पादकः प्रभूततरद्रव्यस-फलीकरणेन सा० क्षेमसिंहप्रमुखसमस्तश्रावकैर्विधिमार्गप्रभावकैः प्रमोदभरमेदुरैः सद्भावनावनधुरैः श्रीइन्द्रमहोत्सवः कारितः । ज्येष्ठकृष्णैकादश्यां च वा० देवमूर्तिगणेः श्रीअभिपेकपदं मालारोपणादिनन्दिमहोत्सवश्च संजातः ।

सं० १३४४ श्रीजावालिपुरे श्रीमहावीरविधिचैत्ये मार्गशीर्ष सुदि १०, सा० कुमारपाल पु० पं० स्थिरकीर्तिगणेः श्रीजिनचन्द्रसूरिभिर्विस्तरेण आचार्यपदं दत्तम्-श्रीदिवाकराचार्या इति नाम ।

सं० १३४५ आपाठ सुदि ३, मतिचन्द्र-धर्मकीर्त्योर्दीक्षा । वैशाख वदि १, पुण्यतिलक-भुवनतिलकयोश्चारित्रल-क्ष्मीसाध्व्याश्च दीक्षा । राजदर्शनगणेर्वाचनाचार्यपदं च ।

सं० १३४६ माघ वदि १, सा० क्षेमसिंहभा० (आ०?) वाहडकारितस्वर्णगिरि[स्थ]श्रीचन्द्रप्रभस्वामिदेवगृहपार्श्व-स्थितयोः श्रीयुगादिदेव-श्रीनेमिनाथविम्बयोर्मण्डपखातकेषु च समेतशिखरविंशतिविम्बानां च स्थापनामहोत्सवः । फाल्गुन सुदि ८, सा० वाहड-भा० भीमा-भा० जगसिंह-भा० खेतसिंहसुश्रावककारिते प्रासादे श्रीशम्यानयने चाहड (चाह ?) मानाह्वयवञ्जे श्रीसोमेश्वरमहाराजकारितविस्तरप्रवेशमहोत्सवस्य श्रीशान्तिनाथदेवस्य विस्तरेण स्थाप-नामहोत्सवः । देववल्लभ-चारित्रतिलक-कुशलकीर्तिसाधूनां रत्नश्रीसाध्व्याश्च दीक्षा । मालारोपणादिमहोत्सवश्च । चैत्र सुदि १, श्रीप्रह्लादनपुरे सर्वत्र आहट्टोर्ध्वतपताकोत्तरे निःस्वानेषु बाद्यमानेषु मं० माधवप्रमुखसकलनगरलोकसंमुखा-गमनपूर्वं सा० अभयचन्द्रप्रमुखसमुदायेन प्रवेशमहोत्सवः कारितः । वैशाख वदि १४, श्रीभीमपल्ल्यां श्रीप्रह्लादनपुर-वत्प्रवेशमहोत्सवः । वैशाख सुदि ७, सा० अभयचन्द्रकारिताद्भुतशिलमयश्रीयुगादिदेवविम्ब-श्रीचतुर्विंशतिजिनालय-चतुर्विंशतिविम्ब-इन्द्रध्वज-श्रीअनन्तनाथदण्डध्वज-श्रीजिनप्रबोधसूरिस्तूप-मूर्ति-दण्डध्वजानेकशिलमयपित्तलामय-विम्बानां विस्तरेण प्रतिष्ठामहोत्सवश्च । ज्येष्ठ वदि ७, नरचन्द्र-राजचन्द्र-मुनिचन्द्र-पुण्यचन्द्रसाधूनां मुक्तिलक्ष्मी-मुक्तिश्रीसाध्व्योश्च महाप्रभावनापूर्वं दीक्षा च ।

सं० १३४७ मार्गशीर्ष सुदि ६, श्रीप्रह्लादनपुरे सुमतिकीर्त्तिदीक्षा, नरचन्द्रादिसाधुसाध्वीनामुपस्थापना-मालारोप-णादिमहोत्सवश्च । ततो मार्गशीर्ष सुदि १४, खदिरालुकायां स्थाने स्थाने तलिकातोरणालङ्कृताया मं० चण्डापुत्र मं० सहणपालेन सकलमहाजनपरिग्रहब्राह्मणादिमेलापकेन प्रवेशमहोत्सवः कारितः । मं० सहणपालेन ममस्तसंधमेलापकेन श्रीतारणगढतीर्थालङ्कारश्रीअजितस्वामितीर्थयात्रा कारिता । पौष वदि ५, श्रीवीजापुरीय सा० लखमसिंह-श्रे० आस-यालप्रमुखसमुदायेन खदिरालुकावत्प्रवेशमहोत्सवः कारितः । श्रीजावालिपुरे श्रीजिनप्रबोधसूरिस्तूपे मूर्तिस्थापनामहो-त्सवो दण्डध्वजारोपमहोत्सवश्च माघ सुदि ११ सा० अभयचन्द्रेण कारितः । चैत्र वदि ६, श्रीवीजापुरे अमररत्न-पद्म-

रत्न-विजयरत्नसाधवो मुक्तिचन्द्रिका साध्वी च स्तम्भतीर्थ-आज्ञापल्ली-गगड-गटपद्रकादिसंघमेलापकेन विस्तरेण दीक्षिता, मालारोप-परिग्रहपरिमाणान्दिमहोत्सवश्च संजातः ।

सं० १३४८ वैशाख सुदि ३, श्रीप्रह्लादनपुरे वीरशेखरस्य अमृतश्रीसाध्याश्च दीक्षा, त्रिदशकीर्त्तिगणेशार्चनाचर्य-पदम् । तस्मिन्नेव वर्षे श्रीपूज्यैः सुधाकलश-मुनिवल्लभसाधुपरिवृतैर्गणियोगतपश्चक्रे ।

सं० १३४९ भाद्रपद वदि ८, साधर्मिकसत्राकारस्य संघपुरुषस्य सा० अभयचन्द्रमुश्रावकस्य संस्तारकदीक्षा, अभय-शेखर इति नाम । मार्गशीर्ष वदि २, यशःकीर्त्तिदीक्षा ।

सं० १३५० वैशाख सुदि ९, करहेटक-अर्जुनादिविहितसविस्तीर्थायात्रासफलीकृतजन्मजीवितस्य वरडियानगर-सर्वाधिकारिणो नवलक्षककुलोत्तंसस्य भा० झांझणमुश्रावकस्य मकलखपक्ष-परपक्षचमत्कारकारिणी संस्तारकदीक्षा, नरतिलकराजपिरिति नाम ।

सं० १३५१ भाद्रपद वदि १, श्रीप्रह्लादनपुरे श्रीयुगादिदेवविधिचैत्ये मं० तिहुणसत्कश्रीयुगादिदेव-श्रेष्ठिवीजामत्क-श्रीमहावीरविम्बप्रमुखाद्भुतविम्बानां चत्वारिंशदधिकपद्मशतीप्रमाणानां महं० तिहुण-श्रे० वीजासुश्रावकाम्यां समुदा-यसहिताभ्यां विस्तरेण प्रतिष्ठामहामहोत्सवः कारितः । पञ्चम्यां श्रीपूज्यानामनेकसाधुसाध्वीश्रावकश्राविकापरिवृतानां मालारोपमहामहोत्सवनन्दिः, विश्वकीर्त्तिसाधोर्हेमलक्ष्मीसाध्याश्च दीक्षा । ८००(?)

८१. सं० १३५२ जिनचन्द्रस्वरिगुरुपदेगेन वा० राजशेखरगणिः सुबुद्धिराजगणि-हेमतिलकगणि-पुण्यकीर्त्तिगणि-रत्नसुन्दरमुनिमदितः श्रीबृहद्भामे विहृतवान् । ततश्च तत्रत्यट० रत्नपाल-सा० चाहडप्रधानश्रावकप्रेषिताभ्यां मभ्रातृ-हेमराज-भागिनेयवांच्छाश्रावकाम्यां सपरिवागभ्यां सा० बोहिथपुत्रेण सा० मूलदेवश्रावकेण श्रीकौशाम्बी-चाणारसी-काक्रिन्दी-राजगृह-पावापुरी-नारिन्दा-क्षत्रियकुण्डग्राम-अयोध्या-रत्नपुरादिनगरेषु जिनजन्मादिपवित्रितेषु तीर्थया-त्रा कृता । तैः श्रावकैः सार्धं समुदायसहितपूर्वविहितहस्तिनागपुरयात्रेण वा० राजशेखरगणिना सपरिवारेणैतानि तीर्थानि वन्दितानि । राजगृहसमीपे उड्डविहारे चतुर्मासी कृता, मालारोपणादिनन्दिमहोत्सवश्च कृतः । तथा तत्रैव वर्षे नाना-द्भुतपुण्यवल्लीश्रीश्रीभीमपल्लीतः सा० धनपालसुश्रावकसत्पुत्र सा० भडसीह-सा० सामलश्रावककृतसंधेन श्रीप्रह्लादन-पुरीय-भीमपल्लीय-श्रीपत्तनीय-सत्यपुरीयाद्यनेकखपक्ष-परपक्षमेलापकेन च सार्धं प्रस्थाय वाक्चातुरीपराभूतगीर्वा-णोपाध्याय-श्रीविवेकसमुद्रोपाध्यायप्रमुखसुसाधुमण्डलीपरिवृतैर्जगत्पूज्यैः श्रीमत्पूज्यैः श्रीशङ्खेश्वरपुगलङ्कारचूडामणि-श्रिन्तातीतवसुसम्पादनापहस्तितचिन्तामणिः संसारदुःखदावाग्निपाथः श्रीपार्श्वनाथः प्रणतः । तत्र च श्रीसंधेन स्नात्र-पूजाउद्यापनक ध्वजारोपादिमहोत्सवा विहिताः । ततः सर्वसंघममन्विताः श्रीमत्पूज्याः श्रीपत्तने समाजगृहः । तत्र च श्रीशान्तिनाथविधिचैत्ये सविस्तरध्वजारोपादिमहोत्सवपूर्वकनानाविधवाद्यमाननान्दीतूर्यप्रवर्तमानाङ्गनाचङ्गनृत्येषु सक-लपत्तनमध्यस्थसमस्तचैत्येषु विस्तरेण चैत्यपरिपाटी विधाय, श्रीपूज्याः श्रीभीमपल्लीयां समायाताः । पश्चाच्छ्रीवीजा-पुरीयसमुदायाभ्यर्थनया वीजापुरे चतुर्मासी कृता । तत्र च सं० १३५ [३१] मार्गशीर्षकृष्णपञ्चम्यां श्रोवासुपूज्यवि-धिचैत्ये मुनिसिंह-तपःसिंह-जयसिंहसाधवो दीक्षिताः, मालारोपणादिनन्दिमहोत्सवश्च संजातः ।

ततः श्रीजावालिपुरे तत्समुदायाभ्यर्थनया विहारः । तस्मिन्नेव संवत्सरे सा० सलखणश्रावकपुत्ररत्न सा० सीहा श्रावक-माण्डव्यपुरीय सा० झांझणसत्पुत्रसा० मोहनश्रावकाम्यां निर्मितसंधेन श्रीजावालिपुरीय-श्रीशम्भानयनीय-श्रीजसलमेरवीय-श्रीनागपुरीय-रुणापुरीय-श्रीमालीय-सत्यपुरीय-प्रह्लादनपुरीय-भीमपल्लीयाद्यनेकमहद्विक-श्रीमा-लज्ञातिमण्डनश्रीयोगिनीपुरवास्तव्य सा० बाह्यासुश्रावकपुत्र सा० लोहदेवप्रमुखप्रभूतश्रावकमेलापकविभूषितेन मार्गानव-रतविरचितावारितसत्रचैत्यपरिपाठ्यनेकमहामहोत्सवेन श्रीजावालिपुराद् वैशाखकृष्णपञ्चम्या प्रस्थाय, प्रभूतमुनिमण्ड-

लीसंसेव्यमानैः श्रीचतुर्विधश्रीश्रमगसंघस्तूपमानैर्जगत्पूज्यैः श्रीमत्पूज्यैः श्रीअर्जुनालङ्कारकारिणौ समस्तदौर्गत्यविदारिणौ श्रीयुगादिदेव-श्रीनेमिनाथजिनेश्वरौ नमस्कृतौ । ततोऽपहस्तितकलिकालमहाचौरेण महादानपराभूतदेवतरुवरेण परम-वासनाक्षालितानेकभवसहस्रसंचितदुष्पापौघेन श्रीसमस्तविधिर्मार्गसंधेन श्रीइन्द्रपद-स्नात्र-ध्वजारोपादिमहोत्सवैरुद्देशतो द्रम्म द्वादश सहस्राणि कृतार्थीकृतानि । तदनन्तरं हर्षाङ्कुरपूरितः स्वसुकृतमहाराजपूजितः सदानघः श्रीविधिर्मार्गसंघः क्षेमेण श्रीजावालिपुरे विस्तरेण प्रविष्टः ।

सं० १३५४ ज्येष्ठ वदि १०, श्रीजावालिपुरे श्रीमहावीरविधिचैत्ये सा० सलखगपुत्र सा० सीहाकारितो दीक्षा-मालारोपणादिमहोत्सवः संजातः । तस्मिन्महसि वीरचन्द्र-उदयचन्द्र-अमृतचन्द्रसाधूनां जयसुन्दरीसाध्व्याश्च दीक्षादा-नोत्सवः सम्पन्नः । तस्मिन्नेव वत्सर आपाढशुक्लद्वितीयायां सिरियाणकग्रामे श्रीमहावीरप्रासादोद्धार-श्रीमहावीरविम्ब-स्थापना श्रे० भाडाश्रावकपुत्रेण श्रे० जोधाश्रावकेण महाविस्तरेण कारिता । सं० १३५५ ।

सं० १३५६ राजाधिराजश्रीजैत्रसिंहविजय्या मार्गशीर्षसितचतुर्थ्यां श्रीजैसलमेरौ श्रीपूज्याः समायाताः । तत्र च श्रीमहाराजजैत्रसिंहेन योजनद्वयसंमुखगमनेन बहुमानपूर्वकं सा० नेमिकुमारप्रमुखसमस्तममुदायेन च प्रभूतद्रव्य-वेचनेन विधिर्मार्गप्रभावनापूर्वकं निःस्नानादित्येषु वाद्यमानेषु, पठत्सु वन्दिवृन्देषु, स्थाने स्थाने संजायमाननयन-मनःप्रह्लादकारिप्रेक्षणीयकेषु, श्रावकश्राविकाभिर्विस्तार्यमाणेषु रास-गीत-धवलमङ्गलेषु, स्वपक्ष-परपक्षचेतश्चमत्कार-कारी श्रीपूज्यानां प्रवेशकमहोत्सवः संजातः ।

सं० १३५७ मार्गशीर्षशुक्लनवम्यां श्रीमहाराजजैत्रसिंहप्रेषितनिःस्नानादिषु वाद्यमानेषु दीक्षा-मालारोपणादि-महामहोत्सवः संजातः । तत्र श्रे० लखम-भा० गजपुत्रौ जयहंस-पद्महंसनामानौ दीक्षितौ ।

सं० १३५८ माघशुक्लदशम्यां श्रीपार्श्वनाथविधिचैत्ये महाविस्तरेण निःस्नानादिषु वाद्यमानेषु श्रीसमेतशिखरादि-विम्बानां प्रतिष्ठामहोत्सवः श्रीमत्पूज्यैः कृतः । सा० केशवपुत्रेण सा० तोलीश्रावकेण कारापितः, फाल्गुनशुक्लपञ्चम्यां मालारोपण-सम्पत्तवारोपादिमहोत्सवश्च सम्पन्नः ।

ततः सं० १३५९ फाल्गुन वदि ११, श्रीगहडमेरौ सा० मोकलसिंह सा० बीजडप्रमुखसमुदायाभ्यर्थनया श्रीपूज्याः श्रीयुगादिदेवतीर्थं नमस्कृतवन्तः ।

तत्र च सं० १३६० माघ वदि १०, सा० बीजड-सा० थिरदेवादिश्रावकैः प्रभूतद्रव्यवेचनेन श्रीजिनशासन-प्रभावनापूर्वं मालारोपणादिनन्दिमहोत्सवः सविस्तरः कारितः । ततश्च श्रीशीतलदेवमहाराजविजय्या सं० नाणचन्द्र-सं० कुमारपाल-श्रे० पूर्णादिसमुदायाभ्यर्थनया च श्रीशम्यानयने श्रीशान्तिनाथदेवतीर्थं श्रीपूज्यैर्नमश्चक्रे ।

ततः सं० १३६१ शान्तिनाथविधिचैत्ये सं० नाणचन्द्र-सं० कुमारपाल-भा० पद्म-श्रे० पूर्ण-सा० रूपचन्द्र-प्रमुखसमुदायेन द्वितीयवैशाख सुदि ६, श्रीजावालिपुरीय-सपादलक्ष्मीप्रमुखनानानगरग्रामवास्तव्यसंघमेलापकेन श्रीपा-रश्वनाथप्रमुखनानाविम्बानां प्रतिष्ठामहोत्सवः, दशम्या च मालारोपणादिनन्दिमहोत्सवः सकलस्वपक्ष-परपक्षचमत्का-रकारी श्रीदेवगुरुप्रसादाभिर्विघ्नः कारितः । अस्मिन्महोत्सवे पं० लक्ष्मीनिवासगणि-पं० हेमभूषणगण्योर्वाचनाचार्यपदं दत्तमिति ।

८२. ततः श्रीजावालिपुरीयसमुदायाभ्यर्थनया श्रीजावालिपुरे श्रीमहा[वीर]देवं श्रीपूज्या नमश्चकुः । तत्र च सं० १३६४ वैशाखकृष्णत्रयोदश्यां, सं० सुवनसिंह-सा० सुभट-सं० नयनसिंह-सं० दुस्साज-सं० भोजराज-सा० सीहा-प्रमुखसमस्तश्रीसमुदायविहितनानाप्रोत्सर्पणापूर्वकं श्रीमत्पूज्यैर्नानाश्रीराजगृहादिमहातीर्थनमस्करणसमुपाजितागण्य-पुण्यप्राग्भारवा० राजशेखरगणेशाचार्यपदं प्रदत्तम् । स्वपक्ष-परपक्षचमत्कारी मालारोपणादिनन्दिमहोत्सवश्च श्रीसमुदा-

येन कारितः । ततश्चौरचरटाद्युपलुतेऽपि मार्गे मण० दुर्लभसाहाय्यात् श्रीभीमपल्लीयां श्रीपूज्याः समाजगुः । ततः श्रीपत्तनीयश्रीकोट्टिकाश्रीशान्तिनाथविधिचैरये श्रीश्रावकपौषधशालासन्निवेशनप्रमुखश्रीधर्मकृत्यपेगलमा० जेसलप्रभृतिश्रीसमुदायाभ्यर्थनया श्रीपत्तने श्रीशान्तिनाथदेवं नमस्कृतवन्तः । ततः श्रीस्तम्भतीर्थीयकोट्टिकाश्रीअजितनाथदेवविधिचैत्यालयश्रीश्रावकपौषधशालाप्रमुखसद्धर्मकृत्यकुशलेन सा० जेमलेन ममामन्त्र्यमाणाः श्रीशेरीपके श्रीपार्थनाथदेवं नमस्कृत्य सा० जेसलकारितेन स्वपक्षपरपक्षचमत्कारकेणानुकृतमचीश्वश्रीवस्तुपालकारितश्रीजिनेश्वरसुनिहाप्रवेशकमहोत्सवेन श्रीस्तम्भतीर्थी श्रीपूज्याः श्रीअजितनाथदेवं नमश्चक्रुः ।

८३. ततः सं० १३६६ ज्येष्ठ वदि १२, नानावदातत्रातसद्गृहृतसर्वपूर्वजकुलेन साधर्मिकवत्सलेन मा० जेसलसुश्रावकेण मेलितेन श्रीपत्तनीय-श्रीभीमपल्लीय-श्रीवाहउमेरवीय-श्रीशम्यानयनीयसमस्तसंघमेलापकेन स्वकीयवृहद्भातु सा० तोलियनिवेशितसंघधुर्यपदेन लघुभातु सा० लाखुनिवेशितपच्छेवाणपदेन विपमदुःपमाकालेऽप्यतुच्छम्लेच्छसंकुलेऽपि देशे श्रीस्तम्भतीर्थीच्छ्रीदेवालयप्रचलनमहोत्सवो विहितः । तेन सह श्रीमत्पूज्या जयवह्मभगणि-हेमतिलकगण्यादि-साध्वेकादशकेन प्र० रत्नवृष्टिगणिन्यादिसाध्वीपञ्चदशकेन च वरिवस्थमानाः श्रीमहातीर्थनमस्करणाय प्रस्थिताः । ततः स्थाने स्थाने चैत्यपरम्परागु चैत्यपरिपाद्याद्यनेकमहोत्सवेषु श्रीसंघेन क्रियमाणेषु, नानाविधतूर्येषु वाद्यमानेष्वनेकश्रावक(श्राविका?) लोकेन श्रीमद्देवगुरुगुणगणेषु गीयमानेषु, भट्टवट्टैः स्वकीयनव्यकाव्येषु पठ्यमानेषु, क्रमक्रमेण पीपलाउलीग्रामे सर्वोऽपि संघः समायातः । तत्र च श्रीशुश्रूष्यमहातीर्थपर्वतावलोकमहोत्सवः श्रीसंघेन कृतः । ततोऽपारसंसारपागवारनिमज्जन्तुजातप्रवहणायमाननिःशेषदेवागतजन्तुजातपूज्यमानश्रीशुश्रूष्यमहातीर्थालङ्कारश्रीदेवाधिदेवश्रीयुगादिदेवपादपद्मनमस्करणयात्राहर्षप्रकर्षपादुर्भूताङ्कुरपूरपवित्रितैः श्रीचतुर्विधसंघपरिवृतैः श्रीपूज्यैर्विहिता । तत्र च मा० सलक्षणपुत्ररत्न सा० मोकलसिहादिसुश्रावकैः श्रीइन्द्रपदादिमहोत्सवाः सविस्तरा विहिताः । तत्र च ज्येष्ठशुक्लद्वादश्यां मालारोपणादिनन्दिमहोत्सवः सविस्तरः श्रीसमुदायेन कारितः ।

ततः सुराष्ट्रालङ्कारश्रीगिरिनारसंस्थितश्रीनेमिनाथमहातीर्थनमस्करणाय चतुर्विधसंघपरिवृताः श्रीपूज्याः प्रस्थिताः । नेदीयोगच्छदतुच्छम्लेच्छकटकोपद्रुतेऽपि सुराष्ट्रादेशे जगन्नाथश्रीनेमिनाथप्रसादाच्छ्रीअश्विकासान्निध्याच्छ्रीमत्पूज्यज्ञानवलाच सुरसंमुखेन श्रीउज्जयन्ततलहट्टिकायां सर्वोऽपि संघः प्राप्तः । ततः श्रीनेमिनाथकल्याणकत्रयपवित्रितश्रीउज्जयन्तमहापर्वतराजालङ्कारभाट्टाम्भोधरसौभाग्यसुन्दरनेमिनाथपादपद्ममहातीर्थ श्रीपूज्याः सकलसंघसमन्विता नमश्चक्रुः । तत्र च सा० कुलचन्द्रकुलग्रदीप सा० वीजडप्रमुखसकलसुश्रावकैः श्रीइन्द्रपदादिप्रोत्सर्पणा विहिता । ततः श्रीनेमिनाथदेवं नमस्कृत्य, स्थाने स्थाने नानाप्रभावनां विधाय, श्रीपूज्याः श्रीसंघसमन्विताः श्रीस्तम्भतीर्थे समायाताः । तत्र च सा० जेसलसुश्रावकेण श्रीदेवालयस्य श्रीमत्पूज्यानां च महता विस्तरेण प्रवेशकमहोत्सवश्चक्र । तत्र च चतुर्मासीं विधाय श्रीस्तम्भनकालङ्कारश्रीपार्थनाथदेवतीर्थ मन्त्रिदलीय ठ० भरहपालसुश्रावकसाहाय्याच्छ्रीमत्पूज्या ववन्दिरे ।

८४. ततः श्रीवीजापुरे श्रीवासुपूज्यदेवं नमस्कृतवन्तः । तत्र च सं० १३६७ माघकृष्णनवम्यां श्रीमहावीरप्रमुखशैलमयादिविम्बानां प्रतिष्ठा श्रीमत्पूज्यैर्महता विस्तरेण कृता, मालारोपणादिनन्दिमहोत्सवश्च जज्ञे । ततः श्रीभीमपल्लीय-श्रीसमुदायाभ्यर्थनया श्रीमहावीरदेवं नमस्कृतवन्तः । तत्र च सं० १३६७ फाल्गुनशुक्लप्रतिपदि, सकलश्रीभीमपल्लीय-श्रीपत्तनीय-श्रीप्रह्लादनपुरीयसमस्तश्रीसमुदायमेलापके नानाविधपुण्यांकदानादिप्रभावनापुरस्सरं क्षुल्लकत्रयं क्षुल्लिकाद्वयं च श्रीपूज्याश्चक्रुः । तन्नामानि च परमकीर्ति-वरकीर्ति-रामकीर्ति-पद्मश्री-व्रतश्रीरिति । तस्मिन्नेव च दिने मालारोपणादिनन्दिमहोत्सवः सविस्तरः श्रीसमुदायेन कारितः । पं० सोमसुन्दरगणेशवाचनाचार्यपदं दत्तम् ।

तस्मिन्नेव वत्सरे सा०क्षेमन्धर-सा०पद्मा-सा०साढलकुलावतंसेन निजभुजोपाजितचारुक्रमलाकेलिनिवासेन कुङ्कुमपत्रिकादिना दानसन्मानपूर्वकविहितश्रीपत्तन-श्रीग्रहाढनपुर-श्रीजावालिपुर-श्रीशम्भानयन-श्रीजेलमलेरु-श्रीराणुकोट्ट-श्रीनागपुर-श्रीरुणा-श्रीवीजापुर-श्रीमत्यपुर-श्रीश्रीमाल-श्रीरत्नपुरादिप्रभूतश्रावकसंघमेलापकेन निष्प्रतिमपुण्यपण्यशालिना स्थैर्यगाम्भीर्यादिगुणगणमालिना सत्तीर्थयात्रापवित्रगात्रसा०धनपालनन्दनेन श्रीभीमपल्लीपुरीवास्तव्येन राजमान्येन सद्गुरुर्मर्मकुजलेन सुश्रावकसाधुमामलेन श्रीतीर्थयात्रा प्रारम्भ । तस्य च सकलसमुदायसहितस्य गाढाभ्यर्थनया प्रचुर-म्लेच्छसंकुलेऽपि जनपदेऽविचलसुधवसुश्राविकाभिर्गीयमानेषु धवलमङ्गलेषु, दीयमानासु चचरीषु, पठन्सु भट्टघट्टेषु, वाद्यमानेषु प्रवरतूर्येषु, महतोत्साहेन श्रीवर्धमानस्वामिजननोत्सवपवित्रिताया चैत्रशुक्लत्रयोदश्यां नानातिशयशालिनः श्रीचतुर्विधसंघमहिताः श्रीजगत्पूज्याः श्रीपूज्याः श्रीदेवालयेन सह श्रीभीमपल्लीतः प्रास्थिपत । ततश्च पदे पदे शुभ-द्रकुनैः प्रेर्यमाणाः श्रीशङ्खेश्वरे महाप्रभावभवनं श्रीपार्श्वनाथजिनं महता विस्तरेण नमस्कृतवन्तः । तत्र च समस्तसंघेन दिनाष्टकं श्रीपार्श्वनाथमहातीर्थं महान्महोत्सवो व्यधायि । ततः पाटलाग्रामे श्रीनेमिनाथतीर्थं चिगकालीनं नमस्कृत्य श्रीराजशेखराचार्य-जयवल्लभगण्यादिसाधुषोडशक-प्र० बुद्धिसमृद्धिगणिन्यादिसाध्वीपञ्चदशकपरिवृताः सकलप्राग्भार-धोरैरेण साधुसामलेन, भण० नरसिंहपुत्रासा-दुर्लभादिवाग्व्यवन्त्यस्तसंघरक्षाभारेण भण० पूर्णपुत्ररत्नेन, वयौदार्यशालिना भण० लूणाकेन पाश्चात्यपदनिर्वाहिणा समस्तविधिसंघेन च कलिताः, प्रतिपुरं प्रतिग्रामं निःशङ्कं गीतनृत्यवाद्यादिना जिनगासनप्रोत्सर्पणायां विजृम्भमाणायां क्रमक्रमेण सुखंसुखेन श्रीशुभज्यालङ्कारत्रैलोक्यसारममस्नतीर्थपरम्परापरिवृतं प्रविहितसुरासुरनरेन्द्रसेवं श्रीनाभेयदेवम्, श्रीउज्जयन्ताचलशिखरमण्डनं समस्तदुरितखण्डनं सौभाग्य-क्रमलानिधानं यदुकुलप्रधानं कल्याणकत्रयादिनानातीर्थावलिविराजमानं श्रीअरिष्टनेमिस्वामिने च नूतनस्तुतिस्तोत्रविधानपूर्वकं परमभावनया सकलसंघमहिताः श्रीपूज्या महता विस्तरेणावन्दिपत । तत्र च श्रीजावालिपुरवास्तव्यमहाजनप्रधानगुणानिधान सा० देवसीहसुत-सा०थालणनन्दनाभ्यां निजकुलमण्डनाभ्यां सा० कुलचन्द्र-सा० देवासुश्रावकाभ्या द्वयोरपि महातीर्थयोः प्रचुरस्वापतेयसफलीकरणेन श्रीइन्द्रपदमङ्गीकृतम् । गोष्टिकयशोधवलपुत्ररत्नेन गोष्टिकस्थिरपालेन प्रभूतद्रव्येण श्रीउज्जयन्ते श्रीअम्बिकादेव्या माला गृहीता । अन्यैरपि श्रावकपुङ्गवैः सा० श्रीचन्द्रपुत्र मा० जाह्ण-मा० चाहडपुत्र मा० शान्दण-मा० लुधरण-नवलक्षकनेमिचन्द्र-श्रे० पूना-सा० तिहुणा-भा० पदसपु० भडणा-सा० महणमीह-सा० भीमापु० लूणसीहादिभिः श्रीतीर्थपूजा-संघपूजा-साधर्मिकवात्सल्यावारितसत्रादिषु, अमेयस्वस्वापतेयसफलीकरणेन महत् पुण्यानुबन्धिपुण्यं समुपाजितम् । एवं च विपमकालेऽपि लोकोत्तरधर्मनिधानेन वरेण्यपुण्यप्रधानेन श्रीविधिसंघेन मज्जनचित्तहारिणी सर्वजनचमत्कारकारिणी श्रीतीर्थयात्रा विहिता निर्विघ्नम् । समस्ततीर्थावलीं महत्या प्रभावनया वन्दित्वा सा०सामलादिसंघसहिताः सपरिवाराः श्रीजिनचन्द्रसूयः क्षेमेण अपाढचतुर्मासके श्रीवायडग्रामे जीवितस्वामिकां श्रीमहावीरप्रतिमां निष्प्रतिमां महाविस्तरेण नमश्चक्रुः । ततः श्रावणप्रथमपक्षे नृत्यन्तीषु धर्मभाविकासु श्राविकासु, गायन्तीषु नागराङ्गनासु, स्थाने स्थाने विधीयमानेषु प्रेक्षणीयेषु, पठन्सु वन्दित्वन्देषु, श्रावकजनैर्दीयमानेषु महादानेषु, सकलसंघसहितानां लोकोत्तरातिशयशालिनां श्रीजिनचन्द्रसूरीणां श्रीविधिममुदायेन महाविस्तरेण महत्या प्रभावनया श्रीभीमपल्ल्यां प्रवेशमहोत्सवः कारितः । संघागतेन श्रीदेवगुर्वाजाप्रतिपालनोद्यतेन श्रीसाधर्मिकवत्सलेन भण० लूणासुश्रावकेण श्रीपूज्यपादान्ते श्रीसंघपाश्चात्यपदप्राग्भारनिर्वाहणमहाप्रभावनकारणसमुपाजितं पुण्यं सर्वं स्वमातुर्दानशीलतपोभावनोद्यताया भण० धनीसुश्राविकायाः प्रदत्तम् । तया च श्रद्धानपरयाऽनुमोदितम् ।

म्यां श्रीभीमपल्लीसमुदायकारितमहामहोत्सवेन प्रतापकीर्त्यादिक्षुल्लकयोश्चोत्थापना क्षुल्लकद्वयं च पूज्यैर्व्यधायि । तन्नामानि तरुणकीर्तिस्तेजःकीर्तिः, साध्व्योश्च व्रतधर्मा दृढधर्मेति । तस्मिन्नेव दिने ठ० हांसिलपुत्ररत्न ठ०

देहडानुज ठ० थिरदेवपुत्रिकायाः श्रीजिनचन्द्रसूरिखरतरकमलदीक्षिताया रत्नमञ्जरीगणिन्या महत्तरापदं प्रदत्तम्—
श्रीजयद्विमहत्तरेति नाम विहितम्, प्रियदर्शनगणिन्याः प्रवर्तिनीपदं च ।

ततः श्रीसमुदायाभ्यर्थनया श्रीपूज्याः पत्तनपुरवरे समायाताः । तत्र च सं० १३६९ मार्गशीर्षसितपष्ठ्यां स्वप-
क्ष-परपक्षचेतश्चमत्कारकारकेण श्रीसमुदायविधापितमहोत्सवेन 'जयति जिनशासनम्' इति समुत्साहपूर्वकं श्रीपूज्यैर्ज-
गत्पूज्यैश्चन्दनमूर्ति-भुवनमूर्ति-मारमूर्ति-हीरमूर्तिनामकं क्षुल्लकचतुष्टयं विहितम्, केवलप्रभागणिन्याः प्रवर्तिनीपदं च
प्रदत्तम्, मालारोपणादिमहानन्दिमहोत्सवश्च कृतः ।

सं० १३७० माघशुक्लैकादश्यां पुनः श्रीसमुदायकारितसकलस्वपक्ष-परपक्षचेतश्चमत्कारकारी दीक्षामालारोपणादि-
नन्दिमहामहोत्सवः सकलजगत्कल्पद्रुमावतारैः श्रीमत्पूज्यैः कृतः । तस्मिन्महोत्सवे निधानमुनेयशोनिधि-महानिधि-
साध्वीद्वयस्य च दीक्षा प्रदत्ता ।

ततः श्रीभीमपल्लीसमुदायाभ्यर्थनया श्रीपूज्याः श्रीभीमपल्ल्या समायाताः । तत्र च सं० १३७१ फाल्गुनशुक्ल-
कादश्यां श्रीमत्पूज्यैः साधुराजश्यामलप्रमुखश्रीभीमपल्लीसमुदायकारितः श्रीअमाग्घोपणावारितसत्रसंघपूजासाधर्मिक-
वात्सल्यादिनानाविधप्रोत्सर्पणापूर्वकं सकलजनमनोहारी व्रतग्रहणमालारोपणादिनन्दिमहामहोत्सवः कृतः । तस्मिन्महो-
त्सवे त्रिभुवनकीर्तिमुनेः, प्रियधर्मा-आशालक्ष्मी-धर्मलक्ष्मीसाध्वीनां च दीक्षा प्रदत्ता ।

८५. ततः श्रीपूज्यपादाः श्रीजावालिपुरीयसमुदायगाढतराभ्यर्थनया श्रीजावालिपुरे विहृताः । तत्र च सं०
१३७१ ज्येष्ठवदिदशम्यां मं० भोजराज-देवसिंहप्रमुखसकलश्रीजावालिपुरीयसमुदायकारितः सकलस्वपक्ष-परपक्षचेतश्च-
मत्कारकारी समस्तजनमनोहारी दीक्षामालारोपणादिनन्दिमहामहोत्सवः श्रीपूज्यैः कृतः । तस्मिन् महोत्सवे देवेन्द्रदत्त-
मुनि-पुण्यदत्तमुनि-ज्ञानदत्त-चारुदत्तमुनीनां पुण्यलक्ष्मी-ज्ञानलक्ष्मी-कमललक्ष्मी-मतिलक्ष्मीसाध्वीनां च दीक्षा
प्रदत्ता । ततो म्लेच्छकृतो भङ्गः श्रीजावालिपुरे जातः । ततः श्रीपूज्याः श्रीशस्यानयन-श्रीरुणापुरी-श्रीवच्चेरकादि-
नानास्थानवास्तव्यसकलसमुदायिनां समाधानमुत्पाद्य श्रीरुणातः श्रीश्रीमालकुलोत्तंसैः श्रीजिनशासनप्रभावकैः सकल-
साधर्मिकवत्सलैः साधुमानलपुत्रगत्तैः सा०माहा-सा०धाधृप्रमुखभ्रातृभिः सह सकलसपादलक्षनगरग्रामवास्तव्यसम-
स्तमुश्रावकगकटशतत्रयमेलापकेन श्रीपूज्यपादैः श्रीफलवधिकायां सकलातिशयनिधानस्य म्लेच्छव्याकुलसकलसपाद-
लक्षजनपदक्षारसमुद्रामृतकूपतुल्यस्य श्रीपार्श्वनाथस्य प्रथमो यात्रामहामहोत्सवश्चक्रे । तस्मिन् यात्रामहोत्सवे श्रीवि-
धिसंघसुश्रावकैः श्रीइन्द्रपदादिनानापदग्रहण-अवारितसत्र-श्रीसाधर्मिकवात्सल्य-श्रीसंघपूजादिनानाविधश्रीजिनशास-
नप्रोत्सर्पणापूर्वक्रममेयं सौवस्त्रापतेयं सफली चक्रे । पश्चाच्छ्रीनागपुरसमुदायाभ्यर्थनया श्रीपूज्या नागपुरे विहृताः ।

ततः श्रीलोहदेव-सा०लखण-सा० हरिपालप्रमुखश्रीउच्चापुरीयविधिसमुदायानुत्तराभ्यर्थनया नानाम्लेच्छसंकुले
महामिथ्यात्वबहुले श्रीसिन्धुमण्डले महाग्रीष्मर्तौ प्रवर्तमाने दुर्गममरुस्थल्यां सौवज्ञानध्यानवलशालिभिः श्रीमेघकु-
मारदेवकृतमान्निध्यैर्युगप्रवरागमश्रीजिनचन्द्रसूरिभिर्गनेकसुसाधुपरिवृतैः श्रीधर्मकल्पद्रुमारोपणाय विहारश्चक्रे । तत-
स्तद्देशालङ्कारे श्रीउच्चापुरीप्रत्यासन्ने श्रीदेवराजपुरे श्रीउच्चापुरीयविधिसमुदायकृतप्रवेशकोत्सवाः श्रीपूज्या महामिथ्या-
त्वगज्योत्पाटनायावस्थिताः । तत्र च सकलसिन्धुमण्डलसुश्रावकगाढतराभ्यर्थनया सं० १३७३ चर्पे मार्गशीर्ष-
वदिचतुर्थ्यां श्रीआचार्यपदस्थापनाव्रतग्रहणमालारोपणादिमहामहोत्सवाः सकलाज्ञानिलोकसम्यक्त्वोपार्जनहेतवः
श्रीपूज्यपादैः प्रारब्धाः । पश्चान्महोत्सवदिनोपरि आरम्भसिद्धिरात्रौ ज्ञानध्यानातिशयसंस्मारितश्रीजिनदत्तसूरियुग-
प्रवरागमैः श्रीपूज्यैश्चतुर्मासीमध्येषु गुरुतरगजविद्युरेण संजायमानशून्यजनपदेषु तस्करादिनानोपद्रवबहुलेष्वपि
मार्गेषु सौवज्ञानातिशयबलेन कुशलं परिभाष्य, स... वीसल-महणसिहसुश्रावकौ श्रीदेवराजपुराच्छ्रीगूर्जरत्रामुकुटकल्पे

श्रीपत्तने श्रीविवेकसमुद्रमहोपाध्यायानां पार्श्वे लक्षण-तर्क-साहित्यालङ्कार-ज्योतिष्क-स्वसमय-परसमयसारनिष्कनिष्कपणनिक्रपोपमे समग्राचार्यगुणालङ्कृतमात्रस्य स्वशिष्यरत्नस्य पण्डितराजराजचन्द्रस्य समाकारणाय प्रेषितौ । ततः श्रीउपाध्यायैः सद्गुर्वादेशानुसारेण ताभ्यां सह पुण्यकीर्तिगणिं दत्त्वा पं० राजचन्द्रमुनिः प्रेषितः । ततः श्रीमत्पूज्य-गुरुतरध्यानबलाकर्षिताधिष्ठायककृतसान्निध्यात् तस्कराद्यनेकोपद्रवानवगण्य कार्तिकचतुर्मासिकदिने स्वदीक्षागुरु-श्रीपूज्यपादपद्ममहातीर्थं पं० राजचन्द्रमुनिना नमस्कृतम् । ततश्च श्रीमत्पूज्यैः श्रीउच्चापुरीय-श्रीमरुकोट्ट-श्रीक्यासपुर-प्रभुससिन्धुदेशनानानगरग्रामवास्तव्यासंख्यसुश्रावकसंघमहामेलापकेन स्थाने स्थाने प्रेक्षणीयेषु संजायमानेषु, दीयमानेषु तालारासेषु, नृत्यमानेषु युवतीजनेषु, पापछ्यमानेषु वन्दि . . . पु दीयमानेषु, श्रे० उदयपाल-श्रे० गोपाल-सा० वयरसिंह-ठ० कुमारसिंहप्रमुखमहद्विकसुश्रावकलोकैः स्वर्णान्नवस्त्रदानेषु क्रियमाणेषु अवारितसत्रेषु संजायमानेषु साधर्मिकवात्सल्येषु श्रीआचार्यपदस्थापना-व्रतग्रहण-मालारोपणादिनन्दिमहामहोत्सवश्रुते । तस्मिन् महोत्सवे स्वशिष्यरत्नस्य समग्रविद्याबुद्धिपानकुम्भर्षिसमानस्य वाक्चातुरीविनिर्जितसुराचार्यस्य पण्डितराजचन्द्रमुनिवरस्य आचार्यपदं प्रदत्तम्-श्रीराजेन्द्रचन्द्राचार्यादिति नामधेयं च कृतम् । ललितप्रभ-नरेन्द्रप्रभ-धर्मप्रभ-पुण्यप्रभ-अमरप्रभसाधूनां दीक्षा प्रदत्ता । अनेकश्रावकश्राविकालोकैर्माला गृहीता, सम्यक्परागेपसामायिकारोपश्च कृतः । तस्मिन् महोत्सवे साधुराजयशोधवलकुलप्रदीपेन सा० नेमिकुमारपुत्ररत्नेन श्रीजिनशासनप्रभावकेण सकलसाधर्मिकवत्सलेन सा० वयरसिंहसुश्रावकेण विशेषतः श्रीसाधर्मिकवान्सल्यावारितसत्रामारिघोषणाश्रीसंघपूजानिर्माणपूर्वकं स्वस्वापतेयं सफलीचक्रे ।

८६. ततः पुनः सं० १३७४ फाल्गुनवदि पष्ठीदिने श्रीउच्चापुरीयादिनानानगरग्रामवास्तव्यसकलसिन्धुदेशविधिसमुदायकारितः श्रीपूज्यैर्व्रतग्रहणमालारोपणोत्थापनादिनन्दिमहामहोत्सवः सकलस्वपक्ष-परपक्षचेतश्चमत्कारकारी कृतः । तस्मिन् महोत्सवे दर्शनहित-भुवनहित-[त्रि]भुवनहितमुनीनां दीक्षा प्रदत्ता, श्राविकाशतेन च माला गृहीता । एवं श्रीदेवराजपुरे महामिथ्यालतिमिरं चतुर्मासीद्वयेनोन्मूल्य श्रीपूज्याः [सा १]री० पूर्णचन्द्रमत्पुत्रोद्धारचरित्रश्रीजिनशासनप्रभावक मारी० हरिपालमार्थवाहसान्निध्येन मरुस्थलवालुकामुद्रमुल्लङ्घ्य श्रीनागपुरे श्रीसमुदायकृतगुरुतर-प्रवेशकमहोत्सवाः समायाताः । ततः श्रीकन्यानयनवास्तव्यश्रीश्रीमालकुलोत्तंसश्रीजिनशामनप्रभावक सा० कालासुश्रावककारिता श्रीकन्यानयनादिममग्रवागडदेश-सपादलक्षदेश-नगरग्रामवास्तव्यनानासुश्रावकमहासंघमेलापकेन श्रीफलवर्धिकायां श्रीपार्श्वनायदेवस्य श्रीपूज्यैर्द्वितीयवार यात्रा कृता । महद्विकसुश्रावकलोकैरवारितसत्रसाधर्मिकवात्सल्यश्रीसंघपूजानिर्माणपूर्वकं श्रीजिनशासने महती प्रभावना चक्रे ।

ततः सं० १३७५ माघशुक्लद्वादश्यां श्रीनागपुरे मन्त्रिदलकुलोत्तंस-ठ० विजयसिंह-ठ० सेहू-सा० रुदाप्रमुख-श्रीयोगिनीपुरसमुदायसंघपुरूपमन्त्रिदलीय-ठ० अचलप्रभुसमग्रडालामऊसमुदाय-श्रीकन्यानयन-श्रीआसिका-श्रीनरभट्टप्रभुसनानानगरग्रामवास्तव्य-समस्तवागडदेशसमुदाय-मं० कुमरा-मं० मूधराजप्रभुसकोशवाणासमुदाय-नानानगरग्रामवास्तव्यसमग्रसपादलक्षसमुदाय-सा० सुभट्टप्रमुखश्रीजाबालिपुर-श्रीशम्यानयनप्रमुखमारुवत्राममुदायादिनानाजनपद-प्रचुरसमुदायमहामेलापके स्थाने स्थाने संजायमानेष्ववारितसत्रेषु, कार्यमाणेषु महाप्रेक्षणीयेषु, नृत्यमानेषु युवतीजनेषु, दीयमानेषु तालारासेषु, क्रियमाणेषु साधर्मिकवात्सल्येषु, दीयमानेषु महामहद्विकसुश्रावकलोकैः कनककटकसूयकटकवस्त्रान्नदानेषु, श्रीवर्धमानस्वामितीर्थप्रवर्तनपरायणैः श्रीपूज्यैः श्रीनागपुरीयसमुदायाभ्यर्थनया स्वपक्ष-परपक्षासंख्यजनमनोहारी सकलमहामिथ्याल्लोकमस्तकावधूननकारी श्रीव्रतग्रहणमालारोपणादिनन्दिमहामहोत्सवश्रुते । तस्मिन् महोत्सवे सोमचन्द्रमाघोः शीलसमृद्धि-दुर्लभसमृद्धि-भुवनसमृद्धिसाध्वीनां दीक्षा प्रदत्ता । पं० जगच्चन्द्रगणेः सर्वविद्याविलासिनीनाट्यनाट्योपाध्यायकल्पस्य नानाशिष्यरत्ननिष्पादनलब्धिसमुद्रस्य द्विधा स्वसन्तानजस्य परिभाषितस्वपट्टलक्ष्मीयोग्यस्य तस्य पण्डितराजकुशलकीर्तिगणेश वाचनाचार्यपदम् । धर्ममालागणिनी-पुण्य-

सुन्दरीगणिन्योः प्रवर्तनीपदं च प्रदत्तम् । ततश्च ठ० विजयसिंह-ठ० सेहू-ठ० अचलप्रमुखसमग्रसंघशकटाश्वमहामे-
लापकेन श्रीफलवर्धिकायां श्रीपार्श्वनाथस्य श्रीपूज्यैस्तृतीयवारं यात्रा कृता । तत्र च जिनशासनप्रभावनाकरणप्रवणेन
सर्वसाधर्मिकवत्सलेन मन्त्रिदलकुलोत्तसेन ठ० सेहूसुश्रावकेण जैथलसहस्रद्वादशप्रदानपूर्वकमिन्द्रपदग्रहणेन, अन्यैः
सुश्रावकलोकैरमात्यादिपदग्रहणेन अवारितसत्रसंघपूजासाधमिकवात्सल्यस्वर्णरजतकटकवस्त्रादिदानैश्च श्रीजिनशासने
महती प्रभावना चक्रे । श्रीपार्श्वनाथदेवभाण्डागारे च जैथलसहस्र ३० समुत्पन्नाः । ततः पुनः श्रीपूज्याः श्रीसं-
घेन सह नागपुरे समायाताः ।

८७. ततः सं० १३७५ वैशाखवद्यष्टम्यां नानावदातव्रातसमुद्धृतसर्वपूर्वजकुलेन निजभुजोपार्जितचारुकमलाकेलिनिवा-
सेन मन्त्रिदलकुलोत्तसेन-ठ० प्रतापसिंहपुत्ररत्नेन श्रीजिनशासनप्रभावनाकरणचतुरेण सकलसाधर्मिकवत्सलेन निः-
प्रतिमपुण्यपण्यशालिना स्वैर्यौदार्यगाम्भीर्यादिगुणगणमालिना सकलराज्यमानेन ठक्कुरराजअचलसुश्रावकेण प्रतापा-
क्रान्तभूतलपातसाहिश्रीकुतवदीनसुरत्राणपुरमाणं निष्कास्य कुङ्कुमपत्रिकादानसन्मानादिपूर्वं श्रीनागपुर-श्रीरुणा-श्री-
कोसवाणा-श्रीमेडता-कडुयारी-श्रीनवहा-शुब्धणू-नरभट-श्रीकन्यानयन-श्रीआसिका-बरे [१] रोहड-श्रीयोगिनी-
पुर-धामइना-यमुनापारनानास्थानवास्तव्यप्रभूतसुश्रावकमहामेलापकेन प्रारम्भिते श्रीहस्तिनागपुर-श्रीमथुरामहातीर्थ-
यात्रोत्सवे श्रीवज्रस्वामि-श्रीआर्यसुहृत्स्तिस्त्रिविजयशालिनो जगत्पूज्याः श्रीमत्पूज्या जयवल्लभगणि-पं० पद्म-
कीर्तिगणि-पं० अमृतचन्द्रगण्यादिसाध्वएक-श्रीजयद्रिमहत्तराप्रमुखसाध्वी श्रीचतुर्विधसंघसहिताः प्रचुरम्लेच्छा-
चलीसंकुलेऽपि जनपदे अविधवसुधवाभिः सुश्राविकाभिर्गीयमानेषु धवलमङ्गलेषु, दीयमानासु चञ्चरीषु, पठत्सु नाना-
विधवन्दिवृन्देषु, वाद्यमानेषु द्वादशविधनान्दीतूर्येषु, श्रीदेवालयेन सह श्रीनागपुरात् प्रचलिताः । ततश्च पदे पदे शुभ-
शकुनैः प्रेर्यमाणाः सकलसंघकार्यप्राग्भारधुराधौरेयेण निरुपमदानतिरस्कृतागोपकल्पद्रुमेण ठ० अचलसुश्रावकेण, श्री-
श्रीमालकुलोत्तसेन श्रीदेवगुर्वाज्ञाचिन्तामणिविभूषितमस्तकेन अङ्गीकृतागोपसंघपाश्चात्यपदप्राग्भारेण सा० सुरराजपुत्र-
रत्नेन साधुराजरुद्रपालसुश्रावकेण समस्तसंघेन च कलिताः, प्रतिपुरं प्रतिग्रामं निःशङ्कं गीतनृत्यवाद्यादिना श्रीजिन-
चैत्येषु चैत्यप्र(परि)पाटीकरणपूर्वं श्रीजिनशासनप्रोत्सर्पणायां विजृम्भमाणायां क्रमक्रमेण श्रीनरभटे श्रीजिनदत्तस्त्रि-
प्रतिष्ठितं नवफणमण्डितं समग्रातिग्रयनिधानश्रीपार्श्वनाथमहातीर्थ श्रीसमुदायकारितासमप्रवेशकमहोत्सवाः श्रीपूज्या
नमश्चक्रुः ।

ततश्च श्रीनरभटसमुदायेन श्रीचतुर्विधसंघसमन्वितानां श्रीपूज्यानां श्रीसंघपूजादिनिर्माणेन महती प्रभावना चक्रे ।

ततः स्थानात् पुनः श्रीचतुर्विधसंघश्रीदेवालयसमन्विताः श्रीपूज्याः समग्रवागडदेशनगरग्रामवास्तव्यसुश्रावकलोक-
मनोरथमालां परिपूरयन्तो महतोत्साहेन श्रीकन्यानयने श्रीजिनदत्तस्त्रिप्रतिष्ठितं सकलतीर्थमुकुटकल्पं सातिगायिनं
श्रीवर्धमानस्वामिनं नमश्चक्रुः । मेहर-पद्म-सा० कालाप्रमुखश्रीकन्यानयनसमुदायेन सकलम्लेच्छसंकुलेऽपि नगरे हिन्दु-
कवारकवत् स्थाने स्थाने संजायमानेषु प्रेक्षणीयेषु, श्रीदेवालयश्रीसंघममन्विताना श्रीपूज्यपादानां प्रवेशकमहोत्सवकर-
णपूर्वकं श्रीसंघपूजासाधमिकवात्सल्यनिर्माणपूर्वकं च श्रीमहावीरतीर्थे भवभवान्तरेणाजितपापकश्मलापहारिणी महती
प्रभावना चक्रे । तत्र च श्रीसंघेन श्रीवर्धमानस्वाम्यग्रे दिनाष्टकं गुरुतरोत्साहपूर्वकमष्टाह्निकामहामहोत्सवश्चक्रे ।

८८. ततः स्थानात् समग्रयमुनापार-वागडदेशसुश्रावकसत्कतुरङ्गमशतचतुष्टय-शकटशतपञ्चक-वृषभशतसप्तकासं-
ख्यलोकमहामेलापकेन वाद्यमानासु ढोलपरम्परासु, मार्गेषु स्थाने स्थाने दीयमानासु चञ्चरीषु, वाद्यमानेष्वहर्निशं द्वादश-
विधनान्दीतूर्येषु, असंख्यम्लेच्छाश्वपरम्परानुगम्यमानः, ठ० जवनपाल-ठ० विजयसिंह-ठ० सेहू-ठ० कुमारपाल-ठ०
देवसिंहप्रमुखनानामन्त्रिदलीय-सुश्रावक-ठ० भोजा-श्रेष्ठि-पद्म-सा० काला-ठ० देपाल-ठ० पूर्ण-श्रेष्ठि-महणा-ठ० रातू-सा०
लूणा-ठ० फेरुप्रमुखानेकश्रीश्रीमालीय-सुश्रावक-श्रेष्ठि-पूनड-सा० कुम्भरपाल-मं० मेहा-मं० वील्हा-सा० ताल्हण-सा० म-

हिराजप्रमुखलकेशवंशीयासंख्यसुश्रावकपरम्परैकचितानः श्रीचक्रवर्तिमहासैन्यसमानः, चारुद्रोणीभिर्यमुनामहानदी-
मुत्तीर्य क्रमक्रमेण निःशङ्कं मन्दमन्दप्रयाणकैः श्रीशान्तिनाथ-श्रीकुन्धुनाथ-श्रीअरनाथतीर्थङ्करचक्रवर्तिनां गर्भाव-
तार-जन्म-दीक्षा-ज्ञानकल्याणकचतुष्टयपवित्रितवसुन्धरं हस्तिनापुरं चक्रवर्तिसमानश्रीमत्पूज्य-सेनानीसमानठ०
अचल-पाश्चात्यपदनिर्वाहक-सा०रुदपालालंकृतः श्रीचतुर्विधोऽपि संघः सम्प्राप्तः ।

८९. ततश्च श्रीमत्पूज्यैः श्रीचतुर्विधसंघसमन्वितैर्नूतनकृतस्तुतिस्तोत्रनमस्कारभणनपूर्वं श्रीशान्तिनाथ-कुन्धुनाथा-
रनाथदेवानां भवभवोपाजितपापपङ्कोच्चारिणी यात्रा चक्रे । श्रीसंघेन च श्रीइन्द्रपदादिग्रहणावारितसत्र-साधर्मिकवात्स-
ल्य-श्रीसंघपूजानिर्माण-हेमरजतकटकतुरगवस्त्रवितरणपूर्वकं कलिकाले प्रवर्तमानेऽपि श्रीकृतयुगवच्छ्रीवीरशासने
स्वपक्ष-परपक्षचेतश्चमत्कारकारिणी महती प्रभावना चक्रे । तत्र च ठ०हरिराजपुत्ररत्नेनोदारचरित्रेण श्रीदेवगुर्वाज्ञाचि-
न्तामणिविभूषितमस्तकेन ठ०मदनानुजेन ठ०देवसिहसुश्रावकेण जैथलसहस्रविशत्येन्द्रपदं गृहीतम् । ठ०हरिराजादि-
महर्द्विकसुश्रावकैरमात्यादिपदानि गृहीतानि । सर्वसंख्यया देवभाण्डागारे जैथललक्ष १ सहस्र ५० समुत्पन्नाः । तत्र च
दिनपञ्चकं श्रीजिनशासनप्रोत्सर्पणां विधाय श्रीहस्तिनागपुरात् सर्वोऽपि संघः श्रीमथुरामहातीर्थोपरि प्रचलितः सन्
स्थाने स्थाने प्रोत्सर्पणां विदधानः श्रीयोगिनीपुरप्रत्यासन्ने तिलपथस्थाने समायातः । अत्रान्तरे द्रमकपुरीयाचार्येण
युगप्रवरागमश्रीजिनचन्द्रसूरीणामतिशयमसाहिष्णुना दुर्जनस्वभावेन स्वर्णच्छत्रधरणसिंहासनोपवेशनादिकं पै[शु]न्यं
महाराजाधिराजपातसाहिकुतवदीनाग्रे कृतम् । ततश्च म्लेच्छस्वभावेन पातसाहिना समग्रोऽपि संघस्तत्रावग्रहे कारितः ।
श्रीपूज्याः सपरिवाराः संघपुरुष-ठ०अचलादिमहर्द्विकसुश्रावकसमन्विता स्वपार्श्वे समाकारिताः । ततश्च श्रीमत्पूज्य-
मुखकमलावलोकनादेव न्यायिमहोदधिना प्रतापाक्रान्तसमग्रभूतलेन श्रीअलावदीनसुरत्राणपुत्ररत्नेन श्रीकुतवदीनसुरत्रा-
णेन कथितम्-‘एतेषां श्वेताम्बराणां मध्ये दुर्जनोक्तं वाक्यं न किमपि जाघटीति’ । पश्चाद् दीपानाग्रे आदिष्टम्-‘एतेषां
कर्णवारं सम्यगालोच्य येऽन्यायिनो भवन्ति ते शिक्षणीयाः’-इत्युक्त्वा श्रीपूज्या दीपाने प्रेषिताः । ततश्च प्रधाना-
धिकारिपुरुषैः सम्यङ्न्यायान्यायं परिभाव्य द्रमकपुरीयाचार्यो नष्टोऽपि सन् निष्कासयित्वा राजद्वारे ऊर्ध्वोक्तः ।
पश्चादालापितः सन् किमपि सत्यमब्रुवत् । श्रीपूज्यानामग्र एव राजद्वारे लक्षसंख्यम्लेच्छ-हिन्दुकप्रत्यक्षं यष्टि-मुष्टि-
लकुटादिप्रहारैः कुड्डयित्वा विगोपयित्वा च बन्दी कृतः । श्रीपूज्यानामग्रे कथितम्-‘युष्माभिः सत्यभाषिभिर्न्यायै-
कमहोदधिभिः सत्यश्वेताम्बरैः पातसाहिमेदिन्यां परिभ्रमणं स्वेच्छया करणीयम्, अत्रार्थे शङ्का काऽपि न कार्या’ ।
पश्चाच्छ्रीपूज्यैः साधुराजतेजपाल-साधुराजखेतसिह-ठ०अचला-ठ०फेरूणामग्र आदिष्टम्-‘वयमितः स्थानात् पातसा-
हिप्रेषिता अपि तदैव व्रजिष्यामो यदाऽस्य द्रमकपुरीयाचार्यस्य दुर्जनस्वभावस्यापि मोचनं विधास्यथाम्’ । यतः श्री-
वर्धमानशिष्येण श्रीधर्मदासगणिनोपदेशमालायामुक्तमस्ति-

जो चंदणेण बाहुं आलिप्पइ वासिणाइ तच्छेइ ।

संथुणइ जोवि निंदइ महरिसिणो तत्थ समभावा ॥

[८१]

अन्यशास्त्रेष्वुक्तमस्ति-

शत्रौ मित्रे तृणे स्त्रौ स्वर्णेऽश्मनि मणौ मृदि ।

मोक्षे भवे च सर्वत्र निःस्पृहो मुनिपुङ्गवः ॥

[८२]

इति श्रीपूज्यानां शत्रुमित्रसमवृत्तीनां समतृणमणिलोष्टुकाश्वनानां करुणासमुद्राणां गाढतरं मोचनाभिप्रायं
विज्ञाय सर्वोऽपि राजलोको नगरलोकश्च मस्तकावधूतनपूर्वकं श्रीपूज्यानां गुणग्रहणैकपरायणो जज्ञे । ततः श्रीपूज्या
.....सा०तेजपालादिभिः कारणिकपुरुषान् सम्बोध्य स द्रमकपुरीयाचार्यो मोचयित्वा स्वपौषधशालायां प्रेषितः ।

पश्चाच्छ्रीपूज्या अश्वपतिवहुमानिता महाम्लेच्छराजलोकनगरलोक-सा०तेजपाल-सा०खेतसिंह-सा०ईश्वर-ठ०अचलप्रमु-
खासंख्यसुश्रावकलोकानुगम्यमाना गुरुतरप्रभावनापूर्वकं पा(खां)डासरायस्थाने समायाताः । अस्मिन् प्रस्तावे श्रीपूज्यानां
समग्रसंघस्य च श्रीजिनशासनप्रभावकैः सकलराजमान्यैः सर्वकार्यनिर्वाहणसमर्थैः सकलसंघाधारैः श्रीश्रीमालकुलो-
त्तंसैः सा०तेजपाल-सा०खेतसिंह-सा०ईश्वरसुश्रावकैः सकलसंघधुरन्धरेणोदारचरित्रेण चतुर्दिक्षु विख्यातेन मन्त्रि-
दलकुलोत्तंसेन ठ०अचलसुश्रावकेण ठ०श्रीवत्सपुत्ररत्नसमन्वितेन च भव्यं साहाय्यं कृतम् । अत्रात्तरे चतुर्मासी
लग्ना । ततः श्रीपूज्याः संघविसर्जनं विधाय ठ०अचलादिभिः सुश्रावकैर्वरिविद्यमानाः खण्डकमराजौ चतुर्मासीं चक्रुः ।

अत्रान्तरे पुनः श्रीमत्पूज्यैः श्रीसुरत्राणकथनेन श्रीसंघानुरोधेन च 'रायाभियोगेण गणाभियोगेण' मित्या-
दिसिद्धान्तवचनमनुसरद्विश्वतुर्मासीमध्येऽपि श्रावणमासे संघभारनिर्वाहक-ठ०अचल-पाश्चात्यपदनिर्वाहकसा०रुद-
पालादिसमग्रवागडदेशसुश्रावकसंघमहामेलापकेन श्रीमथुरायां श्रीसुपार्श्व-श्रीपार्श्व-श्रीमहावीरतीर्थकराणां महता
विस्तरेण यात्रा कृता । श्रीसंघेन च अवारितसत्रश्रीसाधर्मिकवात्सल्यादिभिर्महती प्रभावना चक्रे । ततः पुनः श्रीयोगि-
नीपुरे समागत्य पा(खां)डासरायस्थाने श्रीपूज्यैः शेषा चतुर्मासी चक्रे । श्रीजिनचन्द्रस्वरिस्तूपे च वारद्वयं सविस्तरा
यात्रा कृता ।

९०. ततश्चतुर्मास्यनन्तर श्रीमत्पूज्यैः शरीरे कम्परोगेण सावाधितैः सौवज्ञानध्यानवलेन स्वायुः शेषं परिभाव्य स्वह-
स्तदीक्षितस्य द्विधास्वसन्तानप्रभवस्य स्वपट्टलक्ष्मीपाणिग्रहणयोग्यलक्षणस्य तर्क-साहित्यालङ्कार-ज्योतिष्कारविचार-
चतुरस्य स्वसमय-परसमयाम्भोधितारणतरण्डस्य स्वशिष्यरत्नस्य वा०कुशलकीर्तिगणेः स्वपट्टस्थापनस्वपरिभाषितनामका-
रापणादिमर्वशिक्षासमन्वितचिष्टिकागोलकः श्रीराजेन्द्रचन्द्राणां निमित्तं विश्वासपात्रश्रीदेवगुर्वाज्ञानिरत-ठ०विजयसिं-
हहस्ते समर्प्य चाहुमानकुलोत्तंसशरणागतवज्रपञ्चरराणकश्रीमालदेवेन गाढतरोपरोधेन समामन्यमाणैः श्रीयोगि-
नीपुराच्छ्रीमेडतास्थानकोपरि विहारश्चक्र । ततो मार्गे धामइना-रोहदप्रमुखनानास्थानसुश्रावकलोकान् वन्दापयन्तः
श्रीकन्यानयने श्रीमहावीरदेवं नमश्चक्रुः । तत्रागतैः श्रीमत्पूज्यपादैः तापश्वासादिना घनतरमावाधितैः श्रीकन्या-
नयनीयसमुदायप्रत्यक्षं चतुर्विधसंघमिथ्यादुष्कृतदानपूर्वकं पुनः सर्वशिक्षासमन्वितो लेखो विश्वासपात्रप्रवर्तकजय-
वल्लभगणिहस्ते श्रीराजेन्द्रचन्द्राचार्याणां निमित्तं प्रदत्तः । ततो मासमेकं श्रीकन्यानयनीयसमुदायस्य समाधानमु-
त्पाद्य श्रीनरभटादिनानास्थानसुश्रावकलोकान् वन्दापयन्तः श्रीमेडतास्थाने समायाताः । तत्रापि राणकश्रीमालदे-
वाभ्यर्थनया श्रीसमुदायसमाधानाय च चतुर्विंशतिदिनानि स्थित्वा स्वनिर्वाणयोग्यं स्थानं परिभाव्य श्रीकोशवाणा-
स्थाने श्रीपूज्याः समायाताः । तत्रागतैः श्रीमत्पूज्यैः सं० १३७६ आपादशुक्लनवमीरात्रिप्रथमसार्धग्रहरे शपश्चपष्टिर्
श्रीचतुर्विधसंघमिथ्यादुष्कृतदानमदनकलाङ्कितहस्तकमलैः अखिता(?)नशनह-
स्तिमलैः स्वर्गलक्ष्मीपाणिग्रहणं चक्रे ।

ततः श्रीसमुदायेन श्रीवर्धमानस्वामिनिर्वाणममयशिविकासमानगुरुतमासंख्यमण्डपिकाशोभितविमाननिर्मा-
णपूर्वकं वाद्यमानेषु द्वादशविधनान्दीतूर्येषु, उच्छाल्यमानेषु नालिकेरादिफलसमूहेषु, अविधवसुधवाभिः श्राविकाभि-
र्गीयमानेषु पूर्वमहर्षिगीतेषु, प्रभातसमये नगरलोक-राजलोकमहामेलापकेन निर्वाणमहामहोत्सवः सविस्तरभरश्चक्रे ।
अत्रार्थे सदुरुणां गुणलेशस्मरणं विद्वद्भिः किञ्चित् क्रियते-

यस्मिन्नस्तमितेऽखिलं क्षितितलं शोकाकुलव्याकुलं,

जज्ञे दुर्मदवादिकौशिककुलं सर्वत्र येनोत्त्वणम् ।

ज्योतिर्लक्षणतर्कमन्त्रसमयालङ्कारविद्यासमा,
दुःशीला वनिता इवात्रभुवने वाञ्छन्ति हातुच्छताम् ॥ [८३]

पङ्कापहारनिखिले महीतले गार्मिनिर्जरतरलितैः ? ।
विधाय येऽस्तं गताः श्रीस्वर्ग ये*..... ॥ [८४]

ये तु रीनेपुत्रनिचतवयं मुक्तं मा हत्याकुलं (?),
सद्यस्तत्पथगामिभिः सहचरैः सौराज्यसौभिक्ष्यकैः ।
स्थास्यामोऽपनयः(?) कथं वयमिति ज्ञात्वेव चिन्तातुरैः,
प्रातः श्रीजिनचन्द्रसूरिगुरवः स्वर्गस्थिता मङ्गलम् ॥ [८५]

भान्यं भूवलये क्षयं कलिपतेर्दुर्भिक्षसेनापते-
ज्ञात्वा तन्मथनोद्यताः सुरगुरुं प्रष्टुं सत्वायं निजम् ।
मन्ये नाशिकमन्त्रधारणयुताभावात् पत्रादधृता (?),
राजानो जिनचन्द्रसूरय इति स्वर्गं गता दैवतः ॥ [८६]

पश्चान्मन्त्रीश्वरदेवराजपौत्रेण मं० माणचन्द्रपुत्ररत्नेनोदारचित्रेण मं० मृन्धराजमुश्रावकेण तस्मिन् स्थाने श्रीम-
त्पूज्यपादुकासमन्वितं स्तूपं कारितम् ।

— * —

९१. ततश्चतुर्मास्यनन्तरं जयवल्लभगणिः श्रीपूज्यप्रदत्तं सर्वशिक्षासमन्वितं लेखं गृहीत्वा श्रीभीमपल्लवां श्रीराजेन्द्र-
चन्द्राचार्याणामन्तिके समायातः । ततः श्रीमदाचार्या जयवल्लभगणिप्रमुखसाधुसमन्विताः श्रीपत्तने विहृताः । तत्र च
विषमकाले महादुर्भिक्षे प्रवर्तमानेऽपि स्वज्ञानध्यानबलेन श्रीचतुर्विधस्य संघस्य कुशलं परि...सिद्धिरामावदातैर्निजगुरु-
श्रीमत्पूज्यादेशप्रतिपालननिमित्तैः श्रीराजेन्द्राचार्यवर्यैः सं० १३७७ ज्येष्ठार्द्रमासकादश्यां कुम्भलग्ने श्रीमूलपदस्थापना-
महोत्सवविनिश्चयश्चाकृत । पश्चाच्छ्रीश्रीचन्द्रकुलावतंसेन श्रीजिनशासनप्रभावनाकरणनिरतेनौदार्यविनिजित .सा०
जाल्हणपुत्ररत्नेन साधुराजतेजपालमुश्रावकेण स्वभ्रातृसा० रुदपालपरिवृतेन मूलपदस्थापनामहोत्सवकारापणाय
भारं श्रीमदाचार्याणां प्रसादादङ्गीकृत्य, चतुर्दिक्षु श्रीयोगिनीपुर-श्रीउचापुर-श्रीदेवगिरि-श्रीचित्रकूट-श्रीस्तम्भती-
र्थार्दवाक् समग्रजनपदनगरग्रामवास्तव्यममग्रविधिमार्गसुश्रावकाणां तद्दिनोपरि समाकारणाय कुङ्कुमपत्रिकां दत्त्वा
लेखवाहकाः प्रेषिताः । पश्चात् सर्वस्थानकविधिसमुदायाः प्रमुदितवदना अहमहमिकया महाविषमकाले प्रवर्तमानेऽपि
तद्दिनोपरि श्रीपत्तने समाजगुः । ठ० विजयसिंहोऽपि श्रीपूज्यप्रदत्तं मूलपदयोग्यशिष्यस्थापनशिक्षाचिष्टिका कं गृही-
त्वा श्रीयोगिनीपुरात् तद्दिनोपरि श्रीपत्तने समायातः । ततः सर्वस्थानकसमुदायसमागमनं ज्ञात्वा स्वप्रतिज्ञातार्थनिर्वाहणा-
ज्जनैस्त्रिभिः (?) श्रीराजेन्द्रचन्द्राचार्यैः श्रीजिनचन्द्रसूरिसदृच्छावासमूलस्तम्भप्रायसकलविद्यापाठनाद् द्वितीयोपाध्या-
यश्रीविवेकसमुद्रमहोपाध्याय-प्रवर्तकजयवल्लभगणि-हेमसेनगणि-वाचनाचार्यहेमभूषणगणिप्रमुखसाधुत्रयस्त्रिशन्मे-
लापके श्रीजयद्विमहत्तग-प्र० बुद्धिसमृद्धिगणिनी-प्र० प्रियदर्शनागणिनीप्रमुखसाध्वीत्रयोविशति-सर्वस्थानकमर्वस-
मुदायमहामेलापके च जयवल्लभगणिहस्तक-श्रीमत्पूज्यस्वहस्तप्रदत्तलेखः, ठ० विजयसिंहहस्तका श्रीमत्पूज्यस्वह-
स्तप्रदत्ता गोलकमध्यस्था चिष्टिका च वाचिता । तदाकर्णनात् तत्क्षणादेव चतुर्विधसंघोऽपि नवनिधानप्राप्तिवद्वर्ष-
कल्लोलामृतपूरितो नृत्यं कर्तुमारम्भे । पश्चाच्छ्रीमदाचार्यैरस्वलितनिजगुर्वाज्ञाप्रतिपालनोद्यतैः सर्वातिशयशालिभिः श्रीच-

तुर्विधविधिसंघपरिवृतैः साधुराजतेजपालप्रमुखनानास्थानसमुदायैर्गमहमिक्रया स्थाने स्थाने कार्यमाणेषु प्रेक्षणीयेषु-
दीयमानेषु स्वर्णरजतकटकतुरगवस्त्रावदानेषु, नानाविधकाव्यं परम्पराभिः पठत्सु वन्दि वृन्देषु, क्रियमाणेषु महद्विक-
सुश्रावकलोकैः श्रीसाधर्मिकवात्सल्येषु, वाद्यमानेष्वहनिंशं द्वादशविधनान्दीर्घेषु, संजायमानासु संघपूजासु, स-
र्वशिक्षासमन्वितश्रीपूज्यप्रदत्तगोलकचिष्टिकालेसाधुमारणे सर्वलब्धिवितानसंस्मारितपूर्वगणधगणामुद्भूतभाग्यप्रताप-
लङ्केश्वराणां स्थैर्यौदार्यगाम्भीर्यादिगुणावलीसमुपाजितहीराड्ढासराकाशशङ्ककरनिरुग्मोदग्गोक्षीरधारहारिहारप्रालेयो-
ज्ज्वलदन्तिदन्तक्षोदसमानयशःकाचरूपरूपवासितविश्ववलयाणां स्वसहाध्यायिनां नवनाट्यरसावतारनात्कालिक-
सम्पादितनवनवविच्छित्तिकाव्यपरम्पराविस्मापिताशेषकोविदचक्राणां ज्ञानध्यानातिशयसंस्मारिसकलपूर्वसूरीणां निरि-
लविद्यापारीणानां वाक्चातुरीविनिर्जितमुराचार्याणां मन्त्रीश्वरराजकुलप्रदीपमन्त्री ठ० जेमलरत्नकुक्षिधारिणीमन्त्रिणी-
जयतश्रीपुत्राणां चत्वारिंशद्वर्षप्रमाणानां समग्रयुगप्रवरागमकमलकैलिनिलयानां वाचनाचार्य श्रीशान्ति-
नाथदेवाग्रे सकल श्रीगूर्जरत्रासुकुटकल्पनरसमुद्रश्रीपत्तनवास्तव्यनानामहद्विकल्पपक्ष-परपक्षमहाव्यावहारिका-
संख्यलोकगुरुतरानेकराजलोकचेतश्चमत्कारकारी म्लेच्छबहुलेऽपि समग्रजनपदे श्रीश्रेणिक-श्रीसम्प्रति-श्रीकुमारपाल-
महाराजाधिराजवारकवत् श्रीयुगप्रधानपदवीसंस्थापनमहामहोत्सवश्चक्रे । श्रीपूज्योपदिष्टश्रीजिनकुशलसूरय इति नाम-
निर्माणश्रीपूज्यदापितश्रीपूज्यसमवसरणप्रदानपूर्वकं श्रीयुगप्रवरागमश्रीजिनचन्द्रसूर्यादेशप्रामादोपरि महाकलशाधि-
रोपश्च चक्रे । तस्मिन् महोत्सवे सम्पूर्णाचिन्त्यमनोरथमालेनोदारचरित्रेण साधुराजतेजपालेन सर्वस्थानकवास्तव्यः श्रीच-
तुर्विधसंघः समग्रोऽपि वस्त्रप्रदानपूर्वं बहुमानितः । अनेकगच्छाश्रिताः शतसंख्या आचार्याः सहस्रसंख्याः साधवश्च
वस्त्रादिप्रदानेन रैलिकचिन्ताः कृताः । समस्तवाचकाचार्योऽपि सम्पूरितमनोरथः कृतः । साधुराजसामलपुत्ररत्नेन
सर्वसाधर्मिकवत्सलेन श्रीभीमपल्लीसमुदायमुकुटकल्पेन पुरुषसिंहेन साधुगजवीरदेवसुश्रावकेण, श्रीश्रीमालकुलोत्त-
स-सा० वज्रलपुत्ररत्नसाधुराजसिंहेन, मन्त्रिदलकुलोत्तसेन राजमान्येन श्रीदेवगुर्वाज्ञाचिन्तामणिविभूषितमस्तकेन ठ०
विजयसिंह-ठ० जैत्रसिंह-ठ० कुमारसिंह-ठ० जवनपाल-ठ० पाहाप्रमुखश्रीमन्त्रिदलीयसमुदायेन, साधुगजसुभटपुत्र-
रत्न-सा० मोहण-मं० धनू-ज्ञांकाप्रमुखश्रीजावालिपुरीय-सा० गुणधरप्रमुखश्रीपत्तनीय-साहू० तिहुणाप्रमुखश्रीबीजा-
पुरीय-ठ० पउमसिंहप्रमुखश्रीआशापल्लीय-गो० जैत्रसिंहप्रमुखश्रीस्तम्भतीर्थीयसमुदायैश्च श्रीसंघपूजा-श्रीसाधर्मि-
कवात्सल्यावारितसन्निर्माणपूर्वकममेयं स्वस्वापतेयं सफलीचक्रे । तस्मिन्नेव दिने श्रीमालारोपणादिनन्दिमहामहो-
त्सवः श्रीपूज्यैश्चक्रे । ततः श्रीसमुदायेन श्रीशान्तिनाथदेवाग्रे युगप्रधानश्रीजिनकुशलसूरिपट्टनिवेशनसंस्तवनार्थं गुरु-
तरोत्साहपूर्वकमष्टावष्टाहिकाः कृताः ।

९२. तदनन्तर श्रीपूज्याः श्रीजिनकुशलसूरयः प्राप्तयुगप्रधानराज्या महामिथ्यात्वशूचाटनाय दिग्विजयं कर्तुकामाः
साधुवीरदेवसुश्रावककारितगुरुतरप्रवेशकमहोत्सवाः श्रीभीमपल्लीयां प्रथमां चतुर्मासीं चक्रुः । ततश्च सं० १३७८ माघ-
शुक्लतृतीयायां साधुवीरदेवप्रमुखसकलश्रीभीमपल्लीसमुदायेन श्रीपत्तनीयसमुदायमहामेलापकेन सकलजनमनश्चमत्कार-
कारी दीक्षोत्थापना-मालारोपणादिनन्दिमहामहोत्सवः श्रीसाधर्मिकवात्मल्यश्रीसंघपूजादिनानाप्रभावनापूर्वकं कारितः ।
तस्मिन् महोत्सवे श्रीराजेन्द्रचन्द्राचार्यवर्येण माला गृहीता, देवप्रभमुनेर्दीक्षा दत्ता, वाचनाचार्यहेमभूषणगणेः श्रीअभि-
षेकपदम्, पं० मुनिचन्द्रगणेशवाचनाचार्यपदं प्रदत्तम् । तस्मिन्नेव च वर्षे स्वप्रतिज्ञातार्थप्रतिपालनप्रवीणैः श्रीपूज्यैः
स्वज्ञानध्यानवलेन सकलगच्छातुच्छवात्सल्यसमुद्यतानां श्रीविवेकसमुद्रोपाध्यायराजानामाद्युःशेषं विज्ञाय श्रीभीम-
पल्लीतः श्रीपत्तने समागत्य ज्येष्ठाद्यपक्षचतुर्दशीदिन आरोग्यशरीराणामपि श्रीविवेकसमुद्रमहोपाध्यायानां चतुर्विध-
संघेन सह मिथ्यादुष्कृतदानं दापयित्वा, गुरुतरश्रद्धानपूर्वकमनशनं प्रत्याख्यानं च दत्तम् । तदनन्तरं च श्रीपूज्यपा-

द्धारविन्दं ध्यायन्तः श्रीपञ्चपरमेष्ठिनमस्कारमहामन्त्रं स्मरन्तो नानाविधाराधनामृतपानं कुर्वन्तः श्रीसमुदायकृतप्रोत्स-
र्पणाः स्वकर्णाभ्यां श्रीउपाध्याया आकर्णयन्तो ज्येष्ठसुदिद्वितीयायां सकलामरगुरुजयनार्थं स्वर्गे प्राप्ताः । पञ्चाच्छ्री-
पत्तनीयसमुदायेन गुरुतरविमाननिर्माणपूर्वकसकलजनमनश्चमत्कारकारी निर्वाणमहामहोत्सवः कृतः ।

तदनन्तरं च श्रीपूज्यैः स्वकीयसुगुरुश्रीजिनचन्द्रसूरिस्वसहाध्यायिश्रीराजेन्द्राचार्य-श्रीदिवाकराचार्य-श्रीराज-
शेखराचार्य-वा० राजदर्शनगणि-वा० सर्वराजाद्यनेकमुनिमण्डलीपाठकानां वारत्रयं भणितश्रीहैमव्याकरणवृहद्वृत्ति-
मद्त्रिशत्सहस्रप्रमाणश्रीन्यायमहातर्कादिसर्वशास्त्राणां सकलगच्छगौरवाणां श्रीविवेकसमुद्रोपाध्यायानां स्तूपं श्रीसमु-
दायपार्श्वार्थात् कारापयित्वा अपादशुक्लत्रयोदश्यां महता विस्तरेण वासक्षेपः कृतः । ततः श्रीपत्तनीयसमुदायाभ्यर्थनया
श्रीपत्तने द्वितीया चतुर्मासी कृता ।

९३. ततः सं० १३७९ वर्षे मार्गशीर्षवदिपञ्चम्यां नानानगरग्रामवास्तव्यासंख्यमहर्द्धिकसुश्रावकलोकमहामेलापकेन
श्रीसाधमिकवत्सलेन श्रीजिनशासनप्रोत्सर्पणाप्रवीणेनोदारचरित्रेण दक्षदाक्षिण्यौदार्यधैर्यगाम्भीर्यादिगुगणमालालङ्क-
तसारेण युगप्रवरागमश्रीजिनप्रबोधसूरिसुगुर्वनुजसाधुराजजाह्णपुत्ररत्नेन स्वभ्रातृ-सा० रुद्रपालकलितेन साधुराजनेज-
पालसुश्रावकेण दिनदशकादारम्य संजायमानेषु महाप्रेक्षणणीयेषु, दीयमानेषु तालारासेषु, नृत्यमानेष्ववलावृन्देषु, दीय-
मानेष्वमेयस्वस्वापतेयेषु, क्रियमाणेषु श्रीसंघपूजाश्रीसाधमिकवात्सल्यावारितसत्रेषु, सकलगूर्जरत्रामुकुटभूतश्रीपत्तनीय-
महामहर्द्धिकमहाजनलोक-राजलोकमहामेलापकेन महिष्ठजलयात्रापूर्वकं गुरुतरार्थ्यकारी स्वपक्ष-परपक्षचेतोहारी प्रति-
ष्ठासमहामहोत्सवः श्रीशान्तिनाथविधिचैत्ये कारितः । तस्मिन्नेव दिने श्रीशत्रुञ्जयतीर्थोपरि साधुराजतेजपालादिसमुदाय-
कारितश्रीयुगादिदेवविधिचैत्यप्रारम्भः सा० नरसिंहपुत्ररत्नश्रीदेवगुर्वाजाप्रतिपालनोद्यतर्खीवडसुश्रावकोद्यमेन संजातः ।
तस्मिन् महोत्सवे श्रीशान्तिनाथप्रमुखश्रीशैलमय-रत्नमय-पित्तलामयविम्बानां सार्धशतं स्वकीयं मूलसमवमरणद्वयं
श्रीजिनचन्द्रसूरि-श्रीजिनरत्नसूरिप्रमुखनानाधिष्ठायिकानां भूतैर्यत्र श्रीपूज्यैः प्रतिष्ठिताः । तस्मिन् महोत्सवे श्रीभीमप-
ल्लीसमुदायमुकुटकल्पेन सा० श्यामलपुत्ररत्नेनोदारचरित्रेण साधुवीरदेवेन श्रीपत्तनीय-श्रीभीमपल्लीय-श्रीआशापल्ली-
यसमुदायेन श्रीसंघपूजा श्रीसाधमिकवात्सल्यैः साधुसहजपालपुत्रसा० थिरचन्द्र-सा० धीणापुत्रसा० खेतसिहप्रमुखश्रा-
वकैः श्रीइन्द्रपदादिमहामहोत्सवनिर्माणदिना महती प्रभावना चक्रे । ततः श्रीवीजापुरीयसमुदायाभ्यर्थनया श्रीपूज्याः
श्रीवीजापुरीयसमुदायेन सह श्रीवीजापुरे सकललोकाश्चर्यकारकगुरुतरप्रवेशकमहामहोत्सवपूर्वकं श्रीवासुपूज्यदेवमहा-
तीर्थं नमश्चक्रुः । ततः श्रीवीजापुरीयसमुदायेन सह श्रीत्रिशङ्गमके विहृताः । तत्र च साधुराजजेसलपुत्ररत्नाभ्यां श्री-
जिनशामनप्रभावकाभ्यां-साधुराजजगधर-साधुसलक्षणसुश्रावकाभ्यां सकलजनमनश्चमत्कारकार्यनेकसहस्रसंख्यलोकम-
हामेलापकेन प्रवेशकमहामहोत्सवः कारितः । ततः स्थानाच्छ्रीआरासणमहातीर्थे श्रीतारङ्गकमहातीर्थे श्रीवीजापुरीयश्री-
त्रिशङ्गमकीयसमुदायेन सह मन्त्रिदलकुलोत्तंसश्रीदेवगुर्वाजाप्रतिपालनोद्यत-ठ० आसपालपुत्ररत्न-ठ० जगत्सिंहसुश्राव-
कप्रमुखश्रीसाधमिकवात्सल्यश्रीसंघपूजा श्रीअवारितसत्रमहाध्वजारोपादिनानाविधोत्सर्पणापूर्वकं तीर्थयात्रां कृत्वा
श्रीपत्तने तृतीयां चतुर्मासीं चक्रुः ।

तदनन्तरं सं० १३८० वर्षे कातिकशुक्लचतुर्दश्यां श्रीजिनशामनप्रभावनाकरणप्रवीणेन स्वपूर्वजमरुस्थलीकल्प-
वृक्षसाधुराजयशोधवलवत्साधमिकवत्सलेन निर्गर्वचूडामणिना साधुश्रीचन्द्रकुलप्रदीपश्रीजिनप्रबोधसूरिसुगुरुचक्रव-
र्त्यनुजसाधुजाह्णपुत्ररत्नेन युगप्रवरागमश्रीजिनकुशलसूरिसुगुरराजपट्टाभिषेककारापणोपाजितहीराड्डहासहारतुपारहिम-
करकरनिकरगोक्षीरधाराधवलवत्पुण्ययशःप्राग्भारेण साधुराजतेजपालसुश्रावकेण स्वानुजसाधुरुद्रपालपरिवृतेन श्रीशत्रु-
ञ्जयनिष्पद्यमानविधिचैत्ययोग्यमूलनायकश्रीयुगादिदेवविम्बं मत्तविंशत्यङ्गुलप्रमाणं कर्पूरसदृशं कारयित्वा, सकलस्था-
नवास्तव्यसर्वसमुदायान् कुङ्कुमपत्रिकादानपूर्वकं समामन्त्र्य, क्रियमाणेष्ववारितसत्रेषु, दीयमानेष्वमेयेषु स्वस्वापतेयेषु,

गीयमानेष्वहनिशमविधवसुधवाभिर्नारीभी रासरुवृन्देषु, नृत्यमानेषु खेलकसमूहेषु, सम्पद्यमानेषु श्रीसाधर्मिकवात्स-
ल्येषु, समग्रश्रीपत्तनीयमहामहद्विकव्यवहारिकलोक-राजलोकमहामेलापकेन गुरुतरजलयात्रानिर्माणपूर्वकं सकलजनम-
नश्चमत्कारकारी नानाभवोपाजितपापसंभारापहारी प्रतिष्ठामहामहोत्सवः सविस्तरतरः कारितः । तस्मिन् महोत्सवे साधु-
तेजपालकारितश्रीयुगादिदेवप्रमुखानेकशैलमय पित्तलामयविम्बानां श्रीजिनप्रबोधसूरि-श्रीजिनचन्द्रसूरिर्मूर्त्तीनां श्री-
कर्पदयक्ष-श्रीक्षेत्रपालाम्बिकाद्यधिष्ठायिकानां नानासुश्रावककारितानां प्रतिष्ठा संजाता । श्रीशत्रुञ्जयप्रासादयोग्यद-
ण्डध्वजप्रतिष्ठा च । तस्मिन् महोत्सवे सा०धीणापुत्ररत्नसा०खेतमिहादिमुश्रावकैरिन्द्रपद-श्रीयुगादिदेवमुखोद्घाट-
नादिमालाग्रहणपूर्वकममेयं स्वस्वापतेयं सफलीकृतम् । मार्गशीर्षवदिपष्ठ्यां च सविस्तरतरः श्रीमालारोपण-श्रीमम्य-
स्वारोप-सामायिकारोप-परिग्रहपरिमाणादिनन्दिमहामहोत्सवश्च कृतः ।

९४. तदनन्तरं सं० १३८० श्रीयोगिनीपुरवास्तव्येन श्रीश्रीमालकुलोत्तसेन गङ्गाम्बुप्रवाहवत्सच्छाशयेन श्रीजिनशा-
सनप्रभावनाकरणप्रवीणेन पूर्वं कृतसविस्तरतरश्रीफलवर्धिकां महातीर्थयात्रोत्सवेनोद्भटभाग्यप्रतापलङ्केश्वरेण दानाधः-
कृतसकलविश्वम्भरादातुर्वर्गेण साधुहरपुत्ररत्नेन साधुश्रीरयपतिसुश्रावकेण राजमान्यप्रभावकविदेगविख्यातोद्भटचरि-
त्रस्वपुत्ररत्नसाधुराजधर्मसिंहपार्श्वत् पातसाहिश्रीग्यासदीनमहाराजाधिराजफुरमाणं सकलमीरमलिकशिरोवधूननकारकं
श्रीराजप्रधानश्रीनेवसाहाय्येन निष्कासयित्वा, श्रीपूज्यानां श्रीपत्तनस्थितानां समीपे, श्रीशत्रुञ्जयोजयन्तादिमहातीर्थ-
यात्राकरणाथं स्वविजसिकादानपूर्वकं मानुपाणि प्रेषितानि ।

तदनन्तरं सकलातिशयनिधानैर्ज्ञानादिगुणगणानुकृतसकलपूर्वयुगप्रधानैः श्रीपूज्यैः श्रीजिनकुशलसूरिभिः
सम्यक् परिभाष्य श्रीतीर्थयात्राकरणादेशः प्रदत्तः । तदाकर्णनादेव हर्षकुलचेतसा साधुश्रीरयपतिसुश्रावकेण प्रभाव-
कोटाचरित्रपुत्ररत्नसाधुमहणसिंह-साधुधर्मसिंह-साधुशिवराज-साधुअभयचन्द्र-पौत्रभीष्म-भ्रातृमाधुजवणपालादि-
सारपरिवारपरिवृत्तेन श्रीपूज्योपदिष्टविधिना श्रीयोगिनीपुरसमुदायमुकुटकल्पमन्त्रिदलकुलोत्तसंसाधुजवणपाल-श्रीदेव-
गुर्वाज्ञाप्रतिपालनोद्यतश्रीश्रीमालीयसाधुभोजा-सा०छीतम-ठ०फेरू-धामइनावास्तव्य सा०रूपा-सा०वीजाप्रमुख-प-
ञ्चउलीसा०क्षेमन्धरप्रमुख-श्रीलूणीवडीवास्तव्यसमुदायान् श्रीयोगिनीपुरप्रत्यासन्नानेकग्रामसमुदायांश्च मेलयित्वा,
स्वपुत्ररत्नसाधुराजधर्मसिंहराजवलेन अत्यसंअण(?) श्रीयोगिनीपुरराजमार्गेण वाद्यमानेषु द्वादशविधनान्दीतूर्येषु, दीय-
मानेषु रामकेषु, गीयमानेषु गीतेषु, पठत्सु श्रीसुग्राणादिमहाराजवन्दिवृन्देषु, दीयमानेषु कनकाश्वपट्टांशुकादिना-
नाविधेषु दानेषु, अश्वाधिरूढवाद्यमानढोलपरम्परावधिरिकृताशाचक्रेषु, प्रथमवैशाखवदिसप्तम्यां नूतनकारितप्रासाद-
सदृशः श्रीदेवालयस्य चतुर्विधसंघसमन्वितस्य निष्क्रमणमहामहोत्सवः कृतः । तदनन्तरं प्रथमदिनादारभ्य
अतिदिनमचारितमंत्रं कुर्वाणो गुर्वाडम्बरेण साधुश्रीरयपतिसुश्रावकः समग्रसंघान्वितः श्रीकन्यानयने समायातः ।
तत्र च श्रीयुगप्रधानश्रीजिनदत्तसूरिप्रतिष्ठितश्रीमहावीरदेवतीर्थराजस्य यात्रानिर्माणपूर्वकं समग्रम्लेच्छानामपि
सम्यक्त्वदायिनी प्रभावना कृता । ततः स्थानाच्च श्रीजिनशामनप्रभावकसकलोत्सवधुराधुरीणश्रे०पूना-श्रे०
पद्मा-श्रे०राजा-श्रे०रातू-ठ०देपाल-साधुराजकाला-खार्द्र(?)पूनाप्रमुखश्रीसमुदायो गुर्वाडम्बरेण सा०देवाप्रमुख-
श्रीआमिकासमुदायः श्रीसंघेन सह प्रचलितः । तदनन्तरं ग्रामनगरादिषु प्रोत्सर्पणां कुर्वाणः सर्वोऽपि संघः श्रीनर-
भटे ममायातः । तत्र च श्रीजिनदत्तसूरिप्रतिष्ठितं नवस्फटाविभूषितं सर्वातिशयप्रधानं श्रीपार्श्वनाथदेवाधिदेवं नाना-
विध ..पूर्वकं सकलसंघेन नमश्चक्रे । ततः स्थानाच्च मा०भीमा-सा०देवराजादिसमुदायः श्रीसंघेन सह प्रचलितः ।
तदनन्तरं साट्टावास्तव्यसा०गोपालप्रमुखनानानगरग्रामवास्तव्यानेकश्रावकाः श्रीनवहा-शृङ्गणूवास्तव्यसा०काण्डाप्र-
मुखविधिसमुदायादिश्रावकाश्च संघेन सह प्रस्थिताः । ततः पश्चात् श्रीजिनशासनप्रभावनां कुर्वाणः सर्वसंघसमन्वितः
साधुश्रीरयपतिसुश्रावकः श्रीफलवर्धिकायां श्रीपार्श्वनाथदेवयात्रार्थं समायातः । तत्राऽऽगते साधुश्रीरयपतिसंघसमुद्रे

कुङ्कुमपत्रिकाप्रदानपूर्व पूर्वमाकारित श्रे०हरिपालपुत्ररत्न श्रे०गोपाल-सा०पासवीरपुत्र सा०नन्दन-सा०हेमलपुत्र सा० कडुया-सा०पूर्णचन्द्रपुत्रप्रभावक सा०हरिपाल-सा०पेथड-सा०चाहड-सा०लाखण-सा०सीवा-सा०सामल-सा०कीक-
टप्रमुखश्रीउचकीय-सा०वस्तुपालप्रमुखश्रीदेवराजपुरीय-श्रीक्यासपुरवास्तव्य सा०मोहणप्रमुखसमुदाय-सा०ताहण-
प्रमुखश्रीमरुकोटसमुदायादिसकलसिन्धुनगरग्रामसमुदायाः, सा०लखमसिंहप्रमुखश्रीनागपुरादिसपादलक्षसमुदायाः, सा०
आंवाप्रमुखश्रीमेडतासमुदाय-मं०केल्हाप्रमुखश्रीकोसवाणासमुदाया नदीनां प्रवाहा इव अहमहमिकया प्रविष्टाः । ततः
स्थानात् संघः सर्वोऽपि सा०मेलप्रमुखश्रीगुडहासमुदायमात्मना सह गृहीत्वा श्रीजावालिपुरे सकलराजलोकनगरलोक-
स्त्रीसमुदायकृतमहाप्रवेशकोत्सवः समायातः । तत्र च गुर्वाडम्बरेण सकलविपक्षहृदयकीलकानुकारिणी श्रीचैत्यप्रपा-
द्यादिप्रभावना श्रीसंघेन कृता । ततः स्थानाच्च सा०महिराज-कोरण्टकवास्तव्यसा०गाङ्गाप्रमुखानेकस्वपक्षपरपक्षीयाः
श्रावका यात्रार्थं संघेन सह प्रचलिताः । पश्चात् सर्वोऽपि संघः श्रीश्रीमाले श्रीशान्तिनाथदेवयात्राम्, श्रीभीमपल्ल्यां
श्रीवायडे च श्रीमहावीरदेवयात्रां च गुरुतरप्रभावनापूर्वं निर्माय, ज्येष्ठवदिचतुर्दश्यां श्रीगूर्जरत्रामुकुटकल्पे प्रभूतम्ले-
च्छव्यवहारिकसमूहसंकुले श्रीपत्तने महाराजाधिराजसैन्यलीलां दधान आवासितः । पश्चात् सकलस्वपक्ष-परपक्षाऽश्वर्यो-
त्पादनपूर्वकं श्रीदशार्णभद्रमहाराजाधिराजवन्महर्ष्या महाभक्त्या च श्रीशान्तिनाथस्यावरतीर्थं युगप्रवरागमसुगुरुचक्र-
वर्त्तिश्रीजिनकुशलसूरिचरणारविन्दं जङ्गमतीर्थं च सुवर्णवस्त्रवृष्टिनिर्माणपूर्वकं साधुराजश्रीरयपति-सा०महणसिंहप्रमु-
खनानास्थानवास्तव्यसर्वसमुदायैर्नमश्चक्रे । तदनन्तरं श्रीशान्तिनाथपुरतो महामहर्ष्याऽष्टाहिकामहोत्सवं कुर्वाणेन श्री-
संघेन श्रीपत्तनीयदेवालेषु, अश्वधिरूढेषु वाद्यमानेषु ढोलेषु, दीयमानेष्वमेयेषु स्वस्वापतेयेषु, धमधमायमानेषु द्वाद-
शविधनान्दीर्त्येषु, असंख्यलोकमहामेलापकेन सकलजनचेतश्चमत्कारकारिणी मिथ्यादृशमप्युपवृंहाद्वारेण श्रीसम्य-
क्त्वोपाजनदायिनी असहिष्णुलोकहृदयगल्यानुकारिणी सविस्तरतरा चैत्यप्रपाटी कृता ।

९५. तदनन्तरम्, सकलसंघमुकुटकल्पसंघपुरुषसाधुश्रीरयपति-सकलसंघभारनिर्वाहणप्रवीणसा०महणसिंह-श्रे०
गोपाल-सा० जवणपाल-सा० काला-सा० हरिपालप्रमुखश्रीदेशान्तरीयसमुदायमुख्यसुश्रावकैः, साधुराजजाह्णकुल-
प्रदीपसकलोत्सवनिर्माणोपाजितपुण्यकदम्बकसाधुराजतेजपाल-श्रीश्रीमालकुलोत्तंससाधुगजजल[..]कुलाव-
तंसकसाधुश्रीरयपतिसंघाङ्गीकृतपाश्चात्यपदप्राग्भारनिरुपमनिर्वाहणोद्यतसाधुराजराजसिंह-साधुश्रीपतिपुत्ररत्नसाधुकुल-
चन्द्र-सा०धीणापुत्ररत्नसा० गोसलप्रमुखश्रीपत्तनीय-श्रीहम्मीरपत्तनीयसमुदायमुख्यसुश्रावकैश्च त्यक्तासन्मार्गास-
त्यागौचाद्यन्यायालङ्कृतगात्रप्रचण्डकलिकालभृपालभयाकम्पमानैः श्रीपूज्यश्रीजिनकुशलसूरिधर्मचक्रिन्द्रपादा विज्ञप्ताः
यत्-‘स्वामिन् ! प्रत्यासन्नायामपि वर्षायां समागतायाम्, सकलसंघोपरि महत्प्रसादं विधाय अनेकोपद्रवादि-
महाभटवल्लिष्टदुष्टकलिकालमहीपालकृतापद्रवक्षणाय प्रसद्य तीर्थविजययात्रायां पादावधारणं क्रियतां येनास्माकं मन-
श्चिन्तितार्थसम्पत्त्यस्तत्क्षणादेव सम्पत्नीपद्यन्ते’ । पश्चाद् दाक्षिण्यैकमहोदधयः परोपकृतिकरणोद्यताहर्निशबुद्धयः श्रीआ-
र्यसुहस्तिस्त्रि-श्रीवयरस्वामि-श्रीमदभयदेवस्त्रि-श्रीजिनदत्तस्त्रिप्रमुखानेकयुगप्रवरागमावदातानुकार्यवदातनिर्माणो-
पाजितसत्कीर्त्तयः श्रीजिनकुशलसूरयः-

जो अवमन्नड संघं पावो थोवं पि माणमयलित्तो ।

सो अप्पाणं वोल्ह दुक्कवमहासागरे भीमे ॥१॥

[८७]

सिरिसमणसंघआसायणाओ पारिविति जं दुहं जीवा ।

तं साहिउं समत्थो जह परि भयवं जणो होइ ॥२॥

[८८]

तित्थपणामं काउं कहेइ साहारणेण सदेणं ।

सव्वेसिं सस्त्रीणं जोयणनीहारिणा भयवं ॥३॥

[८९]

तप्पुन्विद्या अरह्या पूह्यपूया य विणयकम्मं च ।
कयकिचोऽवि जह् कह कहेइ नमए तहा तित्थं ॥४॥

[९०]

इत्यादिश्रीआवश्यकादिसिद्धान्तानुसारेण;

“यः संसारनिरासलालसमतिर्मुक्त्यर्थमुत्तिष्ठते,
यं तीर्थं कथयन्ति पावनतया येनास्ति नान्यः समः ।
यस्मै तीर्थपतिर्नमस्यति सतां यस्माच्छुभं जायते,
स्फूर्तिर्यस्य परा वसन्ति च गुणा यस्मिन् स संघोऽर्च्यताम् ॥१॥

[९१]

लक्ष्मीस्तं स्वयमभ्युपैति रभसात् कीर्तिस्तमालिङ्गति,
प्रीतिस्तं भजते मतिः प्रयतते तं लब्धुमुत्कण्ठया ।
स्वःश्रीस्तं परिरब्धुमिच्छति मुहुर्मुक्तिस्तमालोकते,
यः संघं गुणसंघकेलिमदन श्रेयोरुचिः सेवते ॥२॥”

[९२]

इत्यादिपूर्वाचार्यवाक्यैश्च श्रीसंघः श्रीतीर्थकराणामपि मान्यः किमस्मादशामिति स्वचेतसि परिभाव्य, प्रत्या-
सन्नभाविनीं चतुर्मासीमप्यवगणय्य, श्रीसंघगाढतराग्रहं च ज्ञात्वा, श्रीपूज्याश्चक्रीन्द्रममानाः प्रधानसाधुसप्तद-
शसंसेव्यमानचरणारविन्दाः, श्रीजयर्द्धिमहत्तराग्रमुख-पुण्यसुन्दरीगणिनीप्रमुखसाध्यैकोनविंशतिपरिवृताः, साधुश्री-
रयपतिसुश्रावकं श्रीचतुर्विधसंघसैन्ये समग्रसैन्याधिपसेनानीसमानं विधाय, साधुराजसिंहं च संघसैन्यपाश्चात्यपद-
प्राग्भारनिर्वाहणपदे निधाय, सा०महणसिंह-सा०जवणपाल-सा०भोजा-सा०काला-ठ०फेरु-ठ०देपाल-श्रे०गोपा-
ल-साधुराजतेजपाल-साधुराजहरिपाल-मा०मोहण-सा०गोसलप्रमुखानेरुमहर्द्धिकसुश्रावकमहारथान् सज्जयित्वा श-
कटपञ्चशती अश्व[]शतीसंख्यसुभटपटातिवर्गप्रमाणेन श्रीसंघसैन्येन मह बाद्यमानेषु निःस्वानप्राग्ग्रेषु अश्वाधिरू-
ढेषु ढोलेषु, गुर्वाडम्बरेण कलिकालभूधवनिर्जगार्थं स्वकार्यसिद्ध्यर्थं च ज्येष्ठशुक्लपष्टीदिने शुभमुहूर्ते स्वगुरुश्रीजिन-
चन्द्रसूरिराजं ध्यायन्तः प्रचलिताः ।

तदनन्तरम्, प्रतिदिनं संजायमानेष्वारितसत्रेषु, प्रतिपदं दीयमानेषु रासकेषु, श्रीसंघसैन्योत्थितरजःपरम्परा-
समाच्छादिताम्बरीशाङ्गणेषु, भविष्यत्क्षुल्लकानां दीयमानेषु प्रतिदिनं महर्द्ध्या पुष्पांकदानेषु, सकलनगरग्रामा-
धिपमलिक-हिन्दुकादिसमग्रलोकसंसेव्यमानश्रीसंघसैन्याधिपे च श्रीशङ्खेश्वरे श्रीपार्श्वनाथतीर्थराजं नमस्कृत्य, श्री-
महापूजामहाध्वजारोपादिना प्रभावनां विधाय, क्रमक्रमेण दण्डकारण्यप्रायं वालाकदेशमतिक्रम्य, समग्रम्लेच्छाधिप-
कृतसाहाय्याः श्रीपूज्या निरावाधवृत्त्या सर्वसंघसमन्विताः समग्राधिष्टायककृतसान्निध्याः श्रीशत्रुञ्जयतलहट्टिकायां
प्राप्ताः ।

तत्र च श्रीपार्श्वनाथदेवयात्रा विधाय अपाढवदिपष्टीदिने सकलतीर्थावलीप्रधानं मर्वातिशयनिधानं शत्रुञ्जय-
शैलालङ्कारायमाणं श्रीयुगादिदेवतीर्थराजं सकलसंघपरिवृताः श्रीमत्पूज्या नव्यालङ्कारसारनूतनकृतस्तुतिस्तोत्रन-
मस्कारनिर्माणपूर्वकं नमस्कृतवन्तः । साधुश्रीरयपतिसुश्रावकेण पुत्रकलत्रपरिवृतेन प्रत्येकं प्रत्येकं नवाङ्गेषु हेमटङ्कैः
प्रथमा पूजा कृता कारिता च; अन्यैर्महर्द्धिकसुश्रावकैश्च रूप्यटङ्कादिना पूजा कृता । तस्मिन्नेव च दिने श्रीयुगादिदेव-
पुरतो देवभद्र-यशोभद्रक्षुल्लकयोः सविस्तरतरो दीक्षामहामहोत्सवः कृतः ।

तदनन्तरम्, श्रीजिनशासनप्रभावनाकरणप्रगुणेन श्रीदेवगुर्वाज्ञाप्रतिपालनमुद्यतेन साधुश्रीरयपतिमहासंघ-
पाश्चात्यपदप्राग्भारनिर्वाहणेनावारिताहर्निशान्नदानोपार्जितपुण्ययशःप्राग्भारेण चतुर्विधबुद्ध्यतिशयानुकृतश्रीश्रेणिकम-

द्वाराजाधिराजराज्यभारनिर्वाहणप्रवीणश्रीअभयकुमारेण श्रीसुराष्ट्रमहीमण्डलभूपालश्रीमहीपालदेवप्रतिशरीरकल्पसमग्र-
संघकार्यनिर्वाहणप्रवीणप्रभावकसाधुराजमोखदेवानुजपरिवृतेन श्रीश्रीमालकुलोत्तंससाधुछलकुलप्रदीपेन साधुराजसिंह-
सुश्रावकेण, वाद्यमानेषु द्वादशविधनान्दीर्त्येषु, दीयमानेषु स्वर्णकटकवस्त्राश्वदानेषु, ध्रियमाणेषु मेघाडम्बरछत्रेषु,
ढाल्यमानेषु चामरेषु, गीयमानेषु गीतेषु, संजायमानेषु श्रीसाधर्मिकवात्सल्येषु, निष्पाद्यमानेष्ववारितसत्रेषु, संपद्य-
मानासु सविस्तरतरासु श्रीसंघपूजासु, साधुश्रीरयपतिप्रमुखमहासंघमेलापकेन आपाढाद्यसप्तम्यां जलयात्रानिर्माण-
पूर्वकमष्टम्यां श्रीयुगादिदेवमूलचैत्ये स्वकारितश्रीनेमिनाथविम्बप्रमुखानेकविम्बानां स्वभाण्डागारयोग्यश्रीसमवस-
रणस्य श्रीजिनपतिद्वरि-श्रीजिनेश्वरद्वरिप्रमुखगुरुमूर्त्तीनां च अनेकभवोपाजितपापविध्वंसकः स्वशिष्यलब्धनुरञ्जित-
युगप्रवरागमश्रीजिनचन्द्रद्वरिभिः स्वर्गात् समागतैः कैश्चिच्छादोत्तमैरवलोक्यमानैर्गवेष्ट्यमाणः प्रतिष्ठामहामहोत्सवः
समग्रलब्धिनिधानजङ्गमयुगप्रधानश्रीजिनकुशलद्वरिहस्तकमलेन कारितः । तस्मिन्नेव च दिने साधुराजजाह्नकुलप्रदी-
पायमानेन सर्वधर्मकृत्याराधनानुकृतश्रीवर्धमानपरमसुश्रावकाऽऽनन्द-कामदेवादिश्रावकवर्गेण संप्रीणिताशेषयाचकग-
णेन साधुराजतेजपालसुश्रावकेण स्वानुजसा० रुद्रपालसहितेन श्रीपत्तनप्रतिष्ठापितश्रीयुगादिदेवमूलनायकविम्बस्य श्री-
समुदायसहितेन कारिते नूतननिष्पन्ने प्रासादे समग्रवैजानिकवर्गकनकहस्तशङ्कलिका-कम्बिका-पट्टांशुकादिवस्त्रमन्मान-
दानपूर्वकं श्रीमम्प्रतिमहाराजाधिराजसमानसाधुश्रीरयपतिप्रमुखनानास्थानवास्तव्यसर्वश्रावकवितानमेलापकेन स्थापना
प्रासादप्रतिष्ठा च श्रीवज्रस्वाम्यनुकारिश्रीपूज्यहस्तकमलेन कारिता । नवम्यां सविस्तरतरः श्रीमालारोपण-श्रीसम्य-
त्तवारोपण-श्रीपरिग्रहपरिमाण-मामायिकारोपनन्दिमहोत्सवः श्रीयुगादिदेवमूलचैत्य एव श्रीपूज्यैर्विहितः । तस्मिन् दिने
सुखकीर्तिगणेशार्चनाचार्यपदं दत्तम्, सहस्रसंख्यश्रावकश्राविकाभिर्नन्द्यारोहणं च कृतम् । तस्मिन्नेव च दिने नूतन-
निष्पन्ने प्रासादे सविस्तरतरो ध्वजारोपमहोत्सवः संजातः । एवं दिनदशकं यावच्छ्रीशुश्रूषयशैलोपरि सदावारितसत्र-
निर्माणपूर्वकं मूलचैत्य-स्वचैत्ययोः श्रीमहापूजाकरणपट्टांशुकादिनानावस्त्रसत्कमहाध्वजादानस्वर्णान्नवस्त्रदानसम्पूरिता-
शेषयाचकसन्तानेन्द्रपदादिविधानादयो महामहोत्सवाः श्रीश्रीमालकुलोत्तंससाधुराजहलकुलप्रासादकुम्भायमानश्रीयो-
गिनीपुरारब्धाहर्निशानानाविधवस्तुदानाद्यः कृतकल्पवृक्षसन्तानसाधुश्रीरयपति-साधुमहणसिंह-साधुराजतेजपाल-साधु-
राजराजसिंहप्रमुखसकलसंघेनाहमहमिकया चक्रिरे । तस्मिन् महोत्सवे श्रीउच्चानगरीवास्तव्यरोहण्डहेमलपुत्ररत्नेन सा०
कड्यासुश्रावकेण आतपुत्रश्रीजिनशासनप्रभावकसा० हरिपालसहितेन द्विवल्लकद्रम्मशत २६७४ श्रीहृद्रपदं गृहीतम्,
मन्त्रिपदं च सा० धीणापुत्ररत्नेन साधुगोसलेन द्रम्मशतपदकेन गृहीतम् । अन्यान्यपि पदानीन्द्रपरिवारयोग्यानि
प्रभूतश्रावकश्राविकाभिर्गृहीतानि । सर्वसंख्यया श्रीयुगादिदेवभाण्डागरे प्रतिष्ठामालोद्धटन-श्रीहृद्रपदमहोत्सव-
कलशमण्डनादिना द्रम्मसहस्र ५० समुत्पन्नाः ।

९६. तदनन्तरम्, श्रीपूज्याः सर्वसंघपरिवृताः श्रीयुगादिदेवमुत्कलनं विधाय तलहड्डिकायां संघमध्ये समायाताः ।
ततः स्थानात् म्लेच्छसैन्योपद्रवात् सर्वशून्यायामजातमार्गायामपि सुराष्ट्रायाम्, संप्राप्तायामपि वर्षायाम्, श्रीमेघकुमा-
रदेवकृतमाहाययाः श्रीसंघसैन्यमुकुटरूपप्रचण्डशासनमाधुश्रीरयपतिवशीकृतासंख्यम्लेच्छानुगम्यमानमार्गाः श्रीपूज्य-
धर्मचक्रवर्त्तयश्चतुर्विधसंघसैन्यपरिवृताः पूर्वोक्तरीत्यैव श्रीपत्तनादिमहानगरराजमार्गवत् सुखेन, अश्वानेकशतादिमहा-
मेलापकेन सुराष्ट्रालङ्कार-खड्गारगढनायकादिसमग्रराजलोकेन नगरलोकेन च संमुखगमनदत्तवहुमाना रञ्जितराजलोक-
प्रधानाः श्रीउज्जयन्तमहातीर्थतलहड्डिकायामावासिताः । तत्र च खड्गारगढमध्ये सकलस्वपक्षपरपक्ष-जनचेतश्चमूकार-
कारिणीं चैत्यप्रपाटीं संघेन सह विधाय अपाढचतुर्मासकदिने आवालब्रह्मचारिणं राज्य-राजीमतीपरिहारकारिणं
श्रीउज्जयन्ताचलमहातीर्थालङ्कारं श्रीनेमिकुमारं नूतनकृतस्तुति-स्तोत्रदानपूर्वकं नमश्चक्रुः । संघाधिपसाधुश्रीरयपति-
प्रमुखसुश्रावकैश्च श्रीशुश्रूषयवच्च सुवर्णटङ्कादिना पूजा कृता । श्रीशुश्रूषयवत् (?) तस्मिन्नेव दिने श्रीमङ्गलउरनगर-

वास्तव्योदारचरित्रप्रभावकनानाभिग्रहग्रहणपूर्वकं वन्दनार्थं समागत सा० जगत्सिंहपुत्ररत्नमाधुजयतासुश्रावक-खङ्गार-गढवास्तव्यमहर्द्धिकरीहृदङ्गाक्ष-री० रत्नपुत्ररत्नसा० मोखादिसुश्रावकश्राविकाणां श्रीसम्यक्त्वारोप-मामायिकारोप-परिग्रहपरिमाणादिनिन्दिमहामहोत्सवः कृतः । साधुश्रीरयपतिप्रमुखसर्वसंघसुश्रावकैः शत्रुञ्जयमहातीर्थवद्दिनचतुष्टयं सर्वादरेण महापूजा महाध्वजारोपादिमहोत्सवा निर्मिताः । परमिन्द्रपदं च श्रीहम्मीरपत्तनवास्तव्येन श्रीजिनशासन-प्रभावकेण सा० धीणापुत्ररत्नेन सा० गोसलसुश्रावकेण द्विवल्लकद्रम्मशत २४७४ गृहीतम् । मञ्चिपदं च प्रभावक-साधुकालासुश्रावकपुत्ररत्नेन सा० वीजासुश्रावकेण द्रम्मशताष्टकेन गृहीतम् । शेषसुश्रावकैरन्यानि पदानि गृहीतानि । सर्वसंख्यया श्रीनेमिनाथदेवभाण्डागारे द्विवल्लकद्रम्ममहस्र ४० उत्पन्नाः ।

तदनन्तरम्, श्रीनेमीश्वरमुत्कलनं विधाय सर्वसंघममन्विताः श्रीपूज्यराजाधिराजाम्तलहड्डिकायां संघमध्ये सम्प्राप्ताः । तत्र च नानाविधोत्सवप्रसरनिर्माणेन प्रवलप्रचण्डकलिकालभूपालोन्मूलनलब्धप्रकर्षान् स्वस्वामिनो चीक्ष्य निजदानतिरस्कृतचिन्तामणि-कामधेनु-कल्पद्रुमचयेन समुपार्जितयशःपुञ्जेन साधुश्रीरयपतिसुश्रावकश्रेण सा० महणसिंहादिपुत्रपरिवृतेन दिनत्रयं यावदहर्निशं स्वर्णशुक्लिकाकटकान्नपट्टांशुकश्रीकरीचीनांशुकादिवस्तु-कौशल-दक्षिणादानेन स्वस्वामिजयसंस्तवनार्थं समग्रसुराष्ट्रादेशमध्यवर्त्यमेययाचकवर्गो यथेच्छं पोषितः । अन्यैरपि साधुराजराजसिंह-साधुराजतेजपाल-सा० हरिपालादिश्रावकैरवारितसत्रनिर्माणदिना हर्षप्रकर्षाकुलः कृतः ।

९७. तदनन्तरम्, ततः स्थानात् प्रस्थाय सम्पादितस्वार्थसम्पत्तयः साहाय्यीभूतयुगप्रवरागमश्रीजिनचन्द्रसूरि-श्री-अम्बिकाप्रमुखनानादेवदेवतावल्लयो लक्षण-तर्क-साहित्यालङ्कार-नाटक-ज्योतिष्क-मन्त्र-तन्त्र-छन्दोविद्यासंस्फुरता तुरगपद-कोष्ठकपूर्ण-नानालङ्कार-काव्यकरण-चिन्तितादिनानामस्यापूर्णादिना रञ्जिताशेषकोविदचक्रचूडामणयः अस्वलितजैश्वर्यारोपणोपाजितचन्द्रचन्द्रज्योत्स्नाममानकीर्तयः स्वावदातोद्योतितस्वचन्द्रकुलोद्भवानेकपूर्वसूरयो युग-प्रधानश्रीजिनकुशलसूरिसुगुरुचक्रवर्चयः श्रीतीर्थयात्राकरणसफलीकृतात्मजन्मानेकायाससमुपार्जितामेयस्वस्वापत्तेये-नाहर्निशं श्रीजिनगामनापरशासनोद्भवमहापुरुषसमूहैर्वन्दिर्वग्वत्संस्तुयमानेन नानाविधाभिग्रहप्रतिपालनपवित्रीकृ-ताजन्मदेहेन मनोवाञ्छितार्थमम्प्राप्तिसमुद्भूतमहाहर्षविकसिताननेन साधुश्रीरयपतिप्रमुखसकलविधिमार्गसंघेन सह निरावाधवृत्त्या वर्षर्तुद्वाविधिराधनानिवृत्त्या गूढ्यमपि सुराष्ट्रादेशं राजमार्गवदतिलङ्घ्य श्रीसंघनिमित्तासु स्थाने स्थाने संजायमानासु प्रभावनासु, सुखं सुखेन श्रीपत्तनोपवने श्रावणशुक्लत्रयोदश्यां समवसृत्य, दिनपञ्चदशकं च यावच्च-तुर्दिग्भ्यः समागतश्रीचतुर्विधसंघस्य महत्समाधानममुत्पादनार्थं श्रीसंघमध्येऽवस्थिताः ।

तदनन्तरम्, भाद्रपदवद्येकादश्यां चिन्तितार्थसम्पादनसमर्थेन साधुश्रीरयपतिसुश्रावकेण सा० महणसिंहादि-पुत्रपरिवृतेन साधुतेजपाल-साधुराजसिंहाभ्यां चाहमहमिकया देशान्तरीयसंघसमुदाय-श्रीपत्तनीयममग्रस्वपक्षपरपक्ष-महाजनलोकमहामेलापकेन दीयमानेषु दानेषु, गीयमानेषु गीनेषु, नृत्यमानेषु खेलकवन्देषु, वाद्यमानेषु द्वादशविध-नान्दीर्त्येषु, अथाधिरूढनानाढोलवादनविस्मापिताखिललोकेषु, सकलगजलोकनगरलोकेतश्चमत्कारकारी नमस्तदुर्ज-नजनहृदयोद्दिगकारी स्वजनजनमनोऽभोजवनविकासनस्त्रानुकारी वचनातिगः श्रीपूज्यराजानां श्रीरामचन्द्र[वत्]प्र-वेशकमहामहोत्सवः श्रीपत्तने संजातः ।

९८. तदनन्तरम्, साधुश्रीरयपतिः सुश्रावको द्वितीयवारं श्रीपत्तनीययाचकवर्गं मपोष्य समग्रसंघपरिवृतः श्री-पूज्यराजपादान् मुक्कलाप्य श्रीपत्तनात् प्रस्थाय, आगमनरीत्यैव स्थाने स्थाने प्रभावनां कुर्वाणो युगप्रवरागमश्रीजिन-चन्द्रसूरिनिर्वाणपवित्रिते श्रीकोशवाणके समग्रसंघपरिवृतः प्राप्तः । तत्र च श्रीजिनचन्द्रसूरिस्तूपे महाध्वजारोप-महा-पूजास्नानविलेपननिर्माणवारितसत्रकरणतुरगकनकादिदानादिना प्रोत्सर्पणां विधाय, पुनर्द्वितीयवारं श्रीफलवद्धि-

कायां यात्रां च कृत्वा, वस्त्रादिदानसन्मानपूर्वकं देशान्तरीयसंधान् स्वे स्वे स्थाने प्रविष्टान् कृत्वा, यथागमनमार्गेण श्रीयोगिनीपुरे प्रभूतम्लेच्छसंकुले सुपुत्ररत्नसाधुराजधर्मसिंहकारितनिर्गमनमहोत्सववत्समधिकतरप्रवेशकमहामहोत्सवेन श्रीदेवालयसमन्वितः साधुश्रीरयपतिसुश्रावकः प्रविष्टः कार्तिकवदिचतुर्थ्याम् ।

९९. तदनन्तरम्, पुनः सं० १३८१ वैशाखवदिपञ्चम्यां श्रीपत्तने श्रीशान्तिनाथविधिचैत्ये श्रीयोगिनीपुर-समागतश्रीश्रीमालकुलोत्तंस-सा०रुदपाल-सा०नीवा-श्रीजावालिपुरागतमन्त्रिभोजराजपुत्र मं०सलखणसिंह-रङ्गाचार्यलख-
(क्ष)ण-श्रीसत्यपुरागत मं०मलयसिंह-श्रीभीमपल्लीसमागतसाधुराजवीरदेवप्रमुखसमग्रममुदाय-श्रीस्तम्भतीर्थागतव्य०
छाडा-श्रीघोषावेलकुलागतमा०देपाल-मं०कुमर-सा०खीमडप्रमुखानेकसुश्रावकसमुदायमहामेलापकेन दिनपञ्चद-
शकादारभ्य संजायमानेषु महाप्रेक्षणीयेषु, वितीर्यमाणेष्वमेयेषु स्वस्वापतेयेषु, दीयमानेषु तालारासेषु, सम्पद्यमाना-
सु सविस्तरतरासु श्रीसंधपूजासु, क्रियमाणेषु श्रीसाधर्मिकवात्सल्यावारितसत्रेषु, भविष्यत्क्षुल्लक-क्षुल्लिकानासकललोका-
श्चर्योत्पादनपूर्व दीयमानेषु सविस्तरतरेषु पुष्पाङ्कदानेषु, माधुजाह्णपुत्ररत्नाभ्यां समस्तोत्सवसम्पादनोपाजितातुल्यपुण्य-
कदम्बकाभ्यां साधुराजतेजपाल-सा०रुदपालसुश्रावकाभ्यां श्रीश्रीमालकुलोत्तंस-सा०आना-सा० राजसिंह-भण०लूणा-
सा० क्षेमसिंह-सा० देवराज-भण०पंन्न-मन्नाप्रमुखसमस्तश्रीपत्तनीयममुदायपरिवृताभ्यां चतुर्थ्यां सविस्तरतमजलया-
त्राधिवासनानिर्माणपूर्वकं सकलजनमनश्चेतश्चमत्कारकारी भवभवोपाजितपापहारी समस्तमहाजनलोकप्रत्यासन्नानेक-
ग्रामवास्तव्यलोकमस्तकावधूननकारी प्रतिष्ठासहामहोत्सवः कारितः । तस्मिन् महोत्सवे समग्रलब्धयुक्तश्रीवज्र-
स्वामिप्रमुखानेकयुगप्रधानैः स्वगुरुचक्रवर्तिश्रीजिनचन्द्रसूरिकृताहर्निगमाहाय्यैः श्रीजिनकुशलसूरिभिः श्रीजावालि-
पुरयोग्यश्रीमहावीरदेवविम्ब-श्रीदेवराजपुरयोग्यश्रीयुगादिदेवविम्ब-श्रीगजुञ्जयस्थितवृद्धावमहीप्रासादजीर्णोद्धारार्थ-
सा० छज्जलपुत्ररत्नसाधुराजराजसिंह-साधुमोखदेवकारितश्रीश्रेयांसमुखानेकविम्ब-श्रीगजुञ्जयस्थितस्वप्रामादमध्यस्थ-
भण०लूणाकारिताष्टापदयोग्यचतुर्विंशतिविम्बप्रमुखशिलमयविम्बानां सार्धशतद्वयं प्रतिष्ठितम्, पित्तलामयानां
संख्यैव नास्ति । श्रीलच्चापुरीयोग्यश्रीजिनदत्तसूरि-जावालिपुर-श्रीपत्तनयोग्यश्रीजिनप्रबोधसूरि-श्रीदेवराजपुरयोग्य
श्रीजिनचन्द्रसूरिमूर्तीनां श्रीअम्बिकाद्यधिष्ठायिकानां प्रतिष्ठा कृता । स्वभाण्डागायोग्यं प्रधानं समवसरणं च
प्रतिष्ठितम् । पण्ठ्यां च व्रतग्रहणोत्थापना-मालारोपणादिनन्दिमहामहोत्सवोऽतिशयेन सविस्तरतरः कृतः । तस्मिन्
महोत्सवे देवमद्र-यशोमद्रक्षुल्लकयोरुत्थापना कृता । सुमतिसार-उदयसार-जयसारक्षुल्लकानां धर्मसुन्दरी-चारि-
त्रसुन्दरीक्षुल्लिकयोश्च दीक्षा दत्ता । जयधर्मगणेः श्रीउपाध्यायपदं दत्तम्-तन्नामधेयं च श्रीजयधर्मोपाध्याय इति
कृतम् । अनेकसाध्वीश्राविकाभिर्माला गृहीता । प्रभूतश्रावकश्राविकाभिः श्रीसम्यक्तवारोप-सामायिकारोपश्रीश्रावक-
द्वादशव्रतारोपश्च कृतः ।

तदनन्तरम्, श्रीतीर्थयात्राकर्तृकामसाधुराजश्रीवीरदेवप्रमुखश्रीभीमपल्लीममुदायाभ्यर्थनया श्रीपूज्याः श्रीभीम-
पल्यां साधुवीरदेवकारितसविस्तरतरप्रवेशकपूर्वकं श्रीमहावीरदेवं वैशाखवदित्रयोदश्या नमश्चक्रुः ।

१००. तदनन्तरम्, तस्मिन्नेव संवत्सरे श्रीजिनशासनप्रभावकेण सकलस्वपक्ष-परपक्षासंख्यलोकपर्वार्थमाधनो-
द्यतमनस्केन सकलभीमपल्लीसमुदायमुकुटकल्पेन निजावदातसंस्मारितस्वपूर्वजसाधुराजखीवड-सा०यशोधवल-साधु-
राजअभयचन्द्र-सा०साढल-साधु०धणपाल-सा० सामलसुश्रावकप्रमुखस्वपूर्वजकदम्ब केनोदारचरित्रेण दुष्करतराभिग्र-
हावलीप्रतिपालनप्रवीणेन साधुराजवीरदेवसुश्रावकेण सा०मालदेव-सा०हुलमसिंहस्वभ्रातृपरिवृतेन प्रतापाक्रान्तभूत-
लपातसाहिश्रीग्यासदीनसुरत्राणसन्कफुग्माणं निष्कास्य, सर्वदेशेषु कुङ्कुमपत्रिकाप्रदानपूर्वकं नानास्थानसमुदायान्
मेलयित्वा, सकलातिशयनिधाना निजावदातसंस्मारितश्रीगौतमस्वामि-श्रीसुधर्मस्वामि-श्रीजम्बूस्वामि-श्रीस्थूलभद्र-

श्रीआर्यमहागिरि-श्रीवज्रस्वामि-श्रीजिनदंष्ट्ररिप्रमुखानेकयुगप्रधाना युगप्रवरागमश्रीजिनकुशलसूरयः श्रीमहातीर्थ-यात्रोपरि गाढतरनिबन्धेन सर्वस्थानसंघपरिवृतेन सा०वीरदेवश्रावकेण विजप्ताः ।

तदनन्तरम्, स्वरिचक्रवर्त्तियुगप्रवरागमश्रीजिनचन्द्रस्वरिशिष्यचूडामणिभिः श्रीपूज्यपादैर्जानध्यानबलेन सम्यक् परिभाष्य ज्येष्ठाद्यपञ्चम्यां साधुराजवीरदेवश्रावकं सकलश्रीविधिसंघसैन्यमुख्यत्वेन श्रीजिनशासनप्रभावकं मकल-कार्यनिर्वाहणममर्थं साधुराजदेवपुत्ररत्नं माहुझाञ्जासुश्रावकं साहुपूर्णपाल-साहुसूण्टापणिवृतं श्रीसंघपाश्चात्य-प्राग्भारनिर्वाहणपदे संन्यस्य, पुण्यकीर्तिगणि-वा० सुखकीर्तिगणिप्रमुखसाधुद्वादशक-प्र० पुण्यसुन्दरीप्रमुखमाध्वीवृ-न्दपरिवृताः साधुराजवीरदेवकारितकृतयुगावतारमहाग्रन्थतुल्यश्रीदेवालयं चतुर्विंशतिपट्टकं महदुत्सर्पणापूर्वकं संस्थाप्य, शकट [शत] त्रयानेकाश्ववृन्दोष्ट्रवृन्दनानाजातिसम्मिलिताभेयपदातिवर्गमम्मिलितसर्वस्थानवास्तव्यश्रीविधिसंघेन सार्धं सविस्तरश्रीदेवालयनिष्क्रमणमहामहोत्सवपूर्वकं श्रीभीमपल्लीतः श्रीपूज्यपादाः श्रीतीर्थनमस्करणार्थं प्रत्यास-न्नायामपि चातुर्मास्यां गाढतमसर्वसंघोपरोधेन प्रस्थिताः ।

तदनन्तरम्, स्थाने स्थाने संजायमानेष्वारितसत्रेषु, वाद्यमानेष्वश्वाधिरुदेषु ढोलेषु, निजशब्दवधिरिकृताम्ब-राशासु भेरीशब्देषु, दीयमानेषु तालारासकेषु, श्रीकरीरु(?)मालेन विराजमानः सर्वोऽपि संघः, अन्तर्गतश्रीवायड-नगरालङ्कारश्रीमहावीरदेव-श्रीशेरीपकालङ्कारश्रीपार्श्वनाथयात्राकरणार्थं श्रीमहाध्वजारोपपूजाविशेषा-वारितसत्रनिर्माणपूर्वकं यात्रां विधाय श्रीगिरिखिजे महानगरे ममग्रलोकार्थकारकजङ्गमप्रासादकल्पश्रीदेवालयप्र-वेगकमहामहोत्सवपूर्वं प्राप्ताः । तत्प्रत्यासन्नश्रीआशापल्लीनगरीवास्तव्यव्यवहारिकमहणपाल-व्यव० मण्डलिक-सा० वयजलप्रमुखश्रीविधिममुदायाम्यर्थनया सर्वसंघसुश्रावकपरिवृतैः श्रीपूज्यपादैः सकलजनार्थ्यकारकश्रीआशापल्लीसमु-दायकारितप्रवेगकमहामहोत्सवपूर्वकं श्रीआशापल्ल्या श्रीयुगादिदेवतीर्थं नमस्कृत्य, सविस्तरतो मालारोपणमहामहो-त्सवः कृतः ।

तदनन्तरम्, पुनः सर्वसुश्रावकलोकपरिवृताः श्रीपूज्याः श्रीसंघमध्ये समायाताः । तत्पश्चात्, ततः स्थानात् सर्वोऽपि संघो विशेषतो गुरुतराडम्बरेण श्रीस्तम्भनरुश्रीपार्श्वनाथयात्राकरणार्थं मकलगूर्जरालङ्कारभूतश्रीस्तम्भ-तीर्थोपरि प्रचलितः सन् मार्गागतसर्वनगरग्रामेषु प्रधानप्रासादममानश्रीदेवालयस्य प्रवेगकमहोत्सवं कुर्वाणः श्रीस्तम्भतीर्थं प्राप्तः ।

१०१. तत्र च निरुपमातिगयशालिश्रीआर्यसुहस्तिस्वरि-युगप्रवरागमानुकारिश्रीजिनकुशलसूरिसुगुरूपदेशेन सर्वप्रकारेण श्रीसम्प्रतिमहाराजाधिराजममानेन मकलबुद्धिनिधानेन साधुराजवीरदेवसुश्रावकेण सकलश्रीस्तम्भतीर्थ-वास्तव्योत्तममध्यमजघन्यलोकावालगोपालमहामेलापकेन महाम्लेच्छानां पश्यतामपि ढाल्यमानेषु चामरेषु, त्रिय-माणसु श्रीकरीषु, वाद्यमानासु भेरीपरम्परासु, अश्वाधिरुदढोल्लादिवादित्रनिनादवधिरिकृताम्बराशाचक्रेषु, नृत्यमा-नेषु पदे पदे खेलकवृन्देषु, दीयमानेष्वविधिवसुधवामिर्नारीर्भी रामकेषु, गीयमानेषु श्रीतीर्थङ्करदेवश्रीयुगप्रधानश्री-संघपुरुषकृतावदातसंस्तवकेषु गीतेषु, पापव्यमानेषु वन्दिवृन्देषु, दीयमानेष्वभेयेषु स्वस्वापतेयेषु, किं बहुना वचना-तिगेषु नानाविधेषु नाटकाद्युत्सवेषु संजायमानेषु, समग्रनगरहृद्देशोभातलिकातोरणनिर्माणपूर्वकं हिन्दुगराज्यालङ्कार-मन्त्रीश्वरवस्तुपालकारितयुगप्रवरागमश्रीजिनेश्वरस्वरिप्रवेशकमहोत्सववत्महाम्लेच्छराज्यप्रधानालङ्कारभूतसाधुराजजैस-लकारितसमग्रातिशयनिधानश्रीजिनचन्द्रस्वरियुगप्रधानमहाप्रवेशकाधिकजङ्गमयुगप्रधानानेकलब्धिनिधानश्रीजिनकुश-लसूरीणां प्रवेशकमहामहोत्सवो हिन्दुकवारकवत्, श्रीरथयात्रानुकारिप्रासादकल्पश्रीदेवालययात्रानिर्माणपूर्वकं नवा-ङ्गवृत्तिकारश्रीमदभयदेवस्वरिप्रकटितश्रीस्तम्भनरालङ्कारश्रीपार्श्वनाथविधिचैत्यालयसंस्थितश्रीअजितस्वामितीर्थयानूत-

नकृतनवनवालङ्कारस्तुतिस्तोत्रभणनपूर्वकं श्रीपूज्यैः सर्वचतुर्विधसंघपरिवृतैः सकलभवोपाजितपापकम्भलप्रक्षालनप-
वित्रा यात्रा कृता ।

तदनन्तरम्, दिनाष्टकं यावत् साधुराजवीरदेवप्रमुखदेशान्तरीयमहर्द्विकसुश्रावकैः श्रीस्तम्भतीर्थवास्तव्यश्री-
विधिसमुदायेन च श्रीमहाध्वजारोपश्रीमहापूजा-ऽवारितसत्र-श्रीसंघवात्सल्य-श्रीसंघपूजा-श्रीइन्द्रमहोत्सवामेयस्वा-
पतेयोत्सर्पणानिर्माणपूर्वकं सकलस्वपक्षलोकानन्ददायकाः सर्वविपक्षलोकहृदयकीलानुकारका महामहोत्सवाश्च चक्रिरे ।
इन्द्रपदं च सा०कडुयासुश्रावकपुत्रत्वेन दो०खांभराजसुश्रावकानुजेन दो०सामलसुश्रावकेण द्विव० द्र० शत १२
गृहीतम् । श्रीमन्निपदादिपदानि चान्यैः सुश्रावकैर्गृहीतानि ।

१०२. तदनन्तरम्, श्रीस्तम्भतीर्थात् प्रस्थाय सर्वोऽपि संघः संजायमानेषु राजविधुरेष्वपि सर्वशून्यभूतेषु देशेषु,
समग्रोत्साहपूर्वकं श्रीशत्रुञ्जयोपरि प्रचलितः सन्, अन्तरागतश्रीधान्धूकामहानगरे संप्राप्तः । तत्र सकलनगरनायकेन
मन्त्रिदलकुलोत्तंसेन ठ०उदयकर्णसुश्रावकेण श्रीसंघवात्सल्यश्रीसंघपूजानिर्माणपूर्वकं महती प्रभावना कृता । ततः पुनः
प्रस्थाय, क्रमक्रमेण श्रीशत्रुञ्जयतलहट्टिकायां सम्प्राप्तः । तदनन्तरं श्रीपूज्यपादैः सर्वसंघपरिवृतैः श्रीशत्रुञ्जयशैलोपर्य-
ध्वारोहं विधाय भवभयवल्लीप्रोन्मूलनासिलतासमाना द्वितीयवारं श्रीशत्रुञ्जयालङ्कारश्रीयुगादिदेवमहातीर्थयात्रां नाना-
भङ्गिचन्द्रसर्वालङ्कारसुन्दरनूतनकृतस्तुतिस्तोत्रप्रदानपूर्वकं कृत्वा, तदनन्तरं दिनदशकं यावत् सकलसंघमुख्यभूतसा-
धुराजवीरदेवश्रीसंघपाश्चात्यपदप्रारम्भनिर्वाहक-सा०साहुतेजपाल-सा०नेमिचन्द्र-योगिनीपुरवास्तव्यश्रीश्रीमालसा०
रुदपाल-साहुनीवदेव-मन्त्रिदलकुलोत्तंमठ०जवनपाल-सा०लखमा-श्रीजावालिपुरवास्तव्यसा०पूर्णचन्द्र-मा०सहजा-
गुडहावास्तव्यसा०बाधूप्रमुखनानास्थानकवास्तव्यमहामहर्द्विकसुश्रावकैः श्रीमहाध्वजारोपमहापूजावारितसत्र-श्रीसाध-
र्मिकवात्सल्य-श्रीसंघपूजा-श्रीइन्द्रपदमहामहोत्सवनिर्माणामेयस्वस्वापतेयैश्च पट्टांशुकादिनानावस्त्रस्पर्णकटकादिवित-
रणपूर्वकं श्रीशत्रुञ्जयोपरि श्रीजिनगामनप्रोत्सर्पिका प्रभावना कृता । इन्द्रपदं च श्रीजिनशासनप्रभावनाकरणप्रगुणेन
माहुलोहट्टपुत्रत्वेन साधुलखमासुश्रावकेण द्विवल्लि(ल्ल)कद्रम्मगतसप्तत्रिंशद्भिर्गृहीतम् । अमात्यपदं च श्रीयोगिनीपु-
रवास्तव्यश्रीश्रीमालसा०सुरराजपुत्रत्वेन सा०रुदपालानुजेन साहुनीवदेवश्रावकेण द्विवल्लकद्रम्मद्वादशशतैर्गृहीतम् ।
शेषपदान्यन्यमहर्द्विकसुश्रावकसुश्राविकाभिर्गृहीतानि । सर्वसंख्यया श्रीयुगादिदेवभाण्डागारे श्रीविधिसंघेन सहस्रप-
ञ्चदशप्रमाणं स्वस्वापतेयं सफलीकृतम् । स्वकीयश्रीयुगादिदेवविधिचैत्ये नूतननिष्पन्नश्रीचतुर्विंशतिजिनालयदेवगृहि-
कासु श्रीपूज्यराजैः सविस्तरतरः कलशध्वजारोपः कृतः ।

तदनन्तरम्, सर्वसंघपरिवृताः श्रीपूज्याः श्रीयुगादिदेवमुत्कलनं विधाय तलहट्टिकायां समायाताः । ततः
सर्वोऽपि संघ आगमनरीत्यैव गुर्वाडम्बरेण व्याघ्रतः पुनः जेरीपके श्रीपार्श्वयात्रां विधाय, क्रमक्रमेण श्रीशङ्खेश्वरे
समायातः । तत्र च दिनचतुष्टयमवारितमत्र-श्रीसाधर्मिकवात्सल्य-श्रीमहापूजा-महाध्वजारोपनिर्माणपूर्वकं श्रीपार्श्व-
नाथप्रत्यासन्नपाडलालङ्कारश्रीनेमीध्वर्योनूतनकृतस्तुतिस्तोत्रप्रदानपूर्वकं सकलसंघपरिवृतैः श्रीपूज्यैर्यात्रा कृता । तद-
नन्तरं सकलसंघपरिवृताः श्रीपूज्याः श्रावणशुक्लैकादश्या प्रभावकसाधुराजवीरदेवकारितसविस्तरतरप्रवेशकनिर्माण-
पूर्वकं श्रीभीमपल्ल्यां श्रीमहावीरदेवं नमश्चक्रुः । देशान्तरीयः सर्वः संघः साहुवीरसुश्रावकेण सन्मानदानपूर्वकं
स्वस्वस्थाने प्रविष्टः ।

१०३. तदनन्तरम्, सं०१३८२ वर्षे वैशाखसुदि ५ साधुराजसामलकुलप्रदीपायमानस्यैर्यौदार्यगाम्भीर्याधःकृतमेरु-
मन्दरपयोनिधिवितानममग्रनगरलोकमुकुटायमानश्रीजिनशासनप्रोत्सर्पणाकरणप्रधानश्रीशत्रुञ्जयादिमहातीर्थयात्राकर-
णसमुपाजितपुण्यनिधानसाधुराजवीरदेवसुश्रावकारितो दीक्षामालारोपणादिनन्दिमहामहोत्सवः श्रीभीमपल्लीय-श्री-

पत्तनीय-श्रीप्रह्लादनपुरीय-श्रीबीजापुरीय-श्रीआशापल्लीयादिनानास्थानसमुदायमहामेलापकेन वाद्यमानेषु द्वादशवि-
धनान्दीर्घेषु, दीयमानेषु तालारासेषु, नृत्यमानास्वविधवसुधवासु नायिकासु, संजायमानासु श्रीसंघपूजासु, क्रिय-
माणेषु श्रीसाधर्मिकवात्सल्येषु, दीयमानेष्वमेयेषु स्वस्वापतेयेषु, सम्पद्यमानेष्ववारितसत्रेषु, दिनत्रयममारिघोषणानि-
र्माणपूर्वकं हिन्दुकवारकवत्तमकलजनमनश्चेतश्चमत्कारकारी विपक्षहृदयकीलानुकारी सकलातिशयनिधानैः सर्वलब्धिप्र-
धानैर्निजावदातसंस्मारितपूर्वस्वरिभिः श्रीजिनकुशलस्वरिभिश्चक्रे । तस्मिन् महोत्सवे क्षुल्लकचतुष्टयं क्षुल्लिकाद्वयं कृतम्,
तेषां नामानि विनयप्रभ-मतिप्रभ-हरिप्रभ-सोमप्रभक्षुल्लकाः, कमलश्री-ललितश्रीक्षुल्लिके इति । प्रभूतसाध्वीश्रावि-
काभिर्माला गृहीता । अनेकश्रावकश्राविकाभिः सम्यत्त्वारोप-सामायिकारोपः कृतः, परिग्रहपरिमाणं च गृहीतमिति ।

तस्मिन्नेव संवत्सरे श्रीपूज्याः श्रीसत्यपुरीयसमुदायाभ्यर्थनया श्रीसत्यपुरे श्रीमसुदायकारितसविस्तरतरप्रवेशक-
महोत्सवाः श्रीमहावीरदेवतीर्थराजं नमश्चक्रुः । तत्र च मासमेकं श्रीसमुदायस्य समाधानं समुत्पाद्य, श्रीलाटहृदसमु-
दायाभ्यर्थनया श्रीलाटहृदे श्रीसमुदायविहितसविस्तरतरप्रवेशकमहोत्सवाः श्रीमहावीरदेवाधिदेवं नमश्चक्रुः । तत्र च
पक्षमेकं श्रीसमुदायस्य समाधानं समुत्पाद्य, श्रीवाग्भटमेरवीयसमुदायाभ्यर्थनया श्रीवाग्भटमेरौ श्रीसमुदायकारितस-
कलस्वपक्ष-परपक्षचेतश्चमत्कारकारिप्रवेशकमहोत्सवाः श्रीयुगादिदेवतीर्थनाथं नमस्कृत्य चतुर्मासीं चक्रुः ।

१०४. पश्चात्, तत्र च सं० १३८३ वर्षे पौषशुक्लपूर्णिमायां श्रीजिनशासनप्रभावनाश्रीसाधर्मिकवात्सल्यादिनाना-
धर्मकृत्यकरणोद्यतसाधुराजप्रतापसिंहप्रमुखश्रीवाग्भटमेरवीयसमुदायाभ्यर्थनया श्रीजेसलमेरवीय-श्रीलाटहृद-श्रीसत्य-
पुर-श्रीप्रह्लादनपुरीयादिनानास्थानवास्तव्यमहद्विकसुश्रावकलोकमहामेलापकेन संजायमानेषु श्रीसाधर्मिकवात्सल्य-
श्रीसंघपूजादिनानाविधेषु धर्मकृत्येषु, दीयमानेषु तालारासेषु, क्रियमाणेष्ववारितसत्रेषु, अमारिघोषणानिर्माणपूर्वकं
श्रीउत्थापना-मालारोपण-श्रीसम्यत्त्वारोपण-सामायिकारोप-परिग्रहपरिमाणादिनिन्दिमहामहोत्सवं चक्रुः ।

१०५. ततस्तस्मिन्नेव संवत्सरे श्रीजावालिपुरीयसमुदायगाढतराभ्यर्थनया सकलातिशयनिधानाः समग्रस्वरिमाला-
प्रधानाः श्रीजिनकुशलस्वरियुगप्रधानाः श्रीवाग्भटमेरुतः प्रस्थाय समग्रराज्यभारधुराधरणधौरेयस्वकीयपूर्वजवाहित्र-
कोद्वरणकारित-श्रीशान्तिनाथमहाविम्बसमन्वितोत्तुङ्गतोरणनिरुपमगुरुतरप्रासादशिखरे श्रीलवणखेटकनगरे युगप्रव-
रागमस्वकीयदीक्षागुरुश्रीजिनचन्द्रस्वरिसुगुरुजन्ममहोत्सवसौवजन्मदीक्षाग्रहणमहामहोत्सवविलोकनपवित्रीभूतासिल-
स्वपक्ष-परपक्षजनताननाः श्रीशम्यानयने च श्रीशान्तिनाथदेवाधिदेवम्, श्रीमसुदायकारितसविस्तरतरप्रवेशकमहो-
त्सवा नमस्कृत्य कियन्ति दिनानि उभयस्थानसमुदाययोः समाधानं च समुत्पाद्य श्रीविधिधर्मकमलकाननप्ररोहसरोवरे
श्रीजावालिपुरे नानोत्सवनिर्माणसमुद्यत श्रीजावालिपुरीयमहासमुदायकारितसविस्तरतरप्रवेशकमहामहोत्सवाः
स्वहस्तकमलप्रतिष्ठितं श्रीजावालिपुरीयसमुदायमनोवाञ्छितार्थपूरणाङ्गीकृतप्रतिज्ञं श्रीमहावीरदेवमहातीर्थराजचरण-
कल्पद्रुमं नमश्चक्रुः । तत्र च मन्त्रीश्वरकुलधरकुलप्रदीप मं० भोजराजपुत्ररत्न मं० सलखणसिंह-सा० चाहड-
पुत्ररत्नसा० ज्ञानप्रमुखश्रीजावालिपुरीयविधिसमुदायाभ्यर्थनया श्रे० हरिपालपुत्ररत्नश्रे० गोपालप्रमुखश्रीउच्चकीय-
देवराजपुरीयसमुदाय-सकलोत्सवधुराधरणधौरेयधवलसा० जाह्णपुत्ररत्नसाधुराजतेजपाल-सा० रुद्रपालप्रमुखश्रीप-
त्तनीय-श्रीजेसलमेरवीय-श्रीशम्यानयनीय-श्रीश्रीमालीय-श्रीसत्यपुरीय-श्रीगुडहाप्रमुखनानागरग्रामवास्तव्यासं-
ख्यश्रीविधिसमुदायश्रावकलोकमहामेलापकेन दिनदशपञ्चकादारभ्य संजायमानेषु भविष्यत्क्षुल्लिकानां सविस्तरतरेषु
पुष्पाङ्कदानमहामहोत्सवेषु, दीयमानेषु तालारासेषु, अनेकमहामहद्विकसुश्रावकलोकैः स्वर्णरजतवस्त्राभदानैः सफली-
क्रियमाणेष्वमेयेषु स्वस्वापतेयेषु, दीयमानेष्वविधवसुधवाभिर्नारीभिः स्थाने स्थाने गीतेषु, श्रीसंघपूजा-साधर्मिक-
वात्सल्यावारितसत्रामारिघोषणादिनानाप्रभावनासु प्रवर्तमानासु, सं० १३८३ वर्षे फाल्गुनवदिनवम्यामतिशयेन विष-
मदुःपमाकाले प्रवर्तमाने, सकलस्वपक्षपरपक्षोत्तममध्यमजघन्यलोकानां मस्तके हस्ताधारोहं. कुर्वाणामपि, निरुपम-

सौवज्ञानध्यानबलातिशयादागामिकुशलं परिभावयद्भिः श्रीजिनकुशलस्ररिभिः सुपमसुपमावत्सकलस्वपक्ष-परपक्षा-
संख्यम्लेच्छलोकचेतश्चमत्कारकारी विधिधर्मप्रभावनाप्रद्विष्टलोकहृदयकीलानुकारी निर्विघ्नः श्रीप्रतिष्ठा-व्रतग्रहणो-
त्थापना-मालारोपण-श्रीसम्यक्त्वारोपादिनन्दिमहाभहोत्सवः सविस्तरतरः कृतः । तस्मिन् महोत्सवे श्रीराजगृहनिवा-
सिसमग्रलोकक्रीडास्थानकश्रीवर्धमानस्वामिचरणकमलन्यास-श्रीगौतमस्वामिप्रमुखश्रीमहावीरैकादशगणधरादिमहासु-
निनिर्वाणपवित्रीकृतश्रीवैभारगिरिशैलोपरि ४० प्रतापसिंहकुलप्रदीपमन्त्रिदलकुलोत्तंससंघपुरुष ४० अचलकारितश्री-
चतुर्विंशतिजिनालयोत्तुङ्गतोरणप्रामादमूलनायकयोग्यश्रीमहावीरदेवप्रमुखानेकशिलमय-पित्तलामयाद्यनेकविम्बानां गु-
रुमूर्त्तिनामधिष्ठायिकानां च प्रतिष्ठा संजाता । क्षुल्लकपदकं च कृतम्, तन्नामानि न्यायकीर्ति-ललितकीर्ति-सोम-
कीर्ति-अमरकीर्ति-नमिकीर्ति-देवकीर्तिस्तुनय इति । अनेकाभिः श्राविकाभिर्माला गृहीता नानाश्रावकश्राविकाभिः
श्रीसम्यक्त्वारोप-सामायिकारोप-द्वादशव्रताङ्गीकारश्च कृतः ।

१०६. तदनन्तरम्, सिन्धुदेशालङ्कारश्रीउच्चानगर-श्रीदेवराजपुरवास्तव्यमहर्द्विकसुश्रावकसमुदायगाढतरोपरोधव-
शाद् युगप्रवरागमश्रीआर्यसुहस्तिस्वरिलोकोत्तरावदातप्रकटनपरा दुष्करतरनिरतिचारचारित्रशीलप्रतिपालनलोकोत्तरत-
पोविधानाकृष्टकिङ्करीतभूव्यन्तरामरनिकरसततविहितमान्निध्योद्भुराः समाश्रितसौवध्यानातिशयनिरुपमगम्भीरदेविकु-
ञ्जराः सांयात्रिताष्टादशसहस्रशीलाङ्गमहारथनिकरा नवपट्विशिक्षास्वरिगुणजात्याश्वघट्टव्याप्तवसुन्धराः पराजय्यानेक-
मुनिमण्डलीपदातिवर्गसारपरिवारा युगाय्यश्रीजिनकुशलस्ररिसुगुरुचक्रीश्वरा महाम्लेच्छकुलाकुलगुरुतरश्रीसिन्धुमण्डलो-
परि महामिथ्यात्वदुर्दान्तभूपालोन्मूलनार्थं स्वाश्रितश्रीविधिधर्मधर्णीधवसंस्थापनार्थं चैत्राद्यपक्षे दिग्विजयमुहूर्त्तं वि-
धाय, स्थाने स्थाने शुभशकुनैः प्रेर्यमाणाः, पुनर्द्वितीयवार मार्गागतश्रीशम्यानयन-श्रीखेडनगरादिसर्वस्थानेषु स्वाज्ञा-
भूपालसंस्थापनां कुर्वाणाः, क्रमक्रमेण मरुस्थलीजनपदमुखकल्पश्रीजिसलमेरुमहादुर्गमध्यनिवासिसामान्यनराजय्यमहा-
ज्ञानदैत्योत्पाटनाय श्रीराजलोक-नगरलोकमहामेलापकेन वाद्यमानेषु द्वादशविधनान्दीतूर्येषु, दीयमानेषु महर्द्विकसुश्रा-
वकैरमेयेषु स्वस्वापतेयेषु, श्रीविधिसमुदायकारितसकललोकचेतश्चमत्कारकारिप्रवेशकमहोत्सवपूर्वकं स्वहस्तकमलप्रतिष्ठितं
निःशेषविघ्नमालाविनाशनसमुद्यतं श्रीपार्श्वनाथदेवाधिदेवचरणारविन्दद्वैतं नमस्कृर्वन्ति स्म ।

पश्चात्तत्र दिनदशपञ्चकैः स्वकीयवाक्चातुरीसङ्गलतयाऽज्ञानदैत्योच्छेदनं विधाय, सर्वजनसुखावहं ज्ञानावभो-
धभूपालं संस्थाप्य, श्रीउच्चकीय-श्रीदेवराजपुरीयसुश्रावकेश्वराः श्रीपूज्ययुगवराः, ग्रीष्मर्तौ प्रवर्तमानायामपि सान्नि-
ध्यकार्यम्बुदामरनिकराः, किङ्करीभूतमरुस्थलीमध्यस्थानेकभूतप्रेतपिशाचनिकराः, शनैः शनैः स्वच्छन्दलीलया
ईर्यासमित्यादिनानासमित्यलङ्काराः, मरुस्थलीमहासमुद्रं श्रीपत्तनराजमार्गवत् समुल्लङ्घ्य, वाद्यमानेषु द्वादशविधना-
न्दीतूर्येषु, समग्रलोकनगरलोकमहामेलापकेन नानाविधस्वर्णपट्टांशुकादिदानपूर्वकं श्रीदेवराजपुरीयसमुदायकारितगुरु-
तरप्रवेशकमहोत्सवाः, स्वहस्तकमलप्रतिष्ठितं श्रीयुगादिदेवतीर्थराजं नमश्चक्रुः ।

१०७. तदनन्तरम्, तत्र चाहर्निशं धर्ममर्मदण्डरत्नविगजमानव्याख्यानसेनाधिपतिना मिथ्यात्वभूपालपक्षपाति-
कुवासनादिसीमालभूपालान् प्राणिहृदयदुर्गमध्यस्थितान् मासैकेन निर्धाव्य, श्रीमत्पूज्यमहाराजाधिराजाः श्रीउच्चकी-
यसमुदायगाढतराभ्यर्थनया नानाविधाज्ञोत्थशक्तिशालिनो हुज्येमिथ्यात्वावनिपालोन्मूलनार्थं तद्राजधानीसभायां
हिन्दुकवारके वादीन्द्रद्विषघटापञ्चाननश्रीजिनपतिस्वरिगुरुचक्रवर्तिचरणाम्मोरुहपवित्रितायां श्रीउच्चायां नगरमध्य-
निवामिचातुर्वर्णम्लेच्छराजलोकासंख्यमेलापकेन वाद्यमानेषु द्वादशविधनान्दीतूर्येषु, महर्द्विकसुश्रावकैर्दीयमानेषु या-
चकमनोवाञ्छितार्थनिचयेषु, श्रीउच्चकीयमहासमुदायकारितसविस्तरतरप्रवेशकमहोत्सवाः श्रीचतुर्विंशतिपट्टकालङ्कार-
श्रीयुगादिदेव नमस्कृत्य निःशङ्कचित्ता अवस्थिताः । पश्चात् सकललोकासुखावहं प्रचण्डप्रवलिमिथ्यात्वभूमीश्वरं
सर्वोत्तमसौवधर्मगुणाध्यारोपमात्रेण निर्धाव्य, मासमेकं यावत् स्थित्वा, स्वपक्षाश्रितं श्रीविधिधर्ममहाराजं बद्धमूलं सं-

स्थाप्य च पुनश्चतुर्मास्युपरि सकलानार्यसिन्धुदेशजनतानुगम्यमानचरणाः श्रीदेवराजपुरवरे श्रीयुगादिदेवं नमश्चक्रुः ।

१०८. पश्चात्तदनन्तरम्, सं० १३८४ वर्षे माघशुक्लपञ्चम्यां प्रवर्धमानशिष्यसंप्राप्त्याद्यनेकलब्धि-आर्यानार्यदेशजिनधर्मप्रवृत्तिभूपालादिप्रतिबोधनशक्ति-निर्लोभताप्रवचनप्रभावनाविधानश्रीस्वरिमन्त्राराधन-नानासमयार्थव्याख्यान-संवेगतासुगसुग्वशीकरणता-परवादिनिर्घाटन-सर्वनगरग्रामजिनभुवनविम्बस्थापनादिनानानिजलब्धिशक्त्यादिसंस्मारितश्रीगौतमस्वामि-श्रीसुधर्मस्वामि-श्रीआर्यसुहस्ति-श्रीवयरस्वामि-श्रीआचार्यमन्त्रप्रकटीकरणप्रवीणश्रीवर्धमानसूरि-श्रीनवाङ्गवृत्तिकारश्रीस्तम्भनकपार्श्वनाथप्रकटीकरणोपाजितभूरियशःश्रीअभयदेवसूरि-अनेकदेवाराध्य-मरुस्थलीकल्प-द्रुमावतारश्रीजिनदत्तसूरि-वादीन्द्रद्विषयटाविद्रावणपञ्चाननश्रीजिनपतिसूरि-नानास्थानसंस्थापितश्रीतीर्थङ्करदेवोत्तुङ्ग-तोरणप्रासादश्रीजिनेश्वरसूरिप्रमुखानेकस्ववंशोद्भवगणधरयुगप्रधानमालावदातैः तपःक्रियाविद्याव्याख्यानध्यानातिशयावर्जितकिङ्करीभूतामरमहाम्लेच्छहिन्दुकनरेश्वरमधुकरनिकरसमाश्रितचरणाम्भोजयुगप्रवरागमश्रीजिनचन्द्रसूरिशिष्यराजैर्युगप्रधानपदवीप्राप्त्यनन्तरप्रत्यब्दप्रवर्धमानप्रतिष्ठा व्रतग्रहण-मालारोपण-श्रीमहातीर्थयात्राविधान-समुपाजितगोक्षीरधाराधवलहीराड्डहासतुपारकरनिकरोज्ज्वलयशःकाचकर्पूरवासितविश्ववल्यैः सुगुरुचक्रवर्तिश्रीजिनकुशलसूरिभिः स्थैर्यौदार्यगाम्भीर्यादिनानागुणगणमुक्ताफललतालङ्कृतगात्रश्रीदेवगुर्वाज्ञास्खलितप्रतिपालनजात्यजाम्बूनदमुकुटालङ्कृतोत्तमाङ्गश्रीजिनशासनप्रभावनावलीविविधकीडाविनोदविधानसमुद्यतश्रे० गोपालपुत्ररत्नश्रे० नरपाल-सा० वयरसिंह-सा० नन्द-सा० मोखदेव-सा० लाखण-सा० आम्बा-सा० कडुया-सा० हरिपाल-सा० वीकिल-सा० चाहडप्रमुखानेकोच्चकीयमहामहर्द्विकसुश्रावक-श्रीदेवराजपुर-श्रीक्रियासपुर-श्रीवहिरामपुर-श्रीमलिकपुरप्रमुखनानानगरग्रामवास्तव्यासंख्यसुश्रावक-राणक-राजलोक-नगरलोकगाढतराम्यर्थनया प्रचुरदिनादारम्य स्थाने स्थाने संजायमानेषु नानाविधेषु नाटकेषु, दीयमानेषु नराविधवसुधवाभिर्नारीभिस्तालारासकेषु, हाहाहूसमानानेकगायनावलीभिर्गीयमानेषु गीतेषु, पापव्यमानेषु भट्टवट्टवृन्देषु, दीयमानेषु महामहर्द्विकसुश्रावकै राजलोकैर्नानाप्रकारस्वर्णरजतकटकतुरङ्गमपट्टांशुकादिचत्त्रान्नदानेषु, संजायमानेषु भविष्यत्क्षुल्लकक्षुल्लिकामालायाः सविस्तरतरेषु पुष्पाङ्कदानेषु, क्रियमाणेषु श्रीसाधर्मिकचात्मल्यश्रीसंघपूजाद्यनेकप्रकारेषु धर्मकृत्येषु, विपमदुःपमकाले प्रवर्तमानेऽपि सुपमावल्लीचक्रवर्तिपट्टाभिषेकमहोत्सवानुकारी महामिथ्यात्वदैत्यविनाशनमधुसूदनानुकारी सकलस्वपक्षमहाजनलोकचेतश्चमत्कारकारी प्रद्विष्टाखिललोकहृदयकीलानुकारी मौवश्रीविविधधर्मासाम्राज्यसम्प्राप्तिमिथ्यात्वभूपालोन्मूलनश्रीसिन्धुदेशविजययात्राकरणसमुपाजितपुण्यराज्यलक्ष्मीपाणिग्रहणसंस्तवकः श्रीप्रतिष्ठाव्रतग्रहणमालारोपणादिनिन्दिमहोत्सवः सविस्तरतश्चक्रिरे । तस्मिन् महोत्सवे श्रीगणकोट्टविधिचैत्य-श्रीक्रियासपुरविधिचैत्यमूलनायकयोग्यश्रीयुगादिदेवविम्बद्वयप्रमुखानेकशिलमयपित्तलामयविम्बानां श्रीमत्पूज्यप्रवरतरकीर्तिस्तम्भानुकारिणा प्रतिष्ठा संजाता । नवनिधानानुकारिक्षुल्लकनवकं स्वायत्तं जातम्, क्षुल्लिकात्रयं च-तन्नामानि भावमूर्ति-मोदमूर्ति-उदयमूर्ति-विजयमूर्ति-हेममूर्ति-भद्रमूर्ति-मेघमूर्ति-पद्ममूर्ति-हर्षमूर्ति क्षुल्लता इति, कुलधर्मा-विनयधर्मा-शीलधर्मा साध्य इति । सप्तसप्ततिश्राविकाभिर्माला गृहीता । अनेकश्रावकश्राविकालोकैः परिग्रहपरिमाणग्रहण-सामायिकारोप-सम्यक्त्वरोपाः प्रचक्रिरे ।

१०९. ततश्च सं० १३८५ वर्षे लक्षणच्छन्दोलङ्कारसारनाटकाप्रमाणप्रमाणप्रसिद्धसिद्धान्ताद्यनवद्यत्रैविध्यमहापुरवीथीविज्ञेयजनप्रचाररथीभूतकुशाग्रनिशातसौवमतित्राततिरस्कृतसुगूरिभिः श्रीजिनकुशलसूरिभिः श्रीउच्चकीय-श्रीबहिरामपुरीय-श्रीत्रयामपुरीयादिश्रीखरतरसमुदायमेलापके फाल्गुनशुक्लचतुर्थीदिने पदस्थापनाक्षुल्लकक्षुल्लिकोत्थापनामालाग्रहणादिनिन्दिमहोत्सवः सविस्तरतश्चक्रे । तस्मिन् महोत्सवे पं० कमलाकरगणेर्वाचनाचार्यपदं प्रदत्तम्, नूतनदीक्षितक्षुल्लिकानामुत्थापना कृता । विंशतिश्राविकाभिर्मालाग्रहणं विहितम् । बहुभिः श्रावक-श्राविकाभिः परिग्रहपरिमाण-सामायिकारोप-सम्यक्त्वरोपा विदधरे ।

११०. तदनन्तरम्, सं० १३८६ वर्षे निरूपमाकृत्रिमान्तरद्वयतरभक्तिप्राग्भारशृङ्गारसुभगं श्रीदेवगुर्वाज्ञाचिन्ताम-
णिविभूषणप्रियं भावुकमस्तकश्रीजिनशासनप्रभावनावनीतलसमुल्लासनघनाघनालीसमवायश्रीवहिरामपुरीयखरतरसमु-
दायघनतरोपरोधवशतः सततविहितसुविहाराः स्वकीयसप्रसरज्योतिर्विसरापसारितान्तरधोरान्धकारा जागरूकीकृतवि-
चित्रचित्रमाङ्गलिक्यप्राग्भाराः स्वीकृतचरणकरणाळङ्करणसुश्रावकगणपरिवाराः श्रीजिनकुशलसूरियुगप्रवरा दिवाकरा
इव सकलभविककमलकाननप्रबोधनप्रवद्वादरा मोहान्धकारतिरस्कारकरणार्थं श्रीवहिरामपुरे सा०भीम-सा०देदा-सा०
धीर-सा०रूपाग्रमुखसमग्रश्रीवहिरामपुरवास्तव्यश्रीविधिसमुदायविधीयमानसमग्रस्वपक्षपरपक्षचेतश्चमत्कारकारिसविस्त-
रतरप्रवेशकमहोत्सवाः संमुखगतास्तोकलोकसमुत्कीर्त्यमानकुन्देन्दुसमानानेकप्रविवेकशमदमसंयमप्रकाराः कमनीयरू-
पलावण्यादिप्रगुणगुणश्रेणयः स्वमहिमातिशयनिश्चितपरश्रुधारात्नविघ्नवल्लीविततयः श्रीपार्श्वदेवविधिमन्दिरे समस्त-
समीहितसम्पादनसमर्थसेवं श्रीपार्श्वनाथदेवं नमस्कृतवन्तः ।

तत्र च प्रतिष्ठितं श्रीवहिरामपुरवास्तव्यविधिसमुदायेन श्रीपूज्यपाठारविन्दवन्दनार्थमागतनानाग्रामवास्तव्यश्राव-
कसमुदायेन कोमलकश्रावकैरप्यहमहमिकापूर्वं . श्रीसाधर्मिकवात्सल्य-श्रीसंघपूजावारितसत्रनिर्मापणादिप्रभाव-
नासु विधीयमानासु, कार्यमाणेषु नागरिकजननिर्निमेषेक्षणप्रेक्षणीयेषु, संजायमानेषु स्थाने स्थानेऽन्वहं धकमलव-
र्जत्यङ्ग(१)नर्तनपूर्वकं नागरिकलोकेन श्रीपूज्यगुणग्रामवर्णनेषु, कियन्त्यपि दिनानि स्थित्वा, नोभिगिध्यान्धकारतिर-
स्कारसमुल्लासश्रीकस्यकुक्षपमहाप्रकाशनिवेश्य(१), श्रीवहिरामपुरात् श्रीक्यासपुरीयखरतरसमुदायगाढतरोपरोधेन प्रस्था-
य प्राच्ययुगप्रवरागमरत्नपादप्रधाराभावसूरिभोभूयमागथानतमस्काण्डक्रीडापुरे(१) श्रीक्यासपुरोपरि विजहुः श्रीपूज्याः।
अत्र च. सा०धीणिग-सा०जेट्ट-सा०वेला-सा०महाधरप्रमुखश्री लारवाहणीयसमुदायेन श्रीलारवाहणे स्वकी-
यम्लेच्छनायकसंमुखानयनपूर्वकम्, वाद्यमानदोल्लनान्दीतूर्यवर्यनिनादेन मुखरीक्रियमाणेषु दिङ्मुखेषु, मिलितज . -
पादाश्च तेमूली(?)वातसंमूर्च्छिततुच्छाम्बुदभ्रमेणाकाण्डताण्डवाडम्बरं कुर्वन्तु मयूरेषु, मन्दिरद्वारेषु वध्यमानासु वन्द-
न[मालिका]सु श्री...पूज्याना प्रवेशकमहोत्सवो कारयाचके । तत्र च, श्रावकलोकेन . संजायमानेषु श्रीसाधर्मि-
कवात्मल्यावारितसत्रेषु, जायमानासु मविस्तरतरासु श्रीसंघपूजासु, दिनपदकं . प्रबोधा ततः स्थानात् प्रस्था-
यान्तरालखोजावाहनादिव . मानप्रवेशकोत्सवा प्राग्भारानुगमैकश्रावकलोकवाहनोत्खातरजःपुञ्जज-
ञ्जन्यमा . (अत्र कियान् विशेषपाठस्तुष्टि प्रतिभाति) [१]

१११. तदनन्तरम्, नैसर्गिकगुक्तरगुरुभक्तिसरङ्गतरङ्गितमानमनिरवधिविधिमार्गसरःकलहंसश्रीक्यासपुरनिवासि-
श्रे०मोहण-सा०कुमरसिंह-व्यव०खीमसिंह-सा०नाथू-मा०जट्टप्रमुखश्रावकसमुदायेन युगप्रवरागमश्रीजिनकुशल-
सूरिपादावधारणसमुच्चलदनर्गलतराह्लादपयःपटलप्रेक्ष्यमाणक्षेत्रप्रोज्झतप्रभूतरोमाङ्कुरपूरोदयेन स्वकीयम्लेच्छनायकपार्श्वा-
त् करकलितदण्डकं तुरष्काष्टकं दुष्टलोकनिवारकं सहादाय, राजलोक-नगरलोक-सा०चाचिगप्रमुखकोमलश्रावकलोक-
मेलापके वाद्यमानेष्वधरीकृतभद्रभाद्रपदीयसजलजलधरगम्भीरगर्जेषु नान्दीतूर्येषु, दीयमानासु महामिथ्यात्वप्रतिप-
न्थिमर्मव्यथनकर्तरीषु चचरीषु, गीयमानेष्वविधवसुधवाभिर्नारीभिः सकलामाङ्गलिक्यमालाज्वालासलिलेषु धवलम-
ङ्गलेषु, पापव्यमानेषु मङ्गलपाठकदम्बकेन श्रीपूज्यराजदन्तिदन्तावदातावदातवातवर्णनागर्भेषु नव्यकाव्येषु, गीयमा-
नेषु गायकवृन्देन समग्रमरुणकर्णमृगतर्णककान्तेषु गीतेषु, पूर्वमनोवनागोचरसिताम्बरदर्शनदर्शनोत्कण्ठितनारीभिः
स्वमन्दिरद्वारोर्ध्वभूमिवलमीविरचितस्थितिभिर्मुक्तनिजनिजकृत्याभिः श्रीपूज्यावलोकन कालिकोत्पद्यमानपुण्यविता-
नस्वाधीनविबुधभाराभिरिव नि . . . पलावणारसा(?) अहो ! अमीपां श्वेताम्बरसार्वभौमानामुपश-
मरससम्पूर्णता, अहो ! अमीपा दुर्दमकरणतुरङ्गमवशीकारकर्मठता, अहो ! अमीपां समस्तजनतानन्दिशान्तवेपता,
नास्त्यमीपां समोऽन्यस्तपस्वीति वचनमालासहस्रेण स्तूयमानगुणग्रामा, अङ्गुलिमालासहस्रेण दर्श्यमानाभीमानकू-

पा(१)श्विरं जीवेत्यादिविविधागीर्वादैराशिष्यमाणाः, अग्रेगच्छदतुच्छश्रीपूज्यपुण्यविलासाहृतप्रभृतकामकलशायमान-
कामिनीजनवराङ्गविन्यस्तपूर्णकलशाः, सौवप्रभावातिशयनिशितपरशुप्रलूनप्रत्यूहव्यूहवह्निवितानाः, दृष्टस्नेच्छरपि
सुश्रावकलोकैरिव वन्द्यमानपादारविन्दाः, वादीन्द्रद्विषयटापञ्चाननाः, श्रीजिनपतिस्रित्रीअजयमेरुमहानगरश्रीपृथ्वी-
राजकारितमहाप्रवेशकमहोत्सवानुहारिणा निरवधिविधिमार्गदुष्टलोकमुखमालिन्यनिर्माणमपीकृर्चकानुकारिणा सवि-
स्तरप्रवेशकमहोत्सवेन प्रवेगिताः सार्वकामुकस्वप्रतिष्ठितश्रीयुगादिदेवपादस्वःपादपयुगं ववन्दिरे ।

तत्र च विधिमार्गीयक्यासपुरवास्तव्यखरतरसमुदायेन कोमलश्रावकैश्च श्रीपूज्यज्ञानध्यानपवित्रचारित्रादिवरेण्य-
गुणगणावर्जितैः प्रतिदिनविधीयमानशालिदालिहैयङ्गवीनवीनपक्वान्वयजनफलावलिवहुलश्रीसाधर्मिकवात्मन्य-श्री-
संघपूजावारितसत्र-रासरूपदान-खेलक-नर्तन-प्रेक्षणीयकनिर्माणदिभिर्गुर्वीप्रवचनप्रभावना विरचयाञ्चके । श्री-
पूज्याः कौतूहलागततुरुष्कनायकान् स्ववचनचातुरीभिराह्लादयन्तः सुप्रथितमिथ्यात्वान्धकारपूरितवहुललोहहृदयक-
न्दरासु बोधिलाभमहोद्योतमुल्लासयन्तः, सुश्रावकमविकक
... दापयतश्चतुर्मास्युपरि श्रीदेवराजपुरं समस्तसमुदायकारितगुरु-
तरप्रवेशकमहोत्सवाः श्रीयुगादिदेवं नमस्कृतवन्तः ।

११२. तदनन्तरम्, सं० १३८७ वर्षे श्रे०नरपाल-सा०हरिपाल-सा०आम्बा-सा०लखण-सा०वीकलप्रमुखश्री-
उच्चकीयसमुदायगुरुतगग्रहवशादात्मत्रयोदशः (अत्र क्रियान् पाठो नष्ट) ।

तत्र च मासमेकं पूर्ववर्त्तीयप्रभावनां गूर्जरनगर इव प्रकटतयाऽर्द्धदुर्मकमलपरिमलं विस्तार्य श्रीउच्चापुरीतः
श्रीपरशुरोर[को]ट्टवास्तव्यमा० हरिपाल-सा०रूपा-मा०आगा-सा०सामलप्रमुखसमुदायदद्याग्रहवशात् श्रीजिनकुश-
लसूर्यश्चक्रेणइयदि(?)यात्राकरणप्रवणाः प्रभूतश्रावकानुगम्यमाना नानाग्रामेषु श्रीपूज्यागमनोत्कर्णनोद्भवत्प्रमोदाभि-
रामेषु श्रावकान् वन्दापयन्तः परशुरोरकोट्टे वाद्यमानढोलनिनादमेदस्विप्रतिनिनादेन गह्वरितेषु दिग्विचारेषु, संमुख-
मागच्छत्सु शृङ्गास्कारेषु नागरेषु, संजानगुरुतरप्रवेशकोत्सवा श्रीवहिरामपुर-
श्रीपार्श्वदेवपादागविन्दं नमश्चक्रुः । तत्र च महतीश्रीजिनशामनप्रभावनां पूर्ववद्विरचया . . . ततः स्थानात्
श्रीक्यासपुरादि 'ग्रामे एका रात्रिर्नगरे पञ्चरात्र'मित्यनया रीत्या भविकलोकपरोपक्राग्य विहृत्य चतु-
र्मास्युपरिश्रीदेवराजपुरवरे श्रीयुगादिजिनपरेन्द्रपादारविन्दं प्रणेषुः ।

११३. ततश्च सं० १३८८ वर्षे श्रीविमलाचलचूलालङ्कारहारश्रीमन्मानतुङ्गविहारशृङ्गाश्रीप्रथमतीर्थङ्गप्रमुखा-
र्हद्विम्बनिकरप्रतिष्ठापन संस्थापन-व्रतग्रहण-मालारोपणादिमहामहोत्सवानेरुदेशप्रदेशविहाराद्यवदातव्रातविततकदली-
जातव . संजातयशःकाचकर्पूरपूरपारीपरिमलत्रिभुवनोदयसूरिभिः श्रीजिनकुशलसूरिभिर्विगिष्टवरिष्ठज्ञानध्यान-
बलेन मम्यक् समयं परिभाव्य निजभृजासमुपार्जित . . . निजितपारिजातकल्पद्रुमश्रीउच्चापुरी . . . क्तिकस्तवको...
लितसौवर्णतिलकायमानश्रीविधिसमुदायश्रीवहिरामपुर श्रीक्यामपुर-श्रीमिलारवाहणादिनानानगरग्रामास्तव्यसर्वसि-
न्धुदेशसमुदायमेलापके प्रभूतदिनेभ्य आरभ्य नरीनृत्यमानेषु खेलकवितानेषु, दीयमानेषु श्रावकलोकेन सकर्णकर्ण-
सुधासेकेषु रामकेषु, संजायमानेषु श्रीसाधर्मिकवात्मल्यावारितसत्रश्रीसंघपूजादिषु, दीयमानेषु श्रावकलोकेन सततम-
मेयेषु स्वस्वापतेषु, वितन्यमानेषु भाविशुल्लक-क्षुल्लिकानां पुष्पाङ्केषु अ.गायां स्वपक्ष-परपक्षचेतस्यसत्कारकारी
पदस्थापन-व्रतग्रहण-मालारोपण-मामायिकारोपण-मम्यत्तवारोपादिनन्दिमहामहोत्सवो मार्गशीर्षशुक्लदशमीदिने
निर्मापयामासे । तस्मिन् महोत्सवे गाम्भीर्यौदार्यवैर्यस्थैर्याजवद्रिद्वलकवितवाग्मिस्वसत्त्वसौविहित्यज्ञानदर्शनचारित्रवि-
शदपद्मत्रिशत्स्रिगुणगणमणिविषीनां पं०तरुणकीर्तिगणीनामाचार्यपदं प्रदत्तम्-नाम श्रीतरुणप्रभाचार्याः; पं०लब्धि-

निधानगणीनामभिपेक्षपदं प्रदत्तम्-नाम श्रीलब्धिनिधानोपाध्यायाः; क्षुल्लक-क्षुल्लिकाद्वयं च बभूव, तन्नामानि जयप्रियमुनि-पुण्यप्रियमुनिक्षुल्लकौ जयश्री-धर्मश्रीक्षुल्लिके । दशभिः श्राविकाभिर्मालाग्रहणं कृतम् । अनेकश्रावक-श्राविकाभिः परिग्रहपरिमाण-सामायिकारोप-सम्यक्त्वरोपार्थं नन्दारोहश्च । सौवभुजापरिघसमुपाजितविततनिर्निदानदानोल्लसितदन्तिदन्तवन्मुक्तोदक्षीरोदक्षीरडिण्डी.. इहासकाशसंकाशयशःकुसुमसमुच्चयसमन्वितसकलदिग्देवताचक्रवालेन
... .. वभूवे ।

११४. ततश्च चतुर्मासी श्रीदेवराजपुरे श्रीजैनशासनसंस्थानां परमनिदानेऽपूर्वापरिशीलितश्रीस्याद्वादरत्नाकरमहा-
तर्करत्नाकरश्रीतरुणप्रभाचार्य-श्रीलब्धिनिधानमहोपाध्यायानां सूक्ष्मश्रेष्ठपीविवरगोचरं कुर्वाणाः, स्वप्रान्त्यसमयमवलोक्य स्वर्ग-विरचेव (?) वर्णिनीपाणिपीडनविधौ शुद्धक्षेत्रमवधार्य ते तस्थुः । ततो माघशुक्ल... गाढज्वरश्चासादिरोगा-
चाधिते स्थनिर्वाणसमयं ज्ञात्वा श्रीतरुणप्रभाचार्य-श्रीलब्धिनिधानमहामहोपाध्यायानां श्रीमुखेन स्वकीयपट्टयोग्यप-
ञ्चदशवर्षप्रमाणस्वशिष्यरत्नप्रधानसांलक्ष्मीधरपुत्ररत्नसाधुराजआम्बा-साध्वीनीकीकानन्दन-युगप्रधानकमलालीलाव-
तीकेलिलीलालासनश्रीमेरुमहीधरमण्डनश्रीनन्दनाभिधानप्रधानकाननसमानं पद्ममूर्तिक्षुल्लकं स्वकीयपदसंस्थापनविषयां
शिक्षां सर्वां दत्त्वा, सं० १३८९ फाल्गुनकृष्णपञ्चम्या पाश्चात्यग्रहरे श्रीचतुर्विधसंघेन सह दत्तमिथ्यादुष्कृतदानाः स्वमु-
खोच्चारिताशनाः नानाराधनामृतपानाः पञ्चपरमेष्ठिश्रेष्ठध्यानसन्धानपञ्चसौगन्धिकताम्यूलस्वादनसुरभितानना रात्रि-
हरद्वयोद्देशे स्वर्गकमलापाणिपीडनविधिं विदधुः ।

ततः प्रातः समये साम्प्रतिकविषमकालकालरात्रन्यकारसमाचारचतुरभास्करप्रकारश्रीमद्विधिसंघमहाधारश्रीमज्जि-
नकुशलसूरियुगप्रवरास्तमनेन विधुरितान्तःकरणेनापि श्रीसिन्धुमण्डलनानास्थानवास्तव्यसुश्रावकसमुदायप्रवरेण श्रीदेव-
गुरुकार्यकरणप्रशुणेन पञ्चसप्ततिमण्डपिकामण्डितसमुद्दण्डविडम्बिताखण्डमण्डलविमाननिर्याणविमानविधानपू-
र्वकं निर्याणमहामहोत्सवश्चक्रे । शरीरसंस्कारश्च सारघनसारागुरुकस्तुरिकाश्रीमलयाचलसारचन्दनप्रमुखसुगन्धिद्रव्यै-
रेव विरचयाञ्चक्रे । ततश्च संस्कारभूम्यां माधुराजरीहडपूर्णचन्द्रकुलप्रदीप-साधुराजहरिपालसुश्रावकवरेण सत्पुत्र-
सांज्ञाञ्क्षण-सांयशोयवलप्रमुखसर्वपरिवारपरिवृतेन समस्तशस्तदर्शनजनजातनेत्रपत्रसुधाधारापारणाकारणाप्रवीण-
रूपं श्रीभरताधिपविनिर्मितं श्रीमदष्टापदशिखरिशिखरशेखरायमानश्रीदक्ष्वाकुकुलवंशीयमुनिमतल्लिकावितानसंस्कार-
स्थानप्रधानस्तूपस्वरूपमतुच्छल्लेच्छकुलजनव्याकुलश्रीसिन्धुमण्डलमध्यनिवासिश्रावकलोकमनोऽवष्टम्भनादानान्तरीपं
श्रीस्तूपं कारयामास ।

११५. ततश्च सं० १३९० वर्षे ज्येष्ठशुक्लपक्षां सोमवारे मिथुनलग्ने श्रीदेवराजपुरे श्रीयुगादिदेवविधिचैत्ये श्री-
तरुणप्रभाचार्यैः श्रीजयधर्ममहोपाध्याय-श्रीलब्धिनिधानमहोपाध्यायप्रमुखत्रिंशत्संख्याकमुनि . मालानेकसाध्वी-
नानाजनपदनगरग्रामवास्तव्यासंख्यस्वपक्ष-परपक्षसुश्रावक-ब्राह्मण-ब्रह्मक्षत्रिय-राजपुत्र-तुरुष्कनाथाद्यनेकमहत्ससंख्य-
लोकमहामेलापकेन विधीयमानास्वमारिघोषणासु, क्रियमाणासु नानाविधासु प्रोत्सर्पणासु, वितत्यमानेषु बहुविधेष्व-
वारितसत्रेषु, स्थाने स्थाने दीयमानेषु तालारासकेषु, गीयमानेष्वविधवसुधवनारीभिर्धवलमङ्गलेषु, संजायमानेषु सम-
ग्रजननयनप्रमोदनृत्याभिपेक्षेषु प्रेक्षणीयेषु, पुष्करावर्तमेघवदखण्डधनधान्यवस्त्रस्वर्णसुवर्णतुरङ्गमादिनानाविधमहादा-
नधाराभिर्वर्षत्सु श्रावककदम्बकेषु, निजभुजाजितामेयस्यापतेयवीजवपनक्षेत्रभूमिकासु क्रियमाणासु श्रीचतुर्विधसंघ-
पूजासु, श्रीजिनकुशलसूरीणां शिक्षानुसारेण पद्ममूर्तिक्षुल्लकस्य श्रीजिनकुशलसूरीन्द्रपट्टसिंहासने संस्थापना विदधे ।
श्रीपूज्यादेशानुसारेण श्रीजिनपद्मसूरय इति नाम कृतम् । श्रीजिनपद्मसूरीणां पट्टाभिपेक्षमहोत्सवश्च रीहडकुलप्रदीप-
साधुधनदेवपुत्ररत्न-साधुहेमलाङ्गज-साधुपूर्णचन्द्रपुत्ररत्नेन श्रीजिनशासनप्रभावनाकरणप्रवीणेन श्रीशत्रुञ्जयोजयन्ता-
दिमहातीर्थयात्राकरणश्रीजिनचन्द्रसूरि-श्रीजिनकुशलसूरियुगप्रवरागमश्रीसिन्धुदेशविहारकारापण-श्रीआचार्यपद-श्रीड-

पाध्यायसंस्थापनास्वपुत्रिकादीक्षादापनप्रमुखदन्तिदन्तावदातावदातसंजातगुणशःकुसुमश्रेणीसौरभमरसुगमितसर्व-
दिवकुटुम्बकेन साधुराजहरिपालसुश्रावकेण पितृव्यसाधुऋदुक-भ्रातृमाधुकुलधर-मत्पुत्रसाधुआञ्जण-मा० यशोधवल-
प्रमुखसकलपरिवारपरिकलितेन सर्वेषु देशेषु कुङ्कुमपत्रिकाश्रेणपूर्वं चतुर्दिक्षु सर्वस्थानश्रीविधिसंवात् समामन्त्र्य, मास-
कादारभ्य प्रतिदिनं श्रीमाधर्मिकवात्सल्यादिनानाप्रभावनासंघपूजादिमहामहोत्सवेषु स्वभुजोपाजितानेकमहत्संख्य-
रूप्यटङ्ककव्ययेन याचकजनमनःमन्तोपपोषपूर्वकं कारितः।

तस्मिन् महोत्सवे साधुआम्बा-सा०झाझा-सा०मम्मी-सा०चाहड-सा०धुस्सुर-श्रे०मोहण-मा०नागदेव-सा०गोमल-
-सा०कर्मसिंह-सा०खेतसिंह-सा०बोहिथप्रमुखनानास्थानवास्तव्यमहामहद्विकसुश्रावकैश्च स्वकीयं स्वापतेयं सफली-
चक्रे। तस्मिन्नेव महोत्सवे जयचन्द्र-शुभचन्द्र-हर्षचन्द्रमुनीनां महाश्री-कनकश्रीक्षुल्लिकायाश्च श्रीजिनपद्मसूरिभिर्दोक्षा
प्रददे। पं०अमृतचन्द्रगणेशचर्चनाचार्यपदं प्रदत्तम्। अनेकश्राविकाभिर्माला गृहीता। अनेकश्रावक-श्राविकाभिः श्रीस-
म्यत्त्वारोप-श्रीमामायिकारोप-परिग्रहपरिमाणानि गृहीतानि। तदनन्तर ज्येष्ठशुक्लनम्या साधुगजहरिपालकारित-
श्रीयुगादिदेवप्रमुखार्हद्विम्बानां स्तूपयोग्य-श्रीजैसलमेरुयोग्य-श्रीक्यासपुरयोग्य-श्रीजिनकुशलसूरीणां मूर्तित्रयस्य
प्रतिष्ठापनमहोत्सवः पदस्थापनामहोत्सववत् सविस्तरतरः कृतः। तस्मिन्नेव च दिने महता विस्तरेण श्रीचतुर्विधसंघम-
हामेलापकेन श्रीजिनकुशलसूरीणां मूर्तिः स्तूपे संस्थापिता। तदनन्तर पट्टाभिषेकमहोत्सवोपरि समागतश्रीजैसलमेर-
वीयश्रीविधिसमुदायगाढतराभ्यर्थनया श्रीउपाध्याययुगलप्रमुखसाधुद्वादशपरिवारपरिवृताः श्रीपूज्याः श्रीजैमलमेरवी-
यश्रीविधिसमुदायकारितस्वपक्ष-परपक्षात्तुच्छम्लेच्छानन्दकारिगविस्तरतरप्रवेशकमहामहोत्सवपूर्वकं श्रीपार्श्वनाथदेवा-
धिदेवं नमस्कृतवन्तः। प्रथमा चतुर्मासी च तत्र कृता।

११६. तदनन्तरम्, सं० १३९१ वर्षे पौषवदिदशम्या मालारोपादिमहोत्सवं सविस्तरतर विधाय, लक्ष्मीमाला-
गणिन्याः प्रवर्तिनीपदं दत्त्वा, श्रीपूज्या वाग्भटमेरुपरि विहृताः। तत्र च सा०प्रतापसिंह-सा०सातसिंहप्रमुखश्रीसमु-
दायेन श्रीचाहमानकुलप्रदीपगणकश्रीशिरप्रमुखश्रीराजलोकनगरलोकसंमुखानयनपूर्वकं प्रवेशकमहोत्सव विधाय
श्रीयुगादिदेवमहातीर्थ नमस्कारिताः। तत्र च दिनदशकं श्रीसमुदायस्य समाधानं समुत्पाद्य, श्रीपूज्याः श्रीसत्यपुरो-
परि विहृताः। श्रीसत्यपुरे च राजमान्यसर्वसंघकार्यनिर्वाहणसमर्थसाधुनिम्वाप्रमुखश्रीसमुदायेन राणकश्रीहरिपालदे-
वप्रमुखश्रीराजलोक-नगरलोकसंमुखानयनपूर्वकं प्रवेशकमहामहोत्सवः प्रचक्रे। श्रीमहावीरदेवं च श्रीपूज्या नमस्कृ-
तवन्तः। तत्र च माघशुक्लपष्ठ्या श्रीसमुदायकारितं सकलजनचेतश्चमत्कारकारकं व्रतग्रहणमालारोपादिमहोत्सवं
चक्रे। श्रीपूज्यैस्तस्मिन् महोत्सवे नयमागर-अभयसागरक्षुल्लकयोर्दोक्षा प्रदत्ता। अनेकश्राविकाभिर्माला प्रगृहीता।
श्रीसम्यत्त्वारोपश्च कृतः। तत्र च किञ्चिद्नूनं मासमेकं श्रीसमुदायस्य समाधानमुत्पाद्य, पश्चात् श्रीआदित्यपाटके
संघपुरुषसा०वीरदेवादिसर्वसमुदायकारितसविस्तरतरप्रवेशकमहामहोत्सवेन श्रीशान्तिनाथमहातीर्थ नमश्चक्रे। ततो
माघशुक्लपूर्णिमायां सा०जाह्णकुलावतंससा०तेजपालप्रमुखश्रीसमुदायकारितः सविस्तरतरः प्रतिष्ठामहामहोत्सवो विर-
चयाञ्चक्रे। तस्मिन् महोत्सवे श्रीयुगादिदेवप्रमुखजिनविम्बपञ्चशत्याः श्रीपूज्यैः प्रतिष्ठा विदधे। ततः फाल्गुनाद्यपष्टी-
दिने मालारोपण-श्रीसम्यत्त्वारोपादिमहोत्सवो विरचयामासे।

ततः सं० १३९२ वर्षे मार्गशीर्षवदिपष्टीदिने क्षुल्लकयोरुत्थापनाश्राविकामालाग्रहणादिमहोत्सवश्चक्रे।

११७. ततः सं० १३९३ वर्षे कार्तिकमासे श्रीपूज्यैर्लघुवयोभिरप्यवश्यकर्तव्यतया साधुतेजपालकारितसविस्तर-
तरधनमारनन्दिपूर्वकं प्रथमोपधानतपो व्यूढम्। ततः श्रीश्रीमालकुलावतंससा०सोमदेवसुश्रावकस्य श्रीजीरापल्लीसमल-
ङ्काश्रीपार्श्वनाथजिननिनसाविहितगाढतराभिग्रहस्य विज्ञप्तिरूपा फाल्गुनाद्यदशम्यां श्रीपत्तनात् प्रस्थाय, नारउद्रस्थाने

मं० गेहाकेन कारितमहाप्रवेशका दिनद्वयमवस्थाय श्रीआशोटास्थाने श्रीपूज्याः समाययुः । तत्र च साधुश्यामलकुलो-
त्तंसेन श्रीशत्रुञ्जयादिमहातीर्थयात्रनिर्माणविश्वविख्यातनानावदातेन सङ्घपुरुषसाधुवीरदेवसुश्रावकेण श्रीविधिसमुदा-
यसहितेन राज० श्रीसं(रु)द्रनन्दनराज० गोधा-सामन्तसिहादिसकलराजलोकनागरिकसम्मुखानयनपूर्वकं श्रीभीमपल्ली-
कारितयुगप्रवरागमश्रीजिनकुशलसूरिप्रवेशकमहोत्सववत् श्रीपूज्यानां सविस्तरतरः प्रवेशकमहोत्सवश्चके । ततश्च साधु-
मोखदेवकारितविहारक्रमोपक्रमा विषमकालेऽप्यस्मिन् चौरचरटप्रचारप्रचुरेऽपि मार्गे नगरमार्ग इव निःशङ्काः श्रीपूज्या
वृजद्रीस्थाने पादावधारयाञ्चक्रुः । तत्र च साधुछजलविपुलकुलगगनतलसमलङ्करणसहस्रकिरणकल्पेन सा०मोखदेव-
सुश्रावकेण सर्वश्रीविधिसमुदायसहितेन चाहमानवंशमानससरोराजहंससमानस्ववाचाप्रदाननिर्वाहणप्रधानराज० श्रीउ-
दयसिंहप्रमुखराजलोकनागरिकलोकसम्मुखानयनेन महाप्रभावनापुरःसरप्रवेशकमहामहोत्सवश्चके ।

११८. ततस्तत्रैव वर्षे राज० श्रीउदयसिंहमहाप्रसादमासाद्य साधुराजमोखदेवेन साधुराजसिंहतनय-सा०पूर्णसिंह-
सा०धनसिहादिसकलस्वकीयकुटुम्बमहितेन श्रीअर्जुदाचलादितीर्थयात्रां कर्तुं श्रीपूज्या विज्ञपयामासिरे । श्रीपूज्यैश्च
ज्ञानध्यानविधानसमनुकृतमर्वस्वपूर्वजयुगप्रधानपरम्परावदातैर्निर्विघ्नमिति परिभाव्य श्रीतीर्थयात्रामहत्प्रभावनाङ्गं श्री-
सम्यक्त्वनिर्मलतानिदानं सुश्रावकाणां कर्तव्येवेति तद्विधाने समादेशः प्रादायि । ततश्च श्रीसपादलक्ष्मीय-श्रीश्रीमालीय-
सा०बीजा-सा०देपाल-सा०जिनदेव-सा०साङ्गाप्रमुखस्वपक्ष-परपक्षश्रावकसङ्घकुटुम्बपत्रिकाप्रदानेन, मार्गे च सा०मूल-
राज-सा०पद्मसिंहाभ्यां सर्वसङ्घस्य शुद्धौ क्रियमाणायां समाकार्य, चैत्रशुक्लपष्ठीदिने आदित्यवारे श्रीपूज्यानां पार्श्वत्
श्रीतीर्थयात्रायोग्यनूतनकारितश्रीदेवालये श्रीशान्तिनाथविम्बस्य संस्थापनावासक्षेपः साधुमोखदेवेन कारयामासे । ततो-
ऽष्टाहिकामहोत्सवान् महाप्रभावनया विधाय चैत्रशुक्लपूर्णिमायां श्रीवृजडीवास्तव्य-सा०काला-सा०कीरतसिंह-सा०
होता-सा०भोजाप्रमुखश्रीविधिसंघ-मं०ऊदाप्रमुखान्यश्रावकसंघमेलापकेन श्रीदेवालयप्रचलनमुहूर्ते जज्ञे । श्रीपूज्या
अपि श्रीलम्बिनिधानमहोपाध्याय-वा०अमृतचन्द्रगणिप्रमुखमुनिमतल्लिकापञ्चदश-श्रीजयद्रिमहत्तराप्रमुखसाध्यष्ट-
कपरिवृताः श्रीमद्वेन सह श्रीतीर्थयात्राया प्रचेलुः ।

११९. ततः श्रीवृजद्रीसङ्घः श्रीमपादलक्ष्मीयसङ्घेन सह मिलित्वा श्रीनाणातीर्थे समाययौ । तत्र च सा०सुराप्रमुख-
श्रावकवृन्दस्त्रीकृतश्रीइन्द्रपदादिनिर्माणेन महतीं प्रभावनां विधाय, श्रीमोखदेवप्रमुखश्रीसङ्घः श्रीमहावीरमहाप्रासादे
रूप्यटङ्कशत २ द्रव्यं सफलीचकार । ततः श्रीपूज्याः शुभशकुनैः प्रोत्साह्यमानाः समस्तश्रीविधिसङ्घेनाहमहमिकया
वरिवस्यमानाः श्रीअर्जुदाचलालङ्कारसकललोकमनोपहारविज्ञानवितानसारश्रीविमलविहार-श्रील्लुण्णिगविहार श्रीतेजसिंह-
विहारमूलालङ्कारश्रीनाभेय-श्रीनेमीश्वरप्रमुखश्रीतीर्थरुवार भावसार नमश्चक्रुः । तत्र च सा०मोखदेवप्रमुखश्रीविधिसङ्घेन
श्रीशक्रपदामात्यपदादिपदनिर्माणमहाध्वजारोपणावारितसत्रादिमहामहोत्सवपरम्परा विरचयता रूप्यटङ्कशत ५ प्रमाणं
द्रविणं सफलीचक्रे । ततः श्रीप्रह्लादनपुरस्तूपालङ्कारश्रीमज्जिनपतिसूरियुगप्रधानमूर्ति मुद्रस्थलाग्रामे श्रीपूज्याः सकलस-
ङ्घसमन्विताः प्रणमुः । ततः श्रीजीगपल्ल्यां जाग्रत्प्रभावकमलासनाथश्रीपार्श्वनाथ श्रीपूज्याः श्रीसङ्घसमन्विताः प्रणमन्ति
स्म । तत्र च श्रीमद्वेन श्रीशक्रपदादिमहोत्सवान् विधाय रूप्यटङ्कशत १५० कृतार्थीकृतम् । ततः स्थानात् प्रस्थाय श्रीसङ्घः
श्रीचन्द्रावल्यां सकलसङ्घपादावधारणं विदधे । तत्र च श्रीसङ्घस्य साधुज्ञाञ्जण-मं०कूपाप्रमुखनागरिकसुश्रावकलोकेन
श्रीसाधर्मिकवात्सल्यश्रीमद्वपूजादिविधानेन बहुमानप्रदानं प्रचक्रे । श्रीसङ्घेन च तत्रापीन्द्रपदादिविधानेन श्रियुगादि-
देवप्रासादे रूप्यटङ्कशत २ कृतार्थयामासे । ततोऽपि प्रस्थाय श्रीआरासने श्रीनेमीश्वरप्रमुखपञ्चतीर्थी श्रीपूज्याः श्रीसङ्घेन
सह नमन्ति स्म । तत्रापि श्रीसङ्घेन पूर्ववच्छक्रपदादिनिर्माणेन रूप्यटङ्कशत १५० सफलं निर्ममे । ततश्च श्रीतारङ्गके
श्रीकुमारपालभूपालकीर्तनं श्रीअजितस्वामिनं श्रीसङ्घः प्रणनाम । तत्र च विशेषतरं श्रीसङ्घेन श्रीशक्रपदादिनिर्माणेन
रूप्यटङ्कशते २ सफले विदधाते । ततो व्याघ्रुष्य श्रीसङ्घः श्रीत्रिशूङ्गमके समागमत् । तत्र च मं०साङ्गणपुत्ररत्न-मं०-

मण्डलिक-मं० वयरसिंह-सा० नेमा-सा० कुमंगपाल-सा० महीपालप्रमुखत्रिशूद्रमकमद्वेन महाराजश्रीमहीपालाङ्गज-म-
हाराजश्रीरामदेवविजयनं कृत्वा, तदीयनिरोपमामाद्य निःस्वानेषु वाद्यमानेषु सविस्तरतः श्रीमद्वस्य नगरप्रवेशक्रम-
हामहोत्सवश्चक्र । श्रीपूज्यैश्च सर्वचतुर्विधसङ्घसमन्वितैः सविस्तरा सर्वप्रासादेषु चैत्यप्रपाटी विदधे । श्रीसङ्घश्च श्रीश-
क्रपदादिनिर्माणेन रूप्यटङ्कशत १५० श्रीपार्श्वनाथप्रासादे कृतार्थचकार ।

१२०. ततः प्रतिदिक्प्रसर्पप्रतिनिनादश्रीपूज्यनिष्प्रतिमप्रातिभवंमवादिगुणगणसंभवयशोप्रादसमाकर्णनेन संजा-
तकौतुकसमाजः श्रीरामदेवमहाराजः सा० मोखदेव-मं० मण्डलिक्राग्रे प्रतिपादयामास-‘युष्मद्गुरुणां लघुमयसामपि महान्
प्रज्ञाप्रकर्षः श्रूयते । अतस्तदवलोकनार्थमहं तत्रागमिष्यामि; अथवा तान् मम पार्श्वे समानयत’ । ततः सा० मोखदेव-
मं० मण्डलिकाभ्यां श्रीपूज्या महताऽऽग्रहेण विजयन्ते स्म । ततस्तदाग्रहाच्छ्रीपूज्याः श्रीलब्धिनिधानमहोपाध्यायादि-
साधुपरिवृताः श्रीरामदेवमहाराजसभायां पादा अवधारितवन्तः । श्रीरामदेवमहाराजः श्रीपूज्यान् समागच्छतोऽवलोक्य
स्वकीयामनात् समुत्थाय श्रीपूज्यपादान् ननाम । श्रीपूज्योपवेशनार्थं चतुष्पिकां मोचयामास च । श्रीपूज्यैश्चाशी-
र्वादः प्रादायि । तत्र चोपविष्टेन श्रीमारङ्गदेवमहाराजव्यासेन खोपजं काव्यं व्याख्यायि । तत्काव्ये च श्रीलब्धिनि-
धमहोपाध्यायैः क्रियापदे कूटं निरकास्पत । ततः श्रीरामश्चित्ते चमत्कृतः । पुनः पुनः सभायां वभाण-‘अहो !
अमीषामुपाध्यायानां जाग्रत्समग्रशास्त्ररहस्यानां महाभटवद्वाक्पटुता, येनास्माकमपि सभाया व्यासवचने कूटं नि-
ष्कासितम्’ । ततः सर्वाऽपि राजर्षयः मस्तकधूनेन ताण्डवं नाटयन्ती श्रीपूज्यराजश्रीमदुपाध्यायमिश्रगुणवर्णनपरा
जज्ञे । ततः श्रीपूज्यैः श्रीराममहाराजवर्णनं तात्कालिकार्याया विदधे । तथा हि-

विहितं सुवर्णमारङ्गलोभिनाऽपि त्वयाऽद्भुतं राम ! ।

यत्ते लङ्कापुरूपेण ननु ददे श्रीर्वरा सीता ॥

[९३]

ततः सर्वाऽपि सभा चमत्कृता । ततः श्रीरामेण श्रीमिद्वसेनप्रमुखाचार्यान् समाकार्य, तत्प्रत्यक्षं श्रीपूज्यपार्श्वान्
कायस्थकथितं विकटाक्षरं काव्यमलेख्यत । तत्र श्रीपूज्यैर्नूतनदृष्टराजमभायामपि धाट्यशालिभिर्वारमेकं वाचयि-
त्त्वोत्पुंस्य च मुखे नाममालामनवच्छिन्नवाण्या गुणयत् सर्वकं समलिख्यत । लोकश्च सर्वाऽपि श्रीपूज्याना संमुखो
वभूव । ततः पुनरप्येकस्यैकस्य श्लोकस्य प्रत्येकमेकमेकमक्षरमाचार्य-व्यास कायस्थपार्श्वान्निष्ठैरुत्पु-
सितम् । एवं द्वितीयवारं तृतीयवारमित्यादि यावत् श्लोकत्रयं सम्पूर्णमजनिष्ट । ततः श्रीपूज्यनिष्प्रतिमप्रज्ञापोषविशे-
षशालिभिः सम्पूर्णश्लोकत्रयं पट्टकेऽलेखि । तेन च सुकर्मणा विश्वत्रयेऽपि स्वकीयश्लोकराजहंसः खेलनार्थमप्रापि ।
ततः सर्वाऽपि राजसभा-‘अद्यापि विषमकलिकालविलुप्तसकलकलास्त्रपि लोकेषु श्रीजैनशासने विलोक्यन्तेऽतिशा-
यिकलाकलापकलिताः श्रीस्वरिवराः’-इति श्रीपूज्यगुणगणवर्णनपरा जज्ञे । श्रीपूज्याश्च सराजराजसभाचेतश्चमत्कारं
समुत्पाद्य श्रीसङ्घे पादावधारयाञ्चक्रुः ।

१२१. ततश्चन्द्रावत्यादिमार्गेण श्रीचतुर्विधसङ्घेन वरिवस्यमानाः श्रीपूज्या वृजडीस्थाने पादावधारयामासुः ।
तत्र च निर्व्यूढश्रीसङ्घप्राग्भारेण निर्निदानस्वर्णरूप्यवस्त्राश्चप्रमुखवस्तुवितानमहादानप्रदानपवित्रीकृतामेयस्वकीयस्वाप-
तेयसारेण सङ्घपुरुषसाधुमोखदेवसुश्रावकवरेण श्रीउदयसिंहमहाराजप्रमुखराजलोकनागरिकलोकसंमुखागमनेन
वाद्यमानेषु सर्वेष्वपि वाद्येषु श्रीसङ्घसहितश्रीदेवालयस्य प्रवेशक्रमहामहोत्सवो विरचयामासे । श्रीपूज्याश्च सपरिवारा-
स्तत्र चतुर्मासी चक्रुः ॥

॥ समासिमगमदत्रेयं गुर्वावली ॥

वृद्धाचार्यप्रबन्धावलिः ।

१.—श्रीवर्द्धमानसूरिप्रबन्धः ।

*

अथ वृद्धाचार्याणां प्रबन्धाः संक्षेपेण कथ्यन्ते—

१. अहन्नया कयाई सिरिवद्धमाणसूरिआयरिया अरन्नचारिगच्छनायगा सिरिउजोयणसूरिपट्टधारिणो गाभाणु-
गामं दृड्जमाणा अप्पडिबंघेण विहारेण विहरमाणा अब्बुयगिरितलहट्टीए कासदहगामे ममागया । तयणंतरे विमल-
दंडनायगो पोग्वाडवंसमंडणो देसभागं उग्गाहेमाणो सोवि तत्थेव आगओ । अब्बुयगिरिसिहरं चडिओ । सच्चओ
पच्चयं पासित्ता पमुइओ चित्ते चित्तेइ—‘अत्थ जिणपासायं करेमि’ । ताव अचलेसरदुग्गवासिणो जोगी-जंगम-तावस-
सन्नासि-माहणप्पमुहा दुड्डा मिच्छत्तिणो मिलिऊण विमलसाहुं दंडनायगं समीवं आदत्ता । एवं वयासी—‘भो विमल !
तुम्हाणं इत्थं तित्थं नत्थि । अम्हाणं तित्थं कुलपरंपरायातं वट्टइ । अओ इहेव तव जिणपासायं काउं न देमि’ । तो
विमलो विलक्खो जाओ । अब्बुयगिरितलहट्टीए कासदहगामे समागओ । जत्थ वद्धमाणसूरी समोसद्धो तत्थेव । गुरुं
विहिणा वंदिऊण एवं वयासी—‘भगवन् ! इहेव पच्चए अम्हाणं तित्थं जिणपडिमारूवं वट्टइ त्ति नो वा ?’ । तओ गुरुणा
भणियं—‘वच्छ ! देवयाआगहणेण सच्चं जाणिज्जइ । छउमत्था अन्नहा कहं जाणंति’ । तओ तेण विमलेण पत्थणा कया ।
किं बहुणा वद्धमाणसूरीहिं छम्मासीतवं कयं । तओ धरणिदो आगओ । गुरुणा कहियं—‘भो धरणिदा ! सूरिमंतअधि-
ट्टायगा चउसट्ठि देवया संति । ताण मज्जे एगोमि नागओ, न य किंचि कहियं, कि कारणं ?’—धरणिं देणुत्तं—‘भगवन् !
तुम्हाणं सूरिमंतस्स अक्खर वीसरियं । असुद्धभावाओ देवया नागच्छंति । अहं तवचलेण आगओ’ । गुरुणा उच्चं—
‘भो महाभाग ! पुच्चं सूरिमंतं सुद्धं करेहि । पच्छा अन्नं कज्ज कहिस्सामि’ त्ति । धरणिं देणुत्तं—‘भगवन् ! मम सत्ती नत्थि
सूरिमंतक्खरस्स सुद्धासुद्धं काउं तित्थंकरं विणा’ । तओ सूरिणा सूरिमंतस्स गोलओ धरणिंदस्स समप्पिओ । तेण
महाविदेहखित्ते सीमंघरसामिपासे नीओ । तित्थंकरेण सूरिमंतो सुद्धो कओ । तओ धरणिंदेण सूरिमंतस्स गोलओ
सूरीण समप्पिओ । तओ वारत्तयसूरिमंतसमरणेण सच्चे अहिट्टायगा देवा पच्चक्खीभूया । तओ गुरुणा पुट्ठा—‘विमल-
दंडनायगो अम्हाणं पुच्छइ—अब्बुयगिरिसिहरे जिणपडिमारूवं तित्थं अच्छइ णवा’ । तओ तेहि भणियं—‘अब्बुयादे-
वीपासायवामभागे अदब्बुआदिनाहस्स पडिमा वट्टइ । अखंडक्खयसत्थियस्स उवरि चउसरपुप्फमाला जत्थ दीसइ,
तत्थ खणियच्चं’ । इय देवयावयणं सुत्ता गुरुणा विमलसाहुस्स पुरओ कहियं । तेण तहेव कयं । पडिमा निग्गया ।
विमलेण सच्चं पासंडिणो आहूया । दिट्ठा जिणपडिमा । सामवयणा जाया । तओ पासायं काउमारद्धं विमलेण ।
तओ पासंडेहिं भणियं—‘अम्हाणं भूमिं पूरिऊण दच्चं देहि’ । तओ विमलेण भूमिं दच्चेहिं पूरिऊण दच्चं दिन्नं । तओ
पासायं । वद्धमाणसूरीहिं तित्थं प[य]डियं न्हवणपूयाइयं सच्चं कयं । तओ गयकालेण मिच्छत्तिणो तस्साधीणा
जाया । तओ वावन्नजिणालओ सोवण्णकलसदडधयसहिओ पासाओ निम्मविओ विमलेण । अट्टारसकोडी तेवचलक्ख-
संखो दवो लग्गो । अज्जवि अखंडो पासाओ दीसइ ॥ इय वद्धमाणसूरिप्पबंधो समत्तो ॥

२.-जिनेश्वरसूरिप्रवन्धः ।

२. अन्नया अवसरे सिरिवद्धमाणसूरिणो महीमंडले विहरमाणा सीधपुरनयरे संपत्ता । जत्थ सरस्मई नई मया वहइ । तत्थ वहवे माहणा न्हायंति । तेसिं मज्जे पुम्खरणागोत्तीओ माहणो सयलविजापागो जग्गाभिहाणो न्हाणं काऊण वाहिरभूमीए गयाणं सूरिणं संम्मुहं मिलिओ । जिणमयं निदिउं लग्गो-एए सेयंवरा सुद्धा, वेदवाहिरा अपविता । तओ गुरुणा उक्तं-‘भो जग्गानाममाहणा किं वाहिरन्हाणेण । तुह सरीसुद्धी नत्थि, जेण तुमं मत्थए मडयं वहसिं’ । तओ विवाओ जाओ-‘जह मम सिरो मडओ तओहं तप सीसो भवामि, अन्नहा मम मीसो तुमं’ । गुरुणा भणियं-‘एवं होउ त्ति’ । तओ कुट्टेण तेण सिरवेडणवत्थो दूरी कओ । पडिओ मडयमच्छो । पणो हारिओ तओ । गुरुममीवे सीसो जाओ । तओ दिक्खं सिक्खं गहिऊण सिद्धंतविऊ जाओ । गुरुणा जुग्गं जाणिऊण नियपट्टे ठविओ । जिणेसरसूरी इह नामं कयं । पच्छा वद्धमाणसूरी अणसणं काऊण देवलोमं पत्तो । तओ जिणेसरसूरी गच्छनायगो विहरमाणो वसुहं अण-हिल्लपुरपट्टणे गओ । तत्थ चुलमीगच्छवासिणो भट्टारगा दवल्लिगिणो मटवट्टणो चेइयवामिणो पासइ । पासिचा जिणमासणुन्नइकए मिरिदुल्लहगयसभाए वायं कयं । दससय चउवीसे(?) वच्छरे ते आयरिया मच्छरिणो हारिया । जिणेसरसूरिणा जियं । रत्ता तुट्टेण खरतर इह विरुदं दिन्नं । तओ परं खरतरगच्छो जाओ ॥ इति संक्षेपेण जिणेसर-सूरिप्रवन्धः ॥२॥

३.-श्रीअभयदेवसूरिप्रवन्धः ।

३. अह जिणेसरसूरिपट्टधारी छव्विगयपरिहारी जिणचंदसूरी जाओ । तप्पट्टे मिरिअभयदेवसूरिणो आयरिया गुज्जरभूमिं विहरमाणा खंभाइतिनगरे आगया । दुक्कम्मवसेण तेसिं मरीरे कुट्टो जाओ । सासणदेवया आगंतूण सुत्तस्स कुक्कडीओ छोडणत्थं गुरुणं हत्थे समप्पिया । ते आयरिया छोडिउं असमत्था भणंति-‘वयं गलियकुट्टधारिणो सुत्तता-रच्छोडेउं नत्थि सत्ती’ । मासणदेवया भणियं-‘भो आयरिया ! तुमं नवंगसुत्तविच्चिकारी भविस्समि । तित्थं पभाव-यिस्ससीह तए चित्ता कावि न कायव्वा । पर खंभाइतिनगरवाहिरिया सेडी नाम नई अत्थि । खग्गलासस्म अहे पासनाहस्स पडिमा वट्टइ । तत्थ गंतूण तस्म थुडं कुरु’ । तओ अभयदेवसूरिआयरिया देवयावयणं सुणिऊण वाहिणिं आरुहिऊणं संघसहिया तत्थ गया । “जयतिहुयण वरकप्परुक्ख” इच्चाइ वत्तीसवित्तजुत्तं नमोक्कारं कयं । पासनाहप-डिमा पयडीभूया । संवेहिं विहिणा न्हवणपूयाविही कया । तप्पभावाओ अभयदेवस्स कुट्टं गयं । सुवणवन्नो सरीरो जाओ । तओ ‘जयतिहुयण’स्म दो वित्तं भंडारियं । संपइ तीसं वित्तं वट्टइ । सब्बे पढंति । अहुणा खरयरगच्छे ‘जय-तिहुयण’ नमोक्कारं विणा पडिकमणं न लब्भइ । इह गच्छममायारी गुरुसंपदाओ ॥ इति श्रीअभयदेवसूरिप्रवन्धः ॥३॥

४.-श्रीजिनवल्लभसूरिप्रवन्धः ।

४. अह अभयदेवसूरिपट्टे जिणवल्लहसूरी जाओ । तप्पवंधो लिहिजइ संखेवेण । मालउदेसे उज्जेणीनयरीए क-च्चोलायरिओ चेइयवासी परिवसइ । तस्म सीसो [जिण]वल्लहो नाम । सो संमाराओ विरत्तचित्तो संवेगपरो । किं कुणइ कुसंगे पडिओ । अह अन्नया, कच्चोलायरियस्स सिद्धंतस्स भंडारो अत्थि, इक्कारसंगाइसुत्तस्म पुत्थयाणि संति, परं सो आयरिओ जिणवल्लहस्स सिद्धंतं न पाढइ न य दंसेइ । जओ मयं सिढिलो । अन्नया एगंतेण जिणवल्लहेण पुत्थओ छोडिओ । एगा गाहा निग्गया-

असणे देवदन्वस्स, परत्थीगमणे तहा । सत्तमं नरयं जंति, सत्तवाराओ गोयमा ॥१॥

इह गाहाअत्थं चित्तिऊण संसाराओ विरत्तो नीसरिऊण अणहिल्लपुरपट्टणे गओ । तत्थ चुलसी पोसहसाला, चुलसी-गच्छवासिणो भट्टारगा वसंति । जिणवल्लहो जत्थ जत्थ पोसहसालाए गच्छइ, पुच्छइ, पिच्छइ, कत्थवि चित्तरई न

जायइ । पच्छा अभयदेवसूरिपोसहसालाए गओ । दिट्ठो-सुविहियचूडामणिनिग्गंथो आयरिओ । तस्स सयासे दिक्खा गहिया । कमेण जोगवाहाविऊण गीयत्थो कओ । सच्चसंघअवभत्थणावसाओ एगारह सइ सतसट्ठे वरिसे अभयदेवसूरिणा सूरिमंतो दिन्नो जिणवल्लहसूरि इइ से नामं विहियं । सच्चत्थ विहरइ विहिपक्खथापगो सुविहियचक्कचूडामणी । संवेगपरायणो विहरंतो मेइणिं मेदपाडदेसे चित्तकूडदुग्गे संपत्तो । तओ मिच्छच्चवहुलो लोओ जिणधम्मं कोवि न पडिवजेइ । तओ सूरि चामुंडादेवीपासाए ठिओ । तओ रयणीसमए चामुंडा आगया । कंषियं पासायं । गुरुणं उव-सग्गं काउमादत्ता । सूरिणा सूरिमंतवलेण खीलिया वसीकया । छागाइजीववहवलं छंडावियं । जिणसासणस्स पभावणा जाया । देवया भणियं-‘मम नामेण गच्छनामं कुणह, जहा संतुट्ठा सहायं करेमि तुम्हं’ । गुरुणा तहेव कयं । सव्वे लोया बोहिया । सम्मत्तं दिन्नं ।

५. अन्नं च-जिणवल्लहसूरिसमीवे एगो सावगो साहारण इइ नामो निद्वणो धम्मिओ चिट्ठइ । गुरुणा तस्स दसकोडिदव्वस्स परिग्गहो दिन्नो । रायपहाणपुत्तेण हमियं लोगसमक्खं । एसो दरिदी गिहे गिहे भोयणं करेइ । एयस्स दसकोडिदव्वपरिग्गहं पस्सइ । गुरुणो वि तागिसा । तओ गुरुणा उत्तं-‘भो पहाणपुत्त नो हसियव्वं एयस्स । एसो तव मत्थयाओ [क]कर उत्तारिस्सइ त्ति कट्ठइ । अन्नया गुरुवयणाओ माधारणसावगेण पंचसयमयणसगडाणि गहियाणि । तम्मज्जे उवरि मयणं मज्जे सुवन्नं । विक्कियं धणट्ठो जाओ । रायपहाणपुत्तो रत्ता दंडिओ, वंधिओ । दव्वं नत्थि तस्स सिरं ककरं दिन्नं । साहारणसावगेण कोडिदव्वं दाऊण छोडाविओ । जिणपासायं कारियं चित्त-कूडनगरे । जिणवल्लहसूरिणा पडिट्ठियं । सेत्तुजे संघादिवो जाओ । माहारणमावगो देवगुरुपयभत्तो परमसुसावगो ।

अन्नं च - वागडदेसे दससहमगेहाणि सिरिमालाणं पडिबोहियाणि जिणवल्लहसूरिणा । पिंडविसुद्धिपगरणं च रइयं ॥ इति जिनवल्लभसूरिप्रवन्धः ॥४॥

५.-श्रीजिनदत्तसूरिप्रवन्धः ।

६. जिणवल्लहसूरिपट्ठे जुगप्पहाणा जिणदत्तसूरिणो अणहिलपुरपत्तणे विहरिया । तत्थ सिरिनागदेवो नामसावगो परिवसइ । तस्स संसओ जाओ जुगप्पहाणस्स । सव्वे साहुणो अभिमाणवसेण नियनियगच्छे अप्पाणं आयरियं जुगप्प-हाणत्तं वयंति । सम्मं न नज्जइ केणावि । तओ नागदेवसावगो गिरनारपव्वए अविक्कादेवीसिहरे गंतूण अट्ठमं तवं कयं । अंधिका पच्चक्खीभूया । तस्स हत्थे अक्खरा लिहिया । एवं वयासी-‘भो नागदेवसावगा ! तुह चित्ते जुगप्प-हाणस्स संसओ अत्थि । गच्छइ णं देवाणुप्पिया तुमं अणहिलपुरपत्तणे । सव्वाए पोसहसालाए चुलसीगच्छठियाणं आयरियाणं दरिंमह नियहत्थं । जो हत्थक्खराणि वाएइ सो जुगप्पहाणो नायव्वो’ । तओ देयावयणेणं नागदेवो तत्थ गओ । सव्वाए पोसहसालाए आयरियाणं नियहत्थं दरिसियं, न कोवि वाएइ । तओ सो सावओ खरतरगच्छा-हिवस्स जिणदत्तसूरिणो पोमहसालाए गओ । वंधिओ सूरि दिट्ठो हत्थो । सूरिणा मोणं कयं । महाणुभागा नियगु-णशुत्तिं न कुव्वंति, लज्जंति य । तओ सूरिणा तस्स समणोवासगस्स हत्थे वासक्खेवो कओ । गुरुणं आएसवसाओ सीसेण इइ अक्खराणि वाडयाणि-

दासानुदासा इव सर्वदेवा यदीयपादाब्जतले लुठन्ति ।

मरुस्थलीकल्पतरुः स जीयाद् युगप्रधानो जिनदत्तसूरिः ॥१॥

तओ नागदेवेण निस्संसएण तिपयाहिणीकरेमाणो वारसावत्तवंदणेणं वंधिओ । सच्चविक्ष्वाओ जाओ ।

७. अन्नया जिणदत्तसूरि अजयमेरुदुग्गं पइ विहरिओ । तत्थ चउसट्ठिजोगिणीपीढं । जया जिणदत्तसूरि इत्थ वचिट्ठिस्सइ, तया अम्हाणं पूयासकारो न भविस्सइ त्ति कट्ठइ, जोगिणीहिं विचिंतिऊण चउसट्ठिसावियारूवं काऊण

वक्त्राणमञ्ज्हे समागया । दुष्टा देवीओ छलणत्थं । तओ सूरिणा सूरिमंतधिद्वायगवसेण खीलिया थंभिया । उट्टिउं न सका । तओ दयावसेण मुक्का । अन्ननुन्नं वायावंघो कओ । जत्थ अम्हे न तत्थ तुम्हे । अहंठपीठे तुमे न गंतव्वं । पढमं एगं उज्जेणीपीठं । वीयं दिल्लीपीठं । तइयं अजयमेरुदुग्गे पीठं । अद्धं भरवच्छे । जोगिणीहि भणियं—‘भो भट्टारगा ! जो तुम्ह सीसो तुम्हं पट्टे सो अम्हाणं पीठे न विहरइ । जइ विहरइ तथा वध-वंधादिकट्टं सहइ’—त्ति नियमो जहा जिण—हंससूरी । तओ जिणदत्तसूरीहिं तह चि कयं । तओ आयरिया सिधुमंडले विहरिया । तत्थ इगलक्खासीइसहस्साणि ओसवालाणं गेहाणि पडिबोहियाणि । तओ उच्चनगरे गया । तत्थ मिच्छदिट्ठी हि एगो माहणो छुहोअरणो रोगघत्थो—मुयमाणो जिणालए मुक्को मडओ । तओ संघेहि जिणदत्तसूरी विन्नत्तो—‘भगवन् ! माहणेहि दुट्ठत्त विहियं । किं किज्जइ ?’ । तओ गुरुणा परकायप्पवेसविज्जाए जिनालयाओ मडयं माहणं सजीवं काऊण नारायणपासाए खित्तं । माहणा संचिता जाया । गुरुसमीवे आगया माहप्पं दइण चरणे पडिया । पुणरवि गुरुणा मडयं सजीवं काऊण सयमेव मसाणभूमीए गंतूण पडिओ । जिणसासणस्स महिमा कया । सव्वे माहणा सावया जाया । मिच्छत्तं परिहरियं । एवं जेसलमेर—नाहडमेर—मम्मणवाहण—मरवट्टपमुहनगराणि विहरिऊण ठाणे ठाणे पभावं काऊण पंचनदे पत्ता । जत्थ पंच नईओ मिलियाओ । सोमरो नाम जक्खो पडिबोहियो । जया जिणवल्लहसूरी सग्गं गओ तथा अट्टायरिया गच्छावासे । एगो आयरिओ पुव्वदिसाए रुदओलीनगरे जिणसेखरसूरि इइ नामेण भट्टारगो रुदपल्लीगच्छाहिवो जाओ । जिणवल्लहसूरिपदे अन्ने सत्तायरिया जालउरनगरमि मिलिऊण मंतं इइ कयं । समग्गसंघगच्छपरिवारिया वीयं भट्टारगं करिस्सामि, जिणवल्लहसूरिपट्टे । तओ दक्खिणदेसे देवगिरिनगरे जिणदत्तगणी चउमासी ठिओ अत्थि । तं सपभावगं गीयत्थं पट्टजुग्गं जाणिऊण संघेहि आहूओ । पट्टठावणा दो मुहुत्ता गणिया । तओ संघपत्थणावसाओ जिणदत्तगणी चलिओ । मालवदेसे उज्जेणीनयरीए आगओ विहरतो । तंमि अवसरे जिणवल्लहदव्वगुरुस्स कच्चोलायरियस्म अंतकालो वहइ । तओ कच्चोलायरिएण जिणदत्तगणिपासाओ आराहणा गहिया । सुहज्जाणेण मओ । सोहम्मे कप्पे सुरो जाओ । जिणदत्तगणी अग्गे चलिओ । जीहरणिनामनगरउज्जाणे सुण्णदेवालए ठिओ । तत्थ पडिकमणं काउमाग्गं । तत्थ कच्चोलायरियस्स जीवो देवो उदंडपयंडपवणलहरीहिं खुब्भमाणो पयडीभूओ । गुरुणा उत्तं—‘कोसि ?’ । तेणुत्तं—‘अहं तुहप्पमायाओ देवत्तं पावियो’ । तओ तेण जिणदत्तगणीणं सत्त वरा दिन्ना । तंजहा—तुह संघमज्जे एगो सड्डो महड्डिओ होही, गामे वा नगरे वा—इय पढमवरो । १। तुह गच्छे संजईणं रिउपुप्फं न हविस्सइ—वीओ वरो । २। तुह नामेण विज्जुलिया न पडिस्सइ—तडओ वरो । ३। तुह नामेण आंधीवघूलाड परिभवो टलिस्सइ—चउत्थो वरो । ४। अगिगथंभो पंचमो । ५। सैन्यजलथंभो छट्ठो । ६। सप्पविसो न पढविस्सइ—सत्तमो वरो । ७। अन्नं च पढममुहुत्ते पट्टे मा उवविससि, तुच्छाऊ भविस्ससि । वीयमुहुत्ते तु जुगप्पहाणजिणसासणप्पभावगो भविस्सइ (०सि) । तुह गच्छे दसस—यसाहुणो सव्वगणिप्पमुहा, धम्मदेववाणायरियाइ पयत्था । सत्तसया साहुणीणं संपया भविस्ससि । इइ वयणं कहिऊण देवो अदिट्ठो जाओ । तओ गणी वीयमुहुत्ते जालउरदुग्गे एगारहसयइगुणहत्तरे वरिसे जिणदत्तसूरी पट्टे ठविओ सव्वसंघेहिं । जारिसो जाओ । पुणो विहरंतो अजयमेरुदुग्गे पत्तो । पडिकमणमज्जे विज्जू उज्जोयं करेमाणा थंभिया । जिणदत्तसूरी सवाउयं पालित्ता सग्गं गओ । तत्थेव अज्जवि थुंभो वट्टइ ॥ इति संक्षेपेण जिणदत्तसूरिप्रबन्धः ॥५॥

६.—श्री जिनचन्द्रसूरिप्रबन्धः ।

८. जिणदत्तसूरिपट्टे जिणचंदसूरी मणियालो जाओ । तस्स भालयले नरमणी दीपइ । सो वि जेसलमेर—दुग्गाओ दिल्लीनयरवासिसंघेण आहूओ । तओ सूरिणा संघस्स लेहो पेसिओ—अम्हाणं तत्थ गए जिणदत्तसूरीणं

जोगिनीपीठे विहारो निसिद्धो तेहिं । तओ दिल्लीपुरसंघस्स अब्भत्थणावसेण जिणचंदसूरी आगओ जोगिनीपीठे । पवेसमहोच्छवमज्जे जोगिनीहिं छलिओ मओ । अज्जवि पुरातनदिल्लीमज्जे तस्स थुंभो अच्छइ । संघो तस्स जत्ता-कम्मं कुणइ ॥ इतिजिनचन्द्रसूरिप्रवन्धः ॥६॥

७.-जिनपतिसूरिप्रवन्धः ।

९. जिणचंदसूरिपट्टे सिरिजिणपतिसूरी हुत्था । सो वि बारवरिसवडिओ पट्टे ठाविओ । विहरंतो आसीनगरे समागओ । संघेहिं पवेसमहोच्छओ कओ महावित्थरेण । पुणो चिवपड्डाकारावणमारुद्धं संघेहिं । तयणंरे एगो विजा-सिद्धो जोगी आगओ भिक्खुवा । विग्गचित्तो संघो कोवि तस्स भिक्खं न देइ । तओ सो रुट्ठो । मूलनायगविंघो कीलिओ, गओ । पड्डालगवेलाए सबोवि संघो उट्ठावेउं लग्गो पर न उट्ठेइ विवो । तओ संघो चिंताउरो जाओ । जोगिणं पिच्छंति, कत्थवि न लट्ठो । तया साहुणीणं मज्जे जा महत्तरी अज्जिया सा आयरियं वंदित्ता एवं वुत्ता समाणा-‘भगवन् ! संघो हसइ, अम्हाणं भट्टारगो वालो तारिसी विजा नत्थि, किं किज्जइ’ । तओ जिणपतिसूरी सीहासणाओ अब्भुट्ठेइ, अब्भुट्ठेइत्ता सूरिमंतेण विवस्स मत्थए वासक्खेओ कओ । तक्कालं एगेण सावगेण उट्ठाविओ विवो । विवपड्डामहसवो जाओ । सरयरगच्छे जयजयसहो उच्छलिओ । अन्नं च-रायसभाए छत्तीसवादा जिया । जिनपति-सूरिणा पुणो सरयरगच्छसमायारी उट्ठरिया । महापभावगो जाओ । जिणवह्णहसूरिकयस्स संघपट्टयपगरणस्स टीका जेण कया । इति जिनपतिसूरिप्रवन्धः ॥७॥

८.-जिनेश्वरसूरिप्रवन्धः ।

१०. जिनपतिसूरिपट्टे नेमिचन्द्रभंडारी जिणेसरसूरीणो (?) पिया संजाओ । तस्स दो मीसा संजाया । एगो सिरि-मालो जिनसिंहसूरी । बीओ ओसवालो जिणप्पवोहसूरी । अन्नया जिणेसरसूरी पट्टपुरे नियपोसहसालाए उवविट्ठो संतो सूरिस्स दंडगो अकम्हा तडतडित्तिसइं काऊण दुहाखंडो संजाओ । तओ सूरिणा भणियं-‘भो सीसा ! एस सहो कुओ संजाओ ?’ । अवलोडऊण सीसेहिं कहियं-‘सामि ! तुम्ह हत्थदंडओ दुहा संजाओ । तओ चित्तियं आयरिएण-‘मम पच्छा दो गच्छा होहंति । तओ सयमेव नियहत्थे गच्छं करिस्सामि’ । इत्थेव पत्थावे सिरिमालसंघेहिं मिलिऊण चित्तियं-इत्थ देसे कोई गुरु नागच्छइ । पयलह गुरुसयासे गुरुं आणेमो । मिलिऊण सयलसंघो गुरुसमीवं गओ । वंदिऊण आयरियं विन्नत्तं सयलसंघेहिं-‘भो सामि ! अम्ह देसे कोवि गुरु नागच्छइ । तओ अम्हे किं करेमो । गुरुं विना मामग्गी न हवइ’ । तेण गुरुणा पुच्चनिमित्तं नाऊण जिणसिंघगणी लाडणुवाउत्तो सिरिमालवंसुब्भवो नियपट्टे ठविओ । नामधेयं कय जिनसिंघसूरि चिं । कहियं-‘एए सावया तुम्ह मए समप्पिया । गच्छइ संघसहिओ’ । तओ वंदिऊण गुरुं सावयसहिओ जिनसिंघसूरी समागओ । सच्चसिरिमालसंघेहिं कहियं-अज्जप्पभिइ एस मम धम्माय-रिओ । अओ दो गच्छा संजाया । बारससयअसीए संवच्छरे पट्टपुरे नयरे जिणेसरसूरिणा जिनसिंघसूरी कओ । पउमावडंमंतो उवएसिओ । केवइ वरिसेहिं जिनेसरसूरी देवलोयं गओ ॥८॥

९.-जिनसिंघसूरिप्रवन्धः ।

११. जिनेसरसूरिपट्टे जिनसिंघसूरी संजाओ । पउमावडंमंतसाहणतप्परो निचं झाएइ । झाणावसाणे पउमावइए भणियं-‘तुह छम्मासाऊ वट्ठइ’ । तओ सूरिणा भणियं-‘मम सीसाणं पच्चक्खीभूया । कहसु मम पट्टे को होही ?’ तओ पोमावडंए भणियं-‘गच्छइ मोहिलवाडीए नयरीए तांवीगोत्तपवित्तकारगो महाधरनामगो महड्डीओ सावगो अच्छइ । वप्पुत्तो रयणपालो । तस्स मज्जाखेतल्लदेवीउयरे सुहडपाल इइ नामधेओ सवलक्खणसंपन्नो, तुह पट्टे जिणपहसूरी

साहिणा सहा अवलोड्या । तथो स्ररी महम्मदसाहिं पड एवं वयासी-‘पस्तह राया जं भाए एयस्स कायधं’ । तथो स्ररिहिं आगासे रयहरणं खिविओ । गंतूण तस्स कुल्लहस्स मन्थए पाडियाओ । तथो तेण कलंदरेण पुणगवि एगाए इत्थीए जलघडयमाणीयमाणं सीसे आगासे थंमियं अंतलिक्खे । कहियं साहिस्स । पुणगवि स्ररीहिं तं घडयं भंजिऊण जलं कुंभायार कयं । साहिणा भणियं-‘जलस्स कणफुमियं कुणह’ । तेण तहेव कयं । कलंदरस्स अहंकारो गओ । पुणगवि सहोवविट्ठेण साहिणा भणियं-‘अज्ज मे महोवविट्ठा जाणया कहमु, पभाए केण मग्गेण अहं वच्चांमि रेवाडीए ?’ । तथो सवेहि नियनियवुद्धीए चित्तिऊण लिहिऊण य दिन्नं चिट्ठीए माहिस्स । माहिणा भणियं-‘स्ररि ! तुम्हमवि दलह’ । स्ररिणा वि नियवुद्धीए चिट्ठी दत्ता । तथो सदाओ नेऊण नियउत्तरिए वट्ठाओ । साहिणा चित्तियं-जहा एए सवे अमच्चवाडणो होति तहा करेमि । एवं चित्तिऊण वंदर(ण ?)वुरजाओ भंजिऊण निग्गओ । गंतूण वाहिं कीडा कया । एगट्ठाणोवविट्ठा स्ररिपमुहा सवे आट्टया । कहियं च तेसि-‘वायह नियनियलिहियं’ । तेहि सवेहिं नियनियलिहियं वाडयं । स्ररिस्स कहियं-‘नियलेहं वायह’ । तथो वाडयं आयग्गिण-‘वंटण(र ?)वुरजाओ भंजिऊण कीटं काऊण वडपायवस्स अहे विस्सामं काही’-एवं निसुणिऊण चमक्करीओ माही-‘भो एम आयग्गिओ पग्गेमरमाग्गिसो । एयस्स सेवं देवावि कुणंति’ । तथो माहिणा भणियं-‘जिणपहस्ररि ! एम वडो सीयच्छाओ मणोहरो तहा कंरह जहा मम सह गच्छ’ । तहेव कयं । तथो पंचकोसाणंतरे स्ररिणा भणियं-‘साहि ! एयं तरं विमजेह । जहा नियठाणं गच्छ’ । माहिणा विसज्जणं कयं तस्स रुक्खस्स ।

१६. अन्नया कन्नाणापुरस्स महावीरो मिच्छेहि नेऊण माहिपोलिदुवारे पाडिओ अहोमुहं । तस्सोवरि लोया आयंति जंति । तथो जिणपहस्ररी समागच्छ । पासड तदवत्थं पडिम । मज्जे गंतूण साहिस्स निवेडयं स्ररीहि-‘साहिं एगं पत्थयामि तुम्ह समीवं, जइ दलह’ । तथो साहिणा भणियं-‘मग्गह जं देमि’ । तथो पओलिदुवागट्ठिओ मग्गिओ महावीरो । तथो साहिणा नियसमीवे आणाविओ महावीरो । जओ तं पासड अन्नुययरं चित्तहर । स्ररिं पड एवं भणइ-‘नो दाहामि तुम्हाणं’ । तथो स्ररीहि भणियं-‘अम्हाणं आगमणं निरत्थयं जायं’ । तथो साहिणा कहियं-‘जइ एयं मुहे बुल्लवेह तया दाहामि’ । स्ररीहि भणियं-‘जइ एअस्स पूयासकारं कुणह तओ भामइ’ । माहिणा तहाकयं । पुज्जोवगरणं काऊण हत्थे जोडिऊण भणइ-‘करिय पमायं वयह’ । तथो दाहिणहत्थो पमारिऊण एवं भणइ महावीरो-
विजयतां जिनसासनमुज्जलं, विजयतां भुवाधिपवल्लभा ।

विजयतां भुवि साहि महम्मदो, विजयतां गुरुस्ररिजिणप्रभः ॥१॥

तथो गुरुमुहाओ अत्थं आहन्निऊण तुट्ठो माही-‘मासह एयस्स कि दलामि ?’ । स्ररीहि भणियं-‘साहि ! एस देवो स्ररिदन्वेहि तूसइ’ । तथो साहिणा भणियं-‘दुन्नि गामं दिन्नं, खरह-मातडो’ । ते सावया कागतुंडं नेऊण धूवो गाहंति सया । सुलताणेण तस्स पासाओ काराविओ । राघवचेयणसंन्नासी जिओ । सुलताणस्स करमुदियारयण राघवचेयणस्स सीसे ठाविओ । संकमणं दरिसियं । पुणो स्ररत्ताणो सेतुजे नेऊण संघाहिवो कओ । रायणिरुक्खो दुद्वेहि वरिसाविओ । अमावसितिहीउ पुन्निमातिही कया ।

खंडेलपुरे नयरे तेरस्सए चउत्ताले । जंगलया सिवभत्ता ठविया जिणसासणे धम्मो ॥१॥

१६. तेसिं च सरूवं भन्नइ-एगया खंडेलवालुत्ता विन्हुभत्ता दव्वं समज्जितं गुडखंडाडववहारं कुणमाणा चिट्ठंति । वावार कुणंताणं बहुया वामरा अहया । गुडो बहुयरो ठिओ । तस्स महुकरणं सेवया अणुन्नाविया । तथो मज्जं कारिऊण विकिणियं लग्गा । लोएवि मज्जकारगा विक्खाया । केहिं च गुरुउवएसा मज्जववहारो चत्तो । केई पुण तं परिचत्तुं असत्ता तं चेव ववहारमाणा ठिया । तथो जिणप्पहस्ररी पउमावईउवएसा पडिवोहिओ जंगलगुत्तो ॥

॥ इति श्रीजिनप्रभस्ररिप्रबन्धः ॥१०॥

खरतरगच्छगुर्वावलीगतविशेषनाम्नां सूचिः ।

अकलङ्कदेव सूरि	३४, ३६	अभयड [दण्डनायक]	३९, ४०,	अलावदीन [सुरत्राण]	६७
अचल [ठकुरराज]	६५-६८, ८१		४२, ४३	अशोकचन्द्र [मुनि]	५
अचलचित्त [मुनि]	५१	अभयतिलक गणि [उपा०]	४९, ५१	अशोकचन्द्र गणि	१९
अचला [ठ०]	६७	अभयदेव [न्याय-ग्रन्थ]	१०, ३०,	अशोकचन्द्राचार्य	१४
अचलेसर [दुर्ग]	८९	अभयदेव [सूरि]	१, ५, ७, ८, ९,	अश्वराज [ठ०]	४९
अजयमेरु } [नगर-दुर्ग]	१६, १९,		१४, ३६, ७३, ७८,	अहीर [सा०]	५०
अजयमेरु } [२०, २४, २५, ३३,			८२, ९०, ९१	आगमवृद्धि [साध्वी]	५२
	३४, ४४, ८४, ९१, ९२	अभयमति [साध्वी]	२४	आचारनिधि [मुनि]	५१
अजित [मुनि]	३४	अभयशेखर [मुनि]	६०	आजड [सा०]	५१
अजित [मह०]	५२	अभयसागर [क्षुल्लक]	६८	आटा [भा०]	५३
अजितश्री [साध्वी]	२३	अभयसूरि	६	आदित्यपाटक [नगर]	८६
अजितसेन [मुनि]	४९	अमोहर [देश]	८	आनन्द [सा०]	७५
अणहिल पाटक [नगर]	३४, ४३	अविकादेवी [सिहर]	९१	आनन्दमूर्ति [मुनि]	५७
अणहिलपुर पत्तण ,,	९१	अमरकीर्ति [क्षुल्लक]	८१	आनन्दश्री [महत्तरा]	४४
अणहिल पत्तण ,,	१४	अमरकीर्ति गणि	४९	आना [सा०]	७७
अणहिलपुर पट्टण ,,	९०	अमरप्रभ [मुनि]	६५	आमुल [ठ०]	४४
अतिव्रल [अधिष्ठायाक देव]	२२	अमररत्न [मुनि]	५९	आम्बड [सेनापति]	२३
अनन्तलक्ष्मी [साध्वी]	५२	अमृतकीर्ति गणि	४९	आम्बा [सा०]	५०, ७३, ८२, ८४, ८६
अनहिल पत्तन	२, ८	अमृतचन्द्र [मुनि]	६१	आम्बा [श्राविका]	८५
अनेकान्तजयपताका [ग्रन्थ]	१०, ३४	अमृतचन्द्र गणि [वा०]	६६, ८६, ८७	आर्यमहागिरि [सूरि]	७८
अपभ्रश भाषा	३१	अमृतमूर्ति [मुनि]	४९	आर्यरक्षित [सूरि]	५६
अपराजिता [देवता]	७	अमृतश्री [साध्वी]	६०	आरासण, -न [महातीर्थ]	७१, ९७
अव्युय गिरि	८९	अम्बिका [अधिष्ठायाक]	१७, २४,	आर्यसुहस्ति सूरि	६६, ७३, ७८,
अव्युया देवी	८९		५१, ६३, ७२, ७६, ७७		८१, ८२
अभयकुमार [मंत्रीश्वर]	७५	अयोध्या [नगरी]	६०	आवश्यक [ग्रन्थ]	७४
अभयकुमार [सा०]	३४	अरसिंह [राजपुत्र]	५६	आशा [सा०]	८४
अभयचन्द्र [मुनि]	२०	अर्णोराज [नृप]	१६	आशापल्ली [ग्राम]	५, ३८, ३९,
अभयचन्द्र [सा०]	५२, ५३,	अर्बुद [गिरि]	५, ५७, ६०, ६१		६०, ७८
	५४, ५९, ६०, ७२, ७७	अर्बुदाचल [तीर्थ]	९०	आशापल्लीय [संघ]	७०, ७१, ८०
अभयचन्द्र गणि	४९	अर्हदत्त गणि	४९	आशालक्ष्मी [साध्वी]	६४

आशिका [नगरी]	२०	उज्जयिनी [नगरी]	१९, ५०, ५१	ककारिठ [राजप्रधान]	२४
आशीदुर्ग	८	उज्जेणी [नगरी]	९०, ९२	कगोलापरिअ	९०, ९२
आगोटा [ग्राम]	८७	उज्जेणी पीढ	९२	कटुक [सा०]	८६
आसणाग [सा०]	५१	उज्जोयण सूरि	८९	कडुया [सा०]	७३, ७५, ७९, ८२
आसमति [साध्वी]	२४, ४४	उदयकर्ण [ठ०]	७९	कडुयारी [ग्राम]	६६
आसदेव [सा०]	१९	उदयकीर्ति [मुनि]	४९	कणपीठ [ग्राम]	४७
आसधर [ठ०]	१६, १७	उदयगिरि [हस्तिनाम]	३०	कथानककोश [ग्रन्थ]	५
आसधर [सा०]	१६	उदयचन्द्र [मुनि]	६१	कनककलश [मुनि]	५१
आसपाल [ठ०]	७१	उदयदेव [ठ०]	५७	कनककीर्ति [मुनि]	५१
आसपाल [सा०]	५७, ५९	उदयपाल [सा०]	६५	कनकगिरि [पर्यन]	५१
आसपाल [श्रे०]	५७	उदयमूर्ति [भुल्लक]	८२	कनकचन्द्र [मुनि]	४९
आसराज [राणक]	४४	उदयश्री [गणिनी]	४९	कनकश्री [भुल्लिका]	८६
आसा [भाण०]	६३	उदयसार [भुल्लक]	७७	कनकावली [गणिनी]	४९
आसिका (आशिका) २३-२५, ६५		उदयसिंह [राजप्रधान]	८७	कन्दली [ग्रन्थ]	१०, ३९
६६, ७२		उदयसिंह [राजा]	५०, ५१, ८७, ८८	कन्नाणापुर	४६
आसी दुर्ग } [संघ] ९, ९३		उद्दविहार [स्थान]	६०	कन्यानयन [ग्राम]	२४, ६५, ६६, ६८, ७२
आसी नगर }		उद्योतनाचार्य	१	कन्यानयनीय [संघ]	६८
आहणसिंह [सा०]	५३	उद्वरण [वाहिनिक सा०]	४०, ४३, ५१, ८०	कर्पद (दिं) यक्ष	५३, ७२
आह्लाक [सा०]	५६	उपदेशमाला [ग्रन्थ]	१३, ६७	कमलश्री [भुल्लिका]	८०
इन्द्रपुर [नगर]	२०	उपशमचित्त [मुनि]	५१	कमलश्री [गणिनी]	४९
इसल [मा०]	५३	ऊकेश [गच्छ]	२५	कमललक्ष्मी [साध्वी]	६४
ईश्वर [सा०]	६८	ऊकेश [वंश]	६७	कमलाकर गणि	८२
उच्चकीय [संघ] ७३, ८०-८२, ८४		ऊदा [म०]	८७	करडिहट्टी [वसति]	४, ७
९२		ऊदा [सा०]	५३	करहेटक [ग्राम]	६०
उच्चनगर }		ऊदाक [सा०]	५१	कर्णदेव [राजा]	५८
उच्चानगर }	१९, २०, २३,	ऊधरण [सा०]	६३	कर्पट-रुवाणिज्य [ग्राम]	९
उच्चानगरी }	३४, ७५, ८१	ऊधिसुन्दरी [साध्वी]	५१	कर्णराज [प्रधान]	५६
उच्चापुर }		ऊधमदत्त [मुनि]	२०	कर्मशिक्षा [ग्रन्थ]	४६
उच्चापुरी }	६४, ६९, ८४	एकलक्ष्मी [साध्वी]	५२	कर्मसिंह [सा०]	८६
उच्चापुरीय [संघ] ५२, ५८, ६४,		ओघनियुक्ति [ग्रन्थ]	४०	कलदर [फकीर]	९६
६५, ७७		ओसवाल [ज्ञाति]	९२, ९३	कल्याणकृद्धि [गणिनी]	५४
उज्जयन्त [तीर्थ] ५, १७, ३४,		कइमास [मण्डलेश्वर]	२५-२७, २९, ३०, ३३	कल्याणकलश गणि	४९
३९, ४९, ५३, ५५, ६२,				कल्याणकृद्धि [प्र०]	५५
६३, ७२, ८५				कल्याणनिवि [मुनि]	५१
उज्जयन्त तलहट्टिका	६२, ७५				

कल्याणमति [महत्तरा]	५	कुमुदचन्द्र [मुनि]	४९, ५२	क्यासपुर [ग्राम]	६५, ७३, ८३, ८४, ८६
कल्याणश्री [साध्वी]	४४	कुमुदलक्ष्मी [साध्वी]	५८	क्यासपुरीय [सध]	८२, ८३
काकिन्दी [नगरी]	६०	कुम्भरपाल [सा०]	६६	क्षत्रियकुण्ड [ग्राम]	६०
काण्हा [सा०]	७२	कुलचन्द्र [मुनि]	४४	क्षपण (न) क	३, १४
कादम्बरी [ग्रन्थ]	२८, ३९	कुलचन्द्र [सा०]	२१, २२, ५३, ६२, ६३, ७३	क्षमाचन्द्र [मुनि]	४९
कामदेव [सा०]	७५	कुलतिलक [मुनि]	४९	क्षान्तिनिधि [साध्वी]	५२
काला [राज प्रधान]	२४	कुलधर [मन्त्रीधर]	८०	क्षेत्रपाल [देव]	७२
काला [सा०]	६५, ६६, ७२—७४, ७६, ८७	कुलधर [महं०]	४४, ४९	क्षेत्रसिंह [प्रधान]	५६
काव्यप्रकाश [ग्रन्थ]	३९, ४०	कुलधर [सा०]	८६	क्षेमकीर्ति [मुनि]	५५
कायस्थ [जाति]	८८	कुलधर्मा [साध्वी]	८२	क्षेमन्धर [गोष्ठिक]	५५
काश्मीरीय [पण्डित]	४४	कुलभूषण [मुनि]	५२	क्षेमन्धर [सा०]	२०, ३८, ३९, ४०, ४२, ४३, ५१, ६३
कासहद [नगर]	३६	कुलश्री [गणिनी]	४९	क्षेमन्धर [पचठली सा०]	७२
कासहद [ग्राम]	८९	कुशलकीर्ति [मुनि]	५९, ६५	क्षेमसिंह [सा०]	५०, ५४, ५५, ५९, ७७
कियासपुर [ग्राम]	८२	कुशलकीर्ति गणि	६८	खड्गारगढ	७५, ७६
किरणावली [ग्रन्थ]	१०, ३९	कुशलचन्द्र गणि	४९	खडेलपुर	९६
किडिवाणा [ग्राम]	९४	कुशलश्री [प्र० गणिनी]	५५	खडेलवाल [गोत्र]	९६
कीकट [सा०]	७३	कुहियप [ग्राम]	४४	खदिरालुका [ग्राम]	५९
कीका [सा०]	८५	कृपा [मं०]	८७	खमाइति नयर	९०
कीरतासिंह [सा०]	८७	कूर्चपुरीय [सध]	८	खरतर [गच्छ]	३४, ३६, ३९, ४७, ४८, ८२—८४, ९०, ९१
कीर्तिकलश गणि	४९	केल्हण [राणक]	४४	खरयर [गच्छ]	९०, ९३
कीर्तिचन्द्र [मुनि]	४४, ४७	केल्हण [सा०]	५०	खाटू [ग्राम]	७२
कीर्तिमण्डल [मुनि]	५२	केल्हा [म०]	७३	खामराज [दो०]	७९
कुतवदीन [पातसाहि]	६७	केवलप्रभा [ग० प्रवर्तिनी]	५४, ६४	खीमड [सा०]	५१, ७७
कुतवदीन [सुरत्राण]	६६	केवलश्री [साध्वी]	४४	खीमसिंह [व्यब०]	८३
कुमर [सा०]	५६	केशव [सा०]	६१	खीवड [सा०]	७१, ७७
कुमर [मं०]	७७	कोट्टडिका [स्थान]	६२	खुरासाण [देश]	९५
कुमरपाल [ठ०]	६६	कोमल [सा०]	८३, ८४	खेटनगर	३४
कुमरसिंह [ठ०]	६५, ७०	कोमल [सध]	५६	खेटनगर	८१
कुमरसिंह [सा०]	८३	कोमलक [सा०]	८३	खेतछदेवी	९३
कुमरा [मंत्री]	६५	कोरण्टक [ग्राम]	७३	खेतसिंह [भा०]	५९
कुमारपाल [मंत्री]	६१	कोशवाणक [ग्राम]	६५, ६६, ६८, ७३, ७६		
कुमारपाल [राजा]	१९, ७०, ८१	कोशवाणा			
कुमारपाल [सा०]	५०—५२, ५५, ५९, ८८	कोसवाणा			
		कौशाम्बी [नगरी]	६०		

खेतसिंह [सा०]	६७, ६८, ७१, ७२, ८६	गूर्जरीय [सघ]	४३	चारित्रतिलक [मुनि]	५९
गच्छकीर्ति [मुनि]	५५	गृहिचन्द्र [सा०]	२१	चारित्रमति [गणिनी]	४९
गच्छवृद्धि [साध्वी]	५१	गेहाक [म०]	८७	चारित्रमाला [गणिनी]	४९
गज [भा०]	६१	गोवा [सा०]	८७	चारित्रात्म [मुनि]	४९
गजकीर्ति [मुनि]	५०	गोपाल [सा०]	६५, ७२-७४, ८०, ८२	चारित्रलक्ष्मी [साध्वी]	५९
गजेन्द्रबल [मुनि]	५२	गोल्लक [सा०]	२०	चारित्रप्रलभ [मुनि]	५०
गणदेव [मुनि]	३४	गोसल [सा०]	७३-७६, ८६	चारित्रसुन्दरि [गणिनी]	४९
गणदेव [सा०]	१२, ५२, ५८	गौतमस्वामी [गणवर]	२६, ४८, ४९, ५६, ७७, ८१, ८२	चारित्रसुन्दरी [झुल्लिका]	७७
गणधरसप्ततिका [ग्रन्थ]	१८	ग्यासदीन [पातसाहि]	७२, ७७	चारित्रशेखर [मुनि]	५२
गणपट्ट [ग्राम]	२०	घोवा वेलाकुल	७७	चारुदत्त [मुनि]	६४
गतमोह [मुनि]	५०	चउसड्डि जोगिणी पीढ	९१	चाहड [प्रधान]	६०
गयधर [सा०]	२०	चक्र (त्व ?) रहट्टी	५६	चाहड [सा०]	५५, ५९, ६३, ७३, ८०, ८२, ८६
गाङ्गा [सा०]	७३	चच्चरी [ग्रन्थ]	१८	चाहमान [कुल]	६८, ८६, ८७
गिरिनार [पर्वत]	९१	चन्दनमूर्ति [झुल्लक]	६४	चित्तसमाधि [साध्वी]	५२
गिरिनार [तीर्थ]	६२	चन्दनसुन्दरी [गणिनी]	४९, ५८	चित्तकूड दुग्ग	९१
गीर्वाण भाषा	४१	चन्द्रकीर्ति गणि	५०	चित्रकूट [दुर्ग]	१०, १२-१५, १९, २०, ४९, ५६, ६९
गुडहा [ग्राम]	७३, ७९, ८०,	चन्द्र [कुल]	६९, ७१	चित्रकूटीय प्रशस्ति [ग्रन्थ]	४६
गुणकीर्ति [मुनि]	४४	चन्द्र [सा०]	६३	चूडामणि [ज्योतिर्ग्रन्थ]	८
गुणचन्द्र गणि	१८, २३, २४	चण्डा [मत्री]	५९	चौरसिदानक [ग्राम]	२१
गुणचन्द्र [वसाय सा०]	४९	चण्डिकामठ	१०	छज्जल [सा०]	७३, ७५, ७७, ८७
गुणवर [मुनि]	२३	चन्द्रतिलक [उपाध्याय]	५०, ५२, ५४	छाडा [व्य०]	७७
गुणधर [सा०]	५३, ७०,	चन्द्रप्रम [मुनि]	४४	छाहड [भा०]	५९
गुणभद्र गणि	२०, ४४	चरणमति [साध्वी]	२४	छीतम [सा०]	७२
गुणवर्धन [मुनि]	२०	चन्द्रमाला [गणिनी]	४९	जगच्चन्द्र [मुनि]	५८
गुणशील [मुनि]	२३, ४४	चन्द्रमूर्ति [झुल्लक]	५८	जगच्चन्द्र गणि	६५
गुणशेखर [मुनि]	५०, ५१	चन्द्रश्री [महत्तरा]	५८	जगदेव [प्रतीहार]	३४, ४३
गुणश्री [साध्वी]	२०, २४	चन्द्रश्री [साध्वी]	४४	जगद्धर [सा०]	४४, ४९, ५१, ७१
गुणसागर [मुनि]	४९	चन्द्रावती [नगरी]	३४, ८७, ८८	जगमति [साध्वी]	४७
गुणसेन [मुनि]	४९	चाचिग [सा०]	८३	जगसिंह [भा०]	५९
गुज्जर [देश]	९०	चाचिगदेव [राजा]	५१	जगत्सिंह [सा०]	७१, ७६
गूर्जर [देश]	८४	चामुंडादेवी	९१	जगसीह [राजपुत्र]	४९
गूर्जरत्रा [देश]	१, ४, ३४, ३६, ३८, ३९, ४३, ५७, ६४, ७०, ७१, ७३, ७८	चारित्रकीर्ति [मुनि]	५५	जगश्री [साध्वी]	२०
		चारित्रगिरि [मुनि]	४९		

जगहित [मुनि]	२०	जयहस [सा०]	६१	जिनचद्राचार्य	१
जगल [गोत्र]	९६	जया [देवता]	७	जिनदत्त [सूरि] १, १६, १८-२४,	
जग्गा माहण	९०	जवणपाल [सा०]	७२-७४	२७, ४०, ४२, ४३, ५०,	
जटी	३	जवनपाल [ठ०]	६६, ६०, ७९	५१, ५६, ५८, ६४, ६६,	
जट्टड [सा०]	८३	जसोववल [सा०]	५२	७२, ७३, ७७, ७८, ८२	
जनार्दन गौड [पंडित]	२५, २६	जालउर [नगर-दुर्ग]	९२	जिनदत्ताचार्य	१९
जम्बूस्वामी	३, ७७	जावालिपुर [नगर]	६, ४४, ४७	जिनदास [सूरि]	४४
जयचन्द्र [मुनि]	१९, ८६	-५२, ५४, ५५, ५८-		जिनदेव [सा०]	८७
जयतश्री [मन्त्रिणी]	७०	६१, ६३, ६५, ७३, ७७,		जिनदेव गणि	२३
जयता [सा०]	७६	७९, ८०		जिनधर्म [मुनि]	२३
जयतिहट्ट [विरुद]	२१	जावालिपुरीय [सघ]	५७, ५८,	जिनपति [सूरि]	७०, १, २०,
जयतिह्वयण [स्तोत्र]	६, ९०	६१, ६४, ७०, ८०		२३-२५, २९, ३२-३५,	
जयदत्त [मुनि]	१८	जाहेडाग्राम	५६	३८, ३९, ४१, ४४, ४६-	
जयदेव [छन्द शास्त्र]	१०, ३९	जाहण [सा०]	६३, ६९, ७१,	५०, ७५, ८१, ८२, ८४,	
जयदेव [सा०]	५३	७३, ७५, ७७, ८०, ८६		८७	
जयदेवाचार्य	१७, १८, २३	जिणचंद सूरि [मणियाळ]	९०,	जिनपद्म [सूरि]	८५, ८६
जयधर्म गणि	७७	९२, ९३		जिनपाल [मुनि]	२३
जयधर्म [महोपाध्याय]	७७, ८५	जिणदत्त गणि	९२	जिनपाल गणि	४४
जयन्ती [देवता]	८	जिणदत्त सूरि	९१, ९२	जिनपालोपाध्याय	४५-५०
जयप्रभा [साध्वी]	५४	जिणनाग [मुनि]	३४	जिनप्रबोध [सूरि]	५४, ५५, ५७,
जयप्रिय [मुनि, क्षुल्लक]	८५	जिणप्पइ सूरि	४६, ९३-९६	५९, ७१, ७२, ७७	
जयमञ्जरी [क्षुल्लिका]	५९	जिणपति सूरि	९३	जिनप्रभाचार्य	१७
जयमति [साध्वी]	२४	जिणप्पबोइ सूरि	९३	जिनप्रिय [मुनि]	२३
जयर्द्धि [महत्तरा]	६४, ६६, ६९,	जिणवल्लह सूरि	९०, ९३	जिनप्रियोपाध्याय	४४
	७४, ८७	जिणसिंघ गणि	९३, ९४	जिनबंधु [मुनि]	२३
जयलक्ष्मी [साध्वी]	५१	जिणसेखर सूरि	९२	जिनमद्र [मुनि]	२०, ४४
जयवल्लभ [मुनि]	५२	जिणहंस सूरि	९२	जिनमद्र सूरि	४४
जयवल्लभ गणि	६२, ६३, ६६,	जिणोसर सूरि	९०, ९३	जिनमक्काचार्य	२३, २५
	६८, ६९	जिनकुशल सूरि	७०, ७३, ७५-	जिनमत [उपाध्याय]	२४, २५, ३४
जयशील [मुनि]	२०	७८, ८०-८७		जिनमती [साध्वी]	१८, १९
जयसार [क्षुल्लक]	७७	जिनचक्रित (चन्द्र ?) गणि	१९	जिनमित्र [मुनि]	२३
जयसिंह [मुनि]	१९, ६०	जिनचन्द्र [सूरि]	१, ५, ६, २०-२३	जिनरक्षित [सा०]	१८
जयसुन्दरी [साध्वी]	६१	५०, ५८-६०, ६३, ६४-		जिनरक्षित [मुनि]	१८
जयसेन गणि	४९	६८, ६९, ७०-७२, ७४-		जिनरत्न सूरि	७१
		७८, ८०, ८२, ८५			

जिनरत्नाचार्य	४९, ५२, ५४, ५५, ५७	जीहरणि [नगर]	९२	ढिल्ली नयर	९२, ९४
जिनरथ [मुनि]	२०	जेठू [सा०]	८३	ढिल्ली देश	२, ४
जिनरथ [वा०]	२५	जेणू [सा०]	५५	ढिल्ली पांढ	९२
जिनवल्लभ [श्रेष्ठीपुत्र]	८	जेसल [मत्री, ठ०]	७०	ढिल्लीपुर	९३
जिनवल्लभ [मुनि]	८	जेसल [सा०]	६२, ७१, ७८	ढिल्ली वादली	१
जिनवल्लभ गणि [वा०]	९-१४	जेसलमेर [दुग्ग]	९२	तग [ला] [ग्राम]	२०
जिनवल्लभ मूरि १, १५-१७, ३६, ४६, ५२, ५६		जेसलमेरवीय [सब]	६०, ८०, ८६	तपोमतीय	५१
जिनगिप्य [मुनि]	२३	जेसलमेरु [नगर]	३४, ५२, ५८ ६१, ६३, ८१, ८६	तप सिंह [मुनि]	६०
जिनगेखर [मुनि]	८, १६	जैत्रसिंह [गो०]	७०	तरुणकीर्ति [झुल्लक]	६३
जिनशेखर [उपाध्याय]	१७, १८	जैत्रसिंह [ठ०]	७०	तरुणकीर्ति गणि [पं०]	८४
जिनश्री [साध्वी]	१९, ४४	जैत्रसिंह [मह०]	५०	तरुणप्रभाचार्य,	८४, ८५
जिनसंघ सूरि	९३	जैत्रसिंह [राजा]	६१	तर्कहट्ट [विरुद]	२१
जिनसागर [मुनि]	२३	जैथल [द्रम्म]	६६, ६७	तारङ्गक [महातीर्थ]	७१, ८२
जिनसिंह सूरि	९३	जोगिनी पीढ़	९३, ९४	तारण [महातीर्थ]	५२, ५५
जिनहित [वा०]	२३	जोगिणीपुर	९४	तारणगढ [तीर्थ]	५९
जिनहित [उपाध्याय]	४२, ४४, ४७, ४८, ४९	जोधा [सा०]	६१	ताहण [सा०]	६६, ७३
जिनाकर [मुनि]	२३	जोयला [ग्राम]	५७	तावा [गोत्त]	९३
जिनागर गणि	४०	ज्ञानदत्त [मुनि]	६४	तिलककीर्ति [मुनि]	५६
जिनेश्वर [गणि, मुनि]	१-३	ज्ञानमाला [गणिनी]	४९, ५०, ५५	तिलकप्रम गणि [मुनि]	४९
जिनेश्वर सूरि ४-६, १४, ४८- ५०, ५२-५६, ६२, ७५, ७८, ८२		ज्ञानलक्ष्मी [साध्वी]	६४	तिलकप्रम सूरि	३६-३८
जिनेश्वर सूरि [चैत्यवासी]	८	ज्ञानश्री [साध्वी]	१९, ४४	तिलपथ [ग्राम]	६७
जिसवर [सा०]	५२	ज्ञाका [श्रा०]	७०	तिहुण [मत्री]	६०
जिसहड [गो०]	५७	ज्ञाक्षा [सा०]	८६	तिहुणा [सा०]	६३
जीरापल्ली [ग्राम]	८६, ८७	ज्ञाक्षण [सा०]	५६, ६०, ६३, ८०, ८५-८७,	तिहुणा [साहु]	७०
जीवदेवाचार्य	१९	ज्ञाक्षण [रोहड, सा०]	७६	तीवी (?) [आशिका]	५३
जीवहित [मुनि]	४९	ज्ञाक्षा [सा०]	७८	तुरुष्क [देश]	१७, १८
जीवानन्द [उपाध्याय]	१९	झुञ्झणू } [ग्राम]	६६, ७२	तेजपाळ [सा०]	५३, ६७-७७, ७९, ८०, ८६
जीवानन्द [मुनि]	५५	टक्कर [ग्राम]	५	तेजसिंह विहार	८७
जीवानन्द [सा०]	१८	डालामउ [ग्राम]	६५	तेज. कीर्ति [झुल्लक]	६३
जीविग [सा०]	५२	दिण्डियाणा [ग्राम]	५	तोळिय [सा०]	६२
		ढिल्ली [नगरी]	२१, २२, २४, ३४, ५०	तोली [सा०]	६१
				त्रिदशकीर्ति गणि	६०
				त्रिदशानन्द [मुनि]	५२
				त्रिभुवनकीर्ति [मुनि]	६४

त्रिभुवनगिरि [नगर] १९, २०, ३४	देदा [महं०] ५२, ५३, ५५, ५९	देवसेन गणि ४९
[त्रि] भुवनहित [मुनि] ६५	देदा [सा०] ६३, ७२, ८३	देवशेखर [मुनि] ५०
त्रिभुवनानन्द [मुनि] ५२	देदाक [महं०] ५३	देहड [छो०] ५३
त्रिलोकनिधि [मुनि] ५१	देपाल [ठ०] ६६, ७२, ७४	देहड [ठ०] ६४
त्रिलोकहित [मुनि] ४९	देपाल [सा०] ७७, ८७	देहड [वैद्य] ५३
त्रिलोकानन्द [मुनि] ४९	देपाल गणि १८	देहाडि [वैद्य] ५९
त्रिशङ्कमक [ग्राम] ७१, ८७, ८८	देवकीर्ति [झुल्लक] ८१	देवाचार्य [वादी] १९, ३८, ३९, ५७
त्रिशङ्कमकीय [संघ] ७१	देवकीर्ति गणि ४४	देवेन्द्र [मुनि] ४४
त्रिहुण (१) पालही [आर्विका] ५३	देवकुमार [सा०] ५३	देवेन्द्रदत्त [मुनि] ६४
थक्कण [सा०] ५३	देवगिरि [नगर] ६९, ९२	द्रमकपुर [ग्राम] ६७
थंमणय नयर ३५	देवगुरुभक्त [मुनि] ४९	द्रोणाचार्य ७
थालण [सा०] ६३	देवचन्द्र [मुनि] ४४	द्विवल्लक [द्रम्म] ७५, ७६, ७९
थिरचन्द्र [पं०, मुनि] १८, २५	देवातिलक [मुनि] ४९	धणपाल [सा०] ५३, ७७
थिरचन्द्र [सा०] ७१	देवधर [सा०] १८, १९	धणेश्वर [सा०] ४०
थिरदेव [मुनि] २४	देवनाग २०	धनचन्द्र [सा०] ५६
थिरदेव [ठ०] ६४	देवपत्तन [नगर] ५३	धनपाल [सा०] ५१-५३, ६०, ६३
थिरदेव [सा०] ४६, ६१	देवपत्तनीय [सव] ५६	धनद यक्ष ५५
थेहड [गोष्ठिक] ५०	देवप्रम [मुनि] २४, ७०	धनदेव [सा०] १६, ५३, ८५
दक्खिण देस ९२	देवप्रमा [झुल्लिका] २४, ५८	धनशील [मुनि] २३
दर्शनहित [मुनि] ६५	देवप्रमोद [मुनि] ५०	धनसिंह [सा०] ८७
दशरूपक [साहित्यग्रन्थ] ३४	देवभद्र [झुल्लक] ७४, ७७	धनी [भण० आर्विका] ६३
दशवैकालिक [ग्रन्थ] ३, ४०	देवभद्र [मुनि] ५, २०	धनु [मं०] ७०
दारिद्रिक [ग्राम] ९६	देवभद्राचार्य ९, १४-१६	धनेश्वर [मुनि] ५
दारिद्रेरक [ग्राम] ४४	देवमूर्ति [पं०, गणि] ४९, ५१, ५२, ५९	धम्मदेव [वा०] ९२
दाहड [सा०] ५३	देवराज [मन्त्रीश्वर] ६९	धरणेन्द्र [देवता] १
दिगम्बर २३, २४	देवराज [सा०] ७२, ७७, ८१	धर्मकलश [मुनि] ५८
दिदा [राजप्रधान] २४	देवराजपुर [ग्राम] ६४, ६५, ७७, ८१, ८२, ८४, ८५	धर्मकीर्ति [मुनि] ४४, ५९
दिनचर्या [ग्रन्थ] ६	देवराजपुरीय [संघ] ७३, ८०, ८१	धर्मचन्द्र [मुनि] २३
दिवाकराचार्य ५९, ७१	देववल्लभ [मुनि] ५९	धर्मतिलक [मुनि] ४९
दुर्लभ [भण०] ६२, ६३	देवसिंह [मं०] ६४	धर्मतिलक गणि ५२
दुर्लभराज [महाराज] २, ३	देवसिंह [ठ०] ६६, ६७	धर्मदास गणि ६७
दुर्लभसमृद्धि [साध्वी] ६५	देवसीह [सा०] ५७, ६३	धर्मदेव [मुनि] ५, ४४
दुल्लहराय (दुर्लभराज) ९०	देवसूरि ३९	धर्मदेव [उपाध्याय] १४
दुस्साज [मं०] ६१		धर्मदेवी [प्र० महत्तरा] ४४
दुद्धर्मा [साध्वी] ६३		

वर्मदेवी [साध्वी]	३४	नगरकोट [तीर्थ]	५०	नाय [सा०]	८३
धर्मपाल [मुनि]	२३	नगरकोटीय [सघ]	४४, ४५	नायधर [भा०]	५३
धर्मप्रभ [मुनि]	६५	नमिकीर्ति [झुल्लक]	८१	नारस्य [नगर]	८६
धर्मप्रभा [झुल्लिका]	५८	नन्दन [सा०]	७३	नारिन्दा [स्थान]	६०
धर्ममति [गणिनी]	४९	नन्दिवर्धन [मुनि]	४९	निम्बा [सा०]	८६
धर्ममाला [ग० प्रवर्तिनी]	६५	नन्दीश्वर [तीर्थ]	५०	नोम्बदेव [सा०]	५२, ५५, ७९
धर्ममाला [साध्वी]	५५	नयनसिंह [मत्री]	६१	नीवा [सा०]	७७
धर्ममित्र [मुनि]	२३	नयसागर [झुल्लक]	८६	नेव [राजप्रधान]	७२
धर्ममूर्ति [गाणि, मुनि]	४९, ५१	नरचन्द्र [मुनि]	४४, ५९	नेमा [सा०]	८८
धर्मरुचि गणि	२४, ४४-४६	नरातिलक [राजर्षि]	६०	नेमिकुमार [सा०]	५२, ५८, ६१, ६५,
धर्मलक्ष्मी [साध्वी]	६४	नन्दण [सा०]	८२	नेमिचन्द्र [नवलक्षक, सा०]	६३
धर्मशील गणि	३४	नरपति [झुल्लक]	२३	नेमिचन्द्र [भा० सा०]	४४, ९३
धर्मश्री [साध्वी]	३४	नरपति [सा०]	५१	नेमिचन्द्र [मुनि]	४४
धर्ममागर [गाणि, मुनि]	२३, २४	नरपालपुर [ग्राम]	२०	नेमिचन्द्र [सा०]	७९
धर्मसिंह [सा०]	७२, ७७	नरपाल [श्रेष्ठी]	८४	नेमितिलक [मुनि]	५६
धर्मसुन्दरी [झुल्लिका]	७७	नरपाल [सा०]	८२	नेमिव्यज [साधु]	५२
धर्मसुन्दरी [गणिनी]	४९, ५१	नरभट [ग्राम]	६५, ६६, ६८, ७२	नेमिप्रभ [मुनि]	५६
धर्माकर [मुनि]	४९	नरवर [ग्राम]	१३	नेमिमक्ति [साध्वी]	५२
धवलक [नगर]	१४	नरवर्म [राजा]	१३	न्यायकन्दली [ग्रन्थ]	२०
वाटी [ग्राम]	४४	नरसमुद्र [पत्तन]	७०	न्यायकीर्ति [झुल्लक]	८१
वानपाळी [ग्राम]	२४	नरसिंह [भण०]	६३, ७१	न्यायचन्द्र गाणि	४९
धान्वल [सा०]	५१	नरानयन [नगर]	२५	न्यायमहातर्क [ग्रन्थ]	७१
धान्वल [सौवर्णिक, सा०]	५५, ५६	नरेन्द्रप्रभ [मुनि]	६५	न्यायलक्ष्मी [साध्वी]	५१
धान्व [सा०]	६४	नवलक्षक [कुल]	६०	न्यायावतार [ग्रन्थ]	३४
धान्वका [नगर]	७९	नवहर [ग्राम]	१९	पउमासिंह [ठ०]	७०
धामइना [ग्राम]	६६, ६८, ७२	नवहा [ग्राम]	६६, ७२	पउमावई [देवी]	९३, ९४, ९५
धारसिंह [सा०]	५१	नगझवृत्ति [ग्रन्थ]	६, ९	पचनद [देश]	९२
धारा [नगरी]	१३, १८, १९, ४४	नागदत्त [वा०]	२०	पञ्चाशरीय [चैत्य]	२, ३
धारापुरी ,,	२०	नागदेव [सा०]	८६, ९१	पञ्चकल्प [ग्रन्थ]	४०
धीणा [सा०]	७१-७३, ७५, ७६	नागद्रह [ग्राम]	४४	पञ्जिका [ग्रन्थ]	१८
धीणिग [सा०]	८३	नागपुर [नगर]	१३, १४, १६, १९, ६३-६६, ७३	पञ्जिकाप्रबोध [ग्रन्थ]	५७
धीवाक [सा०]	५०	नागपुरीय [सघ]	६०, ६५	पतियाण (१)	५३
धीन्वाक [सा०]	५३	नाणचन्द्र [मत्री]	६१	पत्तन [नगर]	२, ६, ७, १०, १४, १६, १९, ४४, ४९, ५२,
धीर [सा०]	८३	नाणा [तीर्थ]	८७		
धुस्सुर [सा०]	८६				

६०, ६३-६५, ६९-७३, ७५-७७, ८१, ८६	पातिसाहि ६७	पूना [सा०] ६३, ७२
पत्तनीय [संव] ६०, ६२, ७०- ७३, ७६, ७७, ८०	पारस [सा०] ५३	पूनाक [सा०] ५२
पदम [भा०] ६३	पारुथ [द्रम्म] १३, २०, २४, ३४	पूनाणी [सा०] ५१
पद्म [भण०] ७७	पार्श्वदेव गाणि २४	पूर्ण [सा०] ६१
पद्म [भा०] ६१	पाल्हुउद्रा [ग्राम] ७	पूर्ण [ठ०] ६६
पद्म [सा०] ६६	पाल्हुण [सा०] २१, २२, ५३	पूर्णकलश गाणि ४९, ५१
पद्मकीर्ति [मुनि] ५६	पावापुरी [नगरी] ६०	पू (स्व) र्णगिरि ५६
पद्मकीर्ति गाणि ६६	पासट [सा०] २४	पूर्णचन्द्र [मुनि] २३, ४४
पद्मचन्द्र [मुनि] २३	पासवीर [सा०] ७३	पूर्णचन्द्र [रीहड, सा०] ६५, ८५
पद्मचन्द्राचार्य २०, २१	पासू [सा०] ५३	पूर्णचन्द्र [सा०] ७३, ७९
पद्मदेव [मुनि] ३४	पाहा [ठ०] ७०	पूर्णदेव गाणि २०, ४४
पद्मदेव गाणि ४७, ५४, ५५	पाह्नी [श्राविका] ५३	पूर्णपाल [सा०] ५३, ५५, ७८
पद्मप्रम [ऊ० ग० मुनि] २५, ३३, ४४, ४७	पिंडविसुद्धि [पगरण] ९१	पूर्णमद्र गाणि ४४
पद्ममूर्ति [क्षुल्लक] ८२, ८५	पिशाच [भाषा] ३१	पूर्णरथ [मुनि] २३
पद्मरत्न [मुनि] ५९	पीपलाठली [ग्राम] ६२	पूर्णशेखर [मुनि] ५१
पद्मश्री [क्षुल्लिका] ६२	पुक्खरणागोत्त ९०	पूर्णश्री [साध्वी] १८, १९
पद्मसिंह [सा०] ५३, ८७	पुण्यकीर्ति गाणि ६०, ६५, ७८	पूर्णश्री [गणिनी] ४९
पद्महंस [सा०] ६१	पुण्यचन्द्र [मुनि] ५९	पूर्णसिंह [मह०] ५४, ५७
पद्मा [सा०] ६३, ७२	पुण्यतिलक [मुनि] ५९	पूर्णसिंह [सा०] ५१, ८७
पद्माकर [मुनि] ५१	पुण्यदत्त [मुनि] ६४	पूर्णसागर [मुनि] २३
पद्मावती [देवी] ४९	पुण्यप्रम [मुनि] ६५	पूर्णमा [गच्छ] ३४
पद्मावती [साध्वी] ५२	पुण्यप्रिय [क्षुल्लक] ८५	पृथिवीनरेन्द्र (पृथ्वीराज) २९
पद्म [सा०] ५१, ५३	पुण्यमाला [साध्वी] ५५	पृथ्वीचंद्र [राजा] ४४-४६
परमकीर्ति [क्षुल्लक] ६२	पुण्यमूर्ति [मुनि] ५७	पृथ्वीराज [राजा] २५-३३, ४३, ४७, ८४
परमानन्द [मुनि] ४९	पुण्यलक्ष्मी [साध्वी] ६४	पेथड [सा०] ५२, ७३
परशुरोर [कोट] [ग्राम] ८४	पुण्यसुन्दरी [ग० प्रवर्तिनी] ५८, ६५, ७४, ७८	पोरवाड [वस] ८९
पल्ली [ग्राम] १	पुर्ण [भण०] ६३	पौर्णमासिक [गच्छ] ३६
पल्हपुर [ग्राम] ९३	पुष्करिणी [ग्राम] ४४	प्रतापकीर्ति [क्षुल्लक] ६३
पवित्रचित्त [मुनि] ५१	पुष्करी [ग्राम] २३	प्रतापसिंह [ठ०] ६६, ८१
पाटला } [ग्राम] ६३, ७९	पुष्पमाला [साध्वी] ५५	प्रतापसिंह [सा०] ८०, ८६
पाडला }	पुहविराय [पृथ्वीराज, राजा] ३३	प्रद्युम्नसूरि ४३
पाणिनि [ग्रन्थ] १०	पूनड [सा०] ६६	प्रद्युम्नाचार्य २६, ३८-४३, ४६
	पूनसी [मह०] ५३	प्रधानलक्ष्मी [साध्वी] ५२
	पूनपाल [सा०] ५५	प्रद्योतचन्द्र गाणि ४९, ५१

प्रबोधमूर्ति [मुनि]	४९	वालादे [राज्ञी]	९४, ९५	भावढायरिय [गच्छ]	१४
प्रबोधमूर्ति गणि	५४	वाहड [देवगृह]	१६	भावदेव [मुनि]	४४, ४६
प्रबोधसमुद्र [मुनि]	५३	वाहड [मा०]	५६	भावनातिलक [मुनि]	५१
प्रभावती [महत्तरा]	४४	वाहड [सा०]	१४, ५९	भावमूर्ति [झुलक]	८२
प्रमोदमूर्ति [मुनि]	४९	वाहडमेरु [नगर]	४९, ५१, ५६	भीम [क्षेत्रपाल]	५१
प्रमोदलक्ष्मी [साध्वी]	५१	वाहडमेरवीय [संघ]	६२	भीम [सा०]	५५, ८३
प्रमोदश्री [गणिनी]	४९, ५०	वाहला [सा०]	६०	भीमदेव [राजा]	३४, ४३
प्रसन्नचन्द्र [मुनि]	५	बुद्धिसमृद्धि [ग० प्रवर्तिनी]	५१, ५९, ६३, ६९	भीमसिंह [राजा]	२३, २४
प्रसन्नचन्द्र गाणि	४९	बुद्धिसागर [मुनि]	५	भीमसिंह [सा०]	५३
प्रसन्नचन्द्राचार्य	९, १४	बुद्धिसागर गणि	४९	भीमपल्ली [ग्राम]	४४, ५०, ५१, ५६, ५९, ६०, ६२-६४, ६९-७१, ७३, ७७-७९, ८७
प्रल्हादन [वृहत्तर]	११	बुधचन्द्र [सा०]	५२	भीमपल्लीय [संघ]	६०, ६२, ७१, ७९
प्रल्हादनपुर [नगर]	४७, ४९-५२, ५४-५६, ५९, ६०, ६३, ८७	बूजडी [ग्राम]	८८	भीमा [मा०]	५९
प्रल्हादनपुरीय [संघ]	५०, ५२, ५७, ६०, ६२, ८०	बूजडी [ग्राम]	८७	भीमा [सा०]	६३, ७२
प्राकृत [भाषा]	२८, ३१	बूढावसही	७७	भीष्म [सा०]	७२
प्रियदर्शना [साध्वी]	५२	बृहद्धार [ग्राम]	४४, ४६	सुवणाक [सा०]	५३
प्रियदर्शना [गणिनी]	६४, ६९	बोधक [सा०]	५१	सुवन [सा०]	५१
प्रियधर्मा [साध्वी]	६४	बोहिय [सा]	६०, ८६	सुवनकीर्ति [मुनि]	५४
प्रीतिचन्द्र [झुलक]	५९	बोहित्य [सा०]	५०	सुवनचन्द्र गाणि [वा०]	१९
फलवर्द्धिका [नगरी]	२४, २५, ३४, ६४-६६, ७२, ७६	ब्रह्मचन्द्र गाणि [वा०]	१८, १९	सुवनतिलक [मुनि]	५९
फेरु [ठ०]	६६, ६७, ७२	ब्रह्मदेव [मह०]	५४	सुवनपाल [सा०]	४९, ५२
वज्रल [सा०]	७०	ब्रह्मशाति [यक्ष]	५	सुवनमूर्ति [झुलक]	६४
वज्वेरक [ग्राम]	२०, २३, २५, ६४	भटणा [मा०]	६३	सुवनलक्ष्मी [साध्वी]	५८
वरडिया [नगर]	६०	भटसीह [सा०]	६०	सुवनश्री [गणिनी]	४७
वहिरामपुर [ग्राम]	८२, ८३, ८४	भद्रमूर्ति [झुलक]	८२	सुवनसमृद्धि [साध्वी]	६५
वहिरामपुरीय [संघ]	८२, ८३	भरत [क्षेत्र]	३९	सुवनसिंह [मंत्री]	६१
वहुगुण [सा०]	५३	भरत [सा०]	१६	सुवनसुन्दरी [साध्वी]	५८
वहुचरित्र [मुनि]	५०	भरतकीर्ति [मुनि]	५१	सुवनहित [मुनि]	६५
वहुदाक [श्रावक]	११	भरवच्छ [नगर]	९२	मृगुकच्छ [नगर]	५५
वाचू [सा०]	६०	भरहपाल [ठ० सा०]	६२	भोखर [सा०]	१६
वालचन्द्र [सा०]	५१	भवनपाल [सा०]	५०	भोजराज [मं०]	६१, ६४, ७७, ८०
		भाडा [सा०]	६१	भोजराज [राजा]	२९
		भादानक [नगर]	२८, ३३	भोजा [ठ०]	६६
		भामह	१	भोजा [सा०]	७२, ७४, ८७
		भावड [सा०]	५१		

भोजाक [वसा०]	५१	मलिक	७४	मानदेव [सा०]	२३, २४
भोलाक [सा०]	५३	मल्लदेव [महामात्य]	५७	मानल [सा०]	६४
मङ्गलकलश [मुनि]	५६	महण [सा०]	५६	मानभद्र गाणि	४४
मङ्गलनिधि [साध्वी]	५२	महणपाल [व्यव०]	७८	मारव	३६
मङ्गलमति [गणिनी]	४९	महणसिंह [मंत्री]	५५	मारुवत्रा [देश]	६५
मङ्गलमति [साध्वी]	४४	महणसिंह [सा०]	६४, ७२-७६	मालदेव [राणाक]	६८
मङ्गलश्री [साध्वी]	४७	महणसीह [सा०]	६३	मालदेव [सा०]	७७
मण्डलिक [मं०]	८८	महणा [सा०]	६६	मालव [देस]	९०, ९२
मण्डलिक [राजा]	५१	महम्मदसाहि	९४-९६	मालव्य [देश]	४३
मण्डलिक [व्यव०]	७८	महाधर [सा०]	८३, ९३	माहला [सा०]	६४
मतिचन्द्र [मुनि]	५९	महाधर [सिद्धि]	९४	मीलगण (सीलण ?)	
मतिप्रभ [क्षुल्लक]	८०	महावन [देश]	२०	[दण्डाविपति]	५१
मतिलक्ष्मी [साध्वी]	६४	महाविदेह [क्षेत्र]	५, ७, ८९	मुक्तावली गणिनी	४९
मथुरा [तीर्थ]	२०, ६६-६८	महावीर [दिगवर]	४४	मुक्तिचन्द्रिका [साध्वी]	६०
मदन [ठ०]	६७	महावीरचरित [ग्रन्थ]	१५	मुक्तिलक्ष्मी [साध्वी]	५९
मदनपाल [राजा]	२१, २२	महाश्री [क्षुल्लिका]	८६	मुक्तिवल्लभा [साध्वी]	५२
मनोदानन्द [प०]	४४-४६	महिराज [सा०]	६६, ७३	मुक्तिश्री [साध्वी]	५९
मनोरथ [का०]	५३	महीपाल [महाराज]	८८	मुक्तिमुन्दरी [साध्वी]	५०
मन्त्रिदलकुल ६५, ६६, ७०-७२,		महीपाल [सा०]	८८	मुद्रस्थला [ग्राम]	८१
७९, ८१		महीपालदेव [राजा]	७५	मुनिचन्द्र [उपाध्याय]	१९
मन्दिरतिलक [प्रासाद]	५१	महेन्द्र [मुनि]	४४	मुनिचन्द्र गाणि	४४, ७०
मन्ना [सा०]	७७	माइयड [ग्राम]	९	मुनिचन्द्र [मुनि]	५९
मम्मणवाहण [नगर]	९२	मागधी [भाषा]	३१	मुनिचन्द्राचार्य	११
मम्मी [सा०]	८६	माघकान्य [ग्रन्थ]	३९	मुनिवल्लभ [मुनि]	५६, ६०
मरवट्ट [देश]	९२	माङ्गलठर [नगर]	७५	मुनिसिंह [मुनि]	६०
मरुकोट्ट [नगर]	८, ९, १३, २०,	माणचन्द्र [मं०]	६९	मुरारि [नाटक]	३९
२३, ३४, ६५, ७३		माणदेव [सा०]	३३	मून्धराज [म०]	६९
मरुकोट्टीय [सच]	५८	माणिमद्र [प० मुनि]	२४	मूधराज [मन्त्री]	६५
मरुदेवी [गणिनी]	५	माणिमद्र गाणि [वा०]	१९	मूलदेव [सा०]	५१, ६०
मरुस्थल	३६, ४१, ६५	माणू [सा०]	८	मूलराज [सा०]	५३, ८१
मरुस्थली	१६, ३९, ५८, ६४,	माण्डव्यपुर [ग्राम]	३४, ३६, ४४	मूलिग [सा०]	५१-५३, ५५
८१, ८२		माण्डव्यपुरीय [सच]	६०	मेघकुमार गाणि	४९
मलयचन्द्र [मुनि]	४४	माधव [मंत्री]	५९	मेघनाद [क्षेत्रपाल]	४९
मलयसिंह [मंत्री]	७७	मानचन्द्र गाणि [वा०]	२५, ४४	मेघमूर्ति [क्षुल्लक]	८२
मलिकपुर [ग्राम]	८२	मानदेव [मुनि]	४४	मेघमुन्दर [क्षुल्लक]	५८

मेडता [ग्राम]	६६, ६८, ७३	यशोभद्राचार्य	३४	राजचन्द्र [पं०, मुनि]	५९, ६५
मेदपाटीय [सध]	५२	यशोधर [मुनि]	२४	राजचन्द्र [सूरि]	६८
मेदपाड [देश]	९१	यशोधवल [गोष्ठिक]	५५, ६३	राजतिलक गणि [वा०]	५५
मेरुकलग [मुनि]	५८	यशोधवल [सा०]	४९, ६५, ७१, ७७, ८५, ८६	राजदर्शन गणि [वा०]	५९, ७१
मेरु [सा०]	७३	यशोदामाला [साध्वी]	५५	राजदर्शन [मुनि]	५१
मेहनाभ [खित्तापाल]	४४	या [जा] वालिपुर [नगर]	५१	राजदेव [सा०]	५१-५३, ७८
मेहर [सा०]	१६, ६६	युगमन्वरस्वामी	७	राजपुत्र [भा०]	५३
मेहा [म०]	६६	योगिनीपुर [नगर]	२२, ५५, ६०, ६५, ६९, ७२, ७५, ७७, ७९,	राजललित [मुनि]	५०
मोकलसिंह [सा०]	६१, ६२	रत्न [री० सा०]	५२, ७६	राजशेखर [मुनि]	५१
मोख [सा०]	१६	रत्नकीर्ति गणि	४९	राजशेखर गणि	५८, ६०, ६१
मोखदेव [सा०]	७५, ७७, ८२, ८७, ८८	रत्नतिलक गणि	४९	राजशेखराचार्य	६३, ७१
मोदमूर्ति [क्षुल्लक]	८२	रत्ननिधान [मुनि]	५०	राजसिंह [सा०]	७०, ७३-७७, ८७
मोदमन्दिर [मुनि]	५०	रत्नपाल [ठ०]	६०	राजा [भा०]	५३, ५७, ७२
मोल्हाक [सा०]	५०	रत्नपुर [नगर]	६०, ६३	राजाक [भा०]	५३
मोहण [श्रेष्ठी]	६२	रत्नपुरीय [संघ]	५७	राजाक [सा०]	५३
मोहण [सा०]	५७, ७०, ७३, ७४, ८३	रत्नप्रभ गणि	४९	राजीमती [गणिनी]	४९
मोहन [सा०]	५७, ६०	रत्नमञ्जरी [क्षुल्लिका]	५९	राजू [श्राविका]	५५
मोहविजय [मुनि]	५६	रत्नमञ्जरी [गणिनी]	६४	राजेन्द्रचन्द्राचार्य	६५, ६९, ७०
मोहा [सा०]	५७	रत्नमति [साध्वी]	४४	राजेन्द्राचार्य	७१
मोहिलवाडी [ग्राम]	९३	रत्नवृष्टि [प्र०, गणिनी]	५६, ६२	राणककोट [ग्राम]	८२
मोहला [श्राविका]	५३	रत्नवृष्टि [साध्वी]	५१	राणकोट [ग्राम]	६३
यतिकलश [मुनि]	४९	रत्नश्री [साध्वी]	५९	रावू [ठ०]	६६
यतिपाल गणि [पण्डित]	३४	रत्नश्री [प्रवर्तिनी]	४४	रावू [सा०]	७२
यमचन्द्र [मुनि]	३४	रत्नसुन्दर [मुनि]	६०	रामकीर्ति [क्षुल्लक]	६२
यमदण्ड [दिगम्बरवादी]	४९	रत्नसुन्दरी [साध्वी]	५८	रामचन्द्र [मुनि]	४४
यमुना [नदी]	६७	रत्नाकर [मुनि]	५०	रामचन्द्र गणि [वा०]	१८, १९
यमुनापार [प्रदेश]	६६	रत्नावतार [मुनि]	५२	रामदेव [महाराजा]	८८
यशकलश गणि	४९	रत्नावल [गणिनी]	४९	रामदेव [मुनि]	४४
यश कीर्ति [मुनि]	६०	रयणपाल [रत्नपाल]	९३	रामदेव [सा०]	२५, ३२, ३३
यशःप्रभा [साध्वी]	५४	रयपति [सा०]	७२-७७, ८४,	रामशयनीय [संघ]	५७
यशश्चन्द्र [मुनि]	२०	राघवचैयण [पण्डित]	९५, ९६	रासल [सा०]	१६, २०, ४०
यशोभद्र [क्षुल्लक]	७४, ७७	राज [मंत्रीधर]	७०	रासल [श्राविका]	५३
यशोभद्र [मुनि]	२०	राजगृह [नगरी]	६०, ६१, ८१	राहला [श्रा०]	४९
				रीहड [वंश]	७५, ७६, ८५

रुणा [ग्राम]	६३, ६६	लव्घिनिधान गणि	८४	वयरस्वामी	७३, ८२
रुणापुरी [ग्राम]	६४	लव्घिनिधान महोपाध्याय	८५-८८	वरकीर्ति [झुलक]	६२
रुणापुरीय [संघ]	६०	लव्घिमाला [साध्वी]	५५	वरडिया [ग्राम]	५६
रुदखोली [नगर]	९२	लव्घिसुन्दर [झुलक]	५८	वरणाग गणि [वा०]	१९
रुदपाल [सा०]	६६, ६९, ७१, ७५, ७७, ७९, ८०	ललितकीर्ति [झुलक]	८१	वरदत्त [मुनि]	१८
रुदपल्ली [गच्छ]	९२	ललितप्रभ [मुनि]	६५	वरदत्त गणि [वा०]	१९
रुद्रपल्ली [ग्राम]	१७, १८, २०, २१	ललितश्री [झुलिका]	८०	वर्धमान [मुनि]	१
रुद्रा [सा०]	६५	लवणखेटक [नगर]	४४, ८०	वर्धमान मूरि	१, ३, ५, ८२
रूपचन्द्र [सा०]	५१, ६१	लाखण [सा०]	७३, ८२	वर्धमानचन्द्र [मुनि]	२०
रूपा [सा०]	७२, ८३, ८४	लाखू [सा०]	६२	वर्द्धमानाचार्य	९
रूवाक [सा०]	५३	लाटहद [ग्राम]	८०	वक्षाय [गोत्र नाम]	३४
रोहद [ग्राम]	६६, ६८	लाडणुवाड ,,	९३	वस्तुपाल [महामात्य]	४९, ६२, ७८
रोहण्ड [कुल, वंश ?]	७५	लामनिधि [मुनि]	५०	वस्तुपाल [सा०]	७३
रोहंड [सा०]	७५	लारवाहण [ग्राम]	८३	वागड [देश]	१२, १७-१९, ३४, ६०, ६५, ६६, ६८, ९१
लक्षणपञ्जिका [ग्रन्थ]	१४	लारवाहणीय [संघ]	८३	वागीश्वर [पंडित]	२५
लक्ष्मीकलश [मुनि]	५६	लले [श्रा०]	२०	वागड [देश]	४४
लक्ष्मीतिलक उपाध्याय	५५	लीलावती कथा [ग्रन्थ]	५	वागडीय [संघ]	४४, ५०, ५२
लक्ष्मीतिलक गणि	४९, ५१	लृणसीह [सा०]	६३	वाग्मत मेरु [ग्राम]	५०, ८० ८६
लक्ष्मीधर [भा०]	५७	लृणा [भण०]	६३, ७७	वाग्मत मेरवीय [संघ]	५७, ८०
लक्ष्मीधर [यत्रहरक, सा०]	४४	लृणा [सा०]	६६	वाळिग [सा०]	१४
लक्ष्मीधर [न्य०]	४३, ४४	लृणाक [भण०]	६३	वाणारसी [नगरी]	६०, ९५
लक्ष्मीधर [सा०]	४९, ८५	लृणिगविहार [मन्दिर]	८७	वादली (डिल्ली ?)	१, २०
लक्ष्मीनिधि [महत्तरा]	५०, ५२	लृणीवडी [ग्राम]	७२	वादस्थल [ग्रन्थ]	२६
लक्ष्मीनिवास [मुनि]	५२	लोहट [ठ०]	२१	वादस्थान [ग्रन्थ]	२६
लक्ष्मीनिवास गणि	६१	लोहट [सा०]	७९	वाघू [सा०]	७९
लक्ष्मीमाला [गाणिनी]	८६	लोहड [सा०]	२२	वायड [ग्राम]	६३, ७३, ७८
लक्ष्मीमाला [साध्वी]	५५	लोहदेव [सा०] ?	६०, ६४	वालाक [देश]	७४
लक्ष्मीराज [मुनि]	५२	वज्रस्वामी	६६, ७५, ७७, ७८	वासल [सा०]	१६, १८
लख(क्ष)ण [रक्षाचार्य, सा०]	७७	वटपद्रक [नगर]	६०	वा(वा)हडमेर [नगर]	९२
लखण [सा०]	६४, ८४	वत्थड [सा०]	५०	विक्रमपुर [नगर]	१३, १८-२०, २३, २४, ३३, ३४, ४४, ५२, ५८
लखम [सा०]	६१	वद्धमाणसुरि	८९, ९०	विक्रमपुरीय [संघ]	५८
लखमसिंह [सा०]	५९, ७३	वद्रदहा [ग्राम]	५६	विगतदोष [मुनि]	५०
लखमा [सा०]	७९	वयजल [सा०]	५६, ७८		
लव्घिकलश [मुनि]	५८	वयरसिंह [मं०]	८८		
		वयरसिंह [सा०]	६५, ६६, ८२		

विजय [ठ०, सा०]	४४	विमलचन्द्र [सा०]	५०, ५५	वीरभद्र [मुनि]	२०
विजयक [ठ०, सा०]	४५	विमलप्रज्ञ [मुनि]	५०	वीरभद्र गाणि	४५
विजयकीर्ति [मुनि]	४९	विमलप्रज्ञ [उपाध्याय]	५५	वीरवल्लभ [मुनि]	५०
विजयचन्द्र [मुनि]	४४	विमलविहार [मन्दिर]	८७	वीरशेखर [मुनि]	६०
विजयदेव सूरि	४९	विमलाचल [तीर्थ]	८४	वीरसुन्दरी [साध्वी]	५२
विजय [प्रभ] मुनि	४९	विवेकप्रभ [मुनि]	४९	वीराणन्द [मुनि]	५०
विजयमूर्ति [झुलक]	८२	विवेकश्री [साध्वी]	४४	वील्हा [मं०]	६६
विजयरत्न [मुनि]	६०	विवेकश्री [गणिनी]	४९	वीसल [सा०]	६४
विजयवर्धन गाणि	४९	विवेकसमुद्र [मुनि]	४९	वृत्तप्रबोध [ग्रन्थ]	५७
विजयासिद्धि [साध्वी]	५२	विवेकसमुद्र [उपाध्याय]	६०	बृहद्ग्राम	६०
विजयासिंह [ठ०]	६५, ६६, ६९, ७०	विवेकसमुद्र गाणि	५२, ५७, ५९	बेला [सा०]	८३
विजया [देवता]	८	विश्वकीर्ति [मुनि]	६०	व्रतधर्मा [साध्वी]	६३
विद्याचन्द्र [गणि]	४९	विहिपक्ख (विधिपक्ष)	९१	व्रतलक्ष्मी [साध्वी]	५२
विद्यानन्द [पं०]	५१	वांकल [सा०]	८४	व्रतश्री [झुलिका]	६२
विद्यापति [पंडित]	२५, २६, २८	वांकिल [सा०]	८२	व्यवहार [सूत्र-ग्रन्थ]	४०
विद्यामति [गणिनी]	४९	वाजड [सा०]	५३, ६१, ६२	व्याघ्रपुर [नगर]	१८, २४
विनयचन्द्र [मुनि]	२०	वाजा [सा०]	६०, ७२, ७६, ८७	शङ्खेश्वरपुर [तीर्थ]	६०, ६३, ७४
विनयधर्मा [साध्वी]	८२	वाजाक [सा०]	५१	शत्रुञ्जय [महातीर्थ]	१७, ३४, ३९, ४९, ५२, ५३, ५५, ६२, ६३, ७१, ७२, ७४-७९, ८५, ८७
विनयप्रभ [झुलक]	८०	वाजापुर [नगर]	४९, ५१, ५३, ५५, ५७, ५९, ६२, ६३, ७०, ७१	शत्रुञ्जयतलहट्टिका	७४, ७९
विनयमद्र [वा०]	२४	वाजापुरीय [संव]	५९, ६०, ७१, ८०	शम्भाणा [ग्राम]	६
विनयमति [गणिनी]	४९	वीर [सा०]	७९	शम्यानयन [ग्राम]	५८-६५, ८०, ८१
विनयमाला [गणिनी]	४९	वीरकगल [गाणि]	४९	शम्यानयनीय [संव]	५७, ६२, ८०
विनयरुचि गणि	९४	वीरचन्द्र [मुनि]	२३, ६१	शरच्चन्द्र गाणि	४९
विनयशाल [मुनि]	२०	वीरजय [मुनि]	२०	शान्तनपुर	५१
विनयसमुद्र [मुनि]	५३	वीरणाग [डेडावाहक]	४२	शान्तमति [साध्वी]	४४
विनयसागर [मुनि]	२३	वीरतिलक [गणि]	४९	शान्तमूर्ति [मुनि]	५२
विनयासिद्धि [साध्वी]	५२	वीरदेव [मुनि]	२३	शान्तिग [आ०]	५१
विनयसुन्दर [झुलक]	५८	वीरदेव [सा०]	७०, ७१, ७७-७९, ८६, ८७	शिखर [राणक]	८६
विनयानन्द गाणि	४४	वीरधवल [सा०]	५३	शिरखिज [ग्राम]	७८
विन्व्यादित्य [मन्त्री]	५७	वीरपाल [सा०]	३२	शिवराज [सा०]	७२
विजुधराज [मुनि]	५१	वीरप्रभ गणि	४, ४६-४८	शीतलदेव [राजा]	६१
विमल [मुनि]	५	वीरप्रिय [मुनि]	५२	शीलधर्मा [साध्वी]	८२
विमल [दंडनायक]	८९			शीलभद्र [मुनि]	१८
विमलचन्द्र गाणि	१८, १९, ४७			शीलभद्र गाणि [वा०]	१९

शीलमञ्जरी [झुल्लिका]	५९	संवपट्टय [पगरण]	९३	सहजा [सा०]	५०, ७९
शीलमाला [गणिनी]	४९	संघप्रमोद [मुनि]	४९	सहणपाल [मत्री]	५९
शीलरत्न [मुनि]	४९	सघभक्त [मुनि]	५१	सहदेव [मुनि]	५, ४४
शीलसमृद्धि [साध्वी]	६५	संघहितोपाध्याय	४९	सहदेव [वैद्य]	४३
शीलसागर [मुनि]	२२, ३४	सट्टक [सा०]	१०	साऊ [श्राविका]	२४
शीलसुन्दरी [गणिनी]	४९	सण्हिया [सा०]	१८, १९	सागरपाट' [नगर]	२०-२३, २५
शुभचन्द्र [मुनि]	८६	सत्यपुर [ग्राम]	६३, ७७, ८०, ८६	सागण [सा०]	५३
शूरसेनी [मापा]	३१	सत्यपुरीय [सघ]	६०, ८०	सागण [म०]	८७
शेरीषक [तीर्थ]	६२, ७८, ७९	सत्यमाला [गणिनी]	४९	सागा [सा०]	८७
श्याम [सा०]	६४	स (रु १) द्र [राजा]	८७	साढल [सा०]	२३, ५१, ६३, ७७
श्यामल [सा०]	७१, ८७	सपादलक्ष [देश]	६४, ६५, ७३	सातसिंह [सा०]	८६
श्रीकलश [मुनि]	५६	सपादलक्ष्मी [सघ]	४३, ६१, ८७	साधारण [वल०]	५०
श्रीकुमार	४९	समरसिंह [राजा]	५६	साधारण [सा०]	९०, १५, ९१
श्रीचन्द्र [मुनि]	२४	समाधिशेखर [मुनि]	५०	साधुभक्त [मुनि]	५०
श्रीचन्द्र [सा०]	५६	समुद्धार [श्रा०]	५६	सामन्त [महं०]	५३
श्रीतिलक [उपाध्याय]	५४	समेतशिखर [तीर्थ]	५९, ६१	सामन्तसिंह [राजा]	५९, ८७
श्रीदेवी [साध्वी]	२४	संमेत [तीर्थ]	५०	सामल [दो०]	७९
श्रीपति [सा०]	५२, ५३, ७३	सम्प्रति [राजा]	७०, ७८	सामल [सा०]	६०, ६३, ७०, ७३, ७७, ७९, ८४
श्रीप्रम [मुनि]	४४	संयमश्री [साध्वी]	४४	सारङ्गदेव [महाराज]	५७, ८८
श्रीमती [साध्वी]	१८, १९	सरस्वती [देवी]	५१	सारमूर्ति [झुल्लक]	६४
श्रीमाल [कुल]	५५, ६३-६६, ६८, ७०, ७२, ७३, ७५, ७७, ७९, ८६	सरस्वतीश्री [साध्वी]	२०	साळक [प्रतीहार]	५३
श्रीमाल [ज्ञाति]	६०	सरस्सई [नदी]	९०	सावदेव [सा०]	५१
श्रीमाल [नगर]	४९, ५०	सर्वज्ञभक्त [मुनि]	४९	साहारण [सावग]	९१
श्रीमाल [वश]	४३	सर्वदेव [मुनि]	५	साड्डलि [सा०]	५०
श्रीमालीय [सव]	६०, ६६, ७२, ८०, ८७	सर्वदेव गणि	१४	सितपट	१४
श्रीमालपुरीय [सघ]	५७	सर्वदेव सूरि	४४, ४७, ४८	सिद्धकीर्ति गणि	४९
श्रीवत्स [ठ०]	६८	सर्वदेवाचार्य	२४	सिद्धसेन [आचार्य]	८८
श्रेणिक [राजा]	७०	सर्वराज [मुनि]	५२	सिद्धसेन [मुनि]	४४
श्वेतपट	११, १३, २६, ३०	सर्वराजगणि [बा०]	५९, ७१	सिद्धान्त यक्ष	५२
श्वेताम्बर	२५, ६७, ८३	सलखण [पुर]	५३	सिन्धु [देश]	६५, ७३, ८१, ८२, ८४, ८५
श्वेताम्बराचार्य	२४	सलखण [सा०]	६०-६२, ७९	सिन्धुमण्डल	६४, ८१, ९२
पां(खा)डासराय [ग्राम]	६८	सलखणसिंह [मन्त्री]	७७, ८०	सिरिमाळ [नगर]	९१, ९३
सकल [नगर]	४९	संवेगरगशाला [ग्रन्थ]	६	सिरियाणक [ग्राम]	६१
सकलहित [मुनि]	५१	सव्वगणि (सर्वगणि)	९२	सिखारवाहण	८४
सचपट्ट [ग्रन्थ]	४६	सस्कृत [मापा]	३१, ४०, ४१	सीधपुर [नयर]	९०
		सहजपाल [सा०]	७१	सीमन्धरस्वामा	७
		सहजपाल [साकरिया]	५३		

सीहा [सा०]	६०, ६१	सोमर [यक्ष]	९२	हर्षप्रभा [साव्ही]	५४
सीवा [सा०]	७३	सोमल [सा०]	५६	हर्षमूर्ति [क्षुल्लक]	८२
सुखकीर्ति [क्षुल्लक]	५९	सोमसुन्दर [क्षुल्लक]	५८	हर्षसुन्दरी [साव्ही]	५८
सुखकीर्ति गणि	७८	सोमसुन्दर गणि	६२	हस्तिनागपुर	६०, ६६, ६७
सुधर्मस्यामी ३, १७, ७७, ८२		सोमाक [का०]	५३	हालाक [सा०]	६०
सुधाकलश [मुनि]	५६, ६०	सोमेश्वर [राजा]	५९	हॉसिल [ठ०]	६३
सुन्दरमति [साव्ही]	४४	सौम्यमूर्ति [मुनि]	५१	हॉसिल [वै०]	५३
सुबुद्धिराज [मुनि]	५२	स्तम्भतीर्थ ६०, ६२, ६९, ७७, ७८, ७९		हिन्दुक हिन्दुग [जाति]	६६, ७४, ७८, ८०, ८१, ८२
सुबुद्धिराज गणि	६०	स्तम्भतीर्थीय [सब]	५२, ५६, ७०	हीरमूर्ति [क्षुल्लक]	६४
सुमति [मुनि]	५	स्तम्भनक [पुर, महातीर्थ]	६, १७, ३९, ४९, ५१, ५५, ७८, ८६	हीरल [सा०]	५३
सुमतिकीर्ति [मुनि]	५९	स्थान [ठाणाग, सूत्र]	७	हीरा [श्रे०]	५०
सुमति गणि	४४-४७	स्थिरकीर्ति [मुनि]	५४	हीराक [गोष्ठिक]	५०
सुमतिसार [क्षुल्लक]	७७	स्थिरकीर्ति गणि [श्रा०]	५९	हीराकर [मुनि]	५२
सुमट [सा०]	६१, ६५, ७०	स्थिरचन्द्र [मुनि]	१८	डुलमसिंह [श्रा०]	७७
सुरराज [सा०]	६६, ७९	स्थिरचन्द्र गणि [वा०]	१९	हेम [सा०]	५०
सुरत्राण	६८, ७२	स्थिरपाल [गोष्ठिक]	६३	हेमचन्द्र [सा०]	५५
सुरा [सा०]	८७	स्थूलमद्र	७७	हेमतिलक [मुनि]	५६
सुराष्ट्र [देश]	६२, ७५, ७६	स्याद्वादरत्नाकर [ग्रन्थ]	८५	हेमतिलक गणि	६०, ६२
सुवर्णागिरी [पर्वत]	५२, ५५	स्वर्णागिरी [पर्वत]	५१, ५४, ५९	हेमदेवी [गणिनी]	२०
सुहृदपाल	९३, ९४	हर्म्मौरपत्तन [नगर]	१६	हेमपर्वत [मुनि]	५०
सूण्डा [सा०]	७८	हर्म्मौरपत्तनीय [संघ]	१३	हेमप्रभ [मुनि]	४९
सूरप्रभ [मुनि]	४४, ४७	हरिचन्द्र [सा०]	५५	हेमप्रभ गणि	५६
सूरप्रभ [उपाध्याय]	४९	हरिपाल [ठ०]	४३	हेमप्रभा [साव्ही]	५४
सूराचार्य	२, ३	हरिपाल [राणक]	८६	हेमभूषण [मुनि]	५२
सेढी [नदी]	६, ९०	हरिपाल [सा०]	५०-५५, ६४, ७३, ८०, ८२-८६	हेमभूषण गणि	६१, ६९, ७०
सेट्ट [ठ०]	६५, ६६	हरिपाल [सा०री, सार्यवाह]	६५	हेममूर्ति [क्षुल्लक]	८२
सेत्तुज [महातीर्थ]	९१, ९६	हरिप्रभ [क्षुल्लक]	८०	हेमराज [सा०]	६०
सेयवर [श्वेतान्तर]	९०	हरिप्रभ [मुनि]	५	हेमल [रोहण्ड, सा०]	७३, ७५, ८५
सोम [मन्त्री]	५१	हरिभद्र [मुनि]	३८	हेमलक्ष्मी [साव्ही]	६०
सोम [राजा]	५८	हरिभद्र सूरि	३८	हेमश्री [गणिनी]	४९
सोमकीर्ति [क्षुल्लक]	८१	हरिराज [ठ०]	६८	हेमसेन [मुनि]	५३
सोमचन्द्र [पं०]	५, १४, १५	हरिसिंह [मुनि]	५	हेमसेन गणि	६९
सोमचन्द्र [मुनि]	६५	हरिसिंहाचार्य	१५, १६, १९	हेमाक [श्रा०]	५५
सोमचन्द्र गणि	१६	हरु [दलिक, सा०]	५५, ७२, ७५	हेमावली [गणिनी]	४९
सोमदेव [मुनि]	३४	हर्षचन्द्र [मुनि]	८६	हैमन्याकरण [ग्रन्थ]	३९, ७१
सोमदेव [सा०]	४३, ८६	हर्षदत्त [मुनि]	४९	होता [सा०]	८७
सोमध्वज [जटावर]	१, २				
सोमप्रभ [क्षुल्लक]	८०				
सोमप्रभ [मुनि]	४४				

गुर्वावलीगतनृपति-मन्त्रि-दण्डनायकादि-सत्ताधारिजनानां नाम्नां पृथक् सूचिः ।

अचल [ठकुरराज] ६५-६८, ८१	कुलधर [मह०] ४४, ४९	देवराज [मंत्रीश्वर] ६९
अचला [ठ०] ६७	केल्हण [राणक] ४४	देवसिंह [मं०] ६४
अजित [मह०] ५२	केल्हा [मं०] ७३	देवसिंह [ठ०] ६६, ६७
अभयकुमार [मंत्रीश्वर] ७५	क्षेत्रसिंह [प्रधान] ५६	देहड [ठ०] ६४
अमयड [दण्डनायक] ३९, ४०, ४२, ४३	खामराज [दो०] ७९	नयनसिंह [मंत्री] ६१
अरसिंह [राजपुत्र] ५६	खेतासिंह [भा०] ५९	नरवर्म [नृपति] १३
अर्णोराज [नृपति] १६	गज [भा०] ६१	नरसिंह [भण०] ६३, ७१
अलावदीन [सुरत्राण] ६७	गेहाक [मं०] ८१	नाणचन्द्र [मंत्री] ६१
अश्वराज [ठ०] ४९	ग्यासदीन [पातसाहि] ७२, ७७	नावन्धर [भा०] ५३
आटा [भा०] ५३	चण्ड [मंत्री] ५९	नेब [राजप्रधान] ७२
आमुल [ठ०] ४४	चाचिगदेव [नृपति] ५१	नेमिचन्द्र [भा०] ४४, ९३
आम्बड [सेनापति] २३	चाहड [प्रधान] ६०	पठमसिंह [ठ०] ७०
आसधर [ठ०] १६, १७	छाहड [भा०] ५९	पद्म [भा०] ६१
आसपाल [ठ०] ७१	जगदेव [प्रतीहार] ३४, ४३	पाहा [ठ०] ७०
आसराज [राणक] ४४	जगसिंह [भा०] ५९	पुहविराय (पृथ्वीराज) [नृपति] ३३
उदयकर्ण [ठ०] ७९	जगसीह [भा०] ४९	पूनसी [मह०] ५३
उदयसिंह [राजप्रधान] ८७	जवनपाल [ठ०] ६०, ६६ ७९	पूर्ण [ठ०] ६६
उदयसिंह [नृपति] ५०, ५१, ८७, ८८	जेसल [मंत्री, ठ०] ७०	पूर्णसिंह [मह०] ५४, ५७
कइमास [मण्डलेश्वर] २५-२७, २९, ३०, ३३	जैत्रसिंह [ठ०] ७०	पृथिवीनरेद्र (पृथ्वीराज) २९
कक्करिड [राजप्रधान] २४	जैत्रसिंह [मह०] ५०	पृथ्वीचंद्र [नृपति] ४४-४६
कर्णदेव [नृपति] ५८	जैत्रसिंह [नृपति] ६१	पृथ्वीराज [,,] २५-३३, ४३, ४७, ८४
कर्णराज [प्रधान] ५६	तिहुण [मंत्री] ६०	प्रतापसिंह [ठ०] ६६, ८१
काला [राजप्रधान] २४	थिरदेव [ठ०] ६४	फेरू [ठ०] ६६, ६७, ७२
कुतवदीन [पातसाहि] ६७	दिदा [राजप्रधान] २४	बाहड [भा०] ५६
कुतुवदीन [सुरत्राण] ६६	दुर्लभ [भण०] ६२, ६३	ब्रह्मदेव [मह०] ५४
कुमार [म०] ७७	दुर्लभराज } [नृपति] २, ३, ९०	भठणा [भा०] ६३
कुमारपाल [ठ०] ६६	दुस्साज [मं०] ६१	भरहपाल [ठ०] ६२
कुमरासिंह [ठ०] ६५, ७०	देदा [मह०] ५२, ५३, ५५, ५९	भीमदेव [नृपति] ३४, ४३
	देदाक [मह०] ५३	भीमसिंह [,,] २३, २४
	देपाल [ठ०] ६६, ७२, ७४	भीमा [भा०] ५९

मुवनसिंह [मंत्री]	६१	रयणपाल (रत्नपाल)	९३	श्रीवत्स [ठ०]	६८
भोजराज [मं०] ६१, ६४, ७७, ८०		राच [मंत्रीश्वर]	७०	श्रेणिक [राजा]	७०
भोजराज [नृपति]	२९	राजपुत्र [भा०]	५३	सं (रु ^२) द्र [राजा]	८७
भोजा [ठ०]	६६	राजा [भा०]	५३, ५७, ७२	समरसिंह [नृपति]	५६
मण्डलिक [नृपति]	५१	राजाक [भा०]	५३	सम्प्रति [,,]	७०, ७८
मण्डलिक [म०]	८८	रात् [ठ०]	६६	सलखणसिंह [मंत्री]	७७, ८०
मदन [ठ०]	६७	रामदेव [नृपति]	८८	सहणपाल [मंत्री]	५९
मदनपाल [नृपति]	२१, २२	लक्ष्मीधर [भा०]	५७	सागण [म०]	८७
मलयसिंह [मंत्री]	७७	लूणा [मण०]	६३, ७७	सामन्त [महं०]	५३
मल्लदेव [महामात्य]	५७	लूणाक [मण०]	६३	सामन्तसिंह [नृपति]	५९, ८७
महणसिंह [मंत्री]	५५	लोहट [ठ०]	२१	सामल [दो०]	७९
महम्मदसाहि [पातसाह] ९४-९६		वयरसिंह [मं०]	८८	सारङ्गदेव [नृपति]	५७, ८८
महीपाल [नृपति]	७५, ८८	वस्तुपाल [महामात्य] ४९, ६२, ७८		सालाक [प्रतीहार]	५३
माधव [मंत्री]	५९	विजय [ठ०]	४४	सेट्ट [ठ०]	६५, ६६
मालदेव [राणाक]	६८	विजयक [ठ०]	४५	सोम [मंत्री]	५१
मीलण (सीलण ^२)		विजयसिंह [ठ०] ६५, ६६, ६९, ७०		सोम [नृपति]	५८
[दण्डाधिपति]	५९	विन्ध्यादित्य [मन्त्री]	५७	सोमेश्वर [,,]	५९
मूधराज [मं०]	६९	विमल [दण्डनायक]	८९	हरिपाल [ठ०]	४३
मूधराज [मन्त्री]	६५	वील्हा [मं०]	६६	हरिपाल [राणक]	८६
मेहा [मं०]	६६	शिखर [राणक]	८६	हरिराज [ठ०]	६८
रत्नपाल [ठ०]	६०	शीतलदेव [नृपति]	६१	हासिल [ठ०]	६३

गुर्वावलीसमुपलब्धस्थलादिज्ञापकानां विशेषनाम्नां पृथक् सूचिः ।

अचलेसर] दुर्ग]	८९	उज्जयन्त [तीर्थ]	५, १७, ३४,	क्षत्रियकुण्ड [,,]	६०
अजयमेरु } [नगर, दुर्ग] १६, १९,	३९, ४९, ५३, ५५, ६२, ६३,			खझारगढ (दुर्ग)	७५, ७६
	२०, २४, २५		७२, ८५	खडेलपुर	९६
अजयमेरु } ३३, ३४, ४४, ८४,	उज्जयन्त तलहट्टिका	६२, ७५		खदिरालुका [ग्राम]	५९
	९१, ९२,	उज्जयिनी [नगरी]	१९, ५०, ५१	खमाइति [नगर]	९०
अणहिल पाटक } ३४, ४३	उज्जैणी [,,]	९०, ९२		खाम्ट [ग्राम]	७२
अणहिलपुर पत्तण } ९१	उज्जैणी [पीढ]	९२		खुरासाण [देश]	९५
अणहिल पत्तण } १४	उद्वंदविहार [स्थान]	६०		खेतनगर }	३४
अणहिलपुर पट्टण } ९०	कडुयारी [ग्राम]	६६		खेतनगर }	८१
अनहिल पत्तण } २, ८	कणपीठ [,,]	४७		गणपद्र [ग्राम]	२०
अव्युयगिरि [अर्जुदगिरि]	कनकगिरि [पर्वत]	५१		गिरनार [पर्वत]	६२, ९१
अंभोहर [देश]	कन्नाणापुर [ग्राम]	४६		गुडहा [ग्राम]	७३, ७९, ८०
अयोध्या [नगरी]	कन्यानयन [ग्राम]	२४, ६५, ६६,		गुज्जर [देश]	९०
		६८, ७२		गूर्जर [,,]	८४
अर्जुदगिरि	५, ५७, ६०, ६१	करडिहट्टी [वसति]	४, ७	गूर्जरत्रा [,,]	१, ४, ३४, ३६,
अर्जुदाचल [तीर्थ]	९०	करडेटक [ग्राम]	६०		३८, ३९, ४३, ५७, ६४, ७०,
आदित्य पाटक [नगर]	८६	कर्पटकवाणिज्य [ग्राम]	९		७१, ७२, ७८.
आरासण,—सन [महातीर्थ]	७१, ९७	काकिन्दी [नगरी]	६०	घोषा वेलाकुल	७६
आशापल्ली [ग्राम]	५, ३८, ३९,	कासदह [नगर]	३६	चउसट्टि जोगिणी पीढ	९१
	६०, ७८	कासदह [ग्राम]	८९	चक्र (त्व ?) रहट्टी	५६
आशिका [नगरी]	२०	कियासपुर [,,]	८२	चण्डिकामठ	१०
आशीदुर्ग	८	किडिवाणा [,,]	९४	चन्द्रावती [नगरी]	३४, ८७, ८८
आशोटा [ग्राम]	८७	कुहियप [,,]	४४	चित्तकूट दुग्गा	१०, १२—१५, १९,
आसिका [आशिका]	२३—२५,	कोट्टडिका [स्थान]	३२		२०, ४९, ५६, ६९
	६५, ६६, ७२	कोरण्टक [ग्राम]	७३	चौरसिदानक [ग्राम]	२९
इन्द्रपुर [नगर]	२०	कोशवाणक } [ग्राम]	६५, ६६,	जालउर [नगर, दुर्ग]	९२
उच्चनगर }		कोशवाणा }	६८, ७३, ७६	जावालिपुर [नगर]	६, ४४,
उच्चानगर }	१९, २०, २३, ३४	कोसवाणा }			४७—५२, ५४, ५५, ५८—६१,
उच्चानगरी }	७५, ८१	कौशाम्बी [नगरी]	६०		६२, ६५, ७३, ७७, ७९, ८०
उच्चापुर }	६४, ६९, ८४	क्यासपुर [ग्राम]	६५, ७३, ८३,	जाहेडाग्राम	५६
उच्चापुरी }			८४, ८६		

जीरापल्ली [ग्राम]	८६, ८७	द्रमकपुर [ग्राम]	६७	पावापुरी [नगरी]	६०
जीहराणि [नगर]	९२	ववलक [नगर]	१४	पीपलाउली [ग्राम]	६२
जेसलमेर [दुर्ग]	९२	घाटी [ग्राम]	४४	पुष्करिणी [,,]	४४
जेसलमेरु [नगर] ३४, ५२, ५८,		धानपाली [,,]	२४	पुष्करी [,,]	२३
६१, ६३, ८१, ८६		धानूका [नगर]	७९	पू(स्व) र्णगिरि [पर्वत]	५६
जोगिणी पीढ	९३, ९४	वामइना [ग्राम] ६६, ६८, ७२		प्रल्हादनपुर [नगर] ४७, ४९-५२	
जोगिणीपुर [नगर]	९४	धारा [नगरी] १३, १८, १९, ४४		५४-५६, ५९, ६०, ६३, ८७	
जोयला [ग्राम]	५७	धारापुरी [,,]	२०	फलवर्द्धिका [नगरी] २४, २५, ३४	
झुञ्झणू } [ग्राम]	६२, ७२	नगरकोट [तीर्थ]	५०	६४-६६, ७२, ७६	
झुञ्झणू }		नन्दीश्वर [,,]	५०	बन्नेरक [ग्राम] २०, २३, २५, ६४	
टकडर [,,]	५	नरपालपुर [ग्राम]	२०	बरडिया [नगर]	६०
ढालामड [,,]	६५	नरमट [,,] ६५, ६६, ६८, ७२		बहिरामपुर [ग्राम] ८२, ८३, ८४	
डिण्डियाणा [,,]	५	नरवर [,,]	१३	बाहडमेरु [नगर] ४९, ५१, ५६	
ढिल्ली [नगरी] २१, २२, २४,		नरसमुद्र [पत्तन]	७०	बूजडी [ग्राम]	८८
३४, ५०, ९२, ९४		नरानयन [नगर]	२५	बूजद्री [,,]	८७
ढिल्ली देश	२, ४	नवहर [ग्राम]	१९	बूहावसही	७७
ढिल्ली पीढ	९२	नवहा [,,]	६६, ७२	बृहद्द्वार [ग्राम] ४४, ४६	
ढिल्लीपुर	९३	नागद्रह [,,]	४४	भरत [क्षेत्र]	३९
ढिल्ली वा दली	१	नागपुर [नगर] १३, १४, १६,		भरवच्छ [नगर]	९२
तग [ला] [ग्राम]	२०	१९, ६३-६६, ७३		भादानक [,,]	२८, २३
तारङ्गक [महातीर्थ] ७१, ८२		नाणा [तीर्थ]	८१	भीमपल्ली [,,] ४४, ५०, ५१,	
तारण [,,] ५२, ५५		नारडर [नगर]	८६	५६, ५९, ६०, ६२-६४,	
तारणगढ [,,]	५९	नारिन्दा [स्थान]	६०	६९-७१, ७३, ७७-७९, ८७	
तिलपथ [ग्राम]	६७	पंचनद [देश]	९२	मृगुकच्छ [नगर]	५५
तुरुक्क [देश]	१७, १८	पतियाण (?)	५३	मथुरा [तीर्थ] २०, ६६-६८	
त्रिभुवनगिरि	१९, २०, ३४	पत्तन [अणहिलपुर] २, ६, ७, १०,		मन्दिरतिलक [ग्रासाद]	५१
त्रिशङ्कमक [ग्राम] ७१, ८७, ८८		१४, १६, १९, ४४, ४९, ५२		मम्मणवाहण [नगर]	९२
थमणय (स्तभनक) [,,]	३५	६०, ६३-६५, ६९-७३, ७५-		मरवट्ट [देश]	९२
दक्खिण देस	९२	७७, ८१, ८६		मरुकोट्ट [नगर] ८, ९, १३, २०,	
दारद्रिक [ग्राम]	९६	परशुर [कोट] [ग्राम]	८४	२३, ३४, ६५, ७३	
दारिद्रेरक [,,]	४४	पल्ली [,,]	१	मरुस्थल	३६, ४१, ६५
देवगिरि [नगर]	६९, ९२	पल्लूपुर [,,]	९३	मरुस्थली	१६, ३९, ५८, ६४,
देवपत्तन [,,]	५३	पाटला } [,,]	६३, ७९	८१, ८२	
देवराजपुर [ग्राम] ६४, ६५, ७७,		पाडला }		मलिकपुर [ग्राम]	८२
८१, ८२, ८४, ८५		पाण्डुड्रा [,,]	७	महावन [देश]	२०

महाविदेह [क्षेत्र]	५, ७, ८९	दूणीवडी [,,]	७२	शान्तनपुर	५१
माइयड [ग्राम]	९	वटपद्रक [नगर]	६०	शिरखिज [ग्राम]	७८
माङ्गलउर [नगर]	७५	वद्रदहा [ग्राम]	५६	शेरीपक [तीर्थ]	६२, ७८, ७९
माण्डव्यपुर [ग्राम]	३४, ३६, ४४	वरडिया [,,]	५६	श्रीमाल [नगर]	४९, ५०
मारवत्रा [देश]	६५	वागड [देश]	१२, १७-१९, ३४, ६०, ६५, ६६, ६८, ९१	षा (खा) डासराय [ग्राम]	६८
मालव [,,]	९०, ९२	वाग्गड [देश]	४४	सकल [नगर]	४९
मालव्य [,,]	४३	वाग्मठमेरु [ग्राम]	५०, ८०, ८६	सत्यपुर [ग्राम]	६३, ८०, ८६
मुद्रस्थल [ग्राम]	८१	वाणारसी [नगरी]	६०, ९५	सपादलक्ष [देश]	६४, ६५, ७३
मेढता [,,]	६६, ६८, ७३	वादली (दिल्ली ?)	१, २०	समेतशिखर [तीर्थ]	५९, ६१
मेदपाइ [देश]	९१	वायड [ग्राम]	६३, ७३, ७८	संमेत [,,]	५०
मोहिलवाडी [ग्राम]	९३	वालाक [देश]	७४	सरस्ई [नदी]	९०
यमुना [नदी]	६७	वा (वा) हडमेर [नगर]	९२	सलखण [पुर]	५३
यमुनापार [प्रदेश]	६६	विक्रमपुर [नगर]	१३, १८-२०, २३, २४, ३३, ३४, ४४, ५२, ५८	सागरपाट [नगर]	२०-२३, २५
या (जा) वालिपुर [नगर]	५१	विमलविहार [मन्दिर]	८१	सिन्धु [देश]	६५, ७३, ८१, ८२, ८४, ८५
योगिनीपुर [नगर]	२२, ५५, ६०, ६५, ६९, ७२, ७५, ७७, ७९	विमलाचल [तीर्थ]	८४	सिन्धुमुण्डल	६४, ८१, ९२
रत्नपुर [नगर]	६०, ६३	वीजापुर [नगर]	४९, ५१, ५३, ५५, ५७, ५९, ६२, ६३, ७०, ७१	सिरिमाळ [नगर]	९१, ९३
राजगृह [नगरी]	६०, ६१, ८१	बृहद्ग्राम	६०	सिरियाणक [ग्राम]	६१
राणकोट [ग्राम]	८२	व्यात्रपुर [नगर]	१८, २४	सिलारवाहण [,,]	८४
राणकोट [,,]	६३	शङ्खेश्वरपुर [तीर्थ]	६०, ६३, ७४	सिधपुर [नगर]	९०
रुणा [ग्राम]	६३, ६६	शत्रुञ्जय [महातीर्थ]	१७, ३४, ३९, ४९, ५२, ५३, ५५, ६२, ६३, ७१, ७२, ७४-७९, ८५, ८७	सुराष्ट्र [देश]	६२, ७५, ७६
रुणापुरी [,,]	६४	शत्रुञ्जय तलहट्टिका	७४, ७९	सुवर्णगिरी [पर्वत]	५२, ५५
रुदओली [नगर]	९२	शम्भाणा [ग्राम]	६	सेढी [नदी]	६, ९०
रुद्रपल्ली [गच्छ]	९२	शम्यानयन [,,]	५८-६५, ८०, ८१	सेतुज [महातीर्थ]	९१, ९६
रुद्रपल्ली [ग्राम]	१७, १८, २०, २१			स्तम्भतीर्थ	६०, ६२, ६९, ७७, ७८, ७९
रोहद [ग्राम]	६६, ६८			स्तम्भनकपुर [महातीर्थ]	६, १७, ३९, ४९, ५१, ५५, ७८, ८६
लवणखेटक [नगर]	४४, ८०			स्वर्णगिरी [पर्वत]	५१, ५४, ५९
लाटहद [ग्राम]	८०			हम्मीरपत्तन [नगर]	१६
लाडणुवाड [,,]	९३			हस्तिनागपुर [,,]	६०, ६६, ६७
लारवाहण [,,]	८३				

गुर्वावलीस्थितानामवतरणरूपपद्यानामनुक्रमः ।

अइयमि य कालमि	३९	तप्पुत्रिया अरहया	७४
अन्नं पगडं लेणं	३	तव दिव्यकाव्यदृष्टा	४७
अत्रोत्सूत्रजनक्रम	९	तित्यपणामं काठं	७३
आचार्याः प्रतिसन्न०	७	त्वदभिमुखमिव क्षित०	४८
आययण पि य दुविहं	५१	द्विगुरपि सद्बन्धोऽहम्	३५
आसीज्जन कृतघ्नः	१२	धातुविभक्त्यनपेक्षम्	४७
इदमन्तरमुपकृतये	१७	धैर्यं ते स विलोकताम्	५४
इन्द्रानुरोधवशतः	४८	नाणस्त दंसणस्त य	४१
ऊर्ध्वस्थितश्रोत्रवरो०	३०	नास्तिकमतकृदमर०	४८
एतेषा चरितं किञ्च	१	पङ्कापहारनिखिले	६९
एवमिणं उवगरणं	४२	पञ्चैतानि पवित्राणि	२५
कयमलिणपत्तसंगह०	३३	परिसुद्धोभयपक्वं	३३
करतलधृतदीनास्ये	४८	पृथिवीनरेन्द्र ! समुपाददे	२९
कोपादेकतलाघात०	४५	पृथ्वीराय ! पृथुप्रताप	३३
कौ दुर्गत्यविनाशिनी	१	प्राणा न हिंसा न	२५
चकर्त दन्तद्वयमर्जुनं शरैः—कीर्त्या	३०	प्राणान्न हिंस्यान्न	२६
चकर्त दन्तद्वयमर्जुनं शरैः—क्रमात्	२९	प्रामाणिकैराधुनिकैः	२३
चातुर्वर्ण्यमिदं मुदा	२२	वम्भ्रम्यन्ते तवैतालिमुवन०	३२
चिरं चित्तोधाने	१२	वालावबोधनायैव	५०
जत्य साहमिया—उत्तरगुण०	४१	बुद्धये शुद्धये ज्ञानवृद्धये	५०
जत्य साहमिया—चरित्ता०	४२	बुधबुद्धि चक्रवाकी	४७
जत्य साहमिया—मूलगुण०	४१	ब्रह्मचारियतीना च	३
जत्य साहमिया—लिंगवेस०	४२	भगवस्त्वयि दिवि	४८
जिनजननदिनस्नान	४८	भणियं तित्ययरेहिं	७
जिनपतिसूरे ! भवता	४७	भवति नियतमेवासंयम.	४
जिनभवनं जिनविम्बम्	११	भाव्यं भूवलये क्षयम्	६९
जो अवमन्नइ संधं	७३	मथितप्रथितप्रतिवादि०	४७
जो चंदणेण वाहुं	६७	मयि सति कीदृक्	४८
ज्ञानं मददर्पहरम्	२३	मरिजा सह विजाए	८
ज्योतिर्लक्षणतर्कमन्त्र०	६९	मरुदेवि नाम अजा	५
दिल्लीवास्तव्यसाधु०	५०	मर्यादाभङ्गभीतेरमृत०	१२

सैवं मंस्था बहुपरिकरः	१६	निस्फूर्जदन्तकान्तं	३०
यत्र तत्रैव गत्वाऽहम्	३८	विहितं सुवर्णसारङ्ग०	८८
यदपसरति मेघः कारणम्	४०	विहिसमहिगयसुयत्यो	३५
य संसारनिरासलालस०	७४	शत्रौ मित्रे तृणे क्षेणे	६७
यस्मिन्नस्तमितेऽखिलम्	६८	शब्दब्रह्म यदेकम्	४६
यस्यान्तर्वाङ्मोहम्	२८	श्रिये कृतनतानन्दा—तव०	२
ये तुरीनेषु त्रिचतवयं (?)	६९	श्रिये कृतनतानन्दा—भवताम्	१७
रे दैव ! जगन्मातुः	४८	श्रीजिनवल्लभसूरिः	१
रे रे नृपाः ! श्रीनरवर्म०	१३	श्रीजिनशासनकानन०	४७
लक्ष्मीस्त स्वयमभ्युपैति	७४	सत्तर्कन्यायचर्चा	५
ललामविक्रमाक्रान्त०	२९	सा ते भवाऽनुसुप्रीता	२९
लसद्यशःसिताम्भोज !	२९	साहित्यं च निरर्थकम्	२२
लोकभाषानुमारिण्य.	५०	सिरिसमणसंघ आसा	७३
वरकरवाला कुवलय०	२९	सुमेरौ निर्मेरैरपि सपदि	५४
वर्द्धमानं जिन नत्वा	१	सुंदरजणससगगी	४२
वामपदचातलये	४८	स्वःश्रीविवाहकार्यम्	४८
विद्या विवादाय धन०	३०	हा ! हा ! श्रीमजिनपतिसूरे !	४८

